Fred
HOYLE

OCTOBER THE FIRST IS TOO LATE

GATEWAY ESSENTIALS

Fred
HOYLE
OCTOBER
THE FIRST IS
TOO LATE
GATEWAY ESSENTIA

FRED HOYLE

LA ÎNTÂI OCTOMBRIE VA FI PREA TÂRZIU

Cuvînt către cititori

Ipotezele ştiinţifice prezente în această carte constituie, în mare măsură, doar un fundal pentru desfăşurarea naraţiunii, în sensul ei tradiţional. Cu toate acestea, discuţiile referitoare la natura timpului şi la semnificaţiile conştiinţei se vor a fi cît

se poate de serioase; acelaşi lucru este valabil şi în ceea ce priveşte conţinutul capitolului paisprezece.

Fred Hoyle
14 iulie 1966

CAPITOLUL UNU
Preludiu

În 1965 am fost invitat să compun o piesă pentru Festivalul Muzicii Contemporane de la Köln. Intenţia mea iniţială viza realizarea unei suite de variaţiuni. Alesesem această variantă din două motive: în primul rînd, ca un exerciţiu în tehnica de compoziţie şi, în al doilea rînd, fiindcă îmi propusesem să închei fiecare variaţiune cu sunetul scos de cîte un animal domestic.

Primele trei variaţiuni nu mi-au creat probleme prea mari, dar la cea de-a patra m-am împotmolit. Am hotărît, în acel moment, că aveam nevoie de o schimbare de atmosferă pentru a ieşi din impas. Decizia mea de a-mi petrece o săptămînă la ţară, în Cornwall, a fost începutul neînsemnat al

unei înşiruiri de evenimente neprevăzute, de parcă, în acea clipă, aş fi traversat cumpăna apelor, între două rîuri ce se varsă în oceane diferite.

Zăceam tolănit la soare, pe stînci, încercînd să-mi dau seama cum anume ar putea fi imitat de către instrumentele unei orchestre nechezatul unui cal. Probabil am aţipit, vreme de cel mult zece minute. Cînd m-am trezit, în minte îmi răsuna limpede melodia vieţii mele, o bucată extraordinară; sunetele curgeau fără oprire, acţiune şi reacţiune, întrebare şi răspuns, părînd că nu se vor sfîrşi niciodată. Armonioasa înşiruire de sunete începuse cu o serie de acorduri în registrul sunetelor joase, înaltele intervenind apoi, încă din prima frază muzicală. Din acest punct, melodia îşi lua avînt, cu o energie ce părea de nestăvilit, asemeni acelui *perpetuum mobile* din secvenţa de început a celui de-al şaselea *Concert Brandenburgic*. Am notat în grabă cascada sonoră pe o bucată de hîrtie cu portativ, deoarece, în acest caz, nu îndrăzneam să mă bazez pe memorie. Oricît de limpede ţi-ar fi o melodie atunci cînd îţi vine în minte, ulterior e foarte greu să o reînvii.

Pe drumul de întoarcere către ferma unde fusesem găzduit, am văzut mai mulţi cai ce păşteau liniştiţi, dar gîndul la cea de-a patra variaţiune îmi zburase din minte. Tîrziu, în acea noapte, am meditat la implicaţiile acelei noi melodii. Rar se întîmplă ca o melodie cu o asemenea lungime să-şi păstreze, pe tot parcursul, armonia. Pentru a obţine efecte orchestrale interesante, compozitorii recurg, în general, la mai multe linii melodice, fragmente diferite. De această dată, se întîmplase ceva ieşit din comun. Ideile orchestrale se năşteau firesc din melodie. Instrumentele îmi răsunau în minte, etalîndu-şi calităţile individuale, tonalităţile distincte şi, cu fiecare clipă, melodia devenea tot mai limpede. Cu siguranţă, cei de la fermă m-au considerat, sînt convins, un soi de troglodit: mi-am petrecut zilele ce-au urmat scriind, măcinat de febra creaţiei. Spre sfîrşitul săptămînii, piesa era, în mare, terminată. Mai rămăseseră cîteva elemente de rutină de adăugat şi atît.

Mi-am amintit de festival în timp ce mă înapoiam la Londra. Evident, nu aveam să am destul timp pentru a încheia variaţiunile. Nu-mi părea rău că îmi irosisem săptămîna. În ultimele zile lucrasem cît în două luni de muncă normală. Raţiunea îmi spunea nu, în veme ce emoţiile-mi strigau, din răsputeri, da! Ardeam de nerăbdare să ascult bucata proaspăt compusă în interpretarea unei orchestre. Îi dăruisem tot ce aveam mai bun, un maximum de sonoritate. Şi totuşi, exact din această cauză riscam să intru în bucluc. În cadrul festivalului avea să fie interpretată o cantitate considerabilă de muzică electronică. Piesa mea, inclusă în program în ultima clipă, ar fi

putut părea un atac făţiş la adresa tuturor acestor compozitori. În comparaţie cu explozia sonoră a întregii orchestre, lucrările lor aveau să pară uşurele, dacă nu de-a dreptul banale.

Mă confruntam cu două probleme de conştiinţă. Nu am prejudecăţi în privinţa curentului avangardist. Deşi tehnicile de compoziţie moderne nu prezintă prea multe puncte de atracţie, ele îşi aduc totuşi, în oarecare măsură, contribuţia la mersul înainte al muzicii. Metodele clasice funcţionează minunat pentru a descrie emoţiile pozitive, pentru redarea unor sentimente de proporţii epice. Însă emoţiile neplăcute nu pot fi transpuse pe deplin în termenii muzicii clasice. Nici chiar cei mai mari muzicieni din vechea gardă nu au reuşit să redea, spre exemplu, furia adevărată. Aşadar, nu aveam nici un motiv pentru a mă război cu stilul modern. Eram însă împotriva acelora care susţineau că acest stil era unicul valabil, ca şi cum un artizan ar putea lucra cu o singură unealtă.

În al doilea rînd, îmi făceam griji dacă lucrarea mea putea fi cu adevărat considerată "contemporană". Desigur, în sensul strict al cuvîntului, era, fiind compusă recent, cu nici o săptămînă în urmă. Există însă un sens în care cuvîntul acesta defineşte tehnica şi forma, iar nu situarea cronologică.

Aveam de ales: fie să mă retrag, fie să mă prezint la festival cu bucata cea nouă. După o oarecure luptă cu propriile-mi gînduri, am decis să merg înainte. Aveam o mulţime detreburi, trebuia să copiez partiturile şi să le expediez în Germania. Orchestra avea să fie cea a Filarmonicii din Mannheim.

Călătoria pînă la Köln a fost lipsită de peripeţii. O dată ajuns, am aflat că mi se rezervaseră două repetiţii. După cîteva mici neînţelegeri, am reuşit să aduc interpretarea la o formă acceptabilă. Concertul meu fusese programat într-o seară din cea de-a doua săptămînă. Furtuna de gînduri iscată de această melodie se mai potolise în săptămînile trecute, dar, ascultînd orchestra, furia pe care o simţisem în acea săptămînă petrecută în Cornwall s-a redeşteptat în mine. Din această cauză şi fiindcă aceia care asistaseră la repetiţiile mele începuseră deja să răspîndească tot soiul de zvonuri critice la adresa mea, în clipa în care am urcat pe podium pentru a dirija eram într-o dispoziţie foarte bătăioasă.

Toate grijile pe care mi le făcusem au dispărut în clipa în care au răsunat primele acorduri. În următoarele şaptesprezece minute, viziunea avută pe îndepărtatele faleze din Cornwall m-a acaparat întrutotul. La repetiţii ţinusem orchestra în frîu, în mod intenţionat. Atunci cînd o orchestră se arată încîntată de o piesă nouă, e bine să aştepţi pînă la prima reprezentaţie pentru

a o lăsa să se desfăşoare. Nu numai că am făcut-o, ci i-am condus pe instrumentişti cu o ardoare pe care nu o arătasem pînă atunci. Într-un fel, nu se cade ca cu compozitor să-şi ridice în slăvi propria operă; de atunci a trecut însă îndeajuns de mult timp, astfel încît cred că pot fi destul de obiectiv. În timp ce melodia îşi modula acordurile de fanfară ale finalului, am ştiut că nu mă făcusem de ruşine. Desigur, ştiam că nu îmi adusesem o contribuţie majoră la progresul muzicii, cu excepţia unui sfert de oră cutremurător. Eterna dilemă a muzicianului e foarte simplu de formulat: cum să redea cît mai amplu aspectele cele mai semnificative ale firii umane, altfel decît au făcut-o vechii maeştri. Adepţii stilului modern şi-au îndreptat atenţia spre aspectele mărunte şi spre abstracţiunile pure. Stilul modern nu oferea o soluţie, dar nici piesa mea nu năzuia atît de sus. Era o extrapolare a vechilor metode şi, timp de cincisprezece minute, făcea faţă cu succes comparaţiei cu operele compozitorilor clasici. Atît. În nici o privinţă, nu se dorea a fi o sfidare.

Aş fi primit cu bucurie aceste critici din partea publicului, cu condiţia să fie recunoscut meritul incontestabil a ceea ce reuşisem să fac. N-a fost aşa. În sală au răsunat aplauze răzleţe, dominate însă de fluierături şi huiduieli. Luat prin surprindere, am fost gata să mă înclin scurt şi să părăsesc repede scena. Fluierăturile s-au înteţit. M-a cuprins brusc o furie îngheţată. Cu un gest poruncitor, m-am întors către şeful orchestrei şi am strigat din răsputeri:

- Măsura întîi!

Respectul unei orchestre germane faţă de dirijor este atît de mare încît instrumentiştii au revenit supuşi la începutul piesei. Înainte ca publicul să fi realizat pe deplin ce se întîmpla, acordurile de bas au răsunat din nou. Larma a mai stăruit o vreme, pe măsură ce orchestra cîştiga în volum. Apoi, în timp ce viorile se dezlănţuiau, exclamaţiile mulţimii deveniră doar o şoaptă în furtună. La sfîrşit, i-am lăsat să spună ce aveau de spus sau, mai exact, de urlat. De astă dată, însă, mi-am păstrat sîngele rece. M-am înclinat uşor către public şi i-am strîns mîna şefului orchestrei, bătîndu-l pe umăr, iar apoi am ieşit.

În drum spre hotel, m-am hotărît să părăsesc Köln-ul chiar a doua zi. Cu toate acestea, a doua zi dimineaţă n-am mai văzut nici un motiv pentru a fugi cu coada între picioare, ca un cîine bătut. Mi s-a părut mult mai uşor să mă port firesc, ca şi cum m-aş fi aşteptat la tot ce se întîmplase. Colegii mei muzicieni s-au grăbit să îmi iasă în întîmpinare, într-un cadru mai restrîns. De astă dată, îşi mai pierduseră o parte din încrederea în sine pe care o afişaseră ostentativ în seara

precedentă. Mai mulţi critici şi-au încălcat obiceiurile pentru a mă informa, mai mult sau mai puţin pe faţă, cît de mult le plăcuse piesa mea. Ia te uită! Cînd eram tînăr, cineva mi-a spus că, dacă admiraţia universală reprezintă un procent de sută la sută pe scala valorică pe care a fi anonim corespunde valorii zero, o recunoaştere universală în sens negativ valorează cel puţin cincizeci la sută.

Pînă la urmă, am plecat de la festival cu două zile mai devreme, nu fiindcă m-aş fi simţit obligat să o fac, ci pur şi simplu fiindcă mă plictisisem. Două săptămîni de miorlăieli era mai mult decît eram în stare să suport. La ora amiezii mă aflam, aşadar, la aeroport. Printr-o întîmplare, Alex Hamilton se hotărîse şi el să plece deodată cu mine. Am călătorit împreună. Alex e un scoţian întrutotul atipic. Posedă darul cu totul remarcabil de a trece prin viaţă precum gîsca prin apă. Stilul său muzical e modern, abstract, dar impecabil din punct de vedere tehnic. În afară de muzică, marele său talent este acela de a evita cu succes să facă altceva decît îşi doreşte. Nu reuşea să înţeleagă de ce renunţasem de bună voie la propriile-mi obiceiuri, doar pentru a-mi provoca neplăceri. N-a îndrăznit să mă critice direct, verde în faţă. Tot drumul, am vorbit vrute şi nevrute, în această privinţă Alex fiind, categoric, mult mai priceput decît eram eu însumi. Din vreme în vreme, izbucnea în hohote de rîs. Am suportat cît am putut, apoi i-am spus:

- Mă bucur că treaba asta ţi se pare nostimă.

Nu fusese o remarcă din cale-afară de inspirată, dar ea a avut darul de a-l face să se scuture şi mai tare de rîs. Într-un tîrziu, m-a bătut pe umăr, oftînd:

- Ai fost grozav, pur şi simplu ai fost grozav...

Am aterizat la Londra aproximativ conform orarului. Ajunşi în sala de primire, am trecut fără probleme de biroul de imigrări, după care ne-am aşezat la coada interminabilă formată în faţa biroului vămii. Enervat, mi-am spus că, dacă tendinţa actuală de construire a unor aeronave din ce în ce mai rapide avea să se menţină, în curînd aveam să pierdem mai mult timp cu recuperarea bagajelor decît cu zborul în sine. O atingere bruscă pe umăr m-a făcut să mă întorc iute, cu o sclipire de mînie în priviri. Era un bărbat zvelt, brunet, în vîrstă de vreo treizeci de ani. L-am recunoscut imediat.

- Slavă Domnului că eşti tu, mi s-a adresat el. Vreme de o clipă, am crezut că am acostat pe altcineva.

Era John Sinclair, fostul meu coleg de şcoală. Amîndoi cîştigaserăm cîte o bursă la Cambridge, în acelaşi an, el în domeniul matematicii, eu în cel al muzicii. În afară de matematici, Sinclair nutrea o pasiune adevărată pentru muzică. În ceea ce mă priveşte, în perioada facultăţii eram interesat în

egală măsură de pian şi de compoziţie. Cea mai mare parte a educaţiei muzicale am căpătat-o însă în afara sălilor de cursuri, ascultînd multă muzică şi exersînd întruna. În acele zile, mi-am luat obiceiul de a parcurge în întregime creaţiacîte unui compozitor: simfonii, cvartete şi, mai ales, piese pentru pian. John Sinclair obişnuia să îşi petreacă o mare parte a timpului său liber în camera mea, ascultîndu-mă.

Amîndoi iubeam munţii. Încă din anii de şcoală făcuserăm drumeţii împreună şi ne-am păstrat acest obicei şi în mai tîrziu, la universitate. La sfîrşitul anului trei, împreună cu alţi doi prieteni, am organizat o adevărată expediţie în masivul Skye. Ne-am instalat tabăra la Glen Brittle şi am petrecut două săptămîni superbe făcînd ascensiuni pe Cuillin. În penultima zi a plouat, astfel încît am rămas în tabără, gătind şi făcîndu-ne planuri pentru expediţia din vara următoare. Împreună cu Sinclair, am luat ispititoarea hotărîre de a face o excursie în faimoasele masive muntoase de gresie din nord-vestul extrem. N-am reuşit însă să ne ducem planul la îndeplinire. În anul care a urmat, am cîştigat o bursă de studii în Italia. La întoarcerea mea, Sinclair plecase deja în Statele Unite. Deşi în anii care trecuseră de atunci nu ne întîlniserăm decît de vreo două ori, i-am urmărit cu interes cariera. La vîrsta de douăzeci şi nouă de ani, devenise membru al Academiei Regale, tocmai la timp pentru a primi mult-rîvnitul Premiu Nobel. În măsura în care mi-a stat în putinţă, i-am urmărit progresele, citind reviste precum *New Scientist* sau *Scientific American*. Aflasem astfel că îşi adusese o contribuţie decisivă în fizica particulelor elementare, excelînd, dacă nu mă înşel, în domeniul algebrei superioare.

M-am grăbit să fac prezentările, apoi l-am întrebat:

- De unde vii?

- De la New York. Dar voi?

- Ne întoarcem de la Köln, de la un festival muzical.

În sfîrşit, am reuşit să ne recuperăm bagajele şi să trecem de vamă. I-am propus tovarăşului meu să-l aşteptăm şi pe Sinclair, care ni se alătură curînd.

- Ce-aţi zice să luăm un taxi pînă în centru şi să cinăm împreună.

Am încuviinţat, încîntat; aş fi sugerat eu însumi acest lucru, dar timiditatea mă împiedicase. Cînd n-ai mai întîlnit un prieten de şase ani, iar acesta a devenit între timp o persoană importantă, nu poţi şti niciodată la ce să te aştepţi. Se părea însă că John nu se schimbase prea mult, în ciuda răsunătorului său succes. Era mai slab ca înainte şi în ochi i se putea citi o oarecare îngrijorare. Am luat un taxi pînă la mine acasă, cu

intenţia declarată de a bea un pahar înainte de cină. În cele din urmă, am băut mai multe.

Cina a devenit, la un moment dat, lipsită de importanţă. Alex era în formă. S-a aşezat în cel mai comod dintre fotolii şi, cu un gest evaziv al mîinii în care nu ţinea paharul, a rostit:

- Muzică!

- Aveţi vreo preferinţă?

- Orice vrei tu. S-a întors spre John, aşteptînd o confirmare: Nu-i aşa că nu avem preferinţe? Vrem muzică, asta-i tot!

N-aveam nici cea mai vagă idee ce anume aveam să le cînt, atunci cînd degetele meleau atins clapele. Prima piesă care mi-a venit în minte a fost o nocturnă a lui Chopin pe care nu-mi aminteam s-o fi cîntat de vreo cîţiva ani. E drept, spre sfîrşitul adolescenţei cîntasem mult Chopin. S-a scris mult despre tehnicile de seducţie. Părerea mea deloc umilă în această privinţă este că toată această literatură e o absurditate fărămargini. Pentru fiecare fată ce se va lăsa cucerită de puterea muşchilor pe un teren de fotbal, poţi număra zece care îţi vor cădea în braţe la auzul unei mazurci sau a unui vals de Chopin. N-am nici o îndoială că o atare strategie poate funcţiona la fel de bine şi la vîrste mai înaintate, dar această modalitate de abordare îmi părea ieftină şi mult prea uşoară. A seduce o fată cu propria-ţi muzică e ceva cinstit şi deloc condamnabil. A o cuceri folosindu-te de muzica altuia mi se părea însă mai puţin corect, la fel ca împuşcarea unei păsări înainte de a-şi lua zborul sau pescuitul cu momeală vie. Oricum ar fi, acea nocturnă a ţîşnit la suprafaţă dintr-un cotlon al subconştientului meu. Alcoolul m-a împiedicat să-mi fac griji dacă aveam sau nu să-mi amintesc urmarea. Pe măsură ce m-am apropiat de sfîrşit, am căpătat senzaţia că nu mai cîntasem niciodată atît de bine o piesă de-a lui Chopin. Un alt efect al băuturii, fără îndoială... Dar a gîndi în termeni absoluţi e o greşeală. Contează ceea ce simţi şi ceea ce simte publicul tău. Alex era în delir:

- Încă puţin Chopin, te implor! Încă puţin...

M-au obligat să cînt mai departe şi am ţinut-o tot aşa, vreme de vreo două ceasuri. De cîte ori încercam să mă ridic de la pian, Alex mă împiedica să o fac.

- Cîntă mai departe! fredona el, în falset.

N-am idee cum se face că îmi aminteam atîtea melodii. Păreau a se fi acumulat în vîrful degetelor mele. Am atacat o mazurcă minunată, nici măcar nu-mi amintea ce număr purta. Notele curgeau însă, unele după altele, fără vreo întrerupere. Apoi am început să cînt o piesă pe care, la început, n-am reuşit să o identific. Mi-am dat seama apoi că era vorba de preludiul

liniştit al inegalabilei *Fantezii Poloneze*. Vreme de o clipă, m-am temut că nu aveam să-mi amintesc cum începea cea de-a doua parte, dar m-am lăsat purtat de muzică, m-am pierdut în ea, pînă la acordurile zdrobitoare din final. Prietenii mei se ridicaseră şi veniseră mai aproape. Alex părea gata să izbucnească în lacrimi. Am sărit în picioare şi-am anunţat, fără drept de replică:

- E vremea să mîncăm.

În frigider am găsit nişte ouă şi, douăzeci de minute mai tîrziu, pe masă aburea o omletă uriaşă. Am mîncat, în timp ce Alex vorbea fără încetare, cu gura plină. Tot ce spunea ni se părea a fi din cale-afară de spiritual. Spiritul, ca şi dragostea, sălăşluiesc în auzul celui care ascultă. Am mai mîncat nişte fructe, după care m-am dus în bucătărie să pregătesc nişte cafea.

Cînd m-am întors, Alex dispăruse.

- Se pare că a plecat.

Era un comportament tipic pentru Alex. Avea darul de a se ivi de nicăieri şi de a dispărea fără nici o explicaţie. Era cea mai apropiată întrupare umană a pisicii de Cheshire din cîte întîlnisem.

- Chiar a plecat? m-a întrebat John.

- Da. Aşa procedează întotdeauna.

- Ce tip ciudat! Ei bine, Dick, spune-mi ce-ai mai făcut în ultimii ani...

Ajuns în acest punct, se cuvine poate să precizez că am fost botezat Richard şi că, în urma unui accident din copilărie, nasul meu rupt îmi domină întrucîtva înfăţişarea. Odată îndeplinită această formalitate, putem reveni la povestea noastră.

Ne-am aşezat în fotoliile confortabile, sorbind din cafele. Cum era şi firesc, conversaţia noastră s-a îndreptat spre amintirile întîmplărilor din anii de demult. Cu siguranţă, un străin s-ar fi plictisit de moarte ascultîndu-ne sporovăielile. Cînd am terminat de depănat amintirile, era trecut de unu şi jumătate. Habar n-am unde intenţionase John să-şi petreacă noaptea. Era însă limpede că, la ora aceea, se cuvenea să îi pregătesc camera de oaspeţi. Am scos lenjerie şi prosoape curate. O jumătate de oră mai tîrziu, adormisem, ignorînd cu seninătate întîmplările extraordinare pe care ni le rezerva viitorul.

CAPITOLUL DOI
Fuga

A doua zi dimineaţă, eram pe sfîrşite cu micul dejun cînd John m-a întrebat:

- Ei, ce părere ai?

- Despre ce anume?

- Ce-ar fi să întreprindem acum excursia spre nord-vest pe care o plănuiam odinioară? Liatnach, An Teallach, Suilven şi toate celelalte...

- Şi cînd ai vrea să pornim?

- De îndată ce vei fi gata.

- Sînt gata chiar acum. Cum vom călători, însă?

- Am putea închiria o maşină.

- Nu mă gîndeam la asta. În această perioadă a anului, hotelurile din întreaga Scoţie sînt ticsite de turişti.

John căzu pe gînduri cîteva clipe, apoi se ridică de la masă.

- Mi-a venit o idee. Unde e telefonul?

Se întoarse după o jumătate de oră, victorios.

- S-a rezolvat!

- Cum aşa?

- Am făcut rost de o rulotă şi de o maşină care să o tracteze.

Nu era o realizare chiar atît de grozavă pentru un laureat Nobel, dar John era din cale-afară de mîndru de reuşita sa.

Ne-am sfîrşit micul dejun, după care John a ieşit, a luat un taxi şi a dispărut. M-am apucat să-mi pregătesc echipamentul. Am căutat hainele şi bocancii de teren. Păreau în stare bună, deşi nu le folosisem de ani de zile, darmite să le fi îngrijit aşa cum s-ar fi cuvenit. Un rucsac, un colac de coardă de alpinism, hanoracul, şosetele groase, o pereche de bretele; toate acestea zăceau acum împrăştiate pe podea. Le-am împachetat şi, cînd John s-a întors, eram gata. În jurul orei unu, eram pe drum, îndreptîndu-ne spre autostrada A1 prin St.John's Wood.

Călătoria spre nord ne-a copleşit cu o plictiseală cumplită. Se întunecase deja cînd am ajuns la Scotch Corner. Am părăsit autostrada, luînd-o pe şoseaua mai strîmtă care străbătea ţinutul, spre Penrith. Cînd am ajuns la Brough eram amîndoi sătui pînă peste cap, astfel că am ales drumul ce străbătea mlaştinile ce despărţeau Brough de Middleton. Eram convinşi că aveam să întîlnim şi porţiuni de teren deschis, unde să ne putem parca rulota pentru a înnopta. Previziunea noastră

s-a dovedit corectă; ne-am oprit după vreo trei kilometri de urcuş spre mlaştini. Am alcătuit o cină simplă dar îndestulătoare, din proviziile pregătite pentru drum. Cîte o ceaşcă de ceai botezat din belşug cu rom a încheiat cina, după care ne-am cuibărit fiecare în sacii de dormit.

Peste noapte a plouat întruna, astfel încît nu ne-am făcut prea multe iluzii cu privire la vremea de a doua zi dimineaţă. Pe la şase însă, cînd m-am trezit şi am pus ceainicul la fiert, cerul se mai limpezise. Deşi pe culmi ceaţa mai stăruia, nu existau semne că ploaia avea să reînceapă prea curînd. L-am trezit pe John, oferindu-i o ceaşcă de ceai, şi l-am întrebat ce părere avea despre o mică drumeţie, pentru a-şi mai dezmorţi picioarele. El a fost de acord. Am prăjit vreo şase felii de şuncă şi, în loc să le mîncăm pe loc, le-am înfăşurat în folie de aluminiu. Împreună cu un cuţit, o pîine şi o bucată de prăjitură, acestea şi-au găsit locul în rucsac.

Am pornit la drum la şapte fără un sfert. Am condus înainte pe acel drum, pînă cînd John, care studia harta, m-a anunţat că am ajuns în punctul de atac. Ideea unui asalt asupra lui Mickle Fell ne-a făcut să zîmbim, deşi ştiam că, oricît de blîndă ar fi fost panta dealului, aveam mult de mers pînă în vîrf. Înaintarea n-a fost deloc uşoară, deoarece cărarea era întreruptă la tot pasul de smocuri de iarbă şi porţiuni mlăştinoase. Nici ceaţa nu ne uşura deloc sarcina. Am ajuns în vîrful unei movile. Peisajul care se întindea în faţa noastră n-a fost pe placul lui John. Ca de obicei, a refuzat să meargă mai departe pînă cînd nu avea să găsească pe hartă punctul exact în care ne aflam. Vremea era destul de umedă şi, pe măsură ce ne contraziceam, devenea tot mai frig. Într-un tîrziu, am reuşit să identificăm pe hartă porţiunea de aproximativ un kilometru şi jumătate pe care o puteam vedea. Am ajuns la concluzia că nu porniserăm exact din punctul din care intenţionam, ci parcaserăm maşina la vreun kilometru de locul corect. John a început să bombăne, nemulţumit că îşi pierduse antrenamentul. Apoi a urmat o dispută referitoare la alegerea drumului celui mai potrivit de urmat în continuare, nu atît pentru a ajunge în vîrf, ci pentru a evita porţiunile mai abrupte. Am hotărît în cele din urmă să ocolim rîpa umedă şi năpădită de vegetaţie de sub noi, luînd-o spre stînga. După vreo jumătate de oră de mers, am dat peste un gard din sîrmă ghimpată care părea că avea să ne conducă în direcţia dorită. Studiind harta, ne-am dat seama că acest gard delimita graniţa dintre Westmoreland şi Yorkshire. Eram, în sfîrşit, pe drumul cel bun.

Tot discutînd, ne-a apucat foamea; am tăiat pîinea, am împărţit şunca. Am mîncat şi am pornit imediat la drum, fiecare din noi cu cîte o bucată de prăjitură în mînă.

Am înaintat o vreme de-a lungul gardului, căci aici cărarea nu era la fel de accidentată precum în terenul deschis. Pe la opt, ceaţa s-a ridicat şi am putut constata că Mickle Fell se afla chiar în faţa noastră. Nu ne mai rămînea decît o scurtă plimbare pînă în vîrf. O dată ajunşi pe teren calcaros, în privinţa vegetaţiei a intervenit o schimbare plăcută. Mlaştina de turbă rămăsese undeva, în urmă, iar acum păşeam pe iarbă. O turmă de oi păştea iarba bogată. Am înaintat rapid către răsărit, urmînd o pantă prelungă ce ducea la un lac adăpostit de peretele stîncos. Pe la vreo unsprezece am regăsit şoseaua.

Eram dornici să ne continuăm cît mai curînd drumul spre nord. Ne despărţeau cam cinci kilometri de locul unde ne lăsaserăm maşina, distanţă pe care ar fi trebuit să o parcurgem pe jos, ceea ce ne-ar fi luat cam o oră. Am căzut de acord să facem autostopul pe drumul de întoarcere, însă, cum circulaţiaera redusă şi în multe dintre maşinile care treceau nu mai rămăsese loc decît pentru un singur pasager, am decis să ne despărţim. Am luat-o înainte cale de vreo sută de metri, am urcat taluzul abrupt şi m-am tolănit pe iarbă, lăsîndu-l pe John să se descurce cu autostopul. Zece minute mai tîrziu, a urcat într-o maşină şi, trecînd prin dreptul meu, m-a făcut un semn triumfător. Se pare că ideea de a ne despărţi fusese bună, căci, cu siguranţă, în acea maşină n-am fi încăput amîndoi.

Cele zece minute, la cît îmi estimasem aşteptarea, s-au prelungit. Din vreme în vreme, cîte o maşină cotea pe drum, la vreo două sute de metri de locul în care mă aflam. Auzeam zumzetul motorului înainte de a vedea maşina şi, de fiecare dată speram că avea să fie John, cu maşina noastră. A trecut însă o oră, fără ca John să dea vreun semn de viaţă. Era limpede, maşina închiriată de noi refuzase să mai pornească. N-aveam de ales, trebuia să o iau din loc, pe jos. Pe cînd mă tîram anevoie de-a lungul şoselei, îmi spuneam că ar fi fost grozav să nu-i fi dat lui John şi rucsacul meu. Nu fiindcă acesta n-ar fi fost greu, ci aş fi putut să îmi schimb bocancii cu nişte tenişi, scurtîndu-mi astfel calvarul întoarcerii, cu cel puţin douăzeci de minute.

Maşina era exact unde o lăsaserăm în zori. John nu se zărea nicăieri, era clar că plecase după ajutor, probabil la un garaj din Brough. M-am aşezat să îl aştept şi, astfel, a mai trecut încă o oră. Ce naiba se întîmplase? De ce nu îmi lăsase John măcar un bilet sau cheile, ca să pot intra în afurisita de maşină? Am început să blestem lipsa de simţ practic a oamenilor de ştiinţă. Plin de lehamite, am pornit spre rulotă, cale de încă un kilometru şi jumătate. Şi cheia acesteia rămăsese la John; din fericire, avusesem inspiraţia de a lăsa o fereastră deschisă şi am reuşit să intru fără prea multă bătaie de

cap. După ce m-am spălat, am încercat să-mi potolesc nervii cu o cană mare de ceai şi încă o bucată de prăjitură.

Situaţia era pe deplin lipsită de haz. În jurul orei trei, am intrat în Brough, pradă unei stări de furie avansată. Am vizitat două garaje, fără să aflu nimic. A mai trecut o oră pînă cînd am convins un mecanic să revină, împreună cu mine, la maşina noastră. Omul a deschis portiera şi, foarte curînd, motorul torcea în surdină. I-am plătit o liră mecanicului, iar acesta a plecat, convins că avusese de-a face cu un tîmpit.

Ce aveam de făcut în continuare? Auzisem că în Statele Unite se întîmpla ca şoferii de camion să culeagă autostopişti, pe care îi zvîntau apoi în bătaie şi îi jefuiau, dar nu ştiam ca în Anglia să se fi petrecut aşa ceva. Am condus pînă în locul unde coborîsem de pe Mickle Fell, apoi m-am întors la Brough, păstrînd o viteză foarte redusă. Ajuns în oraş, am povestit tot ce ştiam unui sergent de poliţie. Acesta şi-a notat totul cu o expresie gravă întipărită pe chip, deşi în gesturile lui se citea rutina. M-a întrebat unde puteam fi găsit şi i-am explicat unde parcasem rulota. Poliţia, îmi spuse el, urma să se apuce imediat de treabă şi aveam să fiu anunţat de îndată ce aveau să apară elemente noi.

În acel moment nu-mi doream decît să mă întorc la rulotă. Cînd am ajuns se făcuse aproape şase. Nu ştiam dacă era sau nu cazul să pregătesc cina pentru două persoane. Mi-era foame, dar îngrijorarea îmi răpise pofta de mîncare. M-am decis să mă întind vreo jumătate de oră înainte de a-mi pregăti cina. Zis şi făcut. Apoi, după ce am terminat de mîncat şi de spălat vasele, amobservat că era trecut de nouă. Curînd după aceea am auzit o bătaie puternică în uşa rulotei.

Era un inspector de poliţie în civil, care mi-a dat de înţeles că ancheta ajunsese de-acum de competenţa secţiei criminalistice. Mi-a pus o mulţime de întrebări despre mine însumi. Dispariţia lui John era, în sfîrşit, luată în serios. Reputaţia sa ca om de ştiinţă ar fi trebuit să-i determine să procedeze aşa de la bun început; aveam însă bănuiala că la mijloc interveneau şi anumiţi factori legaţi de securitate, ceea ce avea drept rezultat, între altele, şi numeroasele întrebări referitoare la persoana mea. Poliţia dorea să fie sigură că nu aveam nici un amestec în dispariţia lui John, oricare i-ar fi fost cauza. După vreo oră de interogatoriu, inspectorul s-a ridicat, gata de plecare. Mi-am amintit să îmi verific ceasul după al său, dar ceasul meu funcţiona, se pare, perfect.

S-a lăsat întunericul şi mi-am spus că era timpul să mă pregătesc de culcare. În condiţii obişnuite, după o zi precum aceea, aş fi adormit buştean. Acum însă mă tot perpeleam în aşternut, cu gîndul la John Sinclair. Desigur, nu ştiam despre

el, cel de acum, ci doar despre ceea ce fusese el în tinereţe. Anii trecuţi păreau însă a nu fi existat. Reluasem aceleaşi relaţii destinse din timpul şcolii şi al facultăţii. Şi totuşi, anii trecuţi îşi aveau realitatea lor bine definită. Viaţa lui John devenise mai complexă din punct de vedere profesional şi social decît era atunci cînd ne-am cunoscut. Pentru mine, John părea neschimbat, dar pentru restul lumii acest lucru nu era valabil. Toate aceste speculaţii, oricît de raţionale ar fi fost, nu îmi puteau explica însă dispariţia lui John.

Dintr-o dată, atenţia mi-a fost atrasă de zgomotul unor paşi ce se apropiau. Am ieşit din sacul de dormit, bîjbîind în căutarea unor chibrituri, dornic să aprind mica lampă cu gaz de deasupra plitei. Încă mai scormoneam, cînd uşa rulotei s-a deschis. Cînd, în sfîrşit, am reuşit să aprind lampa, am descoperit că intrusul aflat în prag nu era altul decît John. Îngrijorarea pe care i-o citisem în ochi în prima seară era acum mai evidentă.

- Unde naiba ai fost? am izbucnit.

John intră în rulotă, se prăbuşi în culcuşul lui şi începu să-şi desfacă şireturile de la bocanci.

- N-am nici cea mai mică idee în privinţa asta, Dick. Crede-mă, ăsta-i adevărul.

Voiam cu orice preţ să aflu mai multe, dar, dacă ceea ce spunea John era adevărat, dacă habar nu avea ce i se întîmplase, n-avea rost să insist. Suferise, se pare, un soi de amnezie. Poate că pierederea de memorie avea să fie doar temporară, dar ideea unei amnezii era singura explicaţie posibilă, deocamdată. Efortul fizic intens, fără un antrenament prealabil, ar fi putut duce la o astfel de comoţie. Cert este că, în rest, John era nevătămat, iar asta era lucrul cel mai important.

- Ţi-e foame? l-am întrebat.

- Îngrozitor!

Era limpede, nu-şi dorea decît mîncare şi odihnă. Sincer să fiu, şi mie mi-ar fi prins bine încă o gustare. Descoperind resurse de energie nebănuite, am pregătit masa. Arome puternice şi apetisante umpleau curînd după aceea rulota. John a înfulecat în tăcere, în vreme ce eu am băut o cană de ceai şi am mîncat o bucată de prăjitură. I-am spus lui John că anunţasem poliţia. Cu încuviinţarea lui, am dat o fugă cu maşina pînă la cea maiapropiată cabină telefonică, aflată la vreun kilometru distanţă, pe marginea drumului. Am sunat la secţie şi i-am spus sergentului de serviciu că John reapăruse şi că, aparent cel puţin, era nevătămat, în afara unei uşoare amnezii temporare. La întoarcere, l-am găsit pe John cufundat într-un somn adînc.

A doua zi ne-am trezit tîrziu. Din această cauză, precum şi datorită unei noi vizite a inspectorului din ajun, s-a făcut amiază pînă cînd ne-am reluat călătoria spre nord. Mai devreme, John s-a plimbat vreme de o oră împreună cu inspectorul, dar habar n-am despre ce au discutat cei doi. În acest timp, am făcut ordine în rulotă. Oricum, la întoarcere, inspectorul părea mulţumit de cele aflate.

Am traversat Glasgowul chiar prin centru. Deşi ne mişcam destul de încet, era calea cea mai sigură pentru a nu ne rătăci pe străduţele de la periferie. Fără prea mare greutate, am reuşit să găsim drumul spre Loch Lomond. Am depăşit multe locuri de popas, dornici să ajungem pînă-n seară la Glencoe, dacă avea să fie posibil. Drumul pînă la Crinlarich ni s-a părut lung şi plictisitor, iar distanţa pînă la Tyndrum era mai mare decît îmi aminteam din călătoriile anterioare. Am ieşit la capătul mlaştinii Ranoch. John, care se afla la volan, a început să mormăie ceva despre rulotă, care atîrna parcă mai greu şi începuse să se clatine. Am oprit, iar inspecţia a scos la iveală o pană la roata din spate a maşinii. În timp ce scoteam din portbagaj roata de rezervă şi cricul, ne-au năpădit roiuri de musculiţe. Lucru firesc, de altfel, doar ne aflam în Scoţia! Deşi nu ne-a luat decît vreun sfert de oră pentru a schimba roata, pe cînd am urcat din nou în maşină eram, practic, devoraţi de vii.

Am gonit cu viteză maximă, ca să ajungem la Glencoe înainte de apusul soarelui. Ştiam exact unde anume voiam să înnoptăm, la intersecţia dintre drumul nou şi cel vechi, la trei kilometri de Kingshouse Inn. Cînd am ajuns, ultima geană de lumină dispăruse. Era imposibil să mai executăm vreo manevră cu rulota, pe întuneric. Cel mult, am fi putut să o luăm înainte pe drumul vechi. Dacă acesta ar fi fost prea accidentat, n-am fi avut loc să întoarcem maşina şi am fi fost nevoiţi să decuplăm rulota şi să executăm manevra manual, tractînd-o apoi pînă la intersecţie. Oricum, a doua zi aveam nevoie de maşină, pentru a parcurge cei săse kilometri pînă la Bideannam Bian. Avuseserăm şi aşa destule neplăceri pentru acea zi, aşa încît ne-am mulţumit să parcăm pe marginea drumului.

Am pornit chiar în zori. După un ceai sorbit în grabă şi pregătirea echipamentului şi a merindelor, am fost gata de plecare, deşi era doar şase dimineaţa. Era o zi perfectă, cerul era pe deplin senin. În lumina zorilor, problemele din seara precedentă nu mai păreau atît de greu de rezolvat. Cel mai simplu era să continuăm înaintarea pe drumul vechi, cale de un kilometru şi jumătate, pînă cînd acesta avea să întîlnească din nou drumul asfaltat. Deşi înaintam încet, maşina se hurduca precum într-o cursă nebunească. Categoric, drumul părea a fi

un poligon de încercare pentru un jeep sau un Land Rover. Cu cîteva zgîrieturi pe şasiu, am reuşit totuşi să trecem cu bine. Zece minute mai tîrziu, parcam în apropierea mohorîtului Loch Triochtan. Cărărea ce urca muntele părea neplăcut de abruptă. Totuşi, după ce am pornit, înaintarea s-a dovedit mai puţin dură decît în aparenţă. O bună bucată de vreme am urmat albia unui torent, urcînd într-o vale îngustă care înainta adînc în inima muntelui.După aproximativ un kilometru şi jumătate am hotărît să părăsim albia pîrîului şi să o luăm la stînga, direcţie în care panta era mai lină. Pe la opt am ajuns într-o mică depresiune pe care o bănuiam situată la cel mult trei sute de metri mai jos de vîrf. În faţa noastră se înălţa un splendid pinten de piatră, probabil cunoscutul contrafort Churchdoor. În depresiune se aflau ochiuri de apă limpede şi rece ca gheaţa. Se făcuse destul de cald şi am petrecut următoarea jumătate de oră luîndu-ne pe îndelete micul dejun. Pentru întîia oară, apreciam avantajele călătoriei cu rulota. Era mult mai confortabilă decît un cort şi ne ferea o protecţie sigură împotriva musculiţelor. Era de preferat unui han, fiindcăastfel putem porni la drum mai devreme.

Dacă am fi înnoptat la vreun hotel din Kingshouse sau Ballachulish, la ora asta de-abi-a ne-am fi început micul dejun. E drept că tocmai asta făceam, dar ne aflam la o înălţime de o mie de metri, după un urcuş de două ceasuri.

Am pornit din nou înainte de nouă, pe un versant blînd cu grohotiş şi stînci sfărîmate. Am urcat de-a lungul lui vreo două sute de metri şi am ajuns pe culme, în bătaia puternică a razelor solare. Stîncile erau calde aici; eram în vîrful muntelui. Se anunţa o zi caniculară, iar ceaţa începuse deja să se risipească. Spre nord se profilau Marmorele şi Ben Nevis, iar spre sud se înălţau piscurile ascuţite ale lui Glen Erive. N-aveam nici un motiv să ne grăbim, astfel încît am rămas în vîrf aproape o oră. În calitatea mea de responsabil cu aprovizionarea, am scos la iveală surpriza pregătită din timp: două conserve cu suc de portocale. Apoi am pornit de-a lungul culmii, în pas constant şi destins. Am înaintat în acest ritm în josul pantei în formă de poliţă ce coboară spre Glen Erive, apoi am urcat iar, spre capătul culmii Beinn Fhada. După o pantă scurtă şi iute a urmat o trecătoare strîmtă, apoi cărarea a cotit-o iar spre stînga, pe un deal abrupt. Lungimea pantei era de vreo trei sute de metri şi perspectiva nu era deloc atrăgătoare, pentru nişte drumeţi lipsiţi de antrenament. Ne-am contrazis prieteneşte în privinţa celei mai uşoare modalităţi de coborîre. John a ales un făgaş între pereţii stîncoşi, un soi de horn din piatră, eu m-am gîndit că terenul deschis din dreapta avea să fie mai simplu de străbătut. După ce am parcurs vreo

treizeci de metri, mi-am dat seama că mă înşelasem. L-am pierdut din vedere pe John şi, cînd l-am revăzut, prietenul meu se afla cu vreo sută de metri mai jos. L-am urmat şi, într-un tîrziu, l-am ajuns din urmă. Se aşezase să se odihnească pe un bolovan. I-am sugerat să ne continuăm coborîrea prin şaua îngustă aflată în dreapta noastră. John izbucni în rîs, afirmînd că, urmînd acel drum, am fi ajuns în cele din urmă, din nou, în vîrf. Nu ştiu de ce era atît de convins de asta, dar, după greşeala pe care o săvîrşisem mai devreme, refuzînd să-l ascult, mi-am zis că era de preferat să nu îl contrazic.

Fundul văii era uluitor. Văzut de sus, părea o suprafaţă perfect plană, însă, o dată ajuns jos, puteai observa că panta dealului se repezea abrupt într-o mică strîmtoare. Aceste chei se prelungeau cale de vreo doi kilometri. Aceasta era valea ascunsă despre care auzisem vorbindu-se de atîtea ori. Mînat de instinct sau poate de noroc, John m-a condus pînă în locul unde pîrîul se lăţea într-un vad, permiţînd trecerea pe celălalt mal, unde drumul avea să fie mult mai uşor.

Încălzit după efortul coborîrii, am sugerat să ne scăldăm în pîrîu. John a încuviinţat şi, cinci minute mai tîrziu, ne bălăceam într-un ochi de apă limpede şi rece ca gheaţa. Dacă stai să te gîndeşti, frigul îţi prilejuieşte experienţe stranii. Senzaţia de frig profund e neplăcută, dar nu imposibil de suportat. Cu toate acestea, frigul e un duşman tainic şi necruţător. Singura experienţă plăcută legată de această senzaţie, după ştiinţa mea, se produce atunci cînd, coborînd panta abruptă a unui munte, plonjezi într-un lac rece ca gheaţa. Plăcerea nu durează mai mult de treizeci de secunde. O poţi prelungi cu cel mult un minut, după care e cazul săi ieşi din apă cît poţi de repede. Exact aşa am procedat şi noi. În timp ce ne uscam la soare, am avut o revelaţie stranie. În anii de şcoală ne scoteam adesea cămăşile, după cîte o partidă de fotbal. Remarcasem atunci că John avea pe şold un semn din naştere, avînd forma unei căpşuni cu diametrul cît al unei monede de o jumătate de coroană. Acum, însă, nu se zărea nici o urmă a acelui semn.

CAPITOLUL TREI
Intermezzo

Semnele din naştere şi alte asemenea "urme miraculoase", cum le numea bătrînul vrăjitor din Stratford, nu constituie nicidecum un subiect demn de a fi abordat într-o conversaţie politicoasă. Odinioară, în anii de şcoală, nu m-aş fi sfiit să-l abordez. Acum însă, era mult mai dificil.

- John, spune-mi... N-aveai cumva un semn din naştere pe şold?

- Ba da. Ce-i cu el?

- Păi... nu mai e acolo.

- Ba da, trebuie să fie!

- Te asigur, nu mai e acolo.

- Probabil e de vină strălucirea soarelui. În lumină, contrastele sînt mai greu de perceput.

Ne-am îndreptat spre gura văii, unde am dat peste un morman uriaş de bolovani prăvăliţi de pe munte. Ne-am strecurat printre ei şi am ajuns la pantele line acoperite cu iarbă ce dădeau spre Glencoe. Cînd am revenit în tabără, am pus ceainicul la încălzit, căci simţeam acut nevoia unei ceşti de ceai fierbinte.

Amintindu-şi de cele discutate în vale, John mi-a spus:

- Ai face bine să verifici prezenţa acelui semn.

Avusesem dreptate. Nu era nici urmă de el. Prosteşte, am insistat:

- Eşti sigur că nu l-ai extirpat?

- Nici gînd.

John nu mai făcu nici un comentariu. Ca de fiecare dată cînd îl preocupa o problemă dificilă, chipul lui căpătase o expresie încordată ce-mi era cunoscută din anii de şcoală. Ne-am băut ceaiul, iar John s-a apucat să noteze ceva într-un carneţel.

L-am lăsat să-şi vadă de însemnările lui şi am urcat în maşină. Am demarat, pornind în josul văii, către mare. La bifurcaţie, am cotit la stînga, spre Fort Appin. Nu prea ştiam ce să cred despre John şi problemele lui, astfel încît l-am izgonit din minte, în măsura în care acest lucru era cu putinţă. Am început să reflectez la ideea unei simfonii a mării. Desigur, era o idee, dar nu sînt convins că era o idee strălucită.Desigur, marea îşi are frumuseţea şi dramatismul ei. Cu toate acestea, subiectul îmi părea a fi neatrăgător şi amorf, mult prea îndepărtat de problemele umane. Într-un fel, părea doar o variantă de evadare, o scuză pentru etalarea unor efecte

orchestrale stridente. Mă îndoiam de perspectivele unor găselniţe deosebite, în această direcţie.

Se făcuse şase şi jumătate cînd am revenit la rulotă. John era în continuare preocupat de calculele lui. Am turnat cîte un pahar de tărie pentru amîndoi. Le-am sorbit în linişte, apoi am propus să înnoptăm la hotelul din Ballachulish, dacă nu cumva avea chef să pregătească el cina.

- Să mergem! a încuviinţat John. Oricum, voiam să dau un telefon.

Nu mă aşteptasem ca hotelul să fie chiar atît de aglomerat. Cu un dram de reproş în gînd, am întrebat o chelneriţă dacă exista posibilitatea să luăm şi noi cina acolo. Femeia ne oferi de băut şi plecă să se intereseze. Reveni curînd, anunţîndu-ne că aveam să fim nevoiţi să aşteptăm pînă la opt şi un sfert pentru a fi serviţi.

- Am să telefonez chiar acum, a mormăit John, de îndată ce chelneriţa s-a îndepărtat.

S-a ridicat, lăsîndu-mă singur într-o mulţime de oameni al căror singur subiect de discuţie păreau a fi peripeţiile prin care trecuseră venind într-acolo. Nici unul dintre ei nu părea să aprecieze farmecul unei zile petrecute în mijlocul naturii, într-unul din cele mai frumoase locuri de pe Pămînt. La şapte şi jumătate se auziră bătăile unui gong. Cu vreo trei sau patru excepţii, toţi turiştii se îndreptară spre sala de mese. Într-un colţ al încăperii se afla un pian. Am ridicat capacul şi mi-am trecut degetele peste clape.

- Cîntaţi la pian? m-a întrebat o femeie între două vîrste.

În semn de răspuns, mi-am tras mai aproape un scaun şi am început să cînt cîteva măsuri dintr-o piesă la modă. Pianul era genul de instrument de tavernă căruia nu pot cu nici un chip să-i rezist. Era din cale-afară de dezacordat. Am cîntat o serie de şlagăre, spre deliciul spectatorilor. Soţul femeii - sau, mă rog, aşa l-am considerat eu - m-a întrebat:

- Vrei să bei ceva?

Am cerut o bere. Tocmai o sorbeam, sporovăind vrute şi nevrute cu cei doi, cînd John a revenit. Chipul îi era impenetrabil.

După o aşteptare ce ni s-a părut a dura o veşnicie, într-atît eram de înfometaţi, a venit, în sfîrşit, şi rîndul nostru la cină. Am fost aşezaţi singuri la masă şi, printre îmbucături, l-am întrebat pe John:

- Te-ai gîndit încotro vrei să o luăm mîine?

- Mă tem că va trebui să renunţăm, Dick. Dar asta nu înseamnă că trebuie neapărat să te întorci cu mine la Londra.

- Îţi pot fi cumva de folos?

- Depinde... Cum stai?

- În ce sens?

- Ai vreun angajament ce nu suferă amînare?

- Păi... nu prea. De ce?

- Trebuie să mă întorc în Statele Unite. Dacă eşti liber, aş vrea să te iau cu mine.

Am izbucnit în rîs. Directorul băncii mele n-ar fi fost tocmai încîntat de o asemenea sugestie.

- N-am nimic împotrivă. Dar de unde bani?...

- Banii nu sînt o problemă. Cheltuielile de drum îţi vor fi decontate.

Am abandonat discuţia în acest stadiu, pînă la întoarcerea în rulotă. John reveni la subiectul părăsit mai devreme:

- Cred că n-ar fi rău să-ţi spun cîte ceva despre ce se întîmplă. Mi-e teamă însă că n-am să fiu prea coerent.

Am îndesat cîteva haine sub pernă şi m-am rezemat, în capul oaselor, lungit în cuşetă. Picioarele începuseră să-mi amorţească, după efortul din acea dimineaţă.

- Presupun că ai urmărit tendinţa generală a evoluţiilor recente din cercetarea spaţială, începu John.

- Da, mai mult sau mai puţin, atît cît s-a putut din articolele apărute în presă.

- Ei bine, unul dintre obiectivele programului spaţial este observarea lumii din afară, din perspectiva segmentelor necunoscute ale spectrului.

- Vorbeşti despre lucruri precum razele X şi gama?

- Exact. Razele X şi razele gama se află însă la extremitatea de înaltă frecvenţă a spectrului. În îndepărtatul spectru infra-roşu se află o mulţime de radiaţii care sînt absorbite în atmosfera terestră, la fel ca şi razele X. Acestea au lungimi de undă cam de o sută de ori mai mici decît undele radio ultrascurte.

- Şi ce anume v-a determinat să vă îndreptaţi cercetările în această direcţie? Curiozitatea?

- La început, da. Primul scop a fost interceptarea radiaţiilor solare, pentru a verifica dacă acestea aveau intensitatea pe care o estimaserăm noi.

- Şi aţi avut dreptate?

- Între anumite limite rezonabile, da. Nu era însă un experiment care să merite o conferinţă de presă. Din punct de vedere tehnic însă, era interesant. Cam asta a fost tot, sau aproape tot.

- Nu-mi pare a fi genul de subiect cu care să poţi cuceri o fată.

- Totuşi, pe parcursul acestui experiment s-a întîmplat un lucru ciudat. Aparatura electronică de la bordul sondei spaţiale,

nu cea legată de experiment în sine, ci aceea de uz general, a luat-o razna. Părea a suferi de disfuncţionalităţi datorate captării radiaţiilor. Desigur, s-a declanşat o anchetă în această privinţă, dar nu s-a găsit nimic demn de luat în seamă. Faptele erau însă limpezi: dovezile indicau o modulaţie de aproximativ o sută de megacicli, încadrabilă între consecinţele fireşti ale experimentului legat de spectrul infra-roşu. La prima vedere, acest lucru părea imposibil. Ei bine, ca să n-o mai lungim, băieţii abia au apucat să modifice "jucăria" înainte de repetarea fenomenului. Manifestările aleatorii din primul caz s-au dovedit, din păcate, corecte. Exista, într-adevăr, o modulaţie de circa o sută de megacicli.

- Nu putea fi din nou un efect secundar al captării?

- Toţi au crezut asta. Ei bine, ancheta a luat proporţii. Mai continua încă, atunci cînd am plecat eu din America. Nu sînt implicat direct în toate acestea, însă unul dintre cei care răspund de acest experiment mi-e prieten. Ultima variantă pe care am auzit-o, înainte de plecare, afirmă că nu Soarele ar fi vinovatul, cel puţin aşa se credea. Se demonstrase că anomalia ar fi fost provocată de motorul rachetei. Cu toate acestea, nimeni nu avea o idee precisă despre ceea ce se întîmpla şi dece.

- Iar tu crezi că, totuşi, Soarele este de vină?

Îl cunoşteam îndeajuns de bine pe John, îi cunoşteam modul de gîndire. Aş fi putut pune pariu că aceasta era părerea lui.

- Încă nu sînt sigur. Mai devreme, de la hotel, l-am sunat pe prietenul meu. Nu l-am găsit, dar am vorbit cu unul dintre oamenii lui. Mîine dimineaţă îmi vor telefona ei, pentru a-mi comunica nişte informaţii ce-mi sînt necesare. Atunci voi şti mai mult.

În noaptea aceea am rămas multă vreme treaz, uimit de uşurinţa cu care adormise John. Îl auzeam respirînd adînc şi regulat, ca şi cum îngrijorarea care i se citea pe chip mai devreme s-ar fi risipit, ca un fum. Spusele lui mă ajutaseră să-mi formez o imagine de ansamblu asupra preocupărilor sale. Cu toate acestea, nu reuşeam nici în ruptul capului să fac vreo legătură între acestea şi întîmplările neobişnuite din ultimele trei zile.

A doua zi dimineaţă, John plecă din nou la hotel şi se întoarse de-abia pe la zece şi jumătate.

- Vom lua prînzul la ora douăsprezece. Am avea timp astfel să prindem cursa aeriană din Glasgow către Londra, de la ora trei.

- Dar maşina şi rulota?

- Vom merge cu maşina la Glasgow. Am aranjat ca rulota să fie ridicată chiar de aici.

- Asta-i tot?

- Ar mai fi ceva... Poţi fi gata de drum vineri, pentru avionul spre New York de la amiază?

Îmi rămîneau trei zile la dispoziţie pentru a-mi aranja treburile la Londra. N-avea să fie uşor, dar aveam să reuşesc.

- Cred că da, am încuviinţat.

- E-n regulă. În ora care urmează am să fac nişte calcule, dacă nu te deranjează...

John lucra repede, încordat, aşternînd pe hîrtie tot soiul de calcule algebrice şi aritmetice. În vreme ce-l priveam, m-a izbit revelaţia deosebirii existente între un matematician şi un muzician. Cu cîteva săptămîni în urmă, lucrasem eu însumi cu o intensitate asemănătoare, cuprins parcă de un fel de transă. La John nu se vedea însă nici urmă de aşa ceva. S-a oprit brusc, precum un vultur dintr-un picaj ameţitor. Nu avea rost să-l întreb dacă socotelile lui ajunseseră la vreun reziltat. Răspunsul i se citea pe chip. N-am avut nici curiozitatea de a afla semnificaţia acelor calcule. M-am mulţumit să îl întreb:

- Eşti satisfăcut?

- Da.

A tăcut un minut, apoi a adăugat:

- Şi totuşi, e ciudat...

- Ce anume?

- Concluzia... Am demonstrat prin calcule corectitudinea unei bănuieli, cu preţul unei concluzii uluitoare. Deşi ar putea să pară paradoxal, această concluzie uimitoare mă satisface în mai mare măsură decît o explicaţie la îndemîna oricui, care ar porni însă de la o premiză greşită. Asta dovedeşte că important e să fii convins de justeţea judecăţilor tale. La urma urmei, natura concluziei nici nu mai e chiar atît de importantă. Presupun că acesta e motivul pentru care fiinţele umane nu mai atîrnă în copaci, spînzurate de capătul cozilor, precum maimuţele...

Cu acestea, discuţia în jurul acestui subiect s-a încheiat.

Întoarcerea la Londra a decurs fără nici un incident. Ne-am despărţit la aeroport, fiecare dintre noi fiind dornic să-şi rezolve cît mai curînd treburile. Trebuie să recunosc că eram destul de bucuros să părăsesc Londra. În ultima vreme, viaţa mea personală ajunsese într-un impas. Am reuşit să dau de Alex Hamilton, lucru deloc uşor, în circumstanţe obişnuite. L-am rugat să aibă grijă de locuinţa mea, cît timp aveam să lipsesc; dacă dorea, putea să o folosească. I-am povestit despre micile mele probleme, de teamă ca nu cumva, ocupînd micul meu apartament, să se trezească asaltat din prea multe direcţii,

de prea multe fete. Asta l-a făcut să izbucnească într-unul din accesele sale prelungite de rîs. M-a întrebat dacă nu aveam nişte bani de prisos, pentru a-l împrumuta. I-am răspuns cu un "nu" categoric.

După cîteva cocktailuri consumate în avion, în timp ce zburam deasupra Atlanticului, John şi cu mine ne-am bine-dispus. Orele au trecut repede. Am scăpat de biroul de imigrări şi de vama americană fără prea multe formalităţi. De la aeroportul Kennedy am luat un taxi, pînă la un hotel al cărui nume nu mi-l amintesc. Era situat undeva în centru. În seara respectivă am cinat într-un restaurant din apropiere şi, în sfîrşit, am reuşit să-l întreb pe John care erau planurile sale pentru zilele următoare.

- Vom pleca în California deîndată ce voi sfîrşi de rezolvat problemele pe care le am aici, mi-a răspuns el. Va mai dura, probabil, încă vreo trei zile. N-are rost să te iau cu mine. Crezi că vei reuşi să te distrezi fără mine o zi sau două?

I-am răspuns că, în mod sigur, aveam să găsesc destule lucruri interesante de văzut şi de făcut.

John continuă:

- Deseară mă voi întoarce mai devreme. După părerea mea, diferenţa de fus orar se cere tratată cu cel puţin două reprize prelungite de somn.

Deşi pare straniu, pînă în acel moment nu reuşisem încă să aflu încotro ne îndreptam. În ceea ce mă priveşte, mi-am organizat viaţa în aşa fel încît să nu fiu nevoit să ţin seama deloc - sau cît mai puţin - de ore şi de programe. Îmi place să am cît mai puţine obligaţii, căci surprizele sînt sarea şi piperul vieţii. Dar oamenii preocupaţi, care nu fac un pas fără a-şi consulta agenda, nu prea au parte de surprize. Cînd m-am lungit în pat în seara aceea, habar n-aveam ce voi face în următoarele două sau trei zile. Pînă la urmă, sejurul meu newyorkez s-a dovedit destul de banal. În primul rînd, mă simţeam stors de oboseală, de vină fiind probabil diferenţa de fus orar de cinci ore.

Dacă aş fi ştiut că n-aveam să mai văd niciodată New York-ul, aş fi făcut eforturi pentru a mă mobiliza în procesul de vizitare, în acele trei zile. În seara celei de-a doua zile am găsit un bilet de la John, prin care prietenul meu îmi comunica rezervarea unui loc la cursa de a doua zi dimineaţa pentru San Diego; aveam să ne întîlnim la terminalul de decolare cu o jumătate de oră mai devreme.

La aterizare, pe aeroportul din San Diego am fost întîmpinaţi de un tînăr, probabil vreun fost student de-al lui John. Ne-a dus cu maşina la un hotel din La Jolla, la cincisprezece kilometri de aeroport.

Am fost conduşi în camerele noastre. Am hotărît să trag unpui de somn, cea mai înţeleaptă decizie, avînd în vedere că în seara aceea eram, se pare, invitaţi la o petrecere.

M-am trezit pe la cinci după amiaza, m-am bărbierit şi m-am îmbrăcat, apoi am pornit într-o plimbare pe ţărm. Vedeam pentru întîia oară Pacificul. În zilele ce aveau să urmeze, priveliştea aceasta avea să-mi devină, încetul cu încetul, familiară. Plaja se întindea cale de aproximativ doi kilometri spre nord, dominată de o faleză stîncoasă.

La şase şi jumătate, am fost anunţat că venise o maşină ca să mă ducă la petrecere. Şoferul s-a prezentat, dar mărturisesc cu părere de rău că nu i-am reţinut numele. Am pălăvrăgit fără urmă de stînjeneală în timp ce el conducea maşina printr-un labirint de străduţe înguste ce urcau coasta unui deal. Mi-am spus în gînd că acasă, în Anglia, nimeni n-ar fi legat o conversaţie întîmplătoare într-un interval de timp atît de scurt. Am oprit în dreptul unei case cu un singur etaj.

John sosise ceva mai devreme. Erau prezente şi vreo cîteva femei; aşadar, avea să urmeze mai curînd o întîlnire mondenă, iar nu o conferinţă de lucru. Dacă aş fi avut cît de cît experienţă în ceea ce priveşte stilul de viaţă american, mi-aş fi dat seama că una n-o excludea pe cealaltă. Un dineu se poate transforma oricînd într-o reuniune de lucru, cu singura condiţie ca invitaţii să aibă un punct de interes comun. Atmosfera a fost îndată înviorată de servirea băuturilor, dar şi de apariţia unui tip ciudat, ce purta o pălărie la fel de stranie precum părea el însuşi. Borurile pălăriei atîrnau, moi, ca şi cum aceasta ar fi fost îngropată vreme de un an sau doi în ţărînă, iar apoi dată drept hrană unei armate de şoareci flămînzi. Tipul se numea Art Clementi, un nume uşor de reţinut.

Se pare că invitaţii aveau o mulţime de subiecte comune de discuţie. John era bun prieten cu toţi, astfel încît servirea aperitivelor s-a prelungit. Apoi am fost invitaţi la cină, unde fiecare s-a servit cu ce a dorit, din bufetul organizat într-un colţ. Cînd femeile au aflat că sînt muzician, am fost copleşit cu obişnuitele solicitări de a cînta ceva. Mulţi dintre colegii mei, muzicienii, nu suportă să se aşeze la pian atunci cînd se consideră, într-un fel, în afara serviciului. În ceea ce mă priveşte, nu ştiu niciodată cînd sînt în afara serviciului şi cînd nu, astfel încît nu mă deranjează să cînt niciodată. Am zdrăngănit cîteva sonate de Scarlatti; apoi, un bărbat voinic care se rezemase de pian, clătinîndu-se niţel din cauza băuturii, mi-a făcut semn, cu mîna în care ţinea paharul:

- Ce-ai zice de chestia asta a lui Ceaikovski?

A fredonat cîteva măsuri şi mi-am dat seama că se referea la Concertul Nr.1 pentru pian. Am atacat în forţă

acordurile de început, şi am rostit pe un ton morocănos:

- Acum imită dumneata orchestra!

Toţi cei prezenţi au izbucnit în rîs, fără sfială, chiar şi individul cel voinic. Am cîntat aşadar incredibilul Opus 1, Nr.1, cea dintîi compoziţie a lui Ceaikovski. Ajungînd la finalul apocaliptic, l-am auzit pe vlăjgan murmurînd:

- Dumnezeule!

După un timp, oaspeţii au început să se risipească pe la casele lor. Femeile au plecat şi ele, pe la vreo zece şi jumătate. Am reţinut ora fiindcă tocmai mi se făcuse din nou somn şi chiar mă întrebam cît aveam să mai rămînem. În afară de mine şi de John, mai erau prezenţi vreo cinci inşi. Am dedus că prietenul despre care îmi povestise John în Scoţia era chiar ArtClementi. Art voia să ştie ce veşti interesante îi aduseserăm cu noi din Anglia. Avea şi un motiv serios:

- Ştiu de unde provine modulaţia, declară el.

- În cazul ăsta, ce-ar fi să ne oferi şi nouă un indiciu? îl întrebă voinicul.

John, exasperant de meticulos, ca întotdeauna, scoase din servietă trei diagrame simple. Fiecare dintre ele înfăţişa trei linii care se întîlneau într-un punct. Fiecare dintre linii indica un sens. Două dintre linii porneau din punctul respectiv, avînd săgeţile îndreptate în sensuri diferite, în timp ce a treia avea săgeata îndreptată spre punctul de intersecţie. Mărimea unghiurilor formate era indicată pe desen.

Am avut de-a face cu trei cazuri în care vehiculele spaţiale şi-au schimbat direcţia. În fiecare caz, am reprezentat poziţia Soarelui în momentul schimbării.

- Luînd ca punct de referinţă vehiculul?

- Exact. Ar fi bine să îmi verificaţi acum calculele, fiindcă de ele depinde demonstraţia mea.

Clementi luă foile, le studie o vreme, apoi clătină din cap:

- Poate c-ar trebui să o lăsăm pe mîine. Sînt convins că vom gîndi mai limpede.

Se întoarse spre ceilalţi şi le făcu cu ochiul. John continuă, netulburat:

- Toată lumea a crezut că unul dintre dispozitivele rachetei poartă vina anomaliei, fiindcă modificarea frecvenţelor s-a produs o dată cu schimbările produse în rachetă.

- În acest caz, problema e lămurită.

- Dar atunci, de ce frecvenţele diferă întrucîtva, în cele trei cazuri?

John scoase o a patra foaie de hîrtie. Aici apăreau trei coloane, cu cîte trei numere fiecare. Indică spre prima coloană.

- Acestea erau frecvenţele existente în cele trei cazuri, înaintea modificării direcţiei. După cum se poate vedea, cifrele diferă. De unde provine diferenţa?

- Habar n-am. Apropo, de ce intervine o schimbare ori de cîte ori se fac corecţiile de traiectorie? Simpla existenţă a acestor schimbări ar trebui să ne indice că există, totuşi, o legătură cu dispozitivele rachetei.

- N-am nici o îndoială. Legătura e însă cu direcţia rachetei, iar nu cu aparatura electronică a sondei spaţiale.

Clementi făcu din nou cu ochiul, dar nu în mod ironic, ci pentru a-l încuraja pe John. Acesta îşi urmă expunerea, cu aceeaşi gravitate exasperantă.

- Regret, dar totul e stupid de simplu. Anomalia este legată de direcţia rachetei, relativă la Soare. În cea de a doua coloană am împărţit frecvenţele din prima coloană la sinusul unghiurilor respective. Observaţi faptul că cifrele sînt în continuare diferite.

- Era de aşteptat, mormăi unul dintre bărbaţi.

- Am sesizat apoi că, dacă raportam totul la viteza rachetei, avea loc un fenomen interesant. În cele trei cazuri, diferenţa dintre viteze era de aproximativ douăzeci de procente. Am luat drept reper una dintre aceste viteze şi am refăcut împărţirea. Am obţinut astfel rezultatele din cea de-a treia coloană. După cum se poate vedea, sînt aproape identice.

Nu înţelegeam mare lucru din expunerea lui John, dar era evident că demonstraţia, oricît de elementară ar fi părut, produsese senzaţie în rîndul spectatorilor.

- Am refăcut calculul, în mod identic, folosind frecvenţele înregistrate după schimbarea de direcţie.

John scoase din geantă încă o planşă, tot cu patru coloane de numere. Indică spre cea de-a treia coloană, spunînd:

- Remarcaţi egalitatea, nu numai între ele, ci şi cu rezultatele obţinute înaintea schimbărilor.

- La ce foloseşte cea de-a patra coloană? vru să afle Clementi.

- Rezultatele din a patra coloană se apropie şi mai mult de egalitate. Practic, diferenţa este infimă. Am efectuat un soi de verificare.

- La ce bun?

- Aceste ultime rezultate au ţinut seama de corecţia de deplasare Doppler, cauzată de mişcarea rachetei în direcţia Soarelui.

Urmă o tăcere îndelungată. Într-un tîrziu, Clementi încuviinţă, grav:

- De asta mă temusem, încă de la bun început. Încerci să ne demonstrezi că radiaţia solară însăşi este purtătoarea acestei modulaţii. E limpede că n-ai născocit toate aceste calcule, deşi implicaţia acestor rezultate e de-a dreptul nebunească.

- De ce? am intervenit, mirat de termenul întrebuinţat de Clementi.

Acesta se întoarse spre mine şi continuă:

- Se pare că Soarele emite un fascicul precis direcţionat de radiaţii infraroşii. Modulaţia s-a datorat rachetei noastre, care a intersectat periferia interferenţei.

- Cum naiba ar putea Soarele să emită un fascicul direcţionat de radiaţii? E imposibil! izbucni cineva.

- Dacă m-ai fi întrebat acum o oră, ţi-aş fi răspuns şi eu exact la fel: e imposibil. Dar faptele sînt incontestabile. Pare absurd şi ridicol, dar e adevărat.

John începuse să dea, la rîndul său, semne de oboseală. Căscă şi se întinse, după care concluzionă:

- Avem al dracului de multe de făcut.

- Nu văd decît un singur rost al unui astfel de fascicul de radiaţii direcţionat - şi încă foarte exact! - şi anume acela de a transmite informaţii.

- Dar, pentru numele lui Dumnezeu, cine ar fi capabil de aşa ceva?

- De unde aiba vreţi să ştiu eu? Ne rămîne de-acum să căutăm o modulaţie intrinsecă. Trebuie să filtrăm cu atenţie interferenţele, iar apoi să descoperim originea acestei modulaţii.

Ca la un semn, toţi cei prezenţi se repeziră să consume băuturi tari, într-un ritm incredibil. În ciuda reticenţelor exprimate de ascultătorii săi, dezvăluirile lui John, oricît de simple ar fi fost, produseseră un şoc. Nu reuşisem să înţeleg pe deplin demonstraţia, astfel încît situaţia nu-mi era chiar la fel de limpede precum era pentru ceilalţi. Cu toate acestea, pricepusem esenţialul: cineva sau ceva utiliza Soarele ca pe un dispozitiv de semnalizare.

CAPITOLUL PATRU
Tempo di Minuetto

În noaptea aceea am rămas treaz multă vreme. Punînd cap la cap frînturile unor informaţii simple, ajunsesem la o concluzie uluitoare, aşa cum un maestru de şah îşi construieşte atacul decisiv printr-o suită de mutări aparent neînsemnate.

Modelul general şi succesiunea ideilor erau cele care contau cu adevărat, iar nu dificultatea intrinsecă a fiecărui stadiu în parte. Datele utilizate de John în raţionamentul său fuseseră cunoscute de sute, poate chiar mii de oameni, dar el fusese singurul capabil să distingă esenţialul într-un noian de amănunte nesemnificative.

În ceea ce mă priveşte, deşi asistasem la această conversaţie neobişnuită printr-o pură întîmplare, nu aveam nevoie de cunoştinţe deosebite pentru a înţelege consecinţele celor discutate în acea seară. Toţi cei prezenţi îşi căutaseră un alibi, fie în frivolitatea discuţiei, fie în adevărurile rostite doar pe jumătate, încercînd să evite o discuţie serioasă, care să scoată la iveală semnificaţia reală a situaţiei. Era un mijloc de a se obişnui cu ideea, înainte de a o adopta pe deplin.

A doua zi dimineaţă mi-a fost înmînat un cec de 1500 de dolari, un credit din partea Universităţii California. L-am transformat imediat în cecuri la purtător şi am închiriat o maşină de la o agenţie specializată. Mi-am petrecut următoarele două zile conducînd de-a lungul coastei şi străbătînd în lung şi-n lat ţinutul. Maşina conferea o dimensiune nouă libertăţii mele de mişcare. În acest interval, am reuşit să scap de efectele neplăcute ale călătoriei cu avionul, cauzate de diferenţa de fus orar. Pe scurt, mă simţeam minunat.

În cea de-a treia zi am fost anunţat să mă prezint în dimineaţa următoare, la ora zece şi jumătate, într-o anumită clădire din campusul universitar. De cum am sosit, am fost condus într-un birou spaţios, cu vedere spre mare. Parcă revenisem pe falezele din Cornwall şi priveam în jos, la valurile ce se spărgeau de stînci; doar lumina era aici mai puternică. Curînd îşi făcu apariţia şi John, însoţit de un tînăr în vîrstă de aproximativ douăzeci şi cinci de ani. Acesta îmi ceru să îi relatez cît mai exact tot ce se petrecuse în Scoţia. Am povestit totul, pe scurt şi la obiect, am răspuns la o serie de întrebări şi asta a fost tot. John l-a însoţit afară pe tînărul respectiv şi s-a întors după vreo cîteva minute.

- Îmi cer scuze, Dick, dar am fost teribil de ocupat în ultimele două zile. Ce-ar fi să cinăm împreună deseară? Nu, nu aici, ci în Los Angeles. La şase şi jumătate îţi convine? Ţi-ai făcut rost de o maşină?

I-am răspuns afirmativ. John a scos o hartă şi mi-a indicat aşezarea restaurantului, la intersecţia dintre bulevardele Wilshire şi Santa Monica.

Aşadar, la scurtă vreme după prînz, am pornit către Los Angeles. Aş fi putut alege un drum mai scurt, pe autostradă, dar am preferat să urmez traseul de coastă, pînă la Long Beach. Turistul din mine năzuia să vadă locurile despre care citisem atîtea. Am fost oarecum dezamăgit, astfel încît m-am bucurat cînd am ajuns la Santa Monica.

Nu cunoşteam oraşul şi mă temusem de traficul intens. Cu toate acestea, m-am descurcat mai onorabil decît mă aşteptasem şi am găsit restaurantul fără prea mare bătaie de cap. Spre surprinderea mea, John a întîrziat niţel, ceea ce nu-i stătea în fire.

- În seara asta ne vom feri să abordăm subiecte legate de ştiinţă, îmi spuse John, în timp ce ne ocupam locurile la masa pe care o rezervase din timp. Am luat-o cam tare, de cînd am ajuns la New York, urmă el. Ca să fiu sincer, sînt al naibii de obosit.

- Care-s noutăţile?

- Ei bine, e limpede că va trebui să expediem o nouă sondă spaţială, dotată cu aparatură specială. Din punct de vedere experimental, asta n-ar fi fost o problemă. Mai dificil a fost să programăm această misiune. Programul spaţial merge înainte, cu paşi de Moloh, fără a ţine seama de intervenţiile neprevăzute. O modificare de ultim moment poate fi făcută numai în cazurile extreme.

- Presupun că, în astfel de cazuri, e bine să ştii dinainte, foarte exact, ce ai de gînd să obţii.

- Da, aşa ar trebui să fie, cu condiţia să ai de unde să afli acest lucru. Evident, însă, în atare situaţii, rezultatul nu poate fi spectaculos.

- Şi, în cele din urmă, ai obţinut ce-ai vrut?

- Da, mulţumită lui Art. Mi-am petrecut toată ziua la Laboratorul de Propulsie Reactivă, pledîndu-mi cauza. N-a fost uşor, dar după ce am obţinut acordul de principiu, totul a mers ca pe roate.

- Şi cînd va avea loc lansarea?

- Cît de curînd. O nouă sondă era, practic, gata de lansare. Fusese pregătită pentru o misiune de lungă durată, astfel încît fusese prevăzută cu aparatură de măsură deosebit

de sensibilă. Se potriveşte de minune cu scopul nostru. Nu ne rămîne decît să o înzestrăm cu încărcătura necesară, la timp.

- Te referi la cutiile negre de înregistrare?

- Exact. Băieţii vor lucra la ele zi şi noapte, pînă în clipa decolării. Iată însă şi partea care te interesează în mod special... Pentru recepţia datelor vom utiliza radiotelescopul gigantic din Hawaii. A fost construit la o asemenea distanţă de continent pentru a-l feri, în măsura posibilului, de interferenţele datorate activităţii umane. Ce-ai zice, aşadar, de o călătorie în Hawaii?

I-am răspuns că ideea nu putea decît să mă încînte, în vreme ce un chelner desfăşura pe masa noastră o mulţime de bunătăţi, un adevărat corn al abundenţei. Mîncarea excelentă merita toată atenţia noastră, astfel încît am reluat discuţia în timp ce ne beam cafeaua:

- Această excursie în Hawaii e neapărat necesară, sau va fi o călătorie de plăcere?

- Nu e neapărat necesară, dacă prin asta înţelegi că ar fi esenţială pentru reuşita proiectului. Din punctul meu de vedere însă, merită efortul, deoarece vom culege datele direct de la sursă. Art va veni cu noi. Recepţia datelor e domeniul lui de activitate.

- Şi cînd ar urma să plecăm?

- În ceea ce mă priveşte, intenţionam să plec abia poimîine. Nu văd însă de ce tu n-ai pleca mai devreme, chiar mîine. Era să uit, am o invitaţie pentru tine, pentru seara asta.

- Încă o reuniune ştiinţifică?

- Ferească Dumnezeu, nu! Am şi eu nevoie de un strop de odihnă. E o petrecere dată de un prieten al unui prieten, în Beverly Hills. Dacă ne vom plictisi, nimic nu ne împiedică să plecăm mai devreme.

- Unde stai?

- Am închiriat o cameră la un motel din Pasadena. Dacă preferi însă, poţi să-ţi iei o cameră aici, pe plajă, e ceva mai răcoare.

- În cazul ăsta, cred că ar trebui să-mi găsesc o locuinţă înainte de a pleca la petrecere.

- N-are rost să-ţi faci griji. Motelurile sînt deschise toată noaptea şi n-ai de unde să ştii cînd te vei întoarce.

În vreme ce-mi spunea toate acestea, John a achitat nota şi am ieşit în parcarea din faţa restaurantului.

- Cred că ar fi mai bine să luăm ambele maşini. O voi lua înainte. Nu sînt convins că ştiu adresa exactă, dar cunosc drumul.

M-am ţinut după John, ascultător, urmînd un traseu încîlcit, pe tot felul de străduţe şi bulevarde. Am ajuns astfel la

periferie, pe un drum de coastă sinuos, flancat de vile, care de care mai arătoasă. Am oprit în spatele maşinii lui John şi am coborît amîndoi. John înjura în barbă. Faptul că se rătăcise îl înfuria mai mult decît recentele sale descoperiri. Am pornit din nou şi, după alte două încercări ratate, ne-am oprit în faţa unei case al cărei aspect exterior spunea multe despre prosperitatea proprietarilor. Pe marginea şoselei erau parcate mai multe maşini. O femeie frumoasă ne deschise uşa, ne oferi de băut, zîmbind primitor, şi ne lăsă singuri în mijlocul mulţimii invitaţilor.

Ne-am croit drum prin încăperea spaţioasă în care se aflau vreo treizeci de oameni, cu toţii angajaţi în conversaţii zgomotoase. Părea genul de petrecere la care poată să intre oricine, chiar neinvitat.

În zarva ce domneşte de obicei la astfel de sindrofii, am norocul de a poseda un avantaj în plus faţă de restul semenilor mei. Auzul meu e deosebit de ascuţit, aşa încît reuşesc să aud tot ce se spune, chiar şi în situaţiile în care un om obişnuit ar fi asurzit. M-am cufundat aşadar fără şovăire în mulţime.

După un studiu sumar, dar nu lipsit de pricepere, al femeilor prezente, atenţia mi-a fost atrasă de o înără brunetă, al cărei chip plin de personalitate ieşea în evidenţă în elementul feminin. M-am strecurat în apropierea ei. Prinzînd uşor firul conversaţiei, mi-am găsit repede un loc în grupul respectiv. Fata părea să aibă vreo douăzeci şi cinci de ani, cu puţin mai tînără decît mine. Într-o clipă de răgaz în larma atotstăpînitoare, un bărbat, probabil gazda petrecerii, se lansă într-o descriere a iscusinţei cu care achiziţionase de curînd o vastă proprietate lîngă Ojai.

Am reuşit să o acaparez pe tînăra brunetă. Ca de obicei în astfel de situaţii, conversaţia noastră se orientă spre subiecte dintre cele mai banale. I-am spus că sosisem de curînd din Anglia, un subiect simplu şi nu tocmai eficient. Totuşi, atenţia ei a sporit atunci cînd i-am mărturisit că sînt muzician. Pornisem din nou, se pare, pe drumul care ducea la valsurile şi mazurcile lui Chopin.

O femeie ceva mai vîrstnică, dar atrăgătoare, ni se alătură curînd. Profitînd de ocazie, bruneta se îndepărtă; fie se bucura că găsise o cale de a se descotorosi de mine, fie n-o agreea pe acea doamnă atrăgătoare. Aceasta din urmă mă trase de o parte şi mi se adresă, pe un confidenţial:

- O cunoşti demult pe Lena?

- Nu, de-abia am cunoscut-o, dar am impresia că o ştiu de undeva. Cine e?

- Vrei să spui că nu ştii?

- Pe onoarea mea!

- E Helena Summers. A jucat în "**Pasionatul**".

- Care "**Pasionat**"?

- Lasă glumele! rîse femeia.

Apoi mă luă de braţ şi, coborînd şi mai mult tonul, adăugă:

- Lena trece printr-o perioadă dificilă, are necazuri...

N-am apucat să aflu mai multe amănunte, fiindcă un tînăr chipeş, avînd cam vîrsta mea, acapară brusc atenţia asistenţei. Îl ştiam şi pe el din vedere, astfel încît am dedus că era, cu siguranţă, tot actor. Eu însumi am fost, fără să vreau, captivat de cele spuse de el; vorbea despre efectul valsurilor lui Chopin asupra tinerelor femei.

Într-un colţ al vastei încăperi se aflau două piane, aşezate spate în spate. Tînărul începu să caute prin teancul de partituri, cu intenţia vădită de a-şi ilustra spusele cîntînd. Acest fapt îmi stîrni combativitatea; eram asemeni unui cîine căruia i-a fost încălcat teritoriul. Tînărul se aşează la pian şi începu să interprezeze, fără prea mare virtuozitate, marele vals în La Bemol Major al lui Chopin. Interpretarea era corectă, dar tehnica şchiopăta întrucîtva. M-am trezit muşcîndu-mi buzele de furie, la vederea femeilor ce se adunau în jurul pianului.

Apoi, bunul simţ îmi şopti că ar fi fost cazul să-mi fie ruşine: La urma urmei, era nevoie de o mulţime de exerciţii pentru a ajunge să cînţi astfel, iar acest lucru dovedea pasiunea adevărată pentru muzică pe care o nutrea chipeşul meu rival. Cu toate acestea, nu mi-am putut stăpîni o tresărire iritată, văzînd uşurinţa cu care tînărul interpret schimbă ritmul şi partitura, trecînd la scurta sonată în Mi Minor a lui Beethoven. M-am abţinut cu greu să nu intru în discuţia ce a urmat. Apoi, frumoasa Lena anunţă în treacăt că eu însumi eram muzician. Fără voia mea, fusesem aruncat în lac: trebuia să înot. Am fost prezentat tînărului, care se numea Roger Berard. Numele lui, la fel ca şi chipul, îmi era vag cunoscut. M-am străduit să nu îmi dau în vileag ignoranţa în privinţa identităţii lui; orice altă atitudine ar fi fost nepoliticoasă.

- Ce-ai zice să cîntăm la patru mîini? Ceva de Mozart, poate?

Am găsit ideea excelentă, dar n-am reuşit să ne hotărîm ce piesă aveam să cîntăm. Berard alese din teanc partitura concertului K488 al lui Mozart.

- Crezi că ne vom descurca? mă întrebă el.

Am încuviinţat, cu condiţia să folosim ambele piane.

Doi virtuozi, cu mult antrenament, s-ar fi descurcat şi cu o singură claviatură. Noi însă, într-o atare situaţie, n-am fi reuşit decît să ne încurcăm unul pe altul.

- N-avem decît o singură partitură, i se adresă partenerul meu celui pe care îl ghicisem a fi gazda. N-ai, întîmplător, încă o copie?

- La ce bun să am două exemplare din aceeaşi partitură, cînd nu sînt în stare să o descifrez nici măcar pe asta? răspunse acesta, stîrnind un cor de rîsete.

- Nu-ţi face griji, vom folosi ambele piane, am intervenit eu. Dacă preiei tu partea solistică, cred că voi fi în stare să te acompaniez.

Propunerea mea nu era chiar atît de inofensivă. Observasem că Berard era dornic să se dea în spectacol. Îl bănuiam a fi interesat de una dintre fetele din public; din fericire, nu era vorba despre bruneta pe care o remarcasem eu. Alegînd partea de acompaniament orchestral, îmi rezervasem, de fapt, partea leului. În plus, era exact muzica pe care o studiasem cel mai intens în perioada mea de ucenicie.

Totul a decurs aşa cum prevăzusem, pînă la un moment dat. Am omis introducerea orchestrală, lăsîndu-l să înceapă în forţă, cu partea solistică. Curînd însă deveni evident că, avînd în vedere tonalităţile pe care eram capabil să le ating, între noi doi nu putea exista nici un fel de competiţie. Pe la jumătatea primei părţi, Berard începu să fie mai atent la ceea ce cînta. Din acest moment, treaba merse ca pe roate. Pe o scenă de concert, o interpretare la patru mîini este, în general, lipsită de interes. Cu toate acestea, în împrejurări mai relaxate, precum cele de atunci, ea are toate şansele să devină interesantă, îndeosebi dacă cei doi artişti nu au făcut repetiţii prealabile. Nimănui nu-i pasă de micile neînţelegeri şi de contratimpi, care nu fac decît să sporească distracţia. Aşa se întîmplă şi de această dată; publicul ne sili să continuăm.

În mod surprinzător, Berard insistă ca eu să cînt singur mai departe. Îmi întinse un volum de sonate de Beethoven, adăugînd un scurt comentariu referitor la ultimele compoziţii de acest fel ale marelui artist. Gusturile sale muzicale erau îndeajuns de rafinate. Am dedus că nuanţa artificială a observaţiilor pe care le făcuse mai devreme se datora societăţii în care trăia. Lumea e plină de muzicieni rataţi, oameni care şi-ar fi dorit să devină artişti, dar care, printr-un capriciu al sorţii, au pornit pe calea unei alte profesii. Întîlnisem o mulţime de astfel de indivizi şi le descoperisem o trăsătură comună: renunţînd la cariera muzicală, au reuşit să ajungă mai departe decît ar fi ajuns urmînd-o.

Am cîntat sonata Opus 111. La final, aplauzele au fost destul de răzleţe, dar pline de căldură. Conversaţia se reducea acum la un murmur abia audibil, cu totul diferit de larma care domnise aici la sosirea mea şi a lui John. Era neîndoielnică

dorinţa lor de a mă asculta pe mai departe, dar nu-i uşor să mai cînţi ceva după ce ai interpretat Opus 111. Într-o doară, am zdrăngănit tema valsului din variaţiunile *Diabelli*, apoi m-am pomenit cîntînd piesa de la început. Nu mai aveam cale de întoarcere. Din nou, memoria - dacă nu cumva gîndul la bruneta care avea necazuri - m-a slujit cu credinţă. Am trecut la Opus 33, după cîteva falseturi, dar fără gafe majore. Fusese de-ajuns. Publicul era copleşit, zdrobit. Lucru firesc, de altfel, căci oricui are cît de cît ureche muzicală îi e imposibil să nu se cutremure, din punct de vedere emoţional, la auzul unei capodopere interpretate la prima mînă. Aşa visau odinioară compozitorii să-şi audă lucrările: în intimitate, nu pe scena unei săli uriaşe. Tot mai adesea, mă convingeam de lipsa de satisfacţie pe care mi-o provocau concertele de pian în public. Chiar şi o interpretare plină de virtuozitate e, în astfel de cazuri, slab percepută, atenuată şi, în aparenţă, sărăcăcioasă. E ca şi cum ai încerca să savurezi o cină bine gătită într-un miros puternic de antiseptic.

Mi-era de ajuns, la capitolul emoţii. M-am lansat într-o conversaţie banală. John s-a apropiat şi mi-a şoptit discret la ureche:

- E grozavă, Dicky! Ai aici numărul meu de telefon. Sună-mă mîine dimineaţă.

Apoi plecă. În sfîrşit, aveam ocazia să stau de vorbă în voie cu Lena. Chipul ei era acum vioi şi entuziast. Ce ciudat! mi-am spus în sinea mea. Mazurci de Chopin la optsprezece ani şi sonate de Beethoven la douăzeci şi cinci... M-am întrebat - mai în glumă, mai în serios - ce anume ar merge la cincizeci de ani? Orice, numai muzică să fie? Am luat, mai mult sau mai puţin spontan, hotărîrea de a ne strecura afară. Era genul de petrecere la care fiecare vine şi pleacă atunci cînd are chef. Alex Hamilton s-ar fi potrivit de minune în această societate. Gazda - pe care tot nu reuşisem să aflu cum o chema - mă rugă să trec pe-acolo ori de cîte ori aveam timp. Eram oricînd binevenit. Femeia mă sărută la despărţire, firesc, fără să-i pese de cei din jur. Gîndul îmi zbură la sărmanul John, aflat singur în drum spre Pasadena. În privinţa unei vieţi liniştite, nimic nu egalează comunitatea ştiinţifică.

De cum am ieşit, am luat-o de braţ pe Lena. Fata mă întrebă:

- Pot să te duc undeva cu maşina?

- Mda... Caut un loc de dormit.

- Cum ar trebui să iau spusele tale: ca pe o afirmaţie sau ca pe o invitaţie?

- În sens propriu: trebuie să găsesc un motel.

- Sînt cîte vrei, nu trebuie decît să alegi.

Conducea cu siguranţă, descurcîndu-se de minune în labirintul de străduţe. Mă bucuram că nu fusesem nevoit să plec singur, căci, la acea oră tîrzie, cu siguranţă m-aş fi rătăcit. Era cald, maşina Lenei era decapotabilă, iar în aer stăruia o aromă plăcută.

- Mi-ar plăcea să mă plimb pe malul mării, spuse ea.

Am parcat pe faleză. Sub noi, marea se desfăşura într-un arc imens, radiind parcă o lumină fosforescentă. M-am întors spre Lena. Fata îmi zîmbi, văzîndu-mi privirea întrebătoare.

Îmi amintesc prea puţin de locul în care ne-am dus; am trecut pragul unei case, apoi au urmat banalităţile obişnuite într-un dormitor. Îmi amintesc însă că stăteam întins în pat şi ascultam vuietul valurilor. Mi-aduc aminte de lumina ce răzbătea prin fereastra înaltă, destulă pentru a-mi revela chipul Lenei. Avea lacrimi în ochi. I le-am şters, iar ea mi-a zîmbit şi, o clipă mai tîrziu, a adormit. Am mai rămas treaz o vreme, liniştit, legănat de zgomotul mării, înainte de a adormi.

A doua zi dimineaţa ne-am trezit tîrziu. Casa fusese construită aproape de ţărm. Faleza cobora într-o pantă destul de abruptă, sfîrşită cu o plajă îngustă, cu nisip fin. De cum m-am dat jos din pat, m-am repezit în valuri. Răcorit, m-am îndreptat spre bucătărie pentru micul dejun. Hotărîsem să nu plec în Hawaii decît dacă Lena accepta să mă însoţească. N-avea nici un rost să mă ţin după savanţi, în chip de bufon de curte. În timp ce ne beam cafeaua, am întrebat-o pe Lena dacă voia să vină în insule.

- Mi-ar face plăcere, dar săptămîna viitoare am de lucru. Dacă însă vei rămîne mai mult timp, voi putea să vin ceva mai încolo.

Părea a fi compromisul ideal.

L-am sunat pe John în cursul dimineţii, spunîndu-i că aş fi preferat să nu îl însoţesc a doua zi. Aveam să vin singur, la sfîrşitul săptămînii. Oricum, n-avea rost să rămîn în Los Angeles, cîtă vreme Lena începea munca la studiouri.

Zilele ce-au urmat au trecut mult prea repede. Ne plimbam cu maşina, înotam, făceam dragoste şi îi cîntam Lenei. N-aveam nici un motiv să credem că zilele acelea erau unice, în vreun fel. Nu eram asemeni unui soldat care pleacă la război şi s-ar putea să nu se mai întoarcă. La urma urmei, aveam să ne întîlnim din nou, cît de curînd, dacă nu în Hawaii, atunci în Los Angeles. Cu toate acestea, cînd ne-am despărţit, la aeroport, m-a cuprins o tristeţe inexplicabilă.

Acea stare de spirit confuză nu mi-a dat pace tot drumul. După trei ore de zbor, am văzut piscurile insulelor înălţîndu-se semeţ din imensitatea albastră a mării. De la aeroport, am luat

un taxi şi, foarte curînd, eram instalat în camera confortabilă a unui hotel din Waikiki.

I-am telefonat lui John, pe care ştiam că aveam să-l găsesc pe insula Hawaii. N-am reuşit să dau de el şi am fost obligat să-i las un mesaj, rugîndu-l să mă caute. Din această cauză, n-am putut să mă îndepărtez prea mult de hotel. Cînd, într-un tîrziu, John îmi telefonă, îmi spuse că era preferabil să trec în Hawaii abia a doua zi dimineaţă. Între timp, dacă doream, puteam să închiriez o maşină şi să vizitez insula Oahu. Am fost de acord. Pe la jumătatea după amiezii, am reuşit să fac rost de maşină, dar nu-mi mai rămăsese prea mult timp pentru plimbare. Am întrebat-o pe fata de la recepţie care era cea mai pitorească dintre plajele insulei, iar aceasta mi-a sugerat să o iau spre nord, unde aveam să găsesc plaja Sunset.

În aer plutea o căldură umedă, în timp ce urmam drumul şerpuit de munte. Plaja ce-mi fusese recomandată era, într-adevăr, uimitoare, dar nu reuşeam cu nici un chip să mă concentrez asupra peisajului. M-am întrebat dacă asta însemna oare să îmbătrîneşti, atunci cînd nimic nu reuşeşte să te entuziasmeze. Am revenit pe coasta de est. Am înapoiat maşina, am cinat devreme şi am urcat în cameră, să mă culc. N-am reuşit să adorm. M-am răsucit în aşternut vreme de un ceas, apoi m-am îmbrăcat şi am ieşit pe plajă.

În vreme ce mă plimbam pe nisipul umed de rouă, mă simţeam mai singur decît fusesem vreodată. Treptat, am realizat că singurătatea e cea care domină societatea noastră.

Singurătatea era cea care îi măcina pe toţi cei care mă ascultaseră cîntînd în seara petrecerii.

Am revenit spre casă, întrebîndu-mă dacă aceste idei, atît de grave în sine, puteau fi exprimate în sunete. Orice creaţie, pentru a merita osteneala, trebuie să fie inspirată de sentimente profunde. Nu poţi construi o piesă muzicală pe baza unui plan logic. Măreţia muzicii lui Bach venea din inboldul religios interior, iar nu din tehnica folosită. Convingerile interioare l-au determinat pe marele compozitor să-şi perfecţioneze tehnica, iar nu invers.

Spre apus, dincolo de oraş, stelele umpleau cerul. Ridicînd privirea, am avut senzaţia că simţurile-mi devin, brusc, mai ascuţite, deosebit de pătrunzătoare. Raţiunea îmi sugera că nu era nimic neobişnuit în această impresie. Totuşi, acum, cînd ştiu ce avea să urmeze, mă întreb dacă nu cumva viitorul mi-a atins pentru o clipă faţa, precum o adiere îngheţată.

CAPITOLUL CINCI
Allegro Assai

A doua zi, în zori, uitasem cu desăvîrşire tristeţea. Călătoria din Honolulu pînă la marea insulă Hawaii a fost, din cîte-mi amintesc, lungă de aproximativ două sute treizeci de kilometri. La Waimea mă aştepta o maşină. Ţinutul înconjurător era surprinzător de plat, dacă aveam în vedere faptul că, la douăzeci şi trei de kilometri distanţă, spre sud, se afla Mauna Kea, vulcanul înalt de patru mii de metri. Drumul spre bază fu scurt şi, curînd, îmi îngrămădeam bagajele într-o cameră din zona rezidenţială. Deşi clădirile erau construite din prefabricate, organizarea interioară era deosebit de eficientă. Abia terminasem de despachetat, cînd John îşi făcu apariţia.

- Ai sosit exact la timp, îmi spuse el. Tocmai am început să recepţionăm primele rezultate. De-acum, e foarte clar că avem de-a face cu un semnal modulat.

- Aşadar, raza e folosită într-adevăr pentru a transmite informaţii?

- Se pare că da.

Pe la amiază sosi un grup de cinci ofiţeri de marină. În timpul prînzului, discuţiile se dezlănţuiră. Pentru început, n-am auzit decît lucruri pe care le ştiam deja, cu excepţia unor detalii tehnice care nu mă interesau. John îşi expuse în detaliu ideile, în vreme ce Clementi trecu repede în revistă structura experimentală. Ofiţerii prinseră din zbor ideea generală, la fel ca şi mine. Lansară apoi întrebări referitoare la limitele de interferenţă, întrebări pe care eu mă sfiisem să le pun, de teamă de a nu părea prea ignorant. Clementi le răspunse cam în doi peri. Se vorbi o grămadă de vreme despre cîmpuri îndepărtate şi cîmpuri apropiate, noţiuni care, drept să spun, mă cam depăşeau.

Subiectul principal al discuţiei era faza oscilaţiilor. Dacă există ceva care oscilează în susul şi în josul unei poziţii exacte, punctul în care, la un moment dat, se află acel ceva se numeşte fază. Problema se reducea, practic, la următorul enunţ: dacă alegi un moment anume şi iei în considerare fazele de oscilaţie pe o arie foarte largă, acestea trebuie să fie identice, pentru a justifica observaţiile. Întrebat cît de largă era necesar să fie acea arie, John răspunse fără ezitare:

- Potrivit calculelor mele, aria ar trebui să fie aproximativ egală cu de zece ori raza Soarelui.

- Dar cum se poate obţine o corelaţie de fază pe o arie atît de extinsă?

- Tocmai asta am vrea să aflăm, mormăi Clementi; apoi, plimbîndu-se în sus şi-jos prin încăpere, declară ritos: Cel ce controlează faza, controlează întregul univers.

- Dar tocmai asta fac şi radarele noastre, nu-i aşa? întrebă un ofiţer de marină ceva mai în vîrstă, cu ochii de un albastru pur.

John încuviinţă.

- Este exact aşa cum aţi spus. Avem de-a face, practic, cu o uriaşă antenă radar, măsurînd cît de zece ori raza Soarelui. În aparenţă, aceasta transmite un mesaj în afară, în spaţiu.

Pentru scurt timp, domni tăcerea.

- Care ar fi direcţionalitatea unei astfel de antene? întrebă un alt ofiţer.

- La mare distanţă, de-a dreptul fantastică. Raza ar ieşi în spaţiu avînd diametrul unui vîrf de creion bine ascuţit.

Cineva emise o idee strălucită.

- Care ar fi şansele ca noi să ne aflăm în fluxul direct al razei.

- Avînd în vedere că ne situăm în cîmpul apropiat, probabilitatea este între unu la zece şi unu la o sută, dacă raza e direcţionată mai mult sau mai puţin tangent la ecliptică. Dacă e direcţionată aleatoriu, ceva mai puţin.

- Şi nu e surprinzător, în aceste condiţii, că am nimerit chiar în calea ei?

- Nu e neapărat nevoie să fim situaţi în fluxul principal. M-am gîndit mult la asta, îndeosebi la posibilele consecinţe din punct de vedere climatic.

Spunînd acestea, John reuşi să capteze atenţia întregii asistenţe.

- În funcţie de poziţia pe care o ocupăm în fluxul principal al razei emise, variaţia radiaţiei solare este de aproximativ zece la sută. Desigur, fiind vorba despre o radiaţie în spectrul infraroşu, noi nu percepem nimic din toate acestea, aici, la suprafaţa Pămîntului, deoarece radiaţiile infraroşii nu pot străbate atmosfera terestră. Efectul cel mai probabil al unei asemenea poziţionări ar fi creşterea temperaturii extra-atmosferice.

- Cu cît?

- Oricît, între unu şi zece grade, după părerea mea. Mi-am pus însă întrebarea dacă nu cumva toate modificările climatice misterioase pe care le-a suferit Pămîntul - glaciaţiunile, spre exemplu - ar fi putut fi cauzate de interacţiunea cu această rază. Ar fi posibil ca ea să nu emită tot timpul în aceeaşi direcţie. În anumite perioade ale anului, Pămîntul ar putea, pur şi simplu, să o ocolească, iar alteori, să o întîlnească frontal.

Clementi mormăi ceva ca pentru sine. Încetase cu glumele.

- Cîteva grade la dreapta, cîteva grade la stînga, şi e destul pentru a ne confrunta cu schimbări uriaşe de climă. N-ar fi exclus. Dar ia ascultă, John, prietene, pezevenghi bătrîn ce eşti, încerci cumva să ne sugerezi că treaba asta ar putea funcţiona de mii de ani?

- Aş spune chiar că e extrem de probabil să fie aşa. N-ar fi oare extrem de *improbabil* ca toată tărăşenia asta să fi început să funcţioneze de-abia acum?

- Mda, presupun că ai dreptate...

Mai toţi cei prezenţi măsurau acum în lung şi-n lat încăperea, pradă gîndurilor. Într-un tîrziu, ofiţerul de marină cu ochi albaştri rosti:

- Domnilor, cred că a sosit timpul să trecem la chestiunile concrete. Nu ştiu în ce măsură eu şi colegii mei am reuşit să înţelegem corect cele spuse aici. Întrebarea care-mi vine în minte imediat e următoarea: cum este emisă această rază şi la ce serveşte ea? Mărturisesc că, în ceea ce mă priveşte, n-am nici cea mai vagă idee. Poate că doctorul Sinclair ar putea să ne lămurească.

Fusese un discurs în toată legea. M-am întrebat cum avea să reacţioneze John. Acesta se mulţumi să ridice din umeri şi începu:

- În acest stadiu, sugestiile oricui sînt în egală măsură binevenite. Eu personal habar n-am cum funcţionează corelaţia fazei. Cert este însă că funcţionează şi, deocamdată, nu putem decît să acceptăm acest lucru ca atare şi, pornind de-aici, să ne continuăm cercetările - dacă va fi posibil. Am verificat deja ipoteza ca raza să fie un vehicul pentru transmiterea de informaţii.

- Ce fel de informaţii? Ce naiba se transmite? De către cine? Cui?

Unul dintre ofiţeri rînji şi sugeră:

- Poate că avem de-a face cu un releu de televiziune.

Cei mai mulţi dintre cei prezenţi izbucniră în rîs. John se abţinu. Cînd chicotelile încetară, prietenul meu rosti, calm:

- Ar fi posibil.

Toţi se întoarseră spre el, iar el continuă:

- Sună aiurea, dar ce altceva ar putea fi? Nu afirm că e vorba de un releu rezervat strict unei transmisii TV. Gîndiţi-vă la cantitatea de informaţie transmisă, de ordinul a o sută de milioane de biţi pe secundă. Într-un an de zile, asta înseamnă mai multe mii de trilioane de biţi, adică echivalentul a o sută de milioane de volume. Cîtă informaţie ar fi necesară pentru a umple aceste volume?

- Aşadar, raza nu şi-ar avea rostul decît dacă ar fi vorba de informaţii cu adevărat valoroase?

Toată lumea izbucni în rîs la auzul acestei observaţii.

După o nouă scurtă pauză, John continuă:

- Există două posibilităţi speculative. Ar putea fi vorba de un releu interstelar, poate chiar intergalactic. Dată fiind concentrarea extrem de mare a razei, semnalele transmise ar putea fi recepţionate la distanţe enorme.

În mod evident, Clementi gîndea pe aceeaşi lungime de undă:

- Detaliile nu sînt nici pe departe la fel de uimitoare precum e ideea însăşi. Dar, aşa cum spunea John mai devreme, ştim că treaba asta funcţionează, aşa încît n-o putem ignora. E destul de uşor să calculăm intensitatea emisiei. Dacă într-adevăr avem de-a face cu un releu şi dacă un individ oarecare, la celălalt capăt, dispune de un dispozitiv de recepţie obişnuit, fie şi doar de un milion de ori mai puţin sensibil decît radio-telescoapele noastre gigantice - precum e cel de dincolo de deal - înseamnă că semnalele emise pot fi recepţionate... unde? Haideţi, sînt noţiuni de fizică elementară! Ei bine, nu numai în galaxia noastră, ci oriunde, mai departe chiar decît orice loc în care am putea investiga cu cel mai bun telescop!

- Vreţi să spuneţi că aceasta e cea mai...

Ofiţerul de marină nu-şi termină fraza, indiferent la ce anume se gîndise. Pentru el, ca şi pentru mine, era limpede că minunile ştiinţei depăşeau orice limită a imaginaţiei.

Revenisem în camera mea şi-mi notam în treacăt cîteva idei muzicale fugare, cînd John mi-a bătut la uşă.

- N-ai vrea să facem o plimbare?

Ne-am strecurat afară pe o uşă lăturalnică.

- Aş vrea să stăm de vorbă fără să fim deranjaţi de altcineva, îmi explică prietenul meu.

Am parcurs cîteva sute de metri înainte ca el să deschidă discuţia:

- Mă gîndeam că ar fi bine dacă ai aşterne toată povestea pe hîrtie, de la bun început. Cred că opinia unui martor neimplicat ne-ar fi de folos.

- Adică părerea unui nespecialist, cum sînt eu?

- Da, se poate spune şi aşa...

Povestea aceasta a fost redactată pornind de la însemnările făcute pe măsura desfăşurării evenimentelor. Din păcate, jurnalul meu n-a fost prea amănunţit. Acesta a fost motivul ce m-a determinat să fac anumite completări din memorie şi acelaşi motiv explică şi de ce, în anumite locuri, relatări exacte ale celor întîmplate sînt urmate de omisiuni

flagrante, ca de pildă incapacitatea mea de a-mi aminti numele ciudate.

Acum înţelegeam, în sfîrşit, de ce insistase John ca eu să îl însoţesc.Conştiinţa utilităţii prezenţei mele mă îndemnă să pun întrebări fără teama de a părea sîcîitor.

- E mai practic să evităm dilema felului în care se desfăşoară acest fenomen nemaiîntîlnit; cu toate astea, chiar nu ai formulat nici o ipoteză privind cauzele sale?

Ne-am continuat plimbarea în tăcere, înainte ca John să-mi răspundă:

- Nu e o explicaţie clară. E evident, cineva se află la originea emisiei şi bănuiesc că explicaţia cea mai la îndemînă ar fi cea a unei creaturi, a unei fiinţe extraterestre.

- Asta ar constitui un imbold serios pentru programul spaţial, nu-i aşa?

- Exact...

Am dedus însă, din intonaţia sa, că John nu credea cu adevărat această explicaţie. L-am întrebat fără ocolişuri, iar el mi-a răspuns:

- E exact genul de explicaţie senzaţională potrivită pentru o atare situaţie ieşită din comun. Oricare altă explicaţie ar părea mai neverosimilă. În cele din urmă, totul se reduce la modul de abordare a problemei. De cîte ori se întîmplă ceva ieşit din comun, majoritatea oamenilor de ştiinţă adoptă atitudinea minimei rezistenţe, acceptînd explicaţia care necesită cele mai puţine schimbări ale ideilor general acceptate. Este exact ceea ce fac şi eu, acum.

- Dar nu crezi asta, nu-i aşa? am insistat.

- Faptul că eu cred sau nu o anume explicaţie ţine, mai degrabă, de metodă, iar nu de sentiment. Dacă ar fi să mă încred în sentimente, aş susţine cu tărie ipoteza senzaţională pe care am enunţat-o anterior. Aşa procedez întotdeauna. Atunci cînd văd lucrurile iau întorsătura prevăzută de mine, adopt calea minimei rezistenţe, la fel ca oricine altcineva. Dar, dacă realizez că presupunerile mele sînt greşite, instinctul îmi şopteşte că n-am prins ideea potrivită. Nu încerc să o dreg, alegînd explicaţia care ar necesita cea mai neînsemnată schimbare faţă de poziţia enunţată iniţial. Îmi extind aria ipotezelor mai departe, cît mai departe.

Privirea ni se obişnuise cu întunericul din jur şi, de acum, ne orientam mult mai uşor pe terenul ierbos.

- Mi se pare oarecum nedrept să te sîcîi cu atîtea întrebări, dar cît de largă e această arie a ipotezelor tale? Imaginaţia mea se înfioară îndeajuns la gîndul posibilităţii existenţei a ceva mai straniu şi mai ieşit din comun decît fiinţele extraterestre.

- Nu am nici un element concret de pornire, cu excepţia zilei petrecute în mlaştină, după coborîrea noastră de pe Mickle Fell.

- Tot mai eşti convins că amnezia ta are o legătură cu toate astea?

- Nu ştiu ce să cred. Cert este că orice explicaţie aş inventa pentru absenţa mea de treisprezece ore şi pentru lipsa semnului din naştere de pe şold, aceasta e cu siguranţă mult mai ciudată decît oricare din ipotezele cazului nostru. Iar acest lucru îmi sugerează că în conceptele cu care operăm e pe cale de a interveni o schimbare majoră.

- În ce sens?

- Să luăm o povestire science-fiction obişnuită. Dă-mi voie să analizez pentru tine situaţia, din perspectiva mea. Science-fiction-ul are drept subiect principal formele de viaţă diferite de noi înşine. Desigur, astfel de forme de viaţă, pe planeta noastră, vom găsi doar în cărţile de zoologie sau de istorie naturală, aşa încît science-fiction-ul e constrîns să vorbească despre forme de viaţă imaginare. Cu toate astea, ce descoperim în literatura science-fiction? Nimic deosebit, în afara unor fiinţe cît se poate de umane. Gîndirea unei creaturi dintr-un text science-fiction e esenţialmente umană. Transplantezi creierul omenesc în ţeasta unei reptile uriaşe şi, hodoronc-tronc!, ai de-a face cu un text science-fiction. Sau, dacă nu vrei să te complici cu aspectele legate de înfăţişarea şopîrlei, te mulţumeşti să aşezi creierul cu pricina într-o fiinţă umană, pe care o botezi *umanoid*. Pentru bunul mers al acţiunii, umanoidul în cauză e mai inteligent decît noi şi posedă o tehnologie superioară. Din acest punct, povestea se învîrte în jurul modului în care bătrîna şi magnifica specie umană reuşeşte să scape de ameninţarea extratereştrilor. Practic, e o versiune modernizată a poveştilor cu cow-boy şi indieni. Să redevin serios: dacă aceste noţiuni simple s-ar limita la povestirile science-fiction, n-ar fi chiar atît de grav. Dar, de cîte ori cineva abordează în registru grav problema inteligenţei extraterestre, conceptele deviază, inevitabil, spre acelaşi mod de gîndire.

- Aşadar, vorbind despre o creatură aflată pe o altă planetă, ai inventat de fapt o povestire science-fiction?

- Eu aşa aş zice...

- Dar ce altceva ar putea fi?

- E greu de spus, nu-i aşa? Dacă mintea ta nu posedă conceptele necesare, n-o poţi sili să le inventeze pe loc. Sînt dispus să accept existenţa a numeroase rase mai mult sau mai puţin asemănătoare omenirii, în univers sau chiar pe planetele din jurul stelelor vizibile. Mă îndoiesc însă de existenţa unor

astfel de creaturi pe Marte sau pe Venus; şi, chiar de-ar exista, nu cred că ele ar fi capabile de o astfel de scamatorie cu Soarele.

- Fiindcă Soarele e prea mare, iar o creatură care trăieşte pe suprafaţa unei planete n-ar avea cum să influenţeze, cîtuşi de puţin, activitatea unei stele?

- Sînt, în mare măsură, convins de acest lucru.

După o scurtă pauză, John continuă, împingînd discuţia pe un nou făgaş:

- În fizică sînt acceptate o mulţime de lucruri misterioase.

- Ca de exemplu...?

- Ei bine, e un mister faptul că, datorită conştiinţei, sîntem capabili să luăm decizii care ne lărgesc concepţia despre lume, chiar şi atunci cînd, potrivit legilor elementare ale fizicii, o atare lărgire ar fi imposibilă.

- Prietenii noştri religioşi ar fi încîntaţi să te audă spunînd una ca asta.

- Vor găsi această constatare în orice manual. Dă-mi voie să-ţi ofer un exemplu. Avem, de pildă, un anumit număr de nuclee radioactive, numărul în cauză fiind ales de aşa manieră încît să existe posibilitatea ca unul dintre aceste nuclee să se dezintegreze într-un interval de timp dat, să zicem, de zece secunde. Timp de zece secunde, vom înconjura aceste nuclee cu aparate de măsură, de orice tip am considera necesar. La sfîrşitul respectivului interval, apare întrebarea dacă măcar unul dintre nuclee s-a dezintegrat sau nu. Pentru a afla, apelăm, desigur, la instrumentele de măsură. În mod convenţional, acestea sînt cele care decid dacă un nucleu s-a dezintegrat.

- Şi vrei să ajungi la concluzia că, dacă repetăm de mai multe ori această experienţă, vom constata că în jumătate din cazuri nucleul s-a dezintegrat, iar în cealaltă jumătate, nu?

- Exact. Problema noastră se referă însă la un caz particular. În acest caz particular, dezintegrarea a avut loc, sau nu? Cum poţi afla acest lucru?

- Voi extrapola, pe baza observaţiilor directe, după cum spuneai mai devreme.

- Bineînţeles. Dar tocmai aici e buba! Poţi introduce în calcul oricîte contoare, camere cu bule, aparate de luat vederi sau orice altă maşinărie, dar ştim prea bine că orice încercare de a obţine un răspuns clar din calcule se va dovedi cu totul zadarnică. Răspunsul clar nu-l va da un contor sau o cameră de luat vederi, ci doar acţiunea de a cerceta cu proprii ochi întregul experiment. Se pare că numai atunci cînd luăm noi înşine o decizie subiectivă reuşim să ne îmbunătăţim concepţia

despre lume, lăsînd deoparte incertitudinea teoriilor. De astă dată, vorbesc despre teoriile cuantice.

- Aşadar, ai de-a face cu o contradicţie reală?

Am aşteptat, în timp ce John tăcu vreme de cîteva clipe. Apoi îşi ridică mîna, într-un gest evaziv.

- În tot ce-am spus, există posibilitatea unei erori. Am putea greşi, atunci cînd ne comparăm, în calitate de sisteme fizice, cu o cameră de luat vederi, cu un contor sau oricare alt instrument. Calitatea esenţială a unei camere de luat vederi este localizarea ei. Funcţionarea ei poate fi descrisă printr-un număr finit de variabile, iar activitatea ei e strict limitată într-un anume volum spaţio-temporal. În schimb, se prea poate ca, atunci cînd emitem judecăţi subiective, noi să folosim şi anumite conexiuni non-locale. Dacă aşa este, implicaţiile logice sînt enorme. Asta ar însemna că aria conexiunilor noastre se extinde, practic, la întregul univers.

- Şi ce legătură au toate acestea cu afacerea noastră?

- Întregul fenomen ar putea să nu aibă nici o legătură cu planetele sistemului nostru solar. Ar putea fi vorba de ceva realizat la o scară cu mult mai mare. Nu cred că, de astă dată, avem de-a face cu minţi umane în capete de reptilă.

- Bănuiesc că ţi-ai creat deja propria părere în această chestiune...

Ani lungi de experienţă mă învăţaseră că John nu s-ar fi lansat în această conversaţie dacă n-ar fi avut ceva mai mult decît o simplă presupunere în minte.

- Ar fi ceva... Îţi aminteşti, desigur, că am vorbit despre faza infraroşiilor. Pentru numele lui Dumnezeu, te conjur să nu spui nimănui nimic despre faptul că eu n-aş fi de acord cu ideea releului de emisie! Există însă o posibilitate cu mult mai remarcabilă. Şi, de astă dată, presimt că ipoteza cea mai extraordinară dintre toate are toate şansele de a se adeveri. Gîndeşte-te la imensitatea volumului de informaţii transmise, la cît de detaliate trebuie să fie acestea. Ce anume ar necesita o asemenea capacitate? Asta e întrbarea pe care mi-o pun neîncetat. Despre ce cantitate vorbeam? O sută de milioane de volume pe an? Dacă ştii cum, poţi restrînge toate aspectele fizicii într-o singură carte. Presupun că mare parte a aspectelor tehnologiei noastre ar putea fi adunate în - cît să spun? - o sută de volume. Din cîte-mi pot da seama, singurele a căror descriere ar necesita într-adevăr un asemenea volum de informaţie sînt organismele vii, procesele care au loc, spre exemplu, în creierele noastre, sau informaţiile necesare pentru a construi un organism uman.

A doua zi, am făcut un tur al insulei cu maşina. Am urcat la Volcano House şi am aruncat o privire în craterul activ

Kilauea. Am văzut plantaţii de trestie de zahăr, cîmpuri cu ananas, păduri tropicale, munţii şi marea. La întoarcere, toţi cei de la baza experimentală păreau cuprinşi de panică. Cineva mi-a spus că izbucnise războiul şi că Los Angeles-ul fusese distrus.

CAPITOLUL ŞASE
Agitato

Neliniştile personale le depăşesc întotdeauna, ca importanţă, pe cele cu caracter general. Cel dintîi gînd al meu se îndreptă spre Lena. Am început să alerg, la fel ca toţi cei din jurul meu, sperînd că aveam să-l găsesc pe John sau pe vreunul dintre prietenii lui. Nu prea îmi venea să cred că zvonurile auzite erau adevărate, dar asta nu le făcea să pară mai puţin înspăimîntătoare. Desigur, cunoşteam situaţia dificilă la care se ajunsese în Asia de sud-est. Cu toate acestea, nimic nu prevestea escaladarea conflictului într-un război planetar, dacă despre aşa ceva era vorba, cu adevărat. Apoi mi-am amintit că războaiele îi iau întotdeauna prin surprindere pe civili; aşa se întîmplase şi în 1914. Într-un tîrziu, am reuşit să dau de Art Clementi.

- E ceva adevărat din..., am început eu.

- Nu ştiu ce să zic... Se pare însă că s-a întîmplat ceva grav. Cîţiva dintre noi am hotărît să plecăm la Pearl City. Dacă vrei, putem să-ţi găsim şi ţie un loc. Vine şi John, superiorii îl vor acolo.

Mi-am făcut bagajele cît am putut de repede. Refugiul la Pearl City era o manifestare a panicii, a dorinţei de a face ceva, de a evita aşteptarea lipsită de sens. Teroarea te determină întotdeauna să alergi la întîmplare, fără un scop anume.

Pe John l-am întîlnit atunci cînd coboram cu bagajele în parcare. Faptul că nu părea deloc îngrijorat m-a mai liniştit întrucîtva.

- Toată tărăşenia asta mi se pare greu de crezut. E-n regulă, s-a întîmplat ceva, dar, cu siguranţă, s-a exagerat. N-ar strica să aflăm care e situaţia exactă.

În drum spre aeroportul Hailo de-abia am schimbat vreo cîteva vorbe. Nici cei întîlniţi acolo nu erau mai dornici de conversaţie. Am urcat în avion, tăcuţi. După o scurtă escală în Maui, ne-am îndreptat spre Honolulu. La aterizare am fost aşteptaţi de un microbuz masiv. Pe măsură ce înaintam către baza marinei, am observat că traficul nu era deloc aglomerat. La postul de control, eu şi John am fost reţinuţi, deoarece nu eram cetăţeni americani. După o scurtă aşteptare, timp în care s-au dat o mulţime de telefoane, am fost despărţiţi de grup şi ni s-a spus că în curînd aveam să fim conduşi cu o maşină la un hotel din centrul oraşului. După aproape o oră, maşina s-a ivit, în sfîrşit, şi ne-am îndreptat spre oraş. Pe drum, John mi-a şoptit:

- I-am spus lui Art că noi vom înnopta în Waikiki.

Ne-am luat în primire camerele de la hotel. Am încercat să telefonez la Los Angeles, dar toate liniile erau ocupate. M-am trîntit pe pat, cu mintea golită de gînduri. Pe la vreo şase, John m-a sunat pe linia interioară, propunîndu-mi să ne întîlnim în holul hotelului şi să mergem să bem ceva. Era o idee la fel de bună ca oricare alta, aşa încît am acceptat. După cîteva pahare, am plecat să cinăm la restaurantul hotelului.

- Prieteni, v-ar deranja să stăm puţin de vorbă?

Cel ce ni se adresase era, după accent, un australian. I-am făcut semn să-şi tragă un scaun. Omul nostru tocmai terminase de mîncat, în vreme ce noi eram de-abia pe la jumătate. Ne-am prezentat şi l-am cîntărit din priviri pe noul nostru amic. În ultimele cîteva ceasuri devenisem mai suspicios, mai puţin comunicativ decît îmi stătea în fire. Australianul era atletic şi părea să aibă o fire veselă şi deschisă.

- V-am auzit vorbind şi mi-am dat seama că sînteţi englezi.

La vreme de restrişte, clanurile se adună laolaltă. Mai devreme, ne treziserăm excluşi la baza din Pearl City; acum, ne găsiserăm un prieten, datorită originii noastre comune.

- Ce-aţi zice de o plimbare pe plajă după ce terminaţi de mîncat? Mă găsiţi la bar.

Se îndepărtă. Curînd după aceea, Art Clementi îşi făcu apariţia. Evident, eram nerăbdători să aflăm noutăţi.

- Situaţia pare cu adevărat gravă. Coasta de vest a fost atacată, e sigur.

Am încercat să aflăm mai multe amănunte, dar fie nu ştia, fie nu voia să ne dezvăluie nimic în plus. Era ciudat. Nu mai puţin ciudat ni s-a părut faptul că Clementi a plecat fără să ni se alăture la masă. Se scuzase, pretinzînd că luase cina ceva mai devreme, însă din felul în care se uita la bunătăţile de pe masă se putea deduce limpede că minţea. Ce naiba însemna oare acest contrast între primirea călduroasă pe care ne-o rezervase în California, cu numai cîteva zile în urmă, şi răceala de acum?

Amicul nostru din Australia ne-a lămurit, în oarecare măsură, dilema. A aşteptat o vreme înainte de a vorbi, pînă cînd am înaintat îndeajuns de mult pe plajă, astfel încît să nu putem fi auziţi de nimeni. Era de meserie pilot şi efectua curse regulate între Honolulu şi Statele Unite. În dimineaţa aceea, apropiindu-se de aeroportul din Los Angeles, recepţionase un mesaj care îi cerea să se întoarcă.

- Chestia asta mi s-a părut dubioasă.

- În ce sens?

- Pur şi simplu nu suna cum trebuie. De fapt, era total aiurea, mai aiurea nici că se putea!

- După un atac nuclear, mă îndoiesc că ar mai putea fi ceva în regulă...

Nu-i spusesem nimic lui John despre Helena Summers. În lumina slabă de pe plajă, mă îndoiesc că vreunul dintre tovarăşii mei îmi putea citi pe chip disperarea.

- Tocmai asta-i buba..., urmă australianul. Mă aşteptam să văd doar ruine şi fum.

- Fumul ar fi trebuit să se vadă de la mare distanţă.

- Ei bine, nu se vedea nimic. Ziua era senină. Sigur, mă despărţeau de ţărm vreo optzeci de kilometri. Şi totuşi, din cîte am putut să văd, nu era nimic deosebit acolo.

Ne-am oprit uluiţi. Un val se prăvăli cu zgomot la cîţiva paşi de noi. Am aşteptat ca larma să se potolească, înainte de a vorbi.

- Nimic?

- Nici o nenorocită de urmă! Vedeam întregul golf Los Angeles. Vă garantez, nu era nimic deosebit de văzut.

- Azi după-amiază am încercat să telefonez la Los Angeles. Mi s-a spus că toate liniile erau ocupate, iar asta înseamnă că tot a mai rămas ceva.

- Crezi că, în caz contrar, ţi s-ar fi dat vreo informaţie?

- Ai recepţionat vreun semnal de la turnul de control al aeroportului?

- Nimic, nici un afurisit de semnal! Iniţial, am presupus că se defectase radioul. Nu recepţiona nimic, nici măcar de la San Francisco, ori de la staţiile de emisie din est. I-am cerut radio-operatorului să insiste. A parcurs întreaga scală în banda de unde scurte. Ce credeţi c-a găsit?

- Dacă războiul a izbucnit cu adevărat, transmisiunile în banda de unde lungi au încetat cu siguranţă. Însă, în banda de unde scurte, posturile de televiziune locale şi canalele de ştiri tot ar fi trebuit să îşi continue emisiunile.

- Ei bine, n-a fost chiar aşa. Am reuşit să recepţionez turnul de control de aici, exact ca de obicei. În plus, doar nişte emisiuni pe unde scurte din Marea Britanie. Atît şi nimic mai mult.

- Posturile britanice erau cele obişnuite?

- Da, din cîte ne-am putut da seama. Emiţătorul fiind atît de departe, recepţia e de proastă calitate întotdeauna, o înşiruire de fragmente. Dar, în privinţa acestora, totul părea a fi neschimbat.

Am mers în tăcere o vreme, apoi John întrebă:

- Crezi că asta ar putea fi cauza? Pare de necrezut, dar dacă Anglia emite în condiţii aproximativ normale, înseamnă

că nu a fost atacată.

- Tot ce se poate...

- Dinspre vest ai recepţionat ceva?

- Un semnal din Fiji, dar nimic de la Sidney.

Părea un nonsens. Doar dacă, nu cumva...

- Crezi că inamicul ar fi putut miza pe neutralitatea Angliei? Dacă emisiunile britanice continuă ca şi înainte, aceasta ar fi o concluzie logică.

- M-am gîndit şi eu la asta, admise John. Se potriveşte cu ceea ce ni s-a întîmplat. Dacă americanii îşi închipuie că noi, englezii, i-am lăsat baltă la necaz, ar fi destul de firesc să ne trateze cu răceala de care am avut parte azi. Cu toate astea, mi se pare o fantasmagorie! Din punct de vedere politic, Anglia şi America au fost mereu aliaţi tradiţionali. Nici să fi vrut, n-am fi putut sta deoparte, în caz de război.

Am pornit înapoi spre hotel. Am întrebat:

- Ce ai de gînd să faci în continuare cu avionul? Te vei întoarce în Australia?

Pilotul se gîndi o clipă, înainte de a-mi răspunde:

- M-am gîndit mult la asta. Fusesem angajat să pilotez o cursă între Los Angeles şi Londra, cu o escală pentru alimentare în Canada. Presupun că, dacă insist îndeajuns, voi fi lăsat să decolez, cu condiţia să menţin cursul în spaţiul aerian al Canadei.

- Nu ai impresia că n-ai de ales?

- Ba da. Am însă anumite bănuieli. Nu ştiu exact de ce anume, dar aş prefera să fac zborul direct, fără nici o escală.

- Asta n-ar trebui să reprezinte o piedică pentru un avion modern, cel puţin dacă vei decola din California. N-ai putea îmbarca doar încărcătura minimă?

- Din păcate, avionul meu e dintre cele vechi.

- Chiar că e păcat! Nu de alta, dar noi ar trebui să ne întoarcem acasă. N-avem de ales, dacă atmosfera se va menţine la fel de rece şi în continuare.

- Poimîine soseşte un avion de cursă lungă, care ar putea efectua traversarea fără escală. Dacă vreţi, vă pot pune o vorbă bună la căpitan.

I-am mulţumit, recunoscînd că n-ar fi fost deloc o idee rea.

Am intrat în hotel şi, după un ultim pahar, am urcat în camerele noastre, să ne culcăm. Cu inima îndurerată, am aruncat o ultimă privire spre mare, înainte de a mă întinde în pat. Starea mea psihică sumbră se potrivea de minune cu atmosfera care domnea în locul acesta blestemat. M-am lungit în aşternut, gîndindu-mă la Lena. Îmi aminteam de lacrimile ei şi de zîmbetul care le urmase.

Ce naiba voise să spună australianul, afirmînd că "nu mai era nimic acolo"? Nici măcar morţii şi muribunzii? În clipa aceea, nu realizam că fusesem despărţit de Helena Summers de ceva mai cumplit decît moartea.

A doua zi dimineaţă am fost trezit de zbîrnîitul strident al telefonului. Era John, care voia să mă anunţe că pleca la Pearl Citz, fiindcă atmosfera se schimbase peste noapte. Am vrut să aflu în ce sens se produsese schimbarea, dar nici prietenul meu nu ştia prea multe. Am coborît în cafenea, pentru a lua micul dejun, şi am dat cu ochii de ofiţerul de marină cu ochi albaştri, care ne adusese aici în ziua precedentă. Mă aştepta. Am comandat o prăjitură şi o cafea, în vreme ce el s-a declarat mulţumit doar cu cafeaua.

- Vă datorăm scuze. Ieri nu ştiam încă în ce ape ne scăldăm. Situaţia nu s-a îmbunătăţit deloc, dar avem asupra ei o perspectivă mai limpede.

Începu să îmi expună, pe un şovăitor, marcat de stînjeneală, cam aceleaşi lucruri pe care John le dedusese cu o seară în urmă: că emisiunile radio din Anglia, care îşi păstraseră frecvenţele obişnuite, îi convinseseră că Marea Britanie reuşise cumva să se menţină în afara războiului. De aici, situaţia cu totul aparte în care ne găseam. Ne sfătuiau să nu declarăm şi să nu întreprindem nimic. I-am mulţumit, explicîndu-i că, împreună cu John, cîntărisem îndelung situaţia şi îi înţelegeam poziţia.

Oarecum încurajat, ofiţerul adoptă un ton ceva mai puţin jenat, fără însă ca îngrijorarea care i se citea pe chip să fi dispărut. I-am spus că aveam o prietenă în Los Angeles şi că mi-ar fi plăcut să aflu cîte ceva despre cele întîmplate acolo. Privi împrejur, precaut, ca nu cumva să fim ascultaţi, apoi şopti:

- Pur şi simplu, nu înţelegem nimic. Am trimis avioane în recunoaştere într-acolo şi... Ei bine, n-au găsit nimic, absolut nimic!

L-am întrebat dacă nu ar fi putut fi vorba de vreo invenţie nouă a tehnicii de război. Am realizat însă absurditatea întrebării mele chiar în timp ce o rosteam. Ofiţerul clătină din cap. Oboseala îi accentua vîrsta. Era vădit depăşit de evenimente.

- E cumplit. Dacă ar fi fost vorba de un război de felul celui la care ne aşteptam, am fi înţeles măcar ce se întîmplă. Parcă am trăi cu toţii într-un coşmar. În ceea ce mă priveşte, sper mereu că mă voi trezi. Vorbesc prostii...

- Poate că ar trebui să renunţăm la încercarea de a înţelege, măcar deocamdată, nu crezi? Poate c-ar trebui să revenim, pentru un timp, la felul de-a fi din copilărie. Să luăm

lucrurile aşa cum sînt. De-abia cînd am crescut am încercat să înţelegem lumea.

- Cred că n-ar fi o idee rea. Dar, la vîrsta mea, nu-i uşor să renunţi la vechile obiceiuri, să înveţi un nou mod de-a gîndi. Ştii, aveam un fiu, o noră şi doi nepoţi la Los Angeles...

Ne-am despărţit trişti, strîngîndu-ne mîinile.

Mi-am petrecut următoarele două zile în camera mea, scriind. Voiam să aştern pe hîrtie toate amintirile mele despre lumea normală pe care o cunoscusem, înainte ca tiparele gîndirii mele să fi fost afectate de strania lume nouă ce se năştea. Ştiam că John şi colegii acestuia aveau să mă caute de îndată ce aveau să se decidă care avea să fie următoarea noastră mişcare. Au fost două zile de răgaz, timp în care mi-am părăsit camera doar pentru a coborî la masă. Scriam cu frenezie, douăsprezece ore pe zi, pînă cînd îmi simţeam degetele amorţite.

John îşi făcu, în sfîrşit, apariţia în seara celei de-a doua zile. Nu apucase să mănînce la prînz, aşa că l-am însoţit la restaurant, deşi cinasem ceva mai devreme. Nerăbdător, i-am cerut să-mi spună noutăţile.

- ...Doar frînturi. Balanţa opiniilor se înclină încă în direcţia unui război de un anumit fel. Nimeni nu e în stare să reconstituie ce s-a petrecut de fapt. Pare aproape sigur faptul că Los Angeles a încetat să mai existe. Nu ştim mare lucru despre restul statelor. În Anglia, totul pare a fi la fel de normal ca şi aici. Există oarecare activitate în Europa, deşi nici acolo situaţia nu pare tocmai firească. Dinspre ruşi ne parvine aceeaşi tăcere deplină ca şi din zona continentală a Statelor Unite.

Am aşteptat. După vechiul său obicei, John îşi potenţa istorisirea prin pauze dramatice.

- Şi cei de-acasă sînt la fel de nedumeriţi. Am reuşit să le transmitem un mesaj. Ne-au răspuns că aşteaptă veşti si că, la fel ca noi, nu reuşesc să-şi dea seama ce se întîmplă.

- M-am întîlnit cu vechiul nostru amic, ofiţerul de marină. Nu-i deloc încîntat de evoluţia lucrurilor.

- Partea cea mai de neînţeles e tocmai blestemata de normalitate de aici. Doar comunicaţiile externe par a fi avut de suferit.

- Să fie oare totul o imensă păcăleală, un experiment psihologic ridicol pus la cale de cei din armată pentru a determina reacţia populaţiei?

- Ei bine, vom afla curînd dacă e sau nu aşa. Îl mai ţii minte pe pilotul australian? Spunea că în curînd urmează să sosească un avion din insulele Fiji, unul care ar putea ajunge pînă în Anglia, zburînd fără escală. Avionul a sosit ieri seară şi

este, într-adevăr, singura aeronavă de cursă lungă din insule. În consecinţă, s-a hotărît ca ea să fie trimisă în recunoaştere, deasupra Statelor Unite. Poate ajunge pînă la Denver sau Chicago, şi tot îi va rămîne destul combustibil pentru a reveni aici în siguranţă. Avionul a fost rechiziţionat de armată. Cu multe rugăminţi, i-am convins pe prietenii noştri americani să ne includă în rîndul celor ce vor lua parte la expediţie. Le-am sugerat că aş putea găsi o explicaţie a celor întîmplate.

John îşi trecu mîna prin păr şi adăugă:

- Sincer să fiu, n-am nici cea mai mică idee...

A doua zi dimineaţă, în timpul micului dejun, mi-am dat seama că în zilele cît stătusem închis în cameră se petrecuse ceva. Încă din clipa în care primele zvonuri despre război se răspîndiseră, zîmbetele se şterseseră de pe chipurile oamenilor, rîsetele se împuţinaseră, la fel pălăvrăgelile voioase, iar traficul intens se rărise. Acum domnea o tăcere aproape deplină. Toţi vorbeau în şoaptă, de parcă s-ar fi temut să nu fie ascultaţi pe ascuns de cineva. În peisajul exotic al acestui arhipelag însorit, această stare de spirit părea cu atît mai stranie, mai nelalocul ei.

Am ajuns la aeroport pe la ora nouă. Aproximativ patruzeci de persoane, în cea mai mare parte ofiţeri în uniforme, se adunaseră deja acolo. L-am căutat din priviri pe Art Clementi, dornic să lămuresc stînjeneala ultimei noastre întîlniri şi să-l asigur că nu-i purtam pică, dar acesta nu era printre cei sosiţi.

- Se pare că avionul nu va fi foarte încărcat, am remarcat.

- Astfel se va obţine o rază mai mare de acţiune, îmi explică John.

Cîteva minute mai tîrziu, am urcat o rampă de modă veche, intrînd în avion pe uşa din spate. Tînăra stewardesă a liniilor aeriene australiene ne zîmbi, urîndu-ne bun-venit la bord.

Ne-am ocupat locurile, iar tînăra ne-a adus cîte un pahar cu suc proaspăt de portocale, o schimbare binevenită de gust, după atîta vreme în care băusem doar cafele.

- Australienii au avut o idee bună, spuse John. E suc natural, nu vreo imitaţie plină de chimicale.

- Ce-ai mai făcut în ultimele zile? am vrut să aflu.

- M-am implicat în două chestii complexe. Am trecut, în primul rînd, pe la departamentul de cercetări seismice al universităţii. În aparenţă, nu era mare lucru de văzut. O grămadă de aparatură, şi cam atît. Nu sînt deloc familiarizat cu terminologia domeniului, astfel încît am fost nevoit să iau de bun tot ce mi-au spus cei de acolo.

- Şi ce-ai aflat?

- Se pare că fondul general al tulburărilor seismice - există mereu mişcări uşoare ale scoarţei, chiar dacă nu le percepem - a crescut enorm în ultimele patru zile.

- N-am simţit nici un cutremur.

- Nimic nu s-a ridicat deasupra pragului subiectiv. Nivelul obişnuit a fost însă depăşit de mai multe ori.

- Poate că a fost un cutremur de mare amploare, undeva departe.

- Nu putea fi un singur cutremur, căci acesta n-ar fi durat chiar atît de mult. A fost mai degrabă o succesiune de astfel de cutremure. Dar nici măcar această explicaţie nu e pe deplin satisfăcătoare. Un singur cutremur de mare amploare ar fi furnizat o înregistrare limpede. Aici a fost vorba însă de pîlpîiri întîmplătoare, de natură să genereze confuzie.

- Şi care a fost cauza lor?

- Nimeni n-are nici măcar cea mai vagă idee. Nu e o descoperire dramatică, precum celelalte, dar m-am gîndit că merită atenţie. Adeseori, aspectele lipsite de spectaculozitate sînt cele care te pot aduce pe calea cea bună.

- Spuneai că te-ai implicat în două chestii complexe...

- Exact. Iat-o şi pe cea de-a doua: semnalele primite de la sonda spaţială au încetat. Băieţii lui Art Clementi nu mai recepţionează absolut nimic.

- Cît timp s-a estimat că veţi recepţiona semnalul,înainte ca racheta să se îndepărteze prea mult de Pămînt?

- Cel puţin încă vreo cîteva săptămîni de-acum încolo. Explicaţia cea mai la îndemînă e o defecţiune a aparaturii electronice, cauzată de impactul cu un meteorit. Pregătirile au fost făcute în pripă, aşa că nu am putut lua toate precauţiile pe care le-am fi considerat necesare. Cu toate acestea, e ciudat că semnalele au încetat cu cîteva clipe înaintea aflării veştii izbucnirii războiului.

Mai mulţi ofiţeri, între care şi pilotul, veniră să stea de vorbă cu John, în timpul zborului. M-a izbit constatarea faptului că statutul unor persoane depinde enorm de situaţia societăţii. Războiul ne adusese pe toţi la acelaşi rang. Prezentul, necesitînd explicaţii situate la graniţele ştiinţei, îl adusese pe John în postura unui conducător. El era savantul cel mai distins dintre toţi cei cărora li s-ar fi putut solicita explicaţii. Ţinîndu-mă de coada lui, ca să zic aşa, am reuşit să mă strecor şi eu în cabina de comandă, în vreme ce avionul se apropia de coastele continentului american.

Era destul de mare înghesuială aici; cu toate acestea, aveam să pot vedea mult mai multe decît mi-ar fi permis locul meu, de pasager obişnuit. Am dedus că în faţa noastră se

întindea Golful Los Angeles. Cu toate acestea, atmosfera era din cale-afară de limpede; norii maronii de smog pe care îi zărisem în urmă cu două săptămîni, aterizînd dinspre New York, dispăruseră cu desăvîrşire. Să fi trecut oare de atunci doar două săptămîni? Mi-a fost de-ajuns o privire pentru a mă convinge că, într-adevăr, nu era nici urmă de oraş acolo.

- Priveşte în lungul lanţului muntos Sierra Madre. Încearcă să localizezi Observatorul.

Acum zburam jos, la cel mult trei mii de metri. Sub noi se întindeau culmi muntoae năpădite de păduri. Urmele incendiilor devastatoare nu erau de găsit. Am survolat crestele abrupte şi accidentate. Pădurea urca pînă aproape în vîrf. Ei bine, dacă acesta era Muntele Wilson, Observatorul lipsea. Am trecut de munţi, revenind deasupra terenurilor mai joase de pe coastă, continuîndu-ne coborîrea progresivă pînă aproape de trei sute de metri. De-abia în acel moment ni s-a părut că distingem primele urme de civilizaţie. Codrii acopereau acum locurile în care, cu doar două săptămîni în urmă, se aflaseră marile bulevarde aglomerate, cu trafic intens şi roiuri de pietoni.

Lipsa oricărui semn de viaţă în această zonă ne umplu de uimire. Nici măcar nu aveam unde să aterizăm. Pentru aceasta, am fi avut nevoie măcar de o autostradă largă, dar nimic de acest fel nu străbătea sălbăticia de sub noi. Zburam acum îndeajuns de jos pentru a putea distinge prezenţa unor cîmpuri cultivate, dar asta a fost tot. Oricine s-ar fi aflat acum acolo jos, refuza să ni se arate.

Toţi cei aflaţi la bord resimţeau, sînt sigur, aceeaşi dorinţă copleşitoare de a ateriza. Avînd destul carburant la dispoziţie, ne-am îndreptat, cum era şi firesc, spre est, spre inima uscatului. Mai devreme sau mai tîrziu, aveam să găsim, cu siguranţă, un aeroport. Cu două săptămîni în urmă, fiecare oraş îşi avea pistele sale de aterizare, îndeajuns de lungi pentru a permite aterizarea noilor aeronave cu reacţie. Cerul era atît de limpede, încît, chiar şi după ce avionul s-a ridicat la 1500 de metri altitudine, detaliile terenului de sub noi erau la fel de uşor de deosebit.

Priveam cu toţii cu atenţie în jos, căutînd oraşe şi drumuri. Nimic de acest fel, în sensul exact al cuvîntului, nu se zărea. Din loc în loc, cîte un drumeag se dezvăluia printre dealuri, fiind ascuns curînd de frunzişul des al pădurilor. Am descoperit noi semne de viaţă primitivă, fără a reuşi să ne dăm seama dacă cele văzute erau sau nu case. Am continuat să zburăm spre est. Căutarea unui loc care să ne permită aterizarea se dovedea zadarnică. Am încercat la Phoenix - sau, mai exact, acolo unde ar fi trebuit să găsim Phoenix-ul -, apoi

la Albuquerque, pînă cînd, într-un tîrziu, am ajuns deasupra cîmpiilor centrale. Era destul de greu să ne dăm seama dacă localizările noastre erau sau nu corecte, căci ghidajul radar lipsea. Eram nevoiţi să navigăm după busolă, sau chiar potrivit vechii metode a celor dintîi piloţi, privind în jos în căutarea unor repere. Denver-ul ni s-a părut o ţintă uşor de identificat. Crestele abrupte ale Munţilor Stîncoşi se înălţau la doar patruzeci şi cinci de kilometri de oraş, spre vest. Era un punct de referinţă inconfundabil, aşa încît nu ne-a rămas decît să zburăm înainte pe axa nord-sud, pînă cînd echipajul avea să fie sigur că am găsit locul potrivit. Am coborît din nou la trei sute de metri. Sub noi se aflau cîmpii întinse cu vegetaţie ierboasă. Nu se zăreau urme ale cultivării terenului; în mod evident, natura îşi exercita aici pe deplin drepturile.

Avînd în vedere lipsa încărcăturii, avionul poseda acum o rază de acţiune cuprinsă între treisprezece şi paisprezece mii de kilometri. Pînă în prezent, parcurseserăm aproximativ o mie şase sute. Înţelepciunea ar fi trebuit poate să ne sfătuiască să ne întoarcem. Cu toate acestea, dorinţa de a găsi un loc propice pentru aterizare era atît de puternică, încît ne-am hotărît să mai facem o ultimă încercare, către Chicago. Ne limitam astfel marja de siguranţă, dar pilotul ne linişti, spunîndu-ne că, dacă la întoarcere avea să urmeze o rută directă către Hawaii, nu aveam motive să ne facem griji.

Am prins un vînt puternic din spate. Recepţionam acum semnale radio destul de clare, în mod evident de origine europeană. La Chicago n-am găsit nimic, cu excepţia unor păduri şi lacuri nesfîrşite. În acest punct, se declanşă discuţia critică: să ne întoarcem, ori să mergem înainte? Avantajul întoarcerii consta în siguranţa cunoaşterii exacte a ceea ce aveam să găsim. Pe de altă parte, puţinele lucruri noi aflate constituiau un imbold pentru a ne continua zborul. Întorcîndu-ne, aveam să fim nevoiţi să înfruntăm vîntul frontal, deşi, urmînd o traiectorie directă, acest dezavantaj avea să îşi piardă din importanţă. Dacă, în schimb, ne hotăram să avansăm spre est, sistemele de radio-ghidare ce păreau să funcţioneze mai mult sau mai puţin normal aveau să ne fie de folos. La rîndul său, vîntul prielnic avea să ne mărească raza de acţiune. În plus, stabilirea unui contact direct cu ceea ce se afla în est - indiferent ce anume - era un obiectiv demn de a fi realizat.

La drept vorbind, cu toţii ne doream să aflăm ce se întîmplase la New York. Munţii Appalachi, pe care i-am survolat în lumina amurgului, nu ne-au produs nici o revelaţie deosebită. Era însă evident că această regiune era mult mai populată; am trecut pe deasupra mai multor aşezări primitive. Aveam impresia că admirăm de sus priveliştea Americii, aşa

cum fusese ea în jurul anului 1800. După lăsarea întunericului, n-a mai rămas mare lucru de văzut; în două rînduri, am remarcat pîlpîiri de lumină îndepărtate, probabil focuri de tabără.

Între timp, fiecare îşi reluase locul ocupat la decolare. Stewardesa ne-a servit cina. Nimeni nu se lansă în vreo conversaţie. Puţinele vorbe rostite erau pur circumstanţiale. Atît eu cît şi John ne-am cufundat fiecare în gîndurile lui. Mi-a trecut prin minte un gînd nebunesc: am avut, pentru o clipă, senzaţia stranie că avionul devenise o mică lume închisă în sine şi că zborul nostru avea să continue la nesfîrşit. Cu toate acestea, anunţurile periodice ale pilotului, care ne raporta că toate comunicaţiile se desfăşurau normal în direcţia în care înaintam. Dar spaima că o nouă decepţie ne-ar putea aştepta nu-mi dădea pace. Tulburat, îmi spuneam în sinea mea că trebuia să mergem înainte, căci, la un moment dat, aveam să ne întoarcem în punctul de plecare, înapoi în Hawaii; şi dacă totuşi, o dată ajunşi acolo, aveam să descoperim că totul dispăruse, precum se întîmplase pe continentul american?

L-am văzut pe John privind de mai multe ori la ceas. La fel ca mine, ca noi toţi, de altfel, avea senzaţia că timpul se scurgea exagerat de încet. Mai trebuiau să treacă încă trei ore pînă cînd avea să se încheie următoarea scenă a dramei pe care o trăiam.

Privind retrospectiv, am îndoieli în privinţa naivităţii mele, pe care, în acele momente, am fost tentat să o consider un avantaj. Era mai presus de puterile mele să construiesc vreo explicaţie raţională a celor petrecute, a ceea ce văzusem. Nu-mi rămînea decît să construiesc scenarii groteşti şi să rememorez privelişti monstruoase.

După un interval de timp care ni se păru mai lung decît un veac, în care zece minute se scurgeau mai încet ca o oră, la fel ca în copilărie, difuzoarele instalate deasupra noastră emiseră un sunet strident, după care vocea pilotului ne anunţă că tocmai trecuserăm pe deasupra coastei de vest a Irlandei şi că, peste trei sferturi de oră, aveam să aterizăm pe aeroportul din Londra. Nici măcar tonalitatea aspră, metalică, a difuzorului nu reuşea să ascundă uşurarea şi emoţia din glasul pilotului.

După toate aparenţele, aeroportul londonez funcţiona normal. Coboram spre pistă, cu luminile fuzelajului pîlpîind. Luna strălucea, luminînd pîlcurile de nori de dedesubt. Am pătruns în pîcla care atîrna, ca întotdeauna, deasupra arhipelagului britanic, ocultînd soarele şi dînd cerului nuanţa cenuşie caracteristică. Stratul de nori era uimitor de subţire, de cel mult o sută de metri grosime. Am ieşit din nori şi, pe

neaşteptate, am avut în faţă priveliştea minunată a mii de luminiţe. Normalitatea a ceea ce vedeam, reţelele de drumuri ce se zăreau ca-n palmă, toate acestea m-au tulburat. M-am întors la locul meu, simţindu-mă cuprins de un rău subit. Eram gata să leşin, dar nu răul de înălţime era cel care îmi provocase această stare. Am observat că, în sfîrşit, urma să aterizăm. Aterizarea n-a fost tocmai reuşită, roţile avionului au lovit pista cu un zgomot surd, zgîlţîindu-ne straşnic. Eram pe pămînt. După cîteva secunde, mi-am revenit aproape complet.

În vreme ce aeronava rula spre capătul pistei, mi-a trecut prin minte gîndul straniu că, poate, totul nu fusese decît un vis. Poate că aţipisem o bucată de vreme, în timpul unui zbor absolut normal cu avionul. Impresia aceasta refuza să-mi iasă din minte, în timp ce pilotul executa manevrele de parcare.

Mi s-a părut că trecuse o veşnicie pînă cînd uşa avionului s-a deschis. Ne-am ridicat cu toţii, adunîndu-ne lucrurile, şi am rămas în picioare pe interval, aşteptînd. Cei din faţă se mişcau încet, conduşi de o tînără funcţionară spre un autobuz care avea să ne ducă pînă la clădirea aeroportului. În scurt timp, echipajul ni se alătură.

Mă aşteptam să fim duşi în sala de aşteptare, înainte de a trece obişnuitul prag al vămii şi al biroului de imigrare. Autobuzul se îndreptă însă spre o poartă care se deschidea spre exteriorul aeroportului. Poarta fu deschisă şi doi poliţişti urcară în autobuz. Departe, spre dreapta, mi s-a părut că întrevăd aeroportul plin de lume, mii şi mii de oameni ce aşteptaseră acolo, sperînd că aveau să asiste la aterizarea vreunui avion. Autobuzul opri din nou, la semaforul ce reglementa ieşirea spre autostradă. Curînd, goneam spre Londra. Şi aici, ca şi în Honolulu, circulaţia era scăzută. Am dedus că fuseserăm conduşi pe această cale pentru a evita mulţimile şi, poate, reporterii şi camerele de luat vederi ale televiziunii. Aşadar, viziunea avută ceva mai devreme fusese reală.

CAPITOLUL ŞAPTE
Adagio

Am fost conduşi la cartierul general al unei agenţii de informaţii. În jurul nostru domnea o agitaţie continuă: bărbaţi îmbrăcaţi în uniforme sau în civil forfoteau încoace şi încolo, urmărind scopuri bine definite, care rămîneau însă misterioase pentru noi. Foarte curînd, ofiţerii americani au fost despărţiţi de noi, civilii, adică de mine, de John şi de echipajul avionului australian. Ni s-a pus la dispoziţie un dormitor sumar mobilat, pentru a ne odihni. John acceptă situaţia fără să crîcnească, şi îmi şopti, zîmbind:

- Foarte curînd îşi vor schimba atitudinea faţă de noi.

A doua zi dimineaţă, după micul dejun cazon, deloc apetisant, doi ofiţeri veniră să-l caute pe John. Îi cerură să îi însoţească; mai exact, îl *rugară* să vină cu ei. John insistă să mă ia cu el. Ofiţerii îşi exprimară nemulţumirea în legătură cu această sugestie, după care, cînd John le spuse că eram la fel de informat, încetară cu obiecţiile. În faţa clădirii ne aştepta o maşină. Pe scaunul din faţă, lîngă şofer, stătea un individ care, am dedus eu, era un ofiţer în civil.

Maşina demară, îndreptîndu-se către vestul Londrei. Continuă să meargă înainte, după ce am ieşit din oraş, vreme de aproximativ un ceas. Într-un tîrziu, am cotit, pornind pe aleea unei proprietăţi foarte bine întreţinute. Clădirea în faţa căreia ne-am oprit mi se păru vag cunoscută.

- Sîntem la Chequers, rînji John. Ţi-am spus eu că vor schimba macazul!

Am fost primiţi cu deosebită curtoazie de către însuşi primul ministru. Erau de faţă o mulţime de alţi oaspeţi. Primul ministru făcu prezentările. Între alţii, am făcut cunoştinţă cu ministrul de Externe, cu cancelarul, cu ministrul Apărării şi cu şeful Marelui Stat Major, cărora li s-au mai adăugat vreo duzină de ofiţeri de rang înalt. Am fost serviţi cu cîte un pahar de sherry, care era, se pare, băutura casei.

John justifică prezenţa mea acolo prin faptul că alcătuisem o relatare amănunţită a tot ce se întîmplase. Toată lumea se declară mulţumită, ca şi cum însemnările mele ar fi echivalat cu găsirea unei explicaţii. Am observat, cu această ocazie, cît de uşor se încadrează un scrib în orice societate, indiferent de rangul ei, o dovadă în plus a delăsării căreia îi cade pradă oricine. De asemenea, am remarcat preponderenţa militarilor, deloc surprinzătoare, de altfel: ori de cîte ori se

întîmplă ceva neobişnuit, acţiunile celor din armată cresc într-un ritm demn de invidiat.

Înainte de a ne aşeza la masă, John a rezumat cu o concizie uimitoare tot ce se întîmplase în California, în Hawaii şi, mai tîrziu, pe parcursul drumului de întoarcere pe deasupra Americii. Expunerea sa a fost atît de logică, încît a fost ascultată pînă la capăt fără nici un comentariu, fără să fie nevoie de întrebări lămuritoare. Apoi, cu toţii au aşteptat ca primul ministru să vorbească primul:

- Sînt convins că v-aţi gîndit la o posibilă explicaţie pentru toate aceste întîmplări stranii. Pînă acum ne-aţi expus doar faptele în sine. Dar ce înseamnă toate acestea?

- E prea devreme pentru a ne putea pronunţa, domnule. Dacă nu cumva mă înşel, circulă o vorbă printre avocaţi care spune că trebuie să aştepţi prezentarea tuturor dovezilor, înainte de a-ţi forma o părere. Eu însumi am vrut să cunosc, întîi şi-ntîi, faptele. În plus, sînt convins că ne puteţi lămuri o mulţime de aspecte de care noi nu am avut cunoştinţă.

- E drept, ştim o mulţime de lucruri, dar nu mi-e ruşine să recunosc că nu avem nici cea mai mică idee în privinţa semnificaţiei lor. Ne-aţi prezentat adineauri, pe scurt, care este starea lucrurilor în America. Iată ce ştim noi... Din cîte ne-am putut da seama, totul e absolut normal pe teritoriul Marii Britanii. Dinspre Statele Unite n-am reuşit să recepţionăm absolut nimic, ceea ce nu e deloc de mirare, în lumina celor povestite de dumneavoastră, mai devreme. Şi în privinţa Europei, am plutit într-o beznă totală, pînă în urmă cu cîteva ore.

- Cînd a început acest blocaj al comunicaţiilor?

- Cu aproximativ două zile în urmă.

- La ora 22 şi 37 de minute, preciză unul dintre ofiţeri, după ce-şi consultă notiţele.

Ceva îmi părea a fi în neregulă. Şi John părea la fel de surprins ca şi mine:

- Asta înseamnă că n-au trecut decît treizeci şi şase de ore de atunci. Noi am pierdut legătura acum patru zile!

A fost rîndul lor să îşi manifeste surprinderea.

- Aşadar aţi pierdut contactul cu continentul american încă de acum patru zile? repetă cancelarul, nevenindu-i să-şi creadă urechilor.

Am încuviinţat la unison.

- E straniu, e foarte straniu.

Primul ministru începu să bată darabana pe masă. John continuă:

- Iată încă un fapt demn de luat în seamă. Vorbeaţi despre Europa... Ce se întîmplă acolo?

- Nu ştim, răspunse ministrul Apărării.

- Aşadar, avem de-a face cu aceeaşi tăcere deplină ca şi în cazul Statelor Unite?

- Nu tocmai. Am recepţionat semnale radio, dar acestea sînt peste măsură de ciudate.

- Şi nu aţi trimis avioane în recunoaştere? am intervenit eu.

Primul ministru ridică spre mine o privire tulbure, întunecată.

- Bineînţeles că am trimis! Nici unul dintre acestea nu s-a mai întors.

O dată cu această sumbră remarcă, ne-am aşezat la masă. Ni s-a oferit o listă de meniu bătută la maşină. Eram cufundat în gînduri şi nu-mi stătea mintea la discuţiile din jurul mesei, indiferent cît de importante ar fi fost. Distrat, am început să studiez meniul. Purta data de 19 septembrie. Desigur, era o greşeală ce fusese trecută cu vederea. Am aşteptat ca zumzetul conversaţiilor să se mai potolească niţel, după care am întrebat, prosteşte, dacă data de pe meniu era sau nu corectă. Banalitatea acestei întrebări a atras, în mod paradoxal, atenţia tuturor. Au trecut cîteva secunde de tăcere deplină, timp în care am avut impresia că-i aud pe toţi cei din jur socotind în gînd zilele. Într-un tîrziu, cineva îmi răspunse:

- Da, cred că e corect.

Un altul adăugă:

- Sigur că e corect!

Primul ministru mă privi ţintă şi întrebă, simplu:

- De ce?

- Fiindcă, potrivit socotelilor mele, ne-am afla cîndva la mijlocul lunii august. Aş zice că e 13 august, cu o aproximaţie de o zi, cel mult două... Tu ce spui, John?

- Cam aşa ceva... Am fost atît de prins în ultimele cîteva zile, încît mi-am pierdut noţiunea timpului. Cu toate acestea, n-am nici cea mai mică îndoială: sîntem în luna august. Eu şi Dick, cel puţin...

În acest moment dramatic, fata care ne servea îi şopti ceva primului ministru. Acesta încuviinţă, iar fata ieşi. O clipă mai tîrziu, un tînăr locotenent îmbrăcat în uniformă îşi făcu apariţia. Se apropie de şeful Marelui Stat Major, luă poziţia de drepţi, salută şi îi întinse acestuia un plic. Înaltul ofiţer se întoarse şi i se adresă tînărului său subordonat:

- Mulţumesc. Am să te rog să aştepţi afară.

Cu toţii, ne-am aţintit privirile asupra lui, în timp ce el deschidea plicul cu un cuţit, cu mişcări precise. În ceea ce mă priveşte, într-o astfel de situaţie, aş fi rupt pur şi simplu plicul. L-am urmărit apoi citind, în vreme ce pe chip i se aşternea o

uimire profundă. Se ridică şi îi întinse hîrtiile primului ministru, după care aşteptă în picioare, lîngă scaunul acestuia. Primul ministru citi, apoi ridică din umeri:

- Nu înţeleg nimic. Ia ascultaţi!

> "*...Părerea mea vă este bine cunoscută. Ei au fost mereu în "defensivă", pe toate fronturile cu excepţia celui de vest. Mai greu e de dovedit înţelepciunea acestei atitudini acum, cînd Rusia a căzut. Vă mărturisesc că am urmat această cale mai degrabă din instinct, şi fără să am un argument cu adevărat justificabil*."

- De unde naiba a venit chestia asta?

Şeful Marelui Stat Major îi întinse primului ministru o altă foaie de hîrtie. Acesta reluă:

- Se pare că un om îmbrăcat în uniformă s-a adresat autorităţilor portuare din Dover azi-dimineaţă. Era cu minţile rătăcite şi a insistat să i se pună la dispoziţie un mijloc de transport, pentru a ajunge la Londra, la Ministerul de Război. Poliţia l-a reţinut, iar la percheziţie asupra sa a fost găsită această scrisoare. Asta-i tot ce ştim?

- Deocamdată, da.

- De ce-ar trebui oare să-mi pese de un nenorocit smintit? Probabil că bîntuie cu miile prin toată Anglia, la ora asta.

Părerea primului ministru mă făcu să deduc că, în circumstanţele existente, fiecare ţicnit din ţară profitase pentru a-şi expune aberaţiile. Parcă-i vedeam pe palavragiii din Hzde Park vestind sfîrşitul lumii!

- Pasajul pe care l-aţi citit îmi aminteşte de ceva.., observă ministrul Apărării, încruntîndu-se.

- Aşa e, încuviinţă şeful Marelui Stat Major. Cred că bănuiesc de unde vine acest citat. Se întoarse apoi către primul ministru: Dacă-mi permiteţi, domnule, aş vrea să arunc o privire în bibliotecă.

L-am urmat cu toţii în biblioteca vastă. Înaltul ofiţer parcurs din priviri rafturile, oprindu-se din timp în timp pentru a citi cîte un titlu înscris pe vreun cotor: În sfîrşit, cu un zîmbet satisfăcut, scoase din raft o carte şi o răsfoi grăbit pînă cînd găsi pasajul pe care-l căutase:

- Iată, textul se regăseşte aici, cuvînt cu cuvînt.

Aşeză cartea pe masă, ca să putem vedea cu toţii identitatea. Într-adevăr, omul avea dreptate, din cîte-mi aminteam eu ce citise primul ministru cu numai cîteva minute în urmă. Era un fragment dintr-o scrisoare, pe care primul

ministru nu se ostenise să ne-o citească integral. Am observat că volumul era o istorie oficială a războiului.

- E un fragment din scrisoarea trimisă de Sir Douglas Haig lui Sir William Robertson, la 27 septembrie 1917.

Cafeaua ne-a fost servită în bibliotecă. Fiecare dintre noi am început să o savureze pe tăcute. Într-un tîrziu, cuvintele lui John sfîşiară tăcerea:

- N-aş expedia acest incident ca pe o simplă păcăleală.

- Şi dacă nu e o păcăleală, ce-ar putea fi? se miră primul ministru.

- Asta-i o cu totul altă poveste... Eu mă refer acum la tendinţa noastră de a privi totul ca pe o glumă, fiindcă asta ne-ar place să credem că e.

- Şi ar trebui să o luăm *ad litteram*, asta vreţi să ne sugeraţi?

- Nu sugerez decît că ar trebui să studiem acest caz mai îndeaproape. Cine este omul cu scrisoarea? Spuneaţi că purta o uniformă... A cărei armate? Sînt convins că oamenii dumneavoastră din Dover ne-ar putea lămuri. De unde venea? Dinspre mare? Ce-ar fi să aflăm toate astea, înainte de a ne lansa în presupuneri?

Şeful Marelui Stat Major ieşi imediat din încăpere. Se întoarse o jumătate de oră mai tîrziu, pămîntiu la faţă.

- Omul nostru purta o uniformă de sergent, din cele ce se purtau în 1917. Venea într-adevăr de pe mare. Nava cu care a venit a fost găsită. La bord se mai aflau încă aproximativ o sută de pasageri. Cu toţii purtau uniforme din 1917; mai exact, le-au purtat pînă în momentul în care au fost cu toţii internaţi în cel mai apropiat spital psihiatric. Fiecare dintre ei jură că se află în anul 1917.

John încuviinţă din cap.

- Mă aşteptam să se întîmple aşa ceva. La o scară redusă, era singura explicaţie ce are, cît de cît, sens. Aş vrea să mai aflu doar un singur lucru, înainte de a trage concluziile.

În bibliotecă se afla un telefon. Năucit, l-am ascultat ca-n vis pe John, angajat într-o conversaţie cu subiect ştiinţific. Puse jos telefonul şi continuă:

- Da, au fost o mulţime de activităţi seismice şi aici, situate cu puţin sub pragul subiectiv. Nivelul de fond a fost însă mai mare decît în Hawaii, deşi, din acest punct de vedere, această regiune e una din cele mai liniştite de pe Pămînt.

- Şi ce aţi dedus de aici?

- Din această informaţie în sine, nimic. Dar era firesc să capăt acest răspuns, pentru ca explicaţia mea să se lege. Cred că ştiu *ce* s-a întîmplat, deşi n-am nici cea mai vagă idee *de ce*

sau *cum* anume s-a întîmplat. De fapt, constatarea pare evidentă, nu-i aşa?

Ne-am aplecat cu toţii capetele, curioşi. John continuă:

- Voi încerca să fiu cît mai explicit cu putinţă. Am nimerit într-un soi de maşină a timpului. Vă mai amintiţi de romanul clasic al lui Wells?

Cancelarul zîmbi strîmb:

- Vă referiţi la povestea individului care a inventat un soi de cutie neagră cu ajutorul căreia putea să călătorească înainte şi înapoi în timp?

- Exact. Era o "cutie neagră" de toată frumuseţea. Maşina timpului la care mă refer eu e eva mai aparte. În cazul nostru, n-am fost doar proiectaţi în momente diferite ale timpului. Şi nu cred că acest lucru se poate spune despre ceilalţi. Cred că toţi locuitorii Pămîntului, oriunde s-ar afla, ar putea să jure că trăiesc absolut normal, în prezent, aşa cum înţeleg ei normalitatea prezentului. Nimeni n-a observat vreo alunecare bruscă de timp, şi acest lucru nici nu va putea fi observat, decît în modul în care a făcut-o prietenul meu Dick, adineauri, la masă.

Primul ministru se strîmbă şi-şi zvîrli braţele în lături, într-un gest larg:

- Să încercăm să limpezim niţel lucrurile. Această diferenţă de o lună este reală, sau unii dintre noi trăiesc sub imperul unei halucinaţii?

- Nicidecum. Fiecare dintre noi are dreptate. Nu e deloc incosecvent să afirmăm că aici, în Anglia, e 19 septembrie 1966, aşa cum pentru noi, ar fi fost perfect logic să susţinem că e mijlocul lui august, dacă am fi rămas în Hawaii. De-abia în momentul în care ne-am întîlnit a apărut discrepanţa.

Spusele lui John stîrniră comentarii animate. Vocea cancelarului îi domină însă pe ceilalţi:

- Aşadar, regiuni diferite ale Pămîntului trăiesc în epoci diferite?

- Exact. E singura concluzie valabilă. În Hawaii e jumătatea lui august 1966, în Anglia e 19 septembrie 1966, Statele Unite se situează, din cîte ne-am putut da seama, undeva înainte de 1750, iar în Franţa e sfîrşitul lui septembrie 1917.

Primului ministru îi fuseseră de-ajuns cele auzite.

- Dacă aşa stau lucrurile, înseamnă că avem o mulţime de lucruri ce nu suferă amînare de făcut. Vă sugerez să ne întîlnim din nou aici, peste patru ore.

Cei aşezaţi în jurul mesei încuviinţară. Imediat, Şeful Marelui Stat Major ieşi, urmat de ceilalţi ofiţeri. Cu toţii

simţeau nevoia să acţioneze. Rămaşi siguri, John şi cu mine am ieşit în grădină şi ne-am hotărît să facem o plimbare.

- Explicaţia ta lămureşte cea mai mare parte dintre enigme, am rostit, în vreme ce ne îndepărtam de conac pe un drum de ţară. Cu toate acestea, fiecare instinct şi fiecare emoţie a mea mă îndeamnă să resping deducţiile tale.

- Fiindcă, la fel ca noi toţi, eşti blocat într-o iluzie grotescă şi absurdă.

- Care anume?

- Tu priveşti timpul ca pe un rîu ce curge la infinit, care ne poartă cu sine. Un singur lucru e sigur: ideea timpului, văzut ca o curgere neîntreruptă dinspre trecut spre viitor, e greşită. Ştiu, aşa îl percepem cu toţii, subiectiv. Sîntem însă victimele încrederii noastre. Din punct de vedere fizic, putem fi convinşi că toate timpurile coexistă, într-un grad de realitate egal. Dacă reprezinţi mişcarea Pămîntului în jurul Soarelui, obţii o spirală cvadridimensională în spaţiu-timp. Nu poţi izola un punct anume de pe această spirală, pretinzînd că aceea, şi nu alta, este poziţia Pămîntului în clipa prezentă, cel puţin nu atîta vreme cît accepţi existenţa legilor fizicii.

- Dar e limpede că prezentul există. În lipsa noţiunilor de prezent, trecut şi viitor, vieţile noastre n-ar mai avea nici un sens. Dacă am fi conştienţi în fiecare moment de fiecare clipă a vieţii, ar fi ca şi cum am încerca să cîntăm o sonată apăsînd concomitent toate clapele pianului.

- Nu încerc să contest validitatea noţiunii de prezent. Afirm doar că prezentul nu există, din punct de vedere fizic.

- Aşadar, fizica nu e totul, nu-i aşa? Mi se pare o constatare paradoxală, pentru un mare fizician.

- Îţi mai aminteşti plimbarea noastră nocturnă din Hawaii? Spuneam atunci că se întîmplă să trăim experienţe care sfidează legile fizicii. Aş putea dezvolta pe mai departe. Aş prefera să-mi iau această povară de pe inimă acum, decît mai tîrziu. Ar părea o nebunie să spun aşa ceva în faţa unui public mai larg. Şi totuşi, sînt convins că măcar o parte din ceea ce îţi spun acum e adevărat. Voi încerca să aşez totul sub semnul unei parabole. Să presupunem că ai în faţă o serie de compartimente numerotate în ordine crescătoare: unu, doi, trei... şi aşa mai departe, pînă la cîteva mii, cîteva milioane sau miliarde, dacă preferi. De fapt, această înşiruire poate fi infinită, în ambele sensuri.

Am încuviinţat, dînd din cap. John urmă:

- E-n regulă. Acum să vedem care este conţinutul acestor compartimente. Să presupunem că alegem unul dintre ele, cel cu numărul 137, să zicem... Găsim în el o poveste, ca în plăcintele cu răvaşe de la Crăciun. Găsim însă şi anumite

afirmaţii referitoare la poveştile ce pot fi găsite în alte compartimente. Ne hotărîm să verificăm dacă afirmaţiile despre poveştile din celelalte compartimente sînt adevărate. Spre marea noastră surprindere, descoperim că afirmaţiile despre compartimentele anterioare, cel cu numărul 136 şi cel anterior, 135, şi aşa mai departe, sînt în mare parte adevărate. Comparînd însă ceea ce ştim cu ceea ce am găsit în compartimentele 138, 139, constatăm că lucrurile nu mai stau la fel de bine. S-au ivit o mulţime de contradicţii şi discrepanţe. Acelaşi lucru îl constatăm în oricare dintre compartimentele cercetate. Afirmaţiile despre poveştile dintr-o parte sînt corecte, în vreme ce partea opusă e, în cel mai bun caz, confuză, dacă nu chiar de-a dreptul greşită. Să transferăm parabola în problema noastră, cea a timpului. Compartimentul cercetat iniţial de noi poate fi considerat a fi prezentul. Compartimentele precedente, despre care am găsit afirmaţii în mare majoritate corecte, sînt ceea ce obişnuim să numim trecutul. Cele ce urmează, în care n-am găsit confirmarea afirmaţiilor din compartimentul prezentului, alcătuiesc viitorul. Aş merge chiar mai departe... Ceea ce vreau să demonstrez este că lumea reală posedă o alcătuire asemănătoare cu această succesiune de compartimente. Însă, în loc de compartimente, vorbim despre epoci, despre stadii.

- Înţeleg ce vrei să spui. Avem de-a face cu un întreg divizat într-o succesiune de stadii. Alegerea oricăruia dintre acestea constituie prezentul. Apare însă o problemă: cine decide care dintre compartimente constituie prezentul?

- Dacă aş şti care e răspunsul la această întrebare, aş fi la jumătatea drumului ce mă desparte de soluţia finală a misterului. Înainte de a continua, îmi vei permite să mai formulez încă o întrebare, pentru *tine*, de astă dată. Să presupunem că, într-un fel sau altul, conştiinţa ta intră în interacţiune cu fiecare dintre aceste stadii. De îndată ce alegi un stadiu anume, de îndată ce un funcţionar imaginar aruncă o privire într-unul dintre compartimentele respective, tu ai conştiinţa subiectivă a momentului în cauză, cel pe care îl numeşti prezent. Imaginează-ţi că funcţionarul cu pricina cercetează la întîmplare, pe rînd, mai mule compartimente. Atenţie, nu urmează o ordine anume, ci le studiază aleatoriu. Care va fi efectul acţiunii lui asupra conştiinţei tale subiective? Funcţionarul are impresia că sare de la un compartiment la altul. Aşadar, şi conştiinţa ta face acelaşi lucru. Cu toate astea, în chip straniu, percepţia ta e alta. Tu ai impresia că timpul curge înainte, ca un fluviu nesfîrşit.

Am mai înaintat puţin prin grădină. Am realizat că, dacă conţinutul compartimentelor nu putea fi modificat, John avea

dreptate. Funcţionarul lui ar putea să privească într-o duzină de compartimente, fără ca tu, cel implicat, să îţi dai seama. Singurul lucru de care ai putea fi conştient, potrivit scenariului lui John, ar fi conţinutul unui anumit compartiment, fără să ştii însă cum şi cînd a fost ales acesta. Aveam însă o nelămurire:

- Ideea unei succesiuni de alegeri făcute de către funcţionarul tău nu implică oare, ea însăşi, o curgere a timpului? Căci, dacă e aşa, întreg raţionamentul tău nu valorează nimic.

- Sînt convins că nu. O succesiune este un concept logic în care timpul nu este deloc implicat.

În general, îi dădeam dreptate. Dar o oarecare îndoială mai stăruia:

- Dacă însă există o regulă conform căreia eşti constrîns să treci dintr-un compartiment în următorul, aşa cum ai trece de la un număr la altul, nu înseamnă oare asta că avem de-a face cu o curgere lină a timpului?

- Da, dacă regula ar fi cea impusă de tine. Dar ar putea exista reguli care să nu îţi impună trecerea dintr-un compartiment în cel care îi urmează. Să vedem, cam despre ce ar fi vorba... Am putea alege numărul 1, apoi numărul 100, apoi numărul 2, apoi 99, pînă cînd am parcurge astfel toate compartimentele, între 1 şi 100. Apoi, am face acelaşi lucru, de la 101 la 200. De astă dată am putea folosi un alt set de reguli. e fapt, există moduri nenumărate de a concepe reguli, dacă succesiunea e într-adevăr infinită.n Orice reguli am alege, ele stabilesc o anume corespondenţă între compartimente şi modul de a alege. Dacă fiecare compartiment e ales o singură dată, avem de-a face cu ceea ce matematicienii numesc o corespondenţă univocă. Dacă un compartiment e ales de mai multe ori, corespondenţa e multiplă. Punctul crucial al demonstraţiei mele este afirmaţia că vom obţine exact aceeaşi experienţă subiectivă oricare corespondenţă am alege-o. Nu contează în ce ordine am lua compartimentele, nu contează dacă le alegem o dată sau de un milion de ori , tot nu vom putea percepe altceva decît o succesiune. Nu putem decît să cunoaştem conţinutul fiecărui compartiment în parte.

- Aşadar, alegerea poate fi haotică. Poţi avea tinereţea şi bătrîneţea la un loc, întrepătrunse, şi nici măcar să nu îţi dai seama?

- Chiar mai mult! Îţi poţi trăi tinereţea de un milion de ori, fără să ştii. Dacă funcţionarul ar pune un bileţel în compartiment de fiecare dată cînd l-ar cerceta, ai putea şti că ai mai trăit o anumită experienţă. Dar, atîta vreme cît el nu lasă nici un semn, n-ai de unde să ştii.

- Presupun că aşa e. Şi ce putem deduce de aici?

- Destul de multe. Avem succesiunea de compartimente, adică lumea fizică. Am convenit că nici unul dintre compartimente nu e mai semnificativ decît altul, ceea ce coincide cu ceea ce am spus mai devreme. Un anumit stadiu al Pămîntului nu e cu nimic deosebit de altul. Am eliminat ideea falsă a timpului văzut ca o curgere nesfărşită. Conştiinţa noastră corespunde jocului aleator al luminii ce e îndreptată asupra unui compartiment sau altul. Ea luminează mai întîi unul, apoi altul dintre aceste compartimente, fără o ordine semnificativă.

Ajungem acum la partea cea mai dificilă. Ce este această lumină. Nu voi mai vorbi acum despre un funcţionar într-un birou, fiindcă nu mai vreau să mă încurc în reprezentări antropomorfe. Toate compartimentele sînt cufundate în întuneric, cu excepţia celui asupra căruia cade spotul luminos. Din ce e alcătuită lumina, de unde vine? Nu ştim. Sînt informaţii situate în afara fizicii cunoscute de noi.

Îţi aminteşti că îţi spuneam că e posibil să sfidezi legile fizice cunoscute şi să reuşeşti totuşi să percepi lumea în mod coerent? Ţii minte nucleele radioactive şi contoarele din jurul lor? Scopul acelui experiment era de a afla dacă, într-un anumit interval de timp, unul dintre aceştia s-a dezintegrat sau nu. Spuneam atunci că există o singură cale de a afla acest lucru: privind. Cu alte cuvinte, folosind spotul de lumină într-un compartiment. Bănuiala mea este că spotul de lumină e cel care permite alegerile situate în afara legilor fizicii. Iată de ce susţin că implicaţiile acestui fenomen sînt mai profunde. Nu e neapărat nevoie să fie ceva mistic. Ar putea fi ceva descriptibil în termenii unor reguli, ai unei ordini anume, similară fizicii noastre. Ar putea fi un mister numai fiindcă noi nu sîntem capabili să înţelegem.

- Categoric, sînt o mulţime de lucruri ce rămîn neînţelese pentru mine... Lumina ta, sau oricum altfel ai numi-o... Cum anume poate ea să decidă că eu sînt eu şi tu eşti tu?

- Asta ar putea fi doar o altă iluzie a noastră. Uite ce e, pe un perete al biroului am putea avea un set de compartimente numerotate, în vreme ce, pe peretele opus, ar exista încă un set. Două seturi complet diferite! Există însă o singură rază de lumină, care parcurge ambele şiruri de compartimente. Oriunde ar cădea aceasta, declanşează conştiinţa. Unul dintre seturile de compartimente este ceea ce numim *tu*, celălalt e ceea ce numim *eu*. Ar fi posibil să trăim experienţele ambelor variante, fără să o ştim. Ar fi posibil să urmăm pata de lumină oriunde s-ar duce. Ba chiar ar putea exista o singură conştiinţă, unică, deşi e aproape sigur că există mai multe seturi de compartimente.

Ideea lui John mi se păru năucitoare.

- Dacă ai dreptate, ar fi posibil să fim, în acelaşi timp, mai multe milioane de persoane, fără să ne dăm seama!

- Ba chiar mai mult: ar fi posibil să fii, în acelaşi timp, fiecare fiinţă, de pe fiecare planetă locuită din univers. Vreau însă să îţi atrag atenţia asupra necesităţii existenţei cîte unui set de compartimente pentru fiecare fiinţă. Şi în acest caz, însă, conştiinţa ar rămîne unică, chiar de-ar exista mai multe universuri diferite. Să revenim la nucleele ce se dezintegrează. Să le adăugăm o bombă care explodează atunci cînd unul dintre nuclee se dezintegrează. Să presupunem că bomba respectivă e apocaliptic de mare, că ea poate aduce Judecata de Apoi pe Pămînt, distrugînd orice urmă de viaţă. Să lăsăm acest sistem să funcţioneze vreme de cîteva secunde critice - mai ţii minte, consideram atunci că durata de viaţă a unui nucleu e de aproximativ zece secunde? Apare întrebarea: vom supravieţui sau nu?

- După părerea mea, vom supravieţui orice s-ar întîmpla, deoarece apare o divizare, lumea se împarte în două seturi de compartimente complet independente. Într-unul din acestea, un nucleu se dezintegrează, bomba explodează şi noi ne ducem pe copcă. Dar compartimentele ce urmează, în acest caz, nu mai conţin absolut nici o informaţie privind viaţa pe Pămînt. Aşadar, cu toate că respectivele compartimente rămîn active, nu mai există conştiinţa faptului că explozia a avut loc. În celălalt set, Pămîntul rămîne întreg, viaţa merge înainte, ca să zic aşa. Prin urmare, oriunde ar cădea raza de lumină a conştiinţei, vom găsi Pămîntul întreg şi vom ajunge la concluzia că explozia nu a avut loc.

Ne-am văzut mai departe de drum. Discuţia noastră o apucase pe un făgaş straniu.

- Vorbeai despre lumi cu totul diferite, despre universuri diferite. Crezi că există o lume în care totul a continuat să se desfăşoare normal, ca înainte? Ştiu că nu folosesc cuvintele aşa cum ai prefera tu, dar cred că înţelegi la ce mă refer. Crezi că ar fi cu putinţă să existe o lume în care aceste lucruri ciudate să nu fi avut loc?

- N-am nici o îndoială în această privinţă. În mod sigur, a existat o lume în care, pe 27 septembrie, oamenii aflaţi în tranşeele din Flandra l-au avut ca prim-ministru pe Lloyd George. Ştim ce s-a întîmplat în acea lume. Rămîne de văzut ce se va întîmpla în lumea asta.

Am căzut o clipă pe gînduri, apoi am izbucnit:

- Doar nu încerci să-mi spui că oamenii aceia trec prin aceleaşi experienţe ca şi în anul 1917 pe care îl cunoaştem noi din istorie?! Tot noroiul şi exploziile acelea...?

- Ba da. Lumea de acum nu e diferită, pentru ei.

- Îţi dai seama ce înseamnă asta? La naiba, am avut un unchi ce-a fost ucis în bătăliile din Flandra! Din cîte ştiu, acum e acolo, în tranşee...

- Da, dar e foarte posibil ca, de astă dată, să nu fie ucis. Se prea poate chiar să-l întîlneşti. Au trecut cincizeci de ani din 1917 pe care-l ştim noi, aşa încît n-ar trebui să apară prea multe ciudăţenii. Mă refer la indivizi care să trăiască de două ori...

Nu-mi venea să cred. Vorbea despre posibilitatea ca vreun soldat să fi supravieţuit luptelor şi să fie încă în viaţă. Acei oameni ar trăi în două exemplare, unul tînăr, din 1917, şi altul vîrstnic, din 1966.

- E de neconceput. Un om nu poate exista în două locuri, în acelaşi timp.

- Se pare că n-ai fost atent la ce spuneam adineauri. Adu-ţi aminte de stadiile de conştiinţă; nu uita, impresia subiectivă de conştiinţă nu e totuna cu compartimentele din lumea fizică. Conştiinţa omului din tranşee e alta decît cea a bătrînului care locuieşte aici. Compartimentele sînt diferite şi ele nu pot fi luminate niciodată de aceeaşi rază de lumină.

- Aşadar, raza poate trece de la unul la altul, însă, atîta timp cît compartimentele sînt diferite, va exista şi impresia subiectivă că indivizii sînt diferiţi.

Am făcut cale întoarsă, fără nici un cuvînt. Eram amîndoi copleşiţi de ideile despre care discutaserăm, dar mai ales de situaţiile stranii care aveau să apară curînd.

Am revenit în grădină. Mi-a trecut prin minte un amănunt ciudat:

- De unde proveneau anomaliile seismice?

- Am o idee în această privinţă, dar e foarte posibil să nu fie decît o fantezie: un nou set de compartimente. Potrivit regulilor noi ale jocului, noile compartimente sînt în cea mai mare parte similare cu unele compartimente din vechiul sistem. E ca şi cum lumea prezentului ar fi alcătuită din copii ale unor fragmente ale lumii vechi. Mai ţii minte ziua petrecută în mlaştini, înainte de a urca pe Mickle Fell? Nu-ţi dai seama? În acea noapte, cel care a revenit la rulotă era o copie, una imperfectă, căreia îi lipsea semnul din naştere! Ei bine, întreaga lume actuală e o copie a fragmentelor alteia, o lume normală. De acord, e o lume stranie dacă o judecăm potrivit normelor cu care ne-am obişnuit, dar fragmentele au, în mod necesar, o legătură între ele.

- Aşadar, crezi că nu-i nimic supranatural la mijloc?

- Se poate spune şi aşa... Care ar fi implicaţiile? Gîndeşte-te la Pămînt! Lumea se schimbă încet, odată cu

trecerea anilor. Formele de relief nu mai sînt la fel, în 1966, cu acelea din urmă cu o sută de ani. Aşadar, dacă vrei să copiezi partea Pămîntului care conţine Anglia din 1966 şi să o alături Europei din 1917 şi Americii secolului nouăsprezece sau optsprezece, potrivirea nu va fi perfectă.

Un gînd se cuibărea, încet dar sigur, în mintea mea.

- Ar fi nevoie de o cantitate uriaşă de informaţii pentru a realiza această operaţiune de copiere, nu-i aşa?

John şovăi o clipă, în timp ce intram în casă, apoi îmi răspunse:

- Ai dreptate, Dicky, băiete! O grămadă de informaţii! Mai ţii minte ce spuneam despre transmisiile în spectrul infraroşu? Că, pentru realizarea lor, ar fi nevoie de un trafic enorm de informaţii...

- Informaţiile necesare copierii...

John încuviinţă şi adăugă în şoaptă, ca şi cum s-ar fi temut să nu fie auzit:

- Materialul informativ necesar copierii... Încă nu ştim *cum* s-a întîmplat, dar ştim cel puţin *de ce*... Lumi diferite reînviate din uitare şi aranjate astfel încît să formeze o lume nouă şi stranie. Vom afla mai multe pe parcurs. Încă nu s-a terminat cu surprizele!

CAPITOLUL OPT
Allegro Molto e con Brio

De îndată ce am revenit în casă, John a fost acaparat de unul dintre ofiţerii superiori. Ceva mai devreme, observasem un pian. M-am îndreptat spre încăperea cu pricina, dornic să aflu dacă aveam vreo şansă de a cînta puţin. Din fericire, camera era pustie, aşa încît am închis uşa şi am atins clapele în treacăt. Îmi pierdusem antrenamentul şi am avut nevoie de cîteva minute bune pentru a-mi intra în mînă. Nu-mi mai amintesc ce anume am cîntat; fragmente disparate din piese cunoscute, amestecate cu pasaje improvizate. Eram îngîndurat şi neliniştit. Pentru mine, muzica era cel mai bun mijloc de a scăpa de încordare.

La un moment dat, am simţit prezenţa unei alte persoane în încăpere. Era primul ministru.

- Sper că nu vă deranjează improvizaţiile mele. Credeam că sînt singur.

- Nu e nici un deranj. Dimpotrivă, puţină muzică nu poate fi decît o uşurare, în situaţia aceasta îngrozitoare.

- Aşadar, e adevărat? Europa...?

- Se pare că nu e nici o îndoială. Dovezile ne parvin din toate direcţiile, prin radio şi prin mijlocirea navelor care acostează în port. Acolo e un haos de necrezut. De cîte ori soseşte cîte o nouă navă, atît cei aflaţi la bord, cît şi cei de pe ţărm, îii consideră pe ceilalţi nebuni de legat.

- Şi ce aveţi de gînd să faceţi?

Asta urmează să hotărîm acum. Într-un fel sau altul, va trebui să punem capăt acestei situaţii.

- Sinclair e de părere că totul e cît se poate de real. În ceea ce-i priveşte pe soldaţii din Franţa, totul se petrece aşa cum ştim noi că s-a petrecut, acum cincizeci de ani.

- Nici eu nu ştiu ce e mai ciudat: veştile, situaţia în sine, sau stranietatea propriei mele poziţii. Totul s-a schimbat atît de brusc...

- Ce anume vă îngrijorează, în primul şi în primul rînd?

- Toată tărăşenia îmi aduce aminte de o poveste foarte frumoasă pe care am auzit-o mai demult. Întîmplarea se petrecea în secolul trecut, într-un tren păzit de militari ce traversa Statele Unite. Indienii au atacat trenul şi doar doi copii au reuşit să scape cu viaţă, după ce asistaseră la uciderea părinţilor lor şi a prietenilor acestora. Unul din copii era un băieţel de doisprezece ani, celălalt o fetiţă de trei, sora celui dintîi. Băiatul şi-a asumat responsabilitatea de a-şi duce sora

pînă în California şi, pînă la urmă, a reuşit. O trecere completă de la dependenţă la responsabilitate. În ultimii douăzeci de ani, noi, englezii, am lîncezit în colţul nostru, fără nici un ţel. După ce în secolul nouăsprezece am stăpînit lumea, am devenit, nu se ştie cum, o cantitate neglijabilă. Desigur, în tot acest timp, am pretins - eu însumi am făcut-o - că ne-am putea exercita influenţa asupra altor ţări, că am putea schimba cursul evenimentelor. Era însă doar un pretext, destinat a ne menţine respectul faţă de noi înşine. La fel ca şi în cazul celor doi copii, totul s-a schimbat brusc. Ceea ce se va întîmpla de-acum în Europa depinde numai şi numai de noi.

Primul ministru măsura încăperea cu paşi mari. Pe chip i se citea o expresie plină de hotărîre, cu totul alta decît cea adoptată în discursurile sforăitoare din ultimii ani.

În cursul după amiezii, numărul oaspeţilor sosiţi la Chequers crescu simţitor. Alături de politicieni şi militari, îşi făcură apariţia mai mulţi economişti şi doi profesori de istorie de la Oxford. Din lumea exterioară soseau mereu veşti noi, urmate de răspunsuri îndelung cumpănite. În loc de cină, am fost anunţaţi că în sufragerie fusese pregătit un bufet rece. Cu farfuriile în mînă, cei prezenţi s-au strîns în jurul unei mese lungi, şi discuţiile au continuat.

- Am ajuns într-un punct în care vom fi nevoiţi să spunem populaţiei ceva concret. Pînă la aflarea adevărului nu va mai trece mult timp. În ultimele zile, vîntul a scăzut în intensitate, iar cei din sud, mai ales cei din Kent, pot auzi uneori focurile de armă din Flandra.

Primul ministru a acceptat să apară la televiziune şi să rostească o cuvîntare sinceră, descriind situaţia aşa cum era. De urgenţă, au fost trimise mesaje la posturile BBC şi ITV.

Apoi s-a trecut la problema cea mai arzătoare, care îi frămînta pe toţi cei prezenţi: cum putea fi oprită tragedia din Franţa? Cu toţii erau de acord că atacurile dezastruoase de la începutul lui octombrie, care aveau să ducă armata engleză în smîrcurile de la Passchendaele, trebuiau oprite cu orice preţ.

Dispunînd de tehnologia superioară a anului 1966, părea uşor a se impune pacea, cu forţa, tuturor combatanţilor. Dar cum avea să fie explicată puterea devastatoare a armelor erei post-nucleare unor minţi cufundate încă în cel de-al doilea deceniu al secolului? O simplă demonstraţie de forţă era lipsită de sens. Nu se întrevedea nici perspectiva unei păci impuse prin folosirea armamentului convenţional. Şi apoi, puterea de foc a armamentului convenţional aflat la dispoziţia guvernului era o cantitate neglijabilă, în comparaţie cu cea a armatelor care se încleştau în Europa. E adevărat, puştile şi tancurile din 1966 erau mult mai perfecţionate decît cele din 1917, dar

numărul lor era mult prea mic. În acest domeniu, doar bombardamentele aeriene ar fi putut fi eficace. Generalii de la aviaţie susţineau cu tărie că, dominînd total spaţiul aerian, ar fi fost posibilă distrugerea căilor ferate germane, ceea ce ar fi dus la oprirea oricărei aprovizionări în partea germană a frontului. S-a ajuns, în cele din urmă, la concluzia că aceasta avea să fie ultima soluţie luată în considerare, doar dacă nemţii aveau să respingă negocierea imediată a încetării ostilităţilor.

În acest punct al discuţiei, s-a făcut apel la istorici, pentru a analiza atitudinea nemţilor în timpul războiului din 1917. S-a vorbit mult despre partidele politice germane, social-democrate şi de centru, despre armată şi junkeri. În mod surprinzător, s-a afirmat că junkerii ar fi putut fi mai uşor de abordat şi mai maleabili, în ceea ce privea tratativele. Pentru aceştia, motivul principal al izbucnirii războiului, în afara menţinerii prestigiului armatei germane, fusese păstrarea domeniilor lor din estul Germaniei. Social-democraţii erau animaţi de expansionismul lor funciar. Cît despre centru, membrii săi erau mai răi decît oricare altă facţiune.

Poziţia francezilor era cît se poate de delicată. Patria lor fusese atacată, armata lor fusese îndelung pregătită psihologic pentru acest război, iar unicul vis al tuturor locuitorilor era înfrîngerea definitivă a Germaniei. Aveau oare francezii să reacţioneze pozitiv la perspectiva negocierii imediate a păcii? S-a căzut de acord că primul ministru trebuia să viziteze neîntîrziat Parisul.

În acest punct al discuţiei, s-a pus problema comunicării cu continentul. Cineva a atras atenţia asupra faptului că nici unul dintre avioanele trimise în recunoaştere nu se întorsese. Poate că membrii echipajelor acestora fuseseră consideraţi nebuni, ori poate că aeronavele fuseseră doborîte. Am desluşit un zîmbet pe chipul lui John. Mai tîrziu, aveam să aflu că părerea lui era diferită: acele avioane zburaseră pur şi simplu în neant, înainte ca diferitele zone ale Pămîntului să se fi stabilizat.

În principiu, nu exista nici o dificultate în a ateriza în Franţa, atîta vreme cît forţa aeriană trimisă avea să fie destul de puternică. Apoi s-a luat în discuţie problema delicată a viitorului soldaţilor britanici aflaţi acum pe front. Şeful Marelui Stat Major admise ca necesară rechemarea de urgenţă a ofiţerilor superiori, în primul rînd a lui Sir Douglas Haig. Nu avea să fie chiar atît de simplu, deoarece modalitatea de rechemare cea mai puţin complicată presupunea trimiterea unei scrisori, ca venind din partea lui Lloyd George, ceea ce implica falsificarea semnăturii bătrînului om de stat. Pregătirile în acest sens au fost începute deîndată.

În sfîrşit, s-a convenit declanşarea unei uriaşe campanii psihologice. Zeci de avioane grele de transport urmau să fie trimise pe linia frontului, încărcate cu tone de manifeste destinate soldaţilor englezi, francezi şi germani. Toate acestea urmau să conţină acelaşi mesaj, un apel adresat soldatului de rînd, somîndu-l să se oprească, să nu mai tragă nici un foc, să înceteze bombardamentele. Toate acestea aveau să fie făcute cu încuviinţarea şi sub coordonarea guvernului britanic.

Auzind aceste planuri, m-am întrebat ce anume determinase o schimbare atît de radicală în atitudinea guvernului britanic din 1966, faţă de cel din 1917. Primul ministru se afla într-o situaţie similară cu cea a lui Lloyd George, în 1917. Şi totuşi, în vreme ce acesta din urmă îşi pusese întreaga energie în slujba cîştigării cu orice preţ a războiului, în prezent unica alternativă discutată era cea a încetării imediate a focului. Diferenţa, am constatat eu, venea din schimbarea intervenită în mentalităţile noastre. În 1917, în Anglia, nimeni nu reuşise să gîndească în perspectivă, în afara stării de război. Fără îndoială, şi atunci existase dorinţa arzătoare a încheierii luptelor. Cu toate acestea, în acele vremuri, tuturor le lipsise încrederea în sine necesară pentru a lua deciziile care să determine un astfel de curs al evenimentelor. În 1966 însă, minţile noastre posedau detaşarea necesară faţă de situaţia respectivă.

Acum, toată lumea era convinsă că, într-un fel sau altul, situaţia putea fi şi avea să fie rezolvată. Încrederea, am dedus eu, se datora tehnologiei existente în prezent. Dacă avioanele de mare viteză ne-ar fi fost luate, dacă n-am fi dispus de arme nucleare, dacă industria britanică n-ar fi fost mai eficientă decît cele europene, ne-am fi pus problema în cu totul alţi termeni. Modificarea de mentalitate faţă de guvernul englez al anului 1917 se datora, de fapt, absenţei spaimei.

Atunci cînd economiştii au luat, într-un tîrziu, cuvîntul, mi-am dat seama că, pe termen mai lung, situaţia noastră nu mai era chiar atît de roz. Tehnologia noastră avansată depindea, într-o măsură covîrşitoare, de importurile de petrol. Dacă în Orientul Mijlociu lumea se afla tot în stadiul din 1917, aceste importuri masive aveau să înceteze. În acest moment, a ieşit la iveală faptul că nu se ştia absolut nimic despre armatele din est, din Egipt şi Mesopotamia. Erau necesare informaţii imediate. Aveam să fim nevoiţi să ne întoarcem la cărbune, ca sursă principală de energie; iar în 1966, resursele noastre de cărbune nu erau grozave. Şi, mai presus de toate, apărea o problemă deosebit de gravă: de unde urma să importăm hrana? Fără Statele Unite şi Canada, această întrebare simplă în aparenţă rămînea fără răspuns. Despre Australia nu se ştia încă

nimic, aşa încît mai rămînea o speranţă, aceea de a primi alimente de la antipod. Dar era numai o speranţă, nimic mai mult. Era limpede că, pentru viitor, singura politică acceptabilă avea să fie utilizarea la maximum a forţei de muncă din Europa. O dată războiul încheiat, fiecare părticică disponibilă de teren din în Europa trebuia folosită pentru producţia de alimente. De asemenea, era necesară demararea imediată a exploatării petrolului din Orientul Mijlociu.

Rolul meu şi al lui John în această discuţie a fost destul de neînsemnat. Cînd adunarea s-a risipit pentru o scurtă pauză, la ora nouă, John m-a luat de-o parte. Mi-a spus că obţinuse aprobarea primului ministru pentru demararea unui studiu asupra lumii. Ştiam că era 1917 în Europa, aproximativ 1750 în America, dar despre restul lumii nu ştiam nimic.

Aveam să folosim avioane cu rază mare de acţiune, cel puţin într-o primă etapă a cercetărilor noastre. Pentru început, aveam să alcătuim o hartă a posibilelor puncte de aterizare. În cazul în care nu aveam să găsim aşa ceva, într-un stadiu ulterior aveam să fim nevoiţi să utilizăm hidroavioane, care ne puteau fi oricînd puse la dispoziţie. Cu ajutorul lor, aveam să putem să aterizăm pe apă, practic oriunde ne-am fi dorit, cu singura condiţie ca vremea să fie prielnică. Ideea era minunată, şi nu eram deloc supărat că fusesem şi eu cooptat în acest plan. Pe de altă parte, situaţia din Europa şi posibilele ei implicaţii psihologice mă fascinau. Speram să rămînem cît mai aproape de miezul evenimentelor.

Primul ministru ne părăsi, pentru a-şi rosti discursul destinat naţiunii. La ora transmisiei, toţi cei prezenţi ne-am adunat în jurul unui televizor. Era o relatare pertinentă şi limpede a situaţiei, rostită pe un ton grav. N-am putut să mă împiedic să mă întreb care avea să fie efectul ei asupra omului de rînd. Cu două luni în urmă, un astfel de anunţ ar fi fost curată nebunie. Acum însă, populaţia părea oarecum pregătită. Mi-am amintit de mulţimea adunată la aeroportul din Londra, în noaptea precedentă. După umila mea părere, sfîrşitul nesiguranţei avea să însemne, pentru marea majoritate, o uşurare.

Am rămas în continuare la televizor, pentru a urmări programul care avea să urmeze. Cu încăpăţînarea lor caracteristică, agenţiile de presă descoperiseră deja adevărul. O echipă de reporteri de la BBC reuşise să ajungă în Franţa. Pe ecran se perindară figuri cunoscute, care îşi pierduseră însă calmul imperturbabil, expresiile de competenţă atotştiutoare. Înspăimîntaţi şi disperaţi, reporterii însoţeau acum armata britanică la Ypres.

O parte din echipa de filmare fusese arestată de către autorităţile militare. Cu toate acestea, un reportaj filmat al celor văzute de ei fusese scos pe furiş din ţară, probabil cu ajutorul unui mic avion. Pentru mine, Primul Război Mondial avusese dintotdeauna aspectul unui coşmar, judecat însă din perspectiva liniştitoare a dimineţii de după. Aici însă, coşmarul era înfăţişat în toată grozăvia lui, avînd caracteristicile dramatice ale prezentului. Aparatul de filmat nu ocolise noroiul, bombardamentele, morţii şi răniţii. Supravieţuitorii dăduseră interviuri cutremurătoare, care invocau imagini de infern. Apoi, destul de brusc, emisiunea s-a încheiat. Dînd dovadă de un discernămînt îndelung exersat, cei de la BBC au anunţat suspendarea tuturor emisiunilor pe durata nopţii, căci ar fi fost imposibil să difuzeze programul obişnuit, după toate cele văzute mai devreme.

A doua zi, a urmat un protest vehement din partea presei. ***The Times*** cerea oprirea imediată a ororilor din Franţa, părere împărtăşită de întreaga opinie publică. Dacă guvernul voia să supravieţuiască măcar o săptămînă, era limpede că trebuia să acţioneze imediat şi cît mai eficient. Ironia schimbării de perspectivă a poporului britanic după cincizeci de ani a trecut aproape neobservată.

În luna ce a urmat, populaţia n-a făcut prea multe lucruri utile. Majoritatea englezilor îşi petreceau mai tot timpul în imediata vecinătate a unui televizor. Între timp, însă, toţi cei implicaţi în rezolvarea crizei propriu-zise munceau cu îndîrjire. A doua zi după reuniunea de la Chequers, am fost invitaţi să ne începem explorările. Ne-am întors aşadar la aeroportul din Londra, regăsindu-l pe prietenul nostru australian şi avionul lui. Am decolat în zorii zilei de 2 septembrie, socotind după data de aici, din Anglia. Aveam misiunea de a ne îndrepta spre răsărit şi de a survola frontul bătăliei dintre armatele germane şi cele ruseşti. Am realizat că în Rusia ţarul mai era încă la putere, iar Lenin şi bolşevicii încă nu se iviseră pe scena istoriei, situaţie care le-ar fi convenit de minune americanilor, dacă ar mai fi fost în măsură să afle. Desigur, mai rămăseseră cei din Hawaii, culme a ironiei încă o dată, căci al cincizecilea stat devenise, de-acum, cel dintîi.

M-am întrebat dacă pilotul n-ar fi fost dispus să facă un ocol prin nordul Franţei. Din fericire, n-a făcut-o; nu mai aveam nevoie de dovezi suplimentare în privinţa celor ce se petreceau acolo. Curînd, am ajuns deasupra Mării Nordului, apoi am survolat sudul Danemarcei, păstrînd direcţia către est. La înălţimea la care zburam, eram în afara bătăii oricăror arme antiaeriene primitive. Primul nostru obiectiv era Berlinul. Deşi

nu beneficiam de ghidajul radarelor, cu excepţia posturilor fixe de acasă, din Anglia, am găsit fără prea mari dificultăţi oraşul. Acolo jos, la zece mii de metri sub noi, se afla reşedinţa Kaiserului. Capitala era acum devastată de război, cu o populaţie prost îmbrăcată şi înfometată, gemînd sub povara apropierii iernii, cea de-a patra de cînd izbucnise războiul. Cu douăzeci şi cinci de ani în urmă, am fi aruncat bombe. De astă dată, am aruncat deasupra Berlinului circa douăzeci şi cinci de tone de manifeste, tipărite în grabă în noaptea precedentă. Eram fascinat la gîndul a ceea ce aveau să citească cei de jos:

"GUVERNUL BRITANIC CERE ÎNCETAREA RĂZBOIULUI!"

Urma apoi o evidenţă exactă a numărului de morţi, răniţi şi dispăruţi, detaliată pe luni şi pe fronturi. Autorităţile germane aveau să fie surprinse de exactitatea acestor date, lucru deloc de mirare, căci ele fuseseră preluate din arhivele post-belice germane. Manifestele ce pluteau sub noi, spre pămînt, aveau să se dovedească mai eficace decît orice bombardament. Lor avea să li se adauge şi efectul imaginii avionului nostru, care, văzut de la sol, avea să pară de proporţii monstruoase, conform standardelor anului 1917. Suma tuturor acestor factori avea să declanşeze o reacţie în lanţ, ale cărei efecte îmi apăreau foarte clar.

Norii se adunau, pe măsură ce înaintam spre est. Dedesubt nu se zărea nimic. Unul dintre scopurile misiunii era evaluarea stării de lucruri din Rusia şi, în măsura posibilului, întocmirea unui raport referitor la situaţia pe frontul de răsărit. În consecinţă, era necesar să coborîm sub plafonul de nori care împiedica vizibilitatea, la o altitudine mai scăzută. Nu păreau a exista motive de teamă în privinţa apărării antiaeriene.

Undeva deasupra frontierei ruseşti, pilotul a început să coboare lin, în zbor planat. Senzaţia semăna, iniţial, cu cea încercată la aterizarea noastră la Londra, după zborul ce ne adusese din Hawaii. Şi atunci, întîlnirăm un ocean de nori, îl traversaserăm şi, în sfîrşit, avuseserăm o imagine clară a solului, care corespundea cu cea la care ne aşteptaserăm. Cînd am ieşit însă din nori, sub noi se întindea, cît vedeam cu ochii, o cîmpie întinsă, cafenie şi stearpă, fără nici o urmă de vegetaţie. Era o regiune sălbatică, presărată cu stînci golaşe.

Ne-am continuat înaintarea spre est. Peste o oră, survolam poziţia prezumtivă a Moscovei. Norii se împrăştiau. Spre marea noastră uimire, privirile noastre descopereau ceva ce semăna cu un ocean fără margini. Cu toate acestea, era un ocean cum nici unul dintre noi nu mai văzuse pînă atunci. Ieşind din nori, am fost orbiţi de o lumină puternică ce venea de dedesubt, atît de strălucitoare încît parcă însuşi Soarele se

mutase pe pămînt. Solul constituia, se pare, un mediu de reflexie mult mai bun decît apele oceanului. În comparaţie cu lumina intensă dinspre sud, nordul era întunecat, de un violet intens. După ce ne-am dat seama cum puteam să evităm strălucirea ce venea dinspre sud, am fost uimiţi de bogăţia nuanţelor pe care lumina soarelui le scotea în evidenţă pe terenul de sub noi.

Altimetrul arăta acum doar 150 de metri. Cu toate acestea, nu reuşeam să distingem nimic, în afara unei cîmpii netede. Nu aveam la dispoziţie nici un reper familiar după care să putem aprecia înălţimea la care zburam: de oriunde, totul apărea la fel. Nu se vedeau copaci, nici case, stînci sau bolovani: nimic!

Cu toate acestea, ne-am continuat zborul. După două ore, ne aflam deasupra locului în care ar fi trebuit să se afle Munţii Urali. Cîmpia se întindea la nesfîrşit, ca înainte, perfect plană. Nu se vedea nici un deal, nici o vale. Nimic, în afara strălucirii irizate. Am luat în discuţie posibilitatea unei aterizări. Nu se punea problema găsirii unui teren propice; la urma urmei, întinderea de dedesubt era plană. Nu ştiam însă dacă suprafaţa acesteia era dură sau moale. În ultimul caz, riscam să ne scufundăm. Decolarea ar fi devenit imposibilă, chiar dacă pilotul reuşea o aterizare sigură. Chiar şi în condiţii normale, izolarea în această pustietate fără margini ar fi însemnat o moarte sigură, căci ne aflam deja în Siberia, la o mie şase sute de kilometri de cea mai apropiată aşezare. N-am fi reuşit niciodată să traversăm cîmpia pe jos. De asemenea, nu reuşeam să ne imaginăm cum am putea fi salvaţi, dacă ajungeam la ananghie. Dacă aterizarea avea să fie un dezastru pentru noi, acelaşi lucru era valabil pentru orice avion trimis în ajutor. Totuşi, simţeam nevoia să întreprindem ceva, trebuia să aflăm, într-un fel sau altul, ce se afla sub noi. Desigur, ne puteam întoarce la bază, alcătuind un nou plan de explorare pentru a doua zi, sau pentru săptămîna ce avea să urmeze, dar, de la distanţă, utilitatea unor astfel de planuri era greu de prevăzut.

Lipsa vîntului ne era favorabilă. Dacă voiam, puteam coborî lin, în zbor planat, fără teama unui dezechilibru neprevăzut. Pilotul nostru australian n-avea de gînd să se dea bătut:

- Nici prin gînd nu-mi trece să las lucrurile aşa. Vom coborî pînă cînd vom atinge solul cu roţile, apoi ne vom ridica iar. După intensitatea şocului hidraulic, ne vom putea da seama dacă avem de-a face cu un sol moale sau cu unul dur.

Eram la trei sute de metri, apoi am coborît la o sută şi ceva. Ultimele secunde mi s-au părut o veşnicie. Şocul a fost

mai puternic decît ne aşteptam, fiindcă pilotului îii fusese foarte greu să intuiască exact unde se afla, de fapt, suprafaţa. Am urcat din nou, dar n-a fost nevoie să examinăm sistemul hidraulic pentru a şti că dăduserăm peste un sol tare.

Ne-am îndreptat spre nord, pentru a evita strălucirea reflectată a soarelui. După stabilizarea aparatului şi verificarea instrumentelor de bord, am început din nou să coborîm. De această dată, am aterizat normal. Nu ne aştepta nimeni cu o scară mobilă, aşa încît am fost nevoiţi să improvizăm. Echipajul a dat la iveală o schelă de metal uşor. M-am bucurat, căci rigiditatea metalului avea să ne uşureze mult urcarea la bord. Am deschis trapa din faţă şi am scos scara. Două minute mai tîrziu, coboram.

Am făcut cîţiva paşi prudenţi, apoi m-am îndepărtat de scară şi m-am lăsat în patru labe. Mi-am trecut mîna pe suprafaţa solului. Am încercat să-mi înfig o unghie, dar am întîmpinat o rezistenţă nebănuită. De aici, culorile spaţiului înconjurător erau şi mai vii. Rotindu-te dinspre soare spre sud, întorcînd spatele astrului, pentru a privi spre nord, iar apoi din nou spre sud, am fost confruntat cu o trecere completă în revistă a culorilor spectrului vizibil. Mai întîi, un galben intens în direcţia soarelui, apoi verde, pe măsură ce mă întorceam spre vest, albastru deschis spre nord-vest, violet la nord şi, din nou, aceeaşi paletă de culori, în ordine inversă, de la est înapoi spre sud. Indiferent de poziţia în care te aflai, priveliştea era la fel.

M-am îndepărtat vreo trei sute de metri de avion. Diferenţa dintre o privire aruncată la întîmplare, în jur, şi o privire în direcţia avionului era extraordinară. Privind în jur, te izbea lipsa oricărei proporţii. Era imposibil de ştiut dacă aveai în faţa ochilor zece metri, o sută, un kilometri sau o sută de kilometri. Efectul era derutant şi înspăimîntător, cu mult mai straniu decît strălucirea orbitoare a zăpezii la munte. Cu toate acestea, întorcîndu-mă, vedeam avionul şi întreaga scenă căpăta proporţii.

John se apropie.

- Ce părere ai? l-am întrebat.

- Solul pare a fi de sticlă. Ne găsim pe o suprafaţă uriaşă de sticlă, ce se întinde cale de mii de kilometri.

- Dar cum naiba s-a putut forma o astfel de suprafaţă?

- Căldura. Căldura venită din exterior a topit suprafaţa pămîntului, iar elementele ei au fuzionat. Sticla e asemeni tectitei vulcanice, dar pare mai omogenă şi mult mai puţin sfărîmicioasă.

- Vorbeai de o căldură venită din exterior... Ce anume ar fi putut produce o asemenea temperatură?

- Suprafaţa aceasta seamănă oarecum cu sticla ce se formează la sol în timpul unei explozii nucleare. Dar, dacă ar fi să dăm crezare contoarelor Geiger de la bord, nu există nici o urmă de radioactivitate.

Aveam în sfîrşit explicaţia manevrelor făcute de John cu tot soiul de aparate, înaintea aterizării.

- Şi pînă unde crezi că se întinde?

- Dumnezeu ştie... Poate chiar pînă în China.

- Înseamnă că, în acest fel, se exclude o bucată însemnată de uscat. Ştii, e foarte ciudat...

John se opri la jumătatea propoziţiei, aşa cum făcea întotdeauna cînd îi venea vreo idee. Apoi reluă:

- Cît e de netedă! O astfel de suprafaţă ar trebui să fie zgîriată de nisip sau fragmente de pietriş. Înfăţişarea finală ar trebui să fie cea a unei suprafeţe mate, deteriorată de asperităţi.

- Crezi că acest lucru are vreo semnificaţie?

- Asta nu poate însemna decît că, pe toată această întindere, nu se găseşte nicăieri pietriş sau nisip. Totul s-a topit, pînă şi cea mai mică bucăţică afurisită de piatră! N-a mai rămas nimic.

- Aşadar, dacă acceptăm realitatea ipotezei tale privind diferitele părţi ale Pămîntului ce ar aparţine unor ere deosebite, ar însemna că ne aflăm într-o regiune dintr-o perioadă ulterioară unui război nuclear?

- Cred că da. Dacă de acest război ne-ar despărţi un interval de cîteva secole, radioactivitatea ar trebui să fi dispărut, în cea mai mare parte. Ar fi bine să luăm o probă de sol şi să o ducem la analiză. Astfel, vom putea şti dacă există sau nu urme greu decelabile de radioactivitate. N-are nici un rost să emitem ipoteze înainte de a cunoaşte faptele în întregul lor.

Cînd am încercat însă să scormonim pămîntul, am descoperit că solul era, într-adevăr, deosebit de dur. Amintindu-ne de teama noastră de a ateriza, am izbucnit în rîs. De fapt, întreaga cîmpie, întinsă pe mii de kilometri pătraţi, era un imens teren de aterizare!

Pe măsură ce Soarele cobora spre asfinţit, răcoarea se făcea tot mai acut simţită. Am decis să mănc̆ăm înainte de a porni. După o scurtă discuţie în contradictoriu, am hotărît să luăm masa afară. Membrii echipajului au adus hrana şi, cîteva minute mai tîrziu, fiecare dintre noi mesteca de zor sandvişuri sau sorbea din cafeau fierbinte. Am dat un ultim ocol avionului şi, după un alt sfert de oră, eram din nou în văzduh. Cu faţa spre Soare, am pornit înapoi, spre casă.

Am reuşit să păstrăm o anume concordanţă între viteza avionului şi rotaţia Pămîntului, aşa încît, tot timpul drumului

nostru spre vest, Soarele şi-a păstrat poziţia constantă deasupra orizontului. Nori rarefiaţi şi-au făcut curînd apariţia, apoi stratul nebulos s-a îngroşat, transformîndu-se într-un plafon compact. O oră şi jumătate mai tîrziu, eram din nou deasupra Germaniei de est. Mi-am închipuit schimburile furibunde de mesaje şi activitatea diplomatică frenetică ce se declanşase, în mod sigur, acolo jos.

Se făcuse cam ora şase atunci cînd am aterizat pe aeroportul din Londra. Am fost aproape sufocaţi de mulţimea de reporteri şi operatori de televiziune. O patrulă de poliţie reuşi să ne facă loc. Mi-a trecut prin minte că nici unul dintre vînătorii de ştiri care ne înconjurau nu bănuia, oricît de ciudată li se părea această lume nouă, că noi ne întorceam dintr-o regiune îndepărtată cu mult mai stranie.

Am aflat curînd că avionul nu putea fi pregătit pentru o nouă călătorie de explorare pînă a doua zi, astfel încît m-am întors la Londra, pentru a-mi petrece noaptea în apartamentul meu. L-am găsit pe Alex Hamilton lipit de televizor. M-a întrebat ce ştiam despre această situaţie, iar eu i-am răspuns destul de vag, fără să intru în amănunte. Apoi, la rîndul meu, am vrut să-i aflu părerea. Mi-a spus că i se părea din cale-afară de interesant faptul că, o dată ieşită din discuţie America, cu Europa întoarsă înapoi în 1917, noi doi ne găseam cu mult înaintea unor Webern sau Schoenberg. Nu ne rămînea decît să-i lichidăm pe toţi muzicienii din Anglia, să distrugem toate partiturile aflate în biblioteci, şi eram nişte oameni făcuţi. I-am spus că, după părerea mea, umorul acesta era complet nelalocul lui. Recentele întîmplări cereau simţ epic, iar nu abstracţionism. Spusele mele îi declanşară unul din frecventele-i accese de rîs nebunesc.

- Aşadar, ai de gînd să reînvii piesa muzicală pe care ai prezentat-o la Köln!

I-am răspuns că, de fapt, aveam în minte ceva mai important, însă în termeni oarecum similari. Aveam o mulţime de idei şi aşteptam cu nerăbdare ziua următoare pentru a le aşterne pe hîrtie, măcar fragmentar.

A pregătit cina, în timp ce Alex continua să urmărească programul de la televizor. Parcă întreg BBC-ul se mutase în Franţa. S-a anunţat că primul ministru îl întîlnise pe premierul francez, domnul Briand. Conform relatărilor, Franţa ne dădea de furcă. Insistau ca onoarea să le fie satisfăcută. Apoi am aflat că nemţii aveau să îşi trimită propriul prim ministru, un tip pe nume Kuhlmann, la Londra. Comandanţii britanici fuseseră înlocuiţi de ofiţeri din 1966, care urmau să pregătească retragerea din tranşee.

În acest stadiu, se cuvine să las la o parte propriile-mi impresii, pentru a relata felul în care s-a întîmplat ca situaţia din Franţa să se prăbuşească atît de repede, asemeni unui castel din cărţi de joc. Primii au reacţionat soldaţii de rînd, combatanţii obişnuiţi. În ultimele luni ale anului 1917, aceştia erau dominaţi de o stare de spirit ciudată. Ajunseseră să considere mizeria războiului, tranşeele şi moartea ca pe ceva firesc, în timp ce lumea de acasă li se părea un vis fantastic, ireal. Parcă ar fi părăsit lumea de fiecare zi, pătrunzînd în infern, iar infernul devenise, încetul cu încetul, singurul loc care conta cu adevărat. Gînd se gîndeau la cei rămaşi acasă, simţeau faţă de toţi, cu excepţia membrilor propriei familii, o ură rece şi plină de amărăciune. Acelaşi lucru putea fi constatat în ambele tabere. Aşadar, atunci cînd li s-a ordonat să înceteze oribilul măcel, soldaţii au făcut-o deîndată, fără să stea pe gînduri. Asta îşi doriseră de multă vreme, dar *exteriorul* fusese cel care îi silise să continue lupta. Şi, dintr-o dată, în exterior se petrecuse un miracol. Numai un miracol putea pune capăt coşmarului pe care îl trăiau. Plătiseră cu sîngele şi suferinţa lor această minune. Dacă exista vreo urmă de raţiune în ceea ce simţeau, ea era dublată, în mod sigur, de o imensă emoţie. Pentru soldaţii combatanţi, fusese o eliberare dăruită de ceruri. Efectul psihologic al descoperirii unui hiatus de cincizeci de ani părea a contrabalansa, într-un fel, ororile de pe cîmpul de luptă.

Nici în tabăra germană, dorinţa de a continua lupta nu era mai puternică. Kuhlmann însuşi fusese la un pas de a propune negocierea unor termeni de pace asemănători cu cei sugeraţi acum de guvernul britanic. Comandamentul suprem german fusese cutremurat de veştile privitoare la situaţia din sud şi din est. În acel moment, în Germania nu se ştia de existenţa uriaşei cîmpii de sticlă, dar toate comunicaţiile cu frontul de est încetaseră brusc. Liniile ferate care duceau spre est erau intacte pînă dincolo de Varşovia. Pînă la un punct, fiecare oraş sau sat, chiar şi cele mai mici cătune, păreau neschimbate. Apoi, totul dispărea brusc. Liniile ferate se opreau. Vegetaţia pierea. Nu mai exista nici o vietate. Pur şi simplu, era un deşert. Cei care cunoşteau aceste lucruri, deşi nu erau prea mulţi, îşi simţiseră zdruncinată din temelii încrederea în sine. Hindenburg şi Ludendorff o ştiau, desigur, la fel ca şi marea majoritate a membrilor Comandamentului Suprem. Semnificaţia acestei stări de lucruri nu putea fi decît una singură: ceea ce se spunea în vest, în Anglia, era adevărat. Adăugînd aceste veşti descumpănitoare la privaţiunile din Germania, datorate stării de război, necesitatea acţiunii

devenea stringentă. S-a hotărît ca Hindenburg să plece la Londra, pentru a participa la conferinţa ce urma să aibă loc.

Pe durata conferinţei, cele două tabere stabiliseră o încetare temporară a focului. Desigur, cel mai valoros atu al guvernului britanic era armamentul modern al anului 1966. Problema imediată era modul de a-i face pe nemţi să conştientizeze puterea acestuia. Era de dorit să se evite o demonstraţie propriu-zisă; cu toate acestea, experienţa manevrelor politice îi învăţase pe liderii britanici că nici un atu, oricît de puternic, n-are efect decît dacă adversarul îi cunoaşte eficienţa. Păstrarea secretului unui atu şi utilizarea lui ca o surpriză e lipsită de sens. Jucarea unei cărţi importante schimbă întotdeauna cursul jocului, astfel încît sfîrşitul nu seamănă niciodată cu începutul.

Problema a fost rezolvată, în cele din urmă, într-un mod foarte simplu. S-a folosit unul dintre mijloacele tehnicii de vîrf ale anului 1966, unul avînd însă un caracter prea puţin militar. Era vorba, pur şi simplu, de un pick-up de înaltă fidelitate. Delegaţii de pe continent au traversat o încăpere în care cînta un gramofon de modă veche, dintre cele cu pîlnie şi manivelă care se foloseau la începutul secolului. În timp ce intrau în sala de conferinţe, nu se auzea decît hîrîitul său slab şi lipsit de calitate. La început, această presupusă extravaganţă a britanicilor i-a uimit. Apoi, toţi cei prezenţi s-au cutremurat, cînd în încăpere a început să răsune, la nivelul de volum maxim, aparatura anului 1966.

N-a mai fost nevoie decît de o simplă analogie. În luarea sa de cuvînt, primul ministru a atras atenţia celor prezenţi că armamentul contemporan, adică acela din 1966, avea aceeaşi legătură cu armele folosite în Franţa, ca şi noua aparatură de redare a sunetului cu micuţa pîlnie a gramofonului din 1917. I-a invitat pe reprezentanţii statului major german să-şi compare propriul armament cu cel utilizat în 1860, pentru a înţelege mai lesne situaţia în care se găseau. Nu intenţiona să obţină o victorie facilă, vorbindu-le astfel. Victoria, în sensul în care o percepeau germanii, nu era scopul principal. Mai important era să se ajungă la negocierea unor condiţii acceptabile de pace. Pentru aceasta, era suficient ca toate părţile implicate să abordeze problema cu tact şi raţiune. Ascultîndu-l aveam impresia că aud un director de şcoală dojenind nişte şcolari neascultători.

La două zile după primul nostru zbor de explorare, am pornit într-o nouă expediţie, cu scopul de a afla cum stăteau lucrurile în zona Mediteranei, în Orientul Apropiat şi în Orientul Mijlociu. Intenţionam să survolăm Balcanii, Turcia, Armenia şi Persia, revenind acasă pe deasupra Palestinei, a

Greciei şi Italiei. Doream să aflăm care era limita sudică a Marii Cîmpii de Sticlă. Echipajul şi pasagerii erau aceeaşi ca şi în prima noastră escapadă.

La urcarea în avion, mă simţeam oarecum nehotărît. O sumedenie de idei, de fragmente muzicale, îmi invadaseră mintea, dar voiam cu orice preţ să particip la această călătorie, deoarece noua geografie a Pămîntului mi se părea fascinantă. Între timp, eram preocupat şi de problemele de ordin psihologic ce aveau să se declanşeze la întoarcerea acasă de pe front a combatanţilor, care aveau să părăsească lumea anului 1917, pătrunzînd brusc în cea a anului 1966. În ce fel ar fi putut fi reconciliate aceste două lumi radical deosebite? Ce se va întîmpla cînd un bărbat în vîrstă de treizeci de ani, să zicem, avea să-şi întîlnească, întorcîndu-se din tranşee, propriul fiu, avînd şaizeci de ani în 1966? Aveam să întîlnim oare cazurile cele mai ciudate, în care un acelaşi om va exista în două exemplare, unul mai tînăr şi altul mai bătrîn? Aceste dileme îmi păreau atît de stranii, încît mi-ar fi fost greu să cred că, urcînd rampa spre avion, eram pe cale de a începe o călătorie ce avea să mă poarte şi mai departe de lumea raţională şi stabilă în care trăisem pînă în urmă cu o lună. Încă nu-mi dădeam seama cît de adînci erau apele în care ne scăldam.

CAPITOLUL NOUĂ
Andante con Moto

Am survolat, la o înălţime de aproximativ opt mii de metri, cîmpurile de luptă. Ţinuturile devastate aveau o înfăţişare jalnică. După zborul pe deasupra Americii şi recenta incursiune în est, proporţiile regiunii în care se dăduseră bătăliile cele mai cumplite păreau mult reduse. Cu atît mai tragic ni se părea faptul că o bucată de pămînt atît de mică ceruse tribut atîtor vieţi omeneşti.

O oră mai tîrziu, treceam pe deasupra Germaniei centrale: Apoi a urmat Austro-Ungaria, cum cred că încă se mai numea în 1917 teritoriul vechiului Imperiu Habsburgic. Claritatea tranziţiei către Balcani era umbrită de ţinuturile muntoase. La vremea cînd am ajuns deasupra cîmpiilor României, totul se schimbase. Culturile organizate dispăruseră. Era limpede că linia de demarcaţie între lumea anului 1917 şi ceva cu totul diferit trecea pe undeva prin Carpaţi.

Am coborît mult. De astă dată, nu mai aveam de-a face cu un pustiu. Vegetaţia era abundentă, dar plantele creşteau la voia întîmplării, fără nici o noimă. Se pare că nici un om nu pusese niciodată piciorul pe cîmpiile cu ierburi înalte şi în pădurile ce se întindeau dedesubt.

Ne-am continuat zborul pe deasupra Mării Negre, îndreptîndu-ne spre Turcia. N-am zărit nici o navă. În Turcia ne aştepta un peisaj asemănător: vegetaţie sălbatică, fără nici o urmă vizibilă a intervenţiei umane.

Distanţele nebănuite pe care le străbătusem în ultimele zile, în comparaţie cu ceea ce-mi fusese dat să cunosc pînă nu demult, mă impresionau. La început, modificările suferite de regiunile pe care le survolam mi se păruseră extrem de importante. Şi totuşi, Europa suferise un decalaj de numai cincizeci de ani, în America, acesta nu părea mai mare de două sute. Se pare însă că, luînd suprafaţa Pămîntului în ansamblul ei, diferenţele temporale de la o regiune la alta puteau fi enorme.

Am trecut pe deasupra Armeniei, îndreptîndu-ne spre Marea Caspică. În extremitatea îndepărtată a Caspicei am zărit strălucirea unuia dintre obiectivele noastre, uriaşa Cîmpie de Sticlă. Era limpede, ne aflam la limita uneia dintre liniile de demarcaţie. Aceasta trecea la sud de locul în care ar fi trebuit să se afle Marea Aral. Nici urmă însă de aceasta. Am pornit spre sud, în direcţia Taşkentului şi a Samarkandului. Sticla lăsa loc nisipurilor brusc, ca şi cum, în chip paradoxal, agentul de fuziune s-ar fi extins doar pînă într-un punct anume, încetîndu-

şi imediat acţiunea. Aici, nisipul lua locul sticlei; nisipuri, cît vedeai cu ochii, un deşert în toată puterea cuvîntului.

Zburam la latitudinea de aproximativ 40° cînd am zărit primele semne de activitate umană. Nu era mare lucru, doar un mic cătun pierdut în pustiu. Totuşi, modesta noastră descoperire ne-a încurajat enorm. În locul unde ar fi trebuit să găsim Taşkentul nu era nimic, aşa încît ne-am întors din nou spre vest, cu intenţia de a căuta Bagdadul şi de a explora văile Tigrului şi Eufratului. Din loc în loc vedeam aşezări omeneşti, dar nici una dintre ele nu depăşea dimensiunile unui sat. Încă înainte de a ajunge la Bagdad, a devenit limpede că nu ne aflam în lumea anului 1917.

Pe locul Bagdadului - precis localizat, datorită conformaţiei văii fluviului - n-am găsit, din nou, decît nişte colibe.

Pe malurile ambelor fluvii, nici una dintre aşezările survolate nu depăşea proporţiile unui sătuc. Era o altă lume decît cea pe care o explorasem pînă acum. Orice termen de comparaţie dispăruse. Sub noi se afla mai multă apă decît ne-am fi aşteptat să găsim în această regiune aridă. Pilotul nostru făcuse, la rîndul său, aceeaşi constatare.

- E o afurisită de mlaştină, a naibii de mare! Parcă am fi la gurile Gangelui. Totul e complet schimbat. Ce păcat că n-avem un hidroavion...

În cîteva rînduri am coborît mult, dar n-am reuşit să zărim nici ţipenie de om, fapt deloc de mirare, căci cei de jos se ascunseseră probabil auzind urletul motorului nostru deosebit de puternic. Căutările noastre zadarnice în drumul nostru înapoi spre vest ne deprimară peste măsură. În Mesopotamia nu se vedea nici urmă de armatele care, în 1917, ar fi trebuit să se afle acolo. Am continuat în aceeaşi direcţie, către Palestina, cu gînd să localizăm Ierusalimul. Dacă aflam Marea Moartă, am fi găsit uşor oraşul, zburînd spre vest dinspre extremitatea nordică a acesteia.

N-am reuşit însă să dăm de urma Mării Moarte din prima încercare, căci zburam ghidaţi doar de busole, iar vîntul puternic putea să ne fi deviat de pe traiectorie cu pînă la o sută şaizeci de kilometri. Întinderea uriaşă de apă peste care zburam era, clar, Mediterana. Am cotit aşadar spre sud, urmînd linia coastei Palestinei, către Egipt. La un moment dat, ţărmul a făcut o deschidere către vest. Eram în apropiere de Gaza. Din acel punct, găsirea Mării Moarte a fost floare la ureche. Aşa cum am plănuit, am luat drept punct de reper capătul sudic al mării şi am zburat spre apus. Cinci minute mai tîrziu, survolam locul în care ar fi trebuit să se afle Ierusalimul. Erau urme de activitate omenească, cîteva colibe, şi cam atît. Nici urmă de

oraşul lui David, capturat în jurul anului 1050 înaintea naşterii lui Hristos. Era limpede că iudeii nu ajunseseră pînă aici şi, deacum, nici nu aveau să mai ajungă. În această lume, Hristos n-avea să se mai nască.

Ne-am continuat zborul pe deasupra Mediteranei. Curînd, survolam apele de culoarea vinului negru din preajma Greciei. Visarea mi-a fost întreruptă brusc de o atingere pe braţ:

- Dumnezeule! Acolo jos! Priviţi!

Marea era despicată de un promontoriu, aflat la şapte mii de metri sub noi. Pe stîncă se înălţa semeţ un templu. Descoperirea ne-a înviorat. În cercuri largi, am început să coborîm.

- Ia te uită, e întreg! Nu e o ruină...

- Unde anume ne aflăm, după părerea ta? l-am întrebat pe pilot.

- Undeva la sud de Atena, cred.

John studia harta.

- Pare a fi peninsula Atica. Lîngă coasta răsăriteană ar trebui să găsim o insulă, avînd forma alungită, ca şi cea de colo...

Nu mai încăpea îndoială. Acum zburam jos şi puteam distinge siluetele unor oameni ce alergau spre templu. Aveam în faţă, din cîte ne-am dat seama, templul din Sounion.

Nimeni n-a scos o vorbă, în timp ce pilotul cîrmea de-a lungul coastei, spre nord-vest. După cîteva minute, eram deasupra Atenei. Pe Acropole, Partenonul se înălţa întreg, în toată splendoarea sa. În apropiere se vedea un amfiteatru plin de lume. Oraşul nu era prea mare, dar era, categoric, un oraş. Indiferent în ce an se aflau cei de jos, erau departe de secolul douăzeci. Intervalul temporal era situat, se pare, între data construirii Partenonului, în jurul anului 450 înainte de Hristos, şi data la care templul de la Sounion devenise ruine, în primele veacuri ale erei noastre. Mai mult ca sigur, ceea ce vedeam era Grecia epocii clasice.

Ne-ar fi plăcut să mai zăbovim prin preajmă, coborînd cît mai jos, dar am căzut cu toţii de acord că n-ar fi fost o idee prea bună. Cei de jos ar fi luat uriaşa pasăre de oţel drept un sol al zeilor. S-ar fi iscat panică, vaiete şi scrîşnete din dinţi. Cu cît aveam să plecăm mai repede, cu atît mai bine. Cu regret, ne-am îndreptat spre Corint. Bineînţeles, canalul care străbătea, în vremea noastră, fîşia îngustă de pămînt dintre Peloponez şi nordul ţării nu exista încă. Zburînd peste golf, am zărit o sumedenie de ambarcaţiuni mici, propulsate prin forţa muşchilor unor vîslaşi.

Ne mai aştepta încă o surpriză. Firesc, ne-am hotărît să vedem Roma, deducînd că întreg bazinul mediteraneean se afla în epoca clasică. Starea de dezvoltare a Romei ne-ar fi permis să datăm mai exact epoca. Ne aştepta o cruntă dezamăgire, căci întreaga peninsulă italică nu era decît o întindere pustie, năpădită de vegetaţie. Ne-am continuat zborul, fără a descoperi vreo schimbare. Roma nu exista, aşa cum nu exista nici vreun alt fel de aşezare omenească, fie cătun, sat sau oraş. Situaţia se schimba de-abia la nord de Alpi, unde sălbăticia ceda locul unei civilizaţii moderne, cu oraşe, străzi şi fabrici. Cei de jos trăiau probabil în 1917, dar conştiinţa acestui fapt nu ne-a împiedicat să ne simţim acasă. Mai departe, tot restul drumului, n-am mai găsit nimic nou, din Elveţia şi pînă în Franţa. Traversînd Canalul Mînecii şi zburînd pe deasupra cîmpurilor netede din Kent, părea de necrezut că în alte regiuni ale Pămîntului se produseseră schimbări atît de groteşti.

Senzaţia trezirii dintr-un vis e un clişeu perimat; cu toate acestea, întîmplările prin care trecusem păreau a fi crîmpeie dintr-un vis absurd. În timp ce înaintam spre centrul ţării, îmi spuneam că, deocamdată, chiar şi după această a doua expediţie, nu văzusem decît o mică fracţiune din suprafaţa Pămîntului. Nu ştiam dacă imensa Cîmpie de Sticlă se întindea sau nu şi pe teritoriul Chinei. Nu cunoşteam starea de lucruri din Africa ori din America de Sud. De fapt, nu ştiam nimic despre emisfera sudică.

După deşerturile nisipoase ale Orientului Mijlociu şi Apropiat, după descoperirea absenţei Ierusalimului, Grecia Antică mi se păruse îndeajuns de reală. Acum, o dată întors la Londra, totul părea teribil de ridicol. Cine să mai creadă că lăsasem în urmă ţinuturi în care era secolul al treilea, al patrulea sau al cincilea înainte de Hristos? Cu toate acestea, acele ţinuturi existau, la fel de reale ca lumea anului 1966 pe care o regăseam acum.

În seara următoare am cinat împreună cu John. Am discutat pe îndelete despre ceea ce era de făcut în continuare. Era limpede că zborurile de recunoaştere trebuiau să îşi urmeze cursul, fără obstrucţii sau întîrzieri. Era imperios necesar să ne formăm o imagine limpede despre noul aspect al Pămîntului. Cel puţin unul dintre noi trebuia să participe pe mai departe la aceste expediţii. Era însă timpul să decidem dacă aveam să rămînem împreună, sau dacă unul dintre noi avea să continue studiul general, în vreme ce celălalt avea să cerceteze detaliile, poate chiar acelea ale situaţiei din Grecia. În acest din urmă caz, era nevoie de multă atenţie. Sosirea unor străini nu avea să-i alarmeze pe greci, atîta vreme cît aceştia aveau să sosească pe calea firească, potrivit canoanelor vremii,

adică pe mare, pe o ambarcaţiune. Nu era însă îngăduit să utilizăm un vas modern, dotat cu motoare asurzitoare. John mi-a spus că pregătirile în acest sens începuseră deja; guvernul ceruse Amiralităţii să pregătească o expediţie într-acolo. Doream cumva să mă număr printre membrii acesteia? În caz afirmativ, era necesar să îmi înscriu numele pe lista aspiranţilor, şi asta cît mai curînd. I-am promis lui John că aveam să mă gîndesc la asta, peste noapte, şi am hotărît să ne întîlnim a doua zi, la prînz.

Nu era o hotărîre uşor de luat, existînd numeroase argumente atît pro, cît şi contra. Gîndul de a vizita Grecia clasică era fascinant; era ceva cu totul diferit de o croazieră întreprinsă după două mii de ani. Perspectiva plecării îmi dădea însă senzaţia ciudată că aveam să pierd contactul cu fluxul principal al evenimentelor. Cu siguranţă, călătoria avea să dureze săptămîni, poate chiar luni de zile. Aveam să pierd legătura cu John şi n-aveam să mai am acces în cercurile înalte în care mă învîrtisem în ultimul timp. Nu era o chestiune de snobism sau mîndrie deşartă. Eram mînat, pur şi simplu, de o curiozitate fără margini, voiam să ştiu tot ce se întîmpla. Cu siguranţă, detaliile tratativelor complicate dintre Anglia şi restul Europei aveau să fie deosebit de interesante, privite îndeaproape.

În chip ironic, toate aceste consideraţii aveau să se dovedească deplasate, dat fiind că adevăratul curs principal al evenimentelor nu se afla nicidecum acolo unde îmi închipuiam eu atunci. După cum aveam să descopăr ulterior, hotărîrea pe care am luat-o nu m-a împiedicat să ajung în miezul lucrurilor, dar a constituit, în cele din urmă, o alegere critică, diferită de calea directă aleasă de John. Dar atunci cînd am decis să tranşez dilema în favoarea plecării în Grecia, toate aceste gînduri erau departe de a-mi trece prin minte. Pasiunea mea pentru muzică a fost cea care, în cele din urmă, a înclinat balanţa în favoarea plecării. Pe de o parte, mi se oferea astfel şansa de a rezolva, o dată pentru totdeauna, controversele referitoare la muzica antichităţii. Pe de altă parte, simţeam nevoia unei relaxări, care să-mi permită să-mi dau frîiu liber impulsurilor creative. Argumentele contradictorii şi discuţiile, oricît ar fi fost de interesante, nu-mi lăsau deloc timp şi energie pentru a compune. Simţeam nevoia unei schimbări de ritm.

Cînd i-am adus la cunoştinţă lui John hotărîrea luată, acesta m-a privit contrariat:

- Mi-e teamă că ultimele douăzeci şi patru de ore au adus o schimbare de priorităţi. Guvernul se implică din ce în ce mai mult în rezolvarea situaţiei din Europa şi nu mai e în

măsură să acorde atenţia necesară stării de lucruri din Grecia. Ieri seară s-a decis ca, pentru moment, această chestiune să treacă în plan secundar.

- Aşadar, expediţia s-a anulat?

- Nu tocmai, dar importanţa ei a scăzut.

Sînt, din fire, destul de încăpăţînat. Atunci cînd încerc să găsesc o soluţie, îmi place să aflu şi părerea altora, să adun cît mai multe informaţii. Însă, o dată ce am luat o hotărîre, nu mă mai răzgîndesc. Am ignorat aşadar avertismentul lui John. Luasem o hotărîre şi nu intenţionam să o schimb. I-am spus acest lucru, iar prietenul meu a considerat discuţia încheiată, fără alte comentarii.

- Expediţia va fi coordonată de un bătrîn navigator, amiralul Cochrane. Cu siguranţă, te va căuta curînd.

Încă de cînd ne aşezasem la masă, îl văzusem pe John agitat, fără să cunosc însă motivele lui de nelinişte. Cît timp i-am expus argumentele mele, n-a scos o vorbă. Apoi însă a chicotit şi nu s-a mai putut abţine:

- Mai ţii minte discuţia noastră din urmă cu cîteva zile, despre posibilitatea ca un om din 1966 să-şi întîlnească propriul eu, cel din 1917? Ei bine, se poate spune că acest lucru s-a întîmplat.

- Cum adică "se poate spune"?

- Pînă în prezent, întîlnirea n-a avut loc.

- Continuă!

- Cel în cauză este un înalt funcţionar al guvernului. Pînă în prezent, presa n-a aflat, dar adevărul va ieşi, în cele din urmă, la lumină.

- Dar ce e de ascuns în toate astea?

- Identitatea funcţionarului e secretă, dar nu va fi nevoie de prea multă perspicacitate pentru a o descoperi.

- Tare-aş vrea să ştiu încotro baţi...

- Noi am presupus că unul dintre soldaţii combatanţi s-ar putea întoarce, dînd ochii cu sine însuşi, mai bătrîn cu cincizeci de ani. Mai ţii minte?

- Pentru Dumnezeu, spune odată!

- Ei bine, nu individul s-a întors din Franţa, ci mama sa.

- Mi-e teamă că nu înţeleg...

- Mama sa făcea parte dintr-un detaşament de voluntari. S-a întors de curînd. Fiul şi-a întîlnit aşadar mama, în vîrstă de douăzeci de ani, cu aproape treizeci de ani mai puţin decît are el însuşi.

- Bănuiesc că a fost o întîlnire înduioşătoare.

- Mă tem că tot n-ai înţeles. Mama era, sau mai degrabă. *este* - plină de bunăvoinţă. Pe front, i s-a făcut milă de un tînăr

ofiţer, lucru deloc surprinzător, ţinînd seama de circumstanţe: moartea are mereu tendinţa de a da naştere vieţii.

Paradoxul spuselor lui John mă înfioră.

- Aşadar, *alter-ego*-ul e încă în pîntecele mamei?

- Exact. Greu de găsit o situaţie mai stranie decît asta, nu crezi? Am avut impresia că luasem în calcul toate posibilităţile, dar asta mi-a scăpat...

În această notă grotescă, ne-am despărţit. Ulterior, s-a dovedit că unul dintre noi fusese sortit să apuce calea cea dreaptă, în vreme ce celălalt avea să pornească pe un drum lăturalnic. Iar de astă dată, nu ne îndreptam spre munţii Scoţiei, ci spre ceva cu totul diferit...

CAPITOLUL ZECE
Entracte

Pe parcursul desfăşurării acestor întîmplări, o separare între cele banale şi cele demne de a fi consemnate ar fi fost greu de făcut. La fel de dificilă ar fi fost şi perceperea unei structuri coerente ce ar fi stat la baza celor întîmplate. Cu toate acestea, privind retrospectiv, devine evident faptul că întîmplările s-au orînduit asemeni unei piese în două acte, fiecare act fiind, la rîndul său, împărţit în două scene. Întîmplările din Scoţia, California şi Hawaii constituie actul I, scena 1, iar juxtapunerea Marii Britanii a anului 1966 cu Europa din 1917 constituie decorul actului II, scena 2.

Îmi revine acum sarcina de a descrie actul al doilea. Ceea ce aş vrea să evidenţiez e că aceste două acte au fost legate între ele prin întîmplări a căror banalitate ascundea aproape complet tranziţia inexorabilă de la lumea mai mult sau mai puţin firească din actul I la cea cu totul nouă şi stranie din actul al II-lea.

În aparenţă, nu era vorba decît de o simplă călătorie pe mare a unui grup de oameni, din Anglia şi pînă în Grecia. În primăvara lui 1966 n-ar fi fost deloc o problemă să-ţi iei micul dejun la Londra şi prînzul la Atena, călătoria cu avionul durînd doar cîteva ore. Pe 28 septembrie, ziua în care am părăsit Portsmouth Harbour, nu era programat nici un zbor. Numărul avioanelor existente în lume era destul de redus, iar în Grecia nu mai existau aeroporturi. Nici o cale ferată nu traversa Alpii, nici măcar vreo şosea. Toate navele disponibile erau ocupate cu repatrierea combatanţilor din Europa. Orice cale terestră posibilă către Grecia îşi încetase existenţa, iar cea maritimă folosită de noi s-a închis după numai cîteva zile. La treizeci septembrie am traversat o barieră, navigînd pe un vas cu aburi la sud de Portugalia. A doua zi, la 1 octombrie, ar fi fost prea tîrziu.

A doua zi după ultima mea discuţie cu John Sinclair am fost convocat la o întîlnire cu amiralul Cochrane. Am aflat cu această ocazie că grupul expediţionar urma să fie condus de căpitanul Morgan Evans, care studiase epoca clasică la colegiul Balliol. Printre participanţi fusese cooptat şi un antropolog ce poseda cunoştinţe de greacă veche, tot o fostă studentă de la Oxford. Mai auzisem vorbindu-se de Anna Feldman şi, din cîte-mi aminteam, avea o personalitate deosebit de puternică. La expediţie urmau să mai participe şi doi ofiţeri de la departamentul de contra-informaţii. Planul

călătoriei prevedea, în linii mari, utilizarea unui vas maritim pînă într-un punct situat la sud de Grecia şi undeva în vestul Cretei. Acolo urma să fie lansată la apă o ambarcaţiune mai mică, ce avea să ne transporte pînă pe continent. Barca avea să fie prevăzută, din motive de siguranţă, atît cu pînze, cît şi cu un motor auxiliar. După o scurtă înşiruire a acestui gen de detalii, amiralul propuse ca întregul grup expediţionar să se reunească în acea seară, la cină, şi mă întrebă dacă eram dispus să particip.

În aparenţă, nimic din înfăţişarea Annei Feldman nu sugera temperamentul furtunos prin care se făcuse remarcată. Era o femeie frumoasă, avînd în jur de treizeci de ani. Cît despre Morgan Evans, nu-i dădeam mai mult de cincizeci de ani. Am dedus imediat că, sub calmul aparent al ofiţerului de marină se ascundea firea iute a unui velş autentic. Ofiţerii de la contra-informaţii nu se prezentaseră la apel. Am presupus că hotărîseră să rămînă în expectativă pînă în ultima clipă.

Cina a luat sfîrşit înainte de ora nouă. Cum era destul de devreme şi nici unul dintre noi nu avea chef să se ducă la culcare atît de devreme, le-am propus celorlalţi să mergem la mine, prevenindu-i în prealabil în privinţa dezordinii care avea să ne întîmpine acolo. Am luat un taxi şi am străbătut străzile aproape pustii.

Prezenţa mea în echipajul expediţiei se datora participării la primul zbor de recunoaştere. De-abia cînd a remarcat partiturile împrăştiate pe capacul pianului, amiralul Cochrane şi-a dat seama că, de fapt, eram muzician. Bătrînul şi-a mărturisit atunci pasiunea reală pe care o nutrea pentru muzica lui Schubert. M-am aşezat la pian şi am început cu preludiul baletului *Rosamunde*, după care am trecut la improvizaţiile Opus 90. Ori de cîte ori interpretez muzica unui anume compozitor, devin tot mai entuziast, pe măsură ce cînt. Schubert îmi umplea acum mintea, acel Schubert din conştiinţa populară, autorul unor melodii minunate şi al unor acompaniamente răscolitoare. Mi-am amintit apoi de celălalt Schubert, cel înflăcărat şi plin de grandoare pe care puţini îl cunosc. Am răscolit în grămada de partituri şi, în sfîrşit, am găsit ceea ce căutam, cele trei sonate postume. Am început cu cea în Fa diez Minor.

Cît de ciudată e partea *Andantino* a acestei sonate! De ce a fost numită astfel, cum a putut fi botezată o realizare cutremurătoare cu un titlu de piesă pentru copii? Ce anume îl determinase pe Schubert să facă aşa ceva? Prin ce miracol, compozitorul baletului *Rosamunde* se metamorfozase în cel al sonatei în Fa diez minor? Cum reuşise să îmbine extrema subtilitate cu flacăra arzătoare a pasiunii şi tragediei?

Am meditat la aceste întrebări în săptămînile şi lunile care au urmat. În cele din urmă, am sfîrşit prin a înţelege mai profund ceea ce acum consider a fi esenţa muzicii, mai mult decît am învăţat de la profesorii mei sau din experienţa dobîndită în calitate de pianist şi compozitor. De fapt, muzica bună n-are nici o legătură cu tehnica şi nici măcar cu o hotărîre sinceră. Tehnica, îndemînarea, experienţa, hotărîrea, toate constituie factori necesari, dar periferici. Pentru fiecare muzician care a realizat ceva măreţ, au existat sute de muzicieni aflaţi în posesia tehnicii adecvate şi a hotărîrii necesare. Le-a lipsit însă flacăra interioară a emoţiei. Atunci cînd focul sinelui nu arde îndeajuns de intens, restul e numai poleială, ca şi în cazul unui automobil curat şi lustruit, dar fără motor.

Mi-a fost dintotdeauna greu să-mi ascund îndoielile în privinţa muzicii contemporane. Înţeleg compoziţiile abstracte. Ştiu ce încearcă să realizeze autorii lor. Am scris eu însumi piese abstracte, dar am încercat întotdeauna o senzaţie de stinghereală. Acum am reuşit să înţeleg, în sfîrşit, de ce. Muzica abstractă reprezintă o încercare a unor oameni foarte dotaţi de a elimina din muzică un element care le lipseşte şi lor, şi anume flacăra pasiunii. Muzica abstractă e o încercare de a institui suficienţa tehnicii, demers inacceptabil, după părerea mea. Autorul unei astfel de lucrări n-ar trebui neapărat să fie un muzician, ci, la fel de bine, ar putea fi, de pildă, un matematician. Muzica nu e domeniul potrivit pentru abstracţiuni.

Desigur, emoţia nu se iscă la comandă, cu excepţia, poate, a celei de natură sexuală; cu siguranţă, nu emoţiile profunde. Schubert a compus aceste sonate apărute postum fiindcă a simţit nevoia de a le aşterne pe hîrtie. N-a făcut-o însă din considerente publicitare, sau de dragul aprecierii publicului. S-ar fi putut întîmpla ca manuscrisele partiturilor să fie aruncate, sau date uitării. Dar acest lucru nu avea importanţă pentru compozitor, cîtă vreme, de-a lungul ultimului său an de viaţă, Schubert a compus avînd mereu în faţa ochilor spectrul Morţii. Aceste sonate au fost un dialog purtat cu Moartea. Ele constituie investigaţia unui muzician cu privire la semnificaţia vieţii şi a morţii. Publicul, cu accesoriile sale, succesul şi recunoaşterea, n-au avut nici o contribuţie în procesul de creaţie.

Poate că aici trebuie căutat motivul pentru care fragmentul cîntat de mine fusese numit *Andantino*. În toiul unui asemenea dialog sinistru, fragmentul respectiv i se păruse lui Schubert o joacă de copii. L-am interpretat fără a folosi prea mult pedala. La sfîrşit, amiralul era atît de emoţionat, încît

m-am speriat, crezînd că suferise un atac de inimă. Şi, în sensul bun al expresiei, chiar asta se şi întîmplase.

Seara cu muzică de Schubert a avut două consecinţe. În primul rînd, din momentul respctiv, toată lumea a dorit includerea unui mic pian în echipamentul expediţiei. Încărcarea acestui instrument la bordul unui iaht de zece tone era de natură să creeze probleme, dar amiralul era ferm hotărît să contribuie la soluţionarea lor.

Au trecut apoi două zile, în care ne-am pierdut timpul aşteptîndu-i pe cei doi ofiţeri de contra-informaţii. În cele din urmă, Cochrane ne-a mărturisit că se iviseră anumite "greutăţi". Departamentul contra-informaţiilor era din cale-afară de preocupat de criza din Europa şi era imposibil să fie trimis vreun agent pentru a participa la "joaca" noastră. Aflînd acest lucru, m-am convins încă o dată că mă lăsasem atras pe o cale lăturalnică şi că avertismentul lui John era pe cale de a se împlini. Cu toate acestea, încăpăţînarea mea nu se lăsa învinsă. Nici prin gînd nu-mi trecea să mă retrag. L-am întrebat pe amiral dacă nu voia să ne însoţească. Din nefericire, răspunsul lui negativ era legat tot de obligaţiile sale europene. Aflînd acest lucru, am întrebat în treacăt dacă n-ar fi fost posibil să includem în echipaj un bun prieten, şi el muzician. Aşa se face că, atunci cînd, în sfîrşit, am părăsit Portsmouth Harbour, Alex Hamilton se afla la bord. Aceasta a fost cea de-a doua consecinţă a serii cu muzică de Schubert.

Vasul de transport nu era din cale-afară de impresionant, ci era o navă cît se poate de obişnuită. Trebuia să fie aşa, datorită echipamentului necesar pentru lansarea ambarcaţiunii noastre. În seara zilei de treizeci septembrie depăşiserăm coastele Portugaliei. Zilele se scurgeau fără evenimente ieşite din comun. Trecusem de Gibraltar şi ne îndreptam spre arhipelagul grecesc. Rămîneam pe punte pînă noaptea tîrziu. Înconjuraţi de ape întunecate şi privind stelele care umpleau firmamentul, orice ni se părea posibil. Iason şi nava sa, Argo, alunecau pe lîngă noi, poate chiar în acele clipe.

În zilele ce au urmat ne-am familiarizat cu echipamentul de pe iaht. Lansarea urma să fie o operaţiune deloc uşoară. Am aruncat ancora într-o zonă cu ape puţin adînci, după dorinţa căpitanului. Apoi, oamenii acestuia au montat o pantă glisantă pe măsura iahtului. M-am temut ca nu cumva ambarcaţiunea noastră să nu fie scăpată de sub control la lansarea la apă, dar totul s-a petrecut conform aşteptărilor. Susţinut de parîme puternice, iahtul a coborît încet spre suprafaţa apei; nici vorbă de o lansare rapidă şi dramatică. Pornind motoarele auxiliare ale navei, echipajul a împins iahtul, pentru a crea o zonă de siguranţă

Înainte de îmbarcare, am discutat din nou cu căpitanul despre întîlnirea stabilită peste două luni. Era posibil ca, pînă atunci, Grecia să fie invadată de turişti şi ziarişti. În caz contrar, intenţionam ca plecarea noastră să treacă neobservată, procedînd exact ca la sosire. Aveam la bord destul combustibil pentru a reveni în largul Cretei, unde urma să fim aşteptaţi de escorta navală.

Iahtul a fost lansat la apă dimineaţa în zori. În jurul orei nouă am pornit la drum, făcînd semne de bun-rămas celor rămaşi la bordul vasului de transport; o oră mai tîrziu, eram singuri în larg.

Tot ce aveam de făcut era să navigăm menţinînd constant direcţia nordului. Inevitabil, aveam să ajungem astfel în largul peninsulei Atica, de unde avea să fie mai uşor să ne călăuzim după ceea ce vedeam. Coordonarea temporală a sosirii nu avea să fie însă chiar atît de uşoară. E una să soseşti noaptea într-un port modern, iluminat electric, iar cu totul altceva e să tragi la ţărm pe întuneric, într-un port antic. Am hotărît că nu aveam motive să ne grăbim şi că era spre binele nostru să acostăm în zorii zilei următoare. Pentru asta, era destul să renunţăm la motor şi să ridicăm velele, o manevră înţeleaptă, căci trebuia oricum să ne exersăm priceperea în mînuirea velelor. Ei bine, s-a dovedit că eram cît se poate de neîndemînatici. Pînă cînd am reuşit să ne familiarizăm cu navigaţia cu pînze, am lăsat motorul să meargă, la o viteză scăzută.

La lăsarea întunericului, se împliniseră nouă ore de cînd eram pe drum şi parcurseserăm aproximativ optzeci de kilometri. Am coborît pînzele şi am pornit din nou motoarele. Navigam de-acum spre nord-nord-est şi încă vreo jumătate de zi cu viteza de cinci noduri pe oră avea să fie de ajuns pentru a ne duce la destinaţie, dacă vremea frumoasă nu avea să se schimbe. Spre norocul nostru, aşa s-a şi întîmplat. Ţinînd cont de împrejurări şi de condiţii, am dormit cît se poate de bine. În chip straniu, statutul meu de explorator începea să capete, pentru mine, banalitatea unei experienţe cotidiene. Saturat de noutate şi neobişnuit, eram pregătit să înfrunt orice nouă întîmplare fără împotrivire.

Am fost trezit de aroma îmbietoare a slăninei prăjite. Anna gătea, folosindu-se de un primus. M-am grăbit să mă spăl şi să mă îmbrac şi, curînd, mestecam fericit. A venit apoi vremea să oprim motoarele şi să ridicăm din nou pînzele. De astă dată, ne-am descurcat fără prea multă bătaie de cap şi fără să ne certăm. Doar Alex a fost la un pas de a fi aruncat peste bord de un val neaşteptat. În zăpăceala momentului, mi-am

spus că această întîmplare avea să-i potolească, măcar pentru cîteva ore, neastîmpărul copilăresc.

Pe la zece am zărit ţărmul. Insula Hydra se zărea la stînga, exact aşa cum ne aşteptasem. Am navigat toată dimineaţa, apropiindu-ne tot mai mult de coasta din faţa noastră.

Între timp, am trecut printr-o întîmplare care ne-a demonstrat că, într-adevăr, pătrundeam într-o lume nouă, într-o altă eră. La un moment dat am ajuns din urmă o navă cum nu mai văzusem niciodată. Avea dimensiuni apropiate de cele ale iahtului nostru, dar era lipsită de accesoriile moderne. Deşi poseda o singură velă, destul de grosolan croită, viteza îi era dată de vîslaşi, aşezaţi cîte zece de fiecare parte a bărcii. Din precauţie, am pornit motoarele, nevrînd să fim la discreţia unui atac, în cazul în care am fi avut de-a face cu o corabie de piraţi. Apoi ne-am apropiat îndeajuns de mult pentru a face semne celor de pe punte. A urmat un schimb de replici între Morgan şi cei de pe celălalt vas, din care n-am înţeles o iotă. Ne-am îndepărtat cu viteză şi, cînd ceilalţi rămăseseră în urmă vreo opt sute de metri, am întrebat:

- Ce ai aflat?

- Doar că şi ei sînt în drum spre Atena. Le-am spus că sîntem străini, ceea ce bănuiesc că deduseseră şi ei deja, iar apoi le-am spus că aveam să ajungem înaintea lor.

- Presupun că nu era momentul şi locul potrivit pentru a încerca să afli mai multe amănunte.

- M-am gîndit şi eu la asta... Va trebui să fim precauţi în cercetările noastre. Ţineţi minte, grecii numără anii începînd cu 776 înainte de Hristos, anul în care au iniţiat Jocurile Olimpice. Cel mai prudent ar fi să le cerem explicaţii în privinţa felului în care măsoară timpul.

A urmat apoi o discuţie aprinsă între Morgan şi Anna, despre ceea ce spuseseră cei de pe vas. Se pare că şi în lumea savanţilor ce studiază epoca clasică există destule motive de controversă. Deodată, Alex mă înşfăcă de braţ şi-mi arătă ceva aflat drept înainte. Eram destul de aproape de ceea ce noi consideram a fi portul Pireu.

- Priveşte, acelea nu sînt Zidurile Lungi?

Am privit cu toţii zidul neîntrerupt, lung de vreo doisprezece kilometri, ce pornea de pe malul mării şi se prelungea pînă departe, către nord.

- Zidul e întreg, şopti Anna. Asta înseamnă că am ajuns în timpul lui Pericle.

Ne aştepta o nouă încercare dificilă, aceea de a ancora fără a folosi motoarele. Portul se întindea în faţa noastră, plin de numeroase ambarcaţiuni cu pînze, avînd forme

fermecătoare dar cam nepractice. Am ales calea cea mai simplă, aruncînd ancora şi coborînd pînza, aşteptînd apoi ca localnicii să se apropie cei dintîi. Lucrurile s-au desfăşurat potrivit aşteptărilor. O mulţime de curioşi s-au strîns curînd pe ţărm, minunîndu-se la vederea înfăţişării ciudate a noului vas sosit de pe mare. Cîteva clipe mai tîrziu, vreo zece bărci au fost trimise în direcţia noastră.

Morgan reuşi, cu chiu, cu vai, să îi facă pe vîslaşi să înţeleagă că doream să fim remorcaţi spre un loc sigur din rada portului. Mai mulţi bărbaţi au apucat parîma aruncată de noi şi, în larma rîsetelor şi ciondănelilor, ne-au remorcat cale de vreo două sute cincizeci de metri, spre un golfuleţ adăpostit unde adîncimea apei era de aproximativ trei metri. Am aruncat din nou ancora. Morgan şi Alex au coborît la apă barca de salvare. Am vîslit spre ţărm şi am ancorat-o cu ajutorul unei parîme. Cîteva minute mai tîrziu, ne aflam în siguranţă, pe uscat. Mi-am dat atunci seama că povestea scornită de noi pentru a nu da de bănuit grecilor, conform căreia noi veneam din nord, din ţinutul numit de ei Ţara Giganţilor, urma să pară perfect verosimilă. Eram cu un cap mai înalt decît oricare dintre localnici.

CAPITOLUL UNSPREZECE
Vivace

Mi-ar fi lesne să descriu în amănunt nenumăratele diferenţe dintre societatea modernă şi epoca în care ne găseam, dar o descriere enciclopedică a situaţiei ar însemna a scăpa din vedere pădurea din cauza copacilor. Cele care contează cu adevărat sînt diferenţele de principiu.

Spre exemplu, înălţimea localnicilor. Îmi venea greu să-i privesc altfel decît ca pe nişte copii, fiindcă erau cu douăzeci sau treizeci de centimetri mai scunzi decît mine - la drept vorbind, o diferenţă de numai 15%. Reacţionam astfel fiindcă, din reflex, eram obişnuit să consider persoanele mai scunde drept copii. Cu toate acestea, erau la fel de inteligenţi ca noi, erau stăpîniţi de aceleaşi sentimente puternice - setea de putere, dragostea, necesitatea realizării intelectuale - ca şi noi.

Tot ce ne înconjura aici era făcut de mîna omului, fiecare mişcare - pe uscat, cel puţin - era rezultatul efortului muşchilor, fie ei animali sau umani. Deşi, din punct de vedere tehnologic, ne erau inferiori, dovada unor gusturi rafinate era prezentă pretutindeni. Nimic în societatea noastră modernă nu putea depăşi - ori măcar egala - frumuseţea veşmintelor femeilor din partea locului. Cu toate acestea, confecţionarea acestor veşminte necesita un efort material enorm, o fracţiune mult mai mare din capacitatea productivă a comunităţii decît în cazul societăţii moderne. Prin urmare, îmbrăcămintea aleasă putea fi purtată numai de cei privilegiaţi, şi doar în ocaziile deosebite. Hainele de fiecare zi ale cetăţeanului de rînd erau aspre şi grosolane, judecînd conform standardelor noastre. Nici nu putea fi altfel, într-o societate cu resurse atît de limitate.

Acelaşi lucru era valabil şi în ceea ce priveşte clădirile. Marea majoritate a populaţiei locuia în case ce depăşeau cu puţin confortul unor bordeie. Doar cei mai bogaţi dintre membrii comunităţii se apropiau de ceea ce noi am numi confortul mediu al clasei mijlocii. Cu toate acestea, clădirile publice - ca de exemplu, Partenonul - erau de o măreţie pe care societatea noastră n-ar fi putut să o egaleze cu nici un chip. Lucrurile stăteau exact invers în lumea anului 1966. Casele particulare puteau fi spaţioase şi construite cu mult bun gust, în vreme ce clădirile publice, birourile administraţiei, spitalele şi toate celelalte instituţii de utilitate generală erau, în marea lor majoritate, sordide.

Am avut nevoie de un răgaz pentru a remarca şi a mă obişnui cu aceste lucruri. Imediat după debarcare ne-am grăbit

să asigurăm iahtul, avînd grijă ca toate obiectele noastre de preţ să fie bine încuiate sub punte. Fără îndoială, sute de mîini curioase aveau să scotocească în fiecare colţişor expus al navei. Cu toate acestea, era puţin probabil ca această curiozitate să poată pătrunde dincolo de tambuchiurile încuiate. Am hotărît că ne puteam asuma acest risc.

Nu existau maşini sau autobuze care să ne transporte pînă la Atena, aşa încît am parcurs cei doisprezece kilometri pe jos, de-a lungul marelui zid fortificat al oraşului.

La cinci kilometri de porţile cetăţii am fost întîmpinaţi de demnitarii acesteia. Nu ştiu despre ce s-a vorbit, fiindcă nu posedam atunci decît anumite rudimente ale limbii, deprinse pe parcursul călătoriei din Anglia de la Morgan şi Anna. Morgan şi-a asumat sarcina de a explica prezenţa noastră aici. Vorbea rar şi limpede, iar inflexiunile vocii sale stîrniră amuzamentul celor prezenţi. Cu toate acestea, statura sa dominatoare, combinată cu un simţ tipic velş al erudiţiei, a avut un efect dezarmant asupra publicului. Era limpede, aveam să ne bucurăm de o primire bună.

Tot ce pot spune este că am fost escortaţi în bune condiţii pînă în cetate. Într-un tîrziu, ne-am oprit într-o piaţă largă, unde, la aflarea veştii sosirii noastre, se adunaseră în grabă vreo mie de oameni. Locul adunării era un soi de arenă destinată reuniunilor publice şi discuţiilor libere, care, după cum am aflat mai tîrziu, se numea Agora. Scopul prezenţei noastre aici era ca Morgan să relateze mulţimii călătoria noastră dinspre nord, printre Coloanele lui Hercule, prin Mediterana vestică şi pînă la Atena. Lungimea povestirii tovarăşului meu m-a surprins. Abia mai tîrziu mi-am dat seama că, în această comunitate, timpul nu constituia un articol deficitar. În faţa unei audienţe atît de numeroase, un discurs laconic ar fi fost considerat o insultă. Morgan ştia asta, din studiile sale clasice. Mai tîrziu, avea să-mi spună că se adresase publicului său cam în felul următor:

"În această perioadă a anului, în nord, zilele sînt scurte, iar soarele nu urcă mult pe cer. Cîmpurile şi aşezările noastre sînt pradă vîntului puternic care suflă neîncetat dinspre vest. Norii de ploaie stăruie deasupra noastră purtînd veşnica ameninţare a unor furtuni năpraznice. E de înţeles, aşadar, de ce concetăţenii mei năzuiesc spre ţinuturile sudice; poporul meu are credinţa că ţările aflate la miazăzi sînt mai calde, iar vînturile nu suflă la fel de aprig ca la noi, că, din toate punctele de vedere, stihiile se dezlănţuie mai rar împotriva bunăstării omului. Am pornit în această călătorie mînaţi de dorinţa de a afla dacă toate acestea sînt sau nu adevărate."

Nu voi reda pe mai departe demonstraţia talentului de orator al lui Morgan. Simpla încercare, chiar trunchiată, a repetării discursului său, în care povestea felul cum a fost construită nava noastră, descria cîmpiile şi rîurile ţinutului din care veneam, ori vorbea despre teroarea largului, ar fi din cale-afară de dificilă. Morgan a descris despărţirea noastră de ţărmurile natale folosind o variantă grecească a discursului lui John Gaunt din *Richard al II-lea*. Au urmat apoi povestiri despre peisajele admirate în timpul călătoriei, despre păsări şi peşti, despre strîmtoarea Gibraltarului. Vorbele se succedau fără oprire, la nesfîrşit, pînă cînd am ajuns să mă întreb dacă intenţiona să o ţină aşa toată ziua. Publicul nu scotea nici un sunet. Deşi erau peste o mie de oameni adunaţi în piaţă, fiecare părea să audă perfect fiecare cuvînt al oratorului. Minunatele proprietăţi acustice ale amfiteatrelor greceşti, uimitoare pentru cei din lumea modernă, se datorau faptului că discursul oratorului avea prioritate absolută faţă de discuţii sau controverse. În epocile care precedaseră inventarea microfonului şi a difuzoarelor, acustica unui spaţiu public era esenţială. În curînd, aveam să îmi dau seama că virtutea oratorică, vorbirea clară, cu convingere şi judecată, constituia în acest oraş un echivalent al puterii.

Toţi ascultau cu mare atenţie. La sfîrşit, m-aş fi aşteptat la o ploaie de întrebări. Cu toate acestea, discursul lui Morgan a fost salutat doar de aplauze. Aveam să aflu mai tîrziu că întrebările erau considerate a-şi avea locul în dispute şi controverse, iar nu la sfîrşitul unui discurs liber.

Se făcuse două după amiază atunci cînd am părăsit Agora. Am fost conduşi în casa unuia dintre localnicii bogaţi, unde fusese pregătit prînzul. Pentru întîia oară, am devenit conştient de prezenţa sclavilor; nu datorită vreunei purtări violente, ci din felul în care gazdele se adresau anumitor oameni: tonul poruncitor al vocii e de neconfundat, în orice limbă s-ar vorbi. Hrana era simplă, dar de bună calitate. Carnea de oaie ce ne-a fost servită era departe de a constitui una din componentele regimului zilnic al atenianului de rînd. De asemenea, pîinea constituia un aliment important şi preţuit, şi ne-a fost servită ca un fel de mîncare aparte. Ni s-a oferit cîte o cupă conţinînd un lichid ce s-a dovedit a fi ulei de măsline. Din fericire, spre deosebire de Alex, îmi place uleiul de măsline, aşa încît, pentru mine, golirea cupei n-a fost un chin. Carnea a fost servită o dată cu vinul, care a retezat senzaţia de greaţă provocată de gustul uleiului gras de măsline. Uleiul avea menirea de a preveni intoxicaţiile. Prînzul a fost încheiat de fructe proaspete de calitate, cum nu-mi fusese dat să gust pînă atunci. Pe tot parcursul prînzului, Anna şi Morgan

au fost nevoiţi să-şi asume sarcina schimbului de informaţii. Am observat cu uimire că gazdele noastre nu erau defel dornice să afle cu ce ne ocupam, în viaţa de fiecare zi. N-am fost întrebat nimic în acest sens; oricum, profesia de muzician i-ar fi nedumerit, cu siguranţă. Aici, fiecare era ceea ce îşi dorea să fie, în domeniul care îl interesa. Desigur, aşa se întîmpla în pătura superioară a societăţii, iar noi eram consideraţi, în chip firesc, ca aparţinîndu-i. Cine altcineva, în afara unor oameni cu stare, asr fi putut întreprinde o astfel de călătorie? Gazdele noastre erau interesate de structura Coloanelor lui Hercule şi de părerea noastră despre natura lumii. Voiau, de asemenea, să afle amănunte despre organizarea vieţii noastre politice.

Ideea unor reprezentanţi aleşi ai poporului li s-a părut absurdă. Pentru ei, era deosebit de important ca fiecare membru liber adult al comunităţii să-şi poată da votul în fiecare problemă. Ne-a fost imposibil să-i convingem că numărul populaţiei de la noi excludea posibilitatea adoptării sistemului lor democratic. Morgan le-a explicat că locuitorii ţării din care veneam trăiau în mai multe oraşe răspîndite şi că ar fi fost greu să călătorească pentru a se reuni şi a discuta chestiunile importante. În concluzie, fiecare oraş îşi alege propriii delegaţi la aceste reuniuni. Seriozitatea şi răceala cu care gazdele noastre au întîmpinat aflarea acestor informaţii m-a surprins. Nu le convenea, se pare, ideea mai multor oraşe ce acţionau laolaltă, în termeni de egalitate.

După amiază, grupul nostru s-a despărţit. Mi-e teamă că gazda mea n-a putut afla mare lucru de la mine, căci tot ce puteam face era să zîmbesc şi să dau din cap. E adevărat, urechea mea fină începea deja să distingă unele subtilităţi ale acestei limbi cu totul noi. Ascultam cu atenţie şi urmăream felul în care localnicii articulau sunetele, dar aveau să treacă vreo cîteva luni pînă cînd aveam să fiu în stare să susţin o conversaţie decentă. M-a surprins faptul că toată lumea se ducea la culcare îndată după apusul soarelui. Totuşi, am reuşit destul de repede să asimilez eu însumi acest obicei, iar apoi s-a instalat reacţia inversă şi mi-a venit greu să înţeleg de ce lumina artificială determină societatea modernă să ignore ciclul firesc al alternanţei dintre zi şi noapte. După o săptămîn, obiceiul de a sta treaz mult după apusul soarelui şi acela de a te trezi mult după răsărit mi-au părut a fi nişte practici întru totul absurde.

A doua zi, am reuşit să-i dau de înţeles gazdei mele că doream să-mi aduc nişte lucruri de pe navă. O mulţime de oameni s-au oferit să mă ajute. Nimănui nu părea să-i fie

groază la gîndul unui drum de douăzeci şi şase de kilometri, treisprezece la dus, şi tot atîta la întors.

De fapt, îmi doream pianul. Avea să fie al naibii de greu să-l scot din cabină şi să-l transport la ţărm, dar, din fericire, nu duceam lipsă de ajutoare. În măsura în care a fost posibil, am demontat tot ce se putea demonta. Piesele mai mici, precum claviatura, picioarele şi aşa mai departe n-au pus probleme majore. Mai greu a fost cu structura metalică principală. Curios lucru, puterea musculară poate rezolva atît de uşor asemenea probleme! Tot timpul, mi-a fost teamă că pianul meu avea să sfîrşească pe fundul mării, la o adîncime de trei metri. Dar ajutoarele mele se pricepeau la mînuirea obiectelor grele, dovadă clădirile măreţe pe care reuşiseră să le înalţe cu forţa braţelor. Important era să nu ne pripim. În măsura în care acest lucru era posibil, aceşti oameni nu executau niciodată o manevră pînă cînd nu erau siguri că ea putea fi făcută şi în sens invers. În primul rînd, au avut grijă ca greutatea să fie distribuită pe o suprafaţă cît mai mare. Necazul structurii metalice a pianului provenea din maxima concentrare a masei sale. În consecinţă, atenienii au construit un soi de plută de lemn, de care au legat structura cu mai multe frînghii. Apoi au ataşat plutei stîlpi lungi, astfel încît povara să poată fi transportată ca un pasager într-o lectică. Aceşti stîlpi permiteau mînuirea ei de către o duzină de oameni. Au ridicat-o de pe iaht, transferînd-o pe una din ambarcaţiunile mari neacoperite, pe care au remorcat-o îndeajuns de aproape de mal, încît cărăuşii să poată apuca stîlpii de susţinere. Restul a mers uşor. Am parcurs drumul de întoarcere de treisprezece kilometri în mai puţin de trei ore. Mi-am petrecut după amiaza şi ziua următoare reasamblînd cu băgare de seamă piesele, fiind ajutat - aşa mi s-a părut - de o infinitate de localnici îndatoritori.

Acordarea unui pian e o operaţiune delicată, cu care nu eram deprins. Fusesem îndeajuns de inspirat pentru a lua cu mine un set de diapazoane, care mi-au fost de mare folos. Pe de altă parte, mi-am luat inima-n dinţi şi m-am încrezut în propria ureche muzicală. Nu e greu să-ţi dai seama dacă un pian este sau nu acordat. Mai greu e să-ţi dai seama ce ai de făcut atunci cînd respectivul pian este dezacordat. Trebuie să-ţi cîntăreşti atent fiecare mişcare. Spre deosebire de un acordor profesionist, eu aveam de partea mea avantajul timpului. Aveam timp berechet la dispoziţie, nu trebuia să mă grăbesc fiindcă aveam din ce trăi. De fapt, mi-a trebuit întreaga după-amiază a acelei zile şi următoarea zi pentru a-l face să sune binişor.

Trebuie să amintesc aici că Alex cîntă la vioară cu multă pricepere, însă, ca şi băutorii solitari, preferă să cînte mai mult

pentru sine. Cu toate acestea, am observat că îşi luase cu sine instrumentul. Am simţit muşcătura invidiei, pentru uşurinţa cu care îl împachetase şi-l adusese la mal. E uimitor cît de mult se leagă forma, mărimea şi greutatea unui instrument muzical de originea sa. Viorile sînt uşoare, făcute parcă anume pentru cîntăreţii ambulanţi. Flautele şi instrumentele de suflat în general sînt la fel de lesne transportabile, ideale pentru păstorii rătăcitori. Mai voluminoase, tobele şi instrumentele de percuţie sînt prerogativa curţilor, destinate ceremoniilor fastuoase. În sfîrşit, masivitatea contrabasului sau cea a pianului depun mărturie despre inventarea lor tîrzie, într-o epocă în care transportul a încetat a mai fi o problemă. Eram conştient că, în vreme ce Alex putea să-şi poarte vioara din casă în casă, din oraş în oraş, străbătînd întreaga ţară dacă avea să fie nevoie, eu aveam să fiu constrîns să rămîn aici în Atena, cu pianul meu.

Desigur, existau şi avantaje compensatoare. Armonia şi contrapunctul pot fi redate pe deplin de către un pian. Vioara nu poate realiza decît armonii simple, iar acestea numai printr-o interpretare desăvîrşită. Contrapunctul e greu de conceput la o singură vioară. Iar asta nu e tot: în ceea ce mă priveşte, aveam la dispoziţie nu doar partituri pentru pian, ci simfonii şi cvartete.

Am început să cînt în cea de-a doua după-amiază după sosirea la Atena. În jurul meu s-a adunat atîta lume, încît am fost nevoit să ies afară, în curtea destul de întinsă. Auditoriul era evident uimit de sunetele complicate pe care îi era dat să le audă. Mi-am dat seama, iar presupunerea mea s-a dovedit corectă, că urechile lor nu erau deprinse cu sunete atît de complexe. Pentru mine, interpretarea unei selecţii din arii de operă fusese ceva firesc. Am cîntat tot ce-mi venea în minte, în mare parte piese de Mozart. Desigur, eram foarte curios să văd reacţia publicului la auzul muzicii mele. În chip straniu, ea a iscat o serie de controverse. La sfîrşitul fiecărei piese, atenienii se înghesuiau în jurul pianului, gesticulînd şi vorbind aprins. Curînd, mi-am dat seama că singurele arte apreciate aici erau cea a războiului şi cea a elocinţei. În topul preferinţelor populaţiei, acestea depăşeau cu mult sexul. De fapt, acesta, ca şi hrana, constituia o necesitate obişnuită care nu merita prea multă atenţie. Elocinţa se ridica mai presus de orice virtute, începînd cu discursurile către grupuri mici şi sfîrşind cu demonstraţiile de virtuozitate oratorică, ascultate de mii de spectatori. Discursurile importante beneficiau de o cantitate imensă de timp şi erau pregătite cu mare grijă, căci, aşa cum am mai remarcat, aici, puterea de convingere era echivalentul cel mai limpede al puterii pur şi simplu.

Uciderea unui vecin detestat nu era permisă, dar în cazul în care concetăţenii puteau fi convinşi că respectivul vecin constituie un pericol pentru comunitate, oraşul însuşi acţiona împotrivă-i, îl aresta, îl surghiunea, îi lua drepturile şi-i confisca proprietăţile; în cazuri extreme, se putea ajunge pînă la execuţie. Darul vorbirii meşteşugite era, aşadar, la mare preţ, depăşind, ca importanţă, puterea de convingere a muzicii.

După o bucată de vreme, mi s-au alăturat şi alţi instrumentişti. Aduseseră cu ei două flaute şi o liră, instrumente simple, dar bine făcute. Un tînăr voinic, în vîrstă de optsprezece sau nouăsprezece ani începu să sufle în flaut, acompaniat în curînd de o fată, la liră. Pentru a ciupi coardele, fata folosea o aşchie de lemn. Melodia cîntată de ei era simplă, în măsura de patru pătrimi. Structura ei era modală, notele folosite depinzînd adică de înălţimea octavei la care se întîmpla să fie melodia.

Se cuvine să fac, în acest punct, cîteva precizări referitoare la diferitele sisteme de compoziţie muzicală. În trecut, orice compoziţie trebuia să se conformeze anumitor canoane. În secolul XX, restricţiile referitoare la notele ce pot fi folosite au încetat să mai existe. Toate sînt considerate de egală importanţă. Restricţia s-a menţinut însă în privinţa ordinii în care pot fi cîntate aceste note muzicale, fiind determinată, pe de o parte, de ordinea stabilită de compozitor însuşi la începutul lucrării şi, pe de alta, de anumite reguli prestabilite. În muzica tonală a secolelor optsprezece şi nouăsprezece, restricţia se referă la notele ce urmează a fi folosite. Doar şapte din cele douăsprezece note ale octavei au o valoare egală. Celelalte cinci apar doar ocazional, accidental. Felul în care apare restricţia la şapte note este, la rîndul său, supus anumitor reguli, alegerea unuia dintre ele purtînd numele de cheie. Odată aleasă una dintre aceste chei, cele şapte note pot fi aranjate în orice ordine. Există libertatea de a folosi aceste note în cadrul oricărei octave. De cîte ori se schimbă această restricţie, modularea poate fi efectuată în altă cheie. Muzica ateniană era mai apropiată de sistemul cheilor tonale decît de serializarea utilizată de compozitorii moderni. Notele folosite erau doar şapte la număr, dar nu exista libertatea de a alege şi altele sau o tonalitate mai convenabilă. Cele şapte note erau hotărîte de înălţimea octavei, procedeu legat, probabil, de confecţionarea instrumentelor. Acestea reuşeau să reproducă mai limpede anumite note, spre deosebire, de pildă, de un pian, care le poate reproduce pe toate cu aceeaşi claritate. Efectul general părea oarecum plîngăreţ, pentru o ureche obişnuită cu sistemul tonal.

Tînărul întinse flautul altcuiva, luă de mînă o fată şi începu să danseze. Mişcările, deşi simple şi îndeajuns de lipsite de dinamism, erau pline de graţie. Cînd dansul s-a încheiat, am revenit la pian şi am cîntat o serie de valsuri. Rezultatul a fost un rîs copios din partea publicului, căci vreo cîţiva curajoşi s-au încumetat să schiţeze paşi de dans, în speranţa că aveau să găsească ritmurile potrivite. M-am oprit din cîntat şi am făcut o mică demonstraţie, mai întîi singur, apoi în postura partenerei; am luat-o apoi la dans pe fata ce dansase cu tînărul flautist şi, în sfîrşit, am dansat din nou de unul singur, arătîndu-le spectatorilor care era viteza firească a dansului. Revenind la pian, am interpretat din nou suita de valsuri, în ritm mai lent, crescînd viteza pe măsură ce spectatorii se încumetau să pornească la dans. Încercarea mea de a-i învăţa să valseze s-a soldat mai degrabă cu un eşec, dar toţi au fost foarte încîntaţi.

Acesta a fost primul pas către reputaţia pe care aveam să mi-o formez în curînd, dar despre care voi vorbi, mai pe larg, ceva mai tîrziu.

Gazdele mele mi-au dat de înţeles că nu era nevoie să dorm singur, dar nu-mi doream compania nici unei fete. Trecuse mai puţin de-o lună de la tragica idilă din Los Angeles, iar amintirea Lenei îmi stăruia, vie, în memorie. Investisem poate mai mult decît trebuia în ceea ce ar fi trebuit să fie doar o aventură de-o noapte. Oricum, eram încă descumpănit de sfîrşitul atît de brusc şi catastrofal al unei pasiuni arzătoare. M-am gîndit că ar fi fost în folosul meu ca localnicii să afle că sufeream în urma unei pierderi dureroase. A doua zi, i-am cerut lui Morgan să strecoare această informaţie în conversaţiile sale cu gazdele noastre.

Înainte de culcare am reflectat asupra unui crîmpei de informaţie prins din zbor din conversaţiile celor din public. Se pare că numele tînărului cîntăreţ din flaut era Xenophon. Să fi fost oare acelaşi Xenophon care, mai tîrziu, urma să salveze întreaga armată grecească de la un dezastru, în Mesopotamia? N-aveam de unde să ştiu cît de frecvent era acest nume, aşadar întrebarea mea avea să rămînă, cel puţin deocamdată, fără răspuns. Reuşisem, de asemenea, să aflu că numele celui ce mă găzduia era Andocides. Aveam sentimentul că acest nume ar fi trebuit să însemne ceva anume, şi-am hotărît să-l întreb pe Morgan, a doua zi.

În zori, n-a fost nevoie să-mi caut tovarăşii. Mă aşteptau. Morgan reuşise să afle cu exactitate anul în care ne aflam: 425 înainte de Hristos.

- Fraţilor, am nimerit chiar în toi!

Nu mă trezisem încă pe deplin, şi m-am întrebat, nedumerit, în toiul cărui eveniment istoric nimeriserăm.

- Războiul dintre Atena şi Sparta! se grăbi Morgan să mă lămurească.

- În cazul ăsta, cum se face că sînt, totuşi, atîţia bărbaţi în preajmă?

- Se apropie iarna. Aici, războaiele se desfăşoară după un anume calendar. Ar trebui să facem ceva, să punem capăt luptelor!

Era plin de însufleţire, lucru absolut firesc.

Pentru un savant specializat în istoria antică, prăbuşirea Atenei în urma războiului peloponezian echivala, cu siguranţă, cu o catastrofă. Acum ne aflam însă într-o lume diferită. Era de neconceput ca un război purtat de două cetăţi greceşti, cu o populaţie ce număra doar cîteva sute de mii de suflete, să fie lăsat să continue ani de-a rîndul. Desigur, aveam de-a face cu o tragedie, dar nu în sensul în care o percepea Morgan. Era atît de cufundat în studierea pe viu a celor citite în literatura clasică, gîndea doar în greaca veche, încît uitase cu desăvîrşire de barbarii ce urmau să năvălească în curînd pe aceste meleaguri, venind din nord. În scurtă vreme, fragila civilizaţie a grecilor avea să se năruie, precum un castel din cărţi de joc. Fără îndoială, nivelul de trai al localnicilor avea să crească. Nu erau mulţi, un milion sau două. Regiunea dispunînd de numeroase atracţii turistice, bunăstarea materială avea să sporească, dar civilizaţia şi cultura locală aveau să dispară şi, mai presus de orice, avea să dispară încrederea oamenilor. Aici era adevărata problemă, iar nu în conflictul dintre Atena şi Sparta.

Un gînd ciudat mi-a fulgerat prin minte: ce anume spuse Morgan? Că trebuia să facem ceva, pentru a pune capăt luptelor. Nu aceleaşi cuvinte le rostise oare şi primul ministru, cu privire la situaţia din Europa? Din multe puncte de vedere, situaţia de aici era similară: un război dezastruos, cu pierderi cumplite în ambele tabere. În Europa, era anul 1917, aici era anul 425 înaintea naşterii lui Hristos, dar tiparul general era acelaşi.

Morgan alcătuise o listă a atenienilor de seamă, personalităţi pe care ne puteam aştepta să le întîlnim în cetate. Socrate, Euripide şi Aristofan au fost numele care însemnau ceva pentru mine, profanul. Din perspectiva unui trăitor în veacul al douăzecilea, aş putea spune că îi consideram aproape nişte contemporani ai mei. Potrivit listei lui Morgan, vîrstele lor erau de patruzeci şi cinci, cincizeci şi cinci şi, respectiv, douăzeci de ani.

- Socrate nu e în cetate. A plecat în nord, cu armata.

În zilele ce au urmat, un tablou general al evenimentelor începu să se contureze. Eram, într-adevăr, într-o cetate aflată în stare de război. Dacă, iniţial, impresia noastră fusese alta, cauza era doar şirul neîntrerupt de victorii ale atenienilor din ultimele luni. Între alte succese mai puţin semnificative, o victorie majoră fusese înregistrată de curînd la Pylos, în extremitatea opusă a Peloponezului. După ce Atena refuzase o ofertă de pace venită din partea Spartei, două sute de prizonieri spartani fuseseră aduşi în oraş. Era un număr cu totul neînsemnat, în comparaţie cu miile de victime ale războiului din Europa, dar toate aceste aspecte se coroborau, furnizîndu-ne o explicaţie pentru viaţa în aparenţă lipsită de griji din cetate. Nimeni nu se îndoia că războiul cu Sparta avea să se sfîrşească printr-o victorie, iar cei mai încrezători dintre toţi erau chiar ofiţerii superiori. Cu toate acestea, noi ştiam că, dacă istoria avea să-şi urmeze cursul firesc, războiul avea să se prelungească vreme de încă douăzeci de ani, iar în cele din urmă Atena avea să fie înfrîntă. Dar cum puteam noi să-i convingem pe localnici de adevărul unor astfel de afirmaţii?

Morgan, mînat de entuziasmul său specific velş, a făcut o încercare în acest sens. S-a bucurat de mai mult succes decît sperase, atît datorită staturii sale impozante, cît şi fiindcă, din cunoştinţele sale istorice, ştia ce anume propuseseră spartanii în oferta lor de pace venită la începutul anului. Coincidenţa dintre argumentele lui, un străin, şi punctul de vedere perfect rezonabil al spartanilor, a produs o puternică impresie asupra unora dintre localnici, care nutreau convingeri asemănătoare. Generalii, însă, cei cu adevărat influenţi, nu s-au lăsat înduplecaţi. După recenta victorie de la Pylos, aceştia, Cleon şi prietenii săi, se aflau în vîrful piramidei. Pledoaria lui Morgan nu avea să aibă prea multe rezultate, în afară poate de o scădere a popularităţii noastre. Într-adevăr, gazdele noastre începuseră să ne privească pieziş, ca pe un soi de piază rea. Cu uşurare, au salutat deîndată ideea mea de a găsi o locuinţă numai a noastră. Cu toţii, prieteni sau mai puţin prieteni, au depus eforturi considerabile pentru a ne vedea instalaţi cît mai confortabil. Ni s-au dat şase sclavi şi am fost lăsaţi să ne purtăm singuri de grijă. Acesta a fost singurul rezultat concret al predicilor ţinute de Morgan.

În ceea ce mă priveşte, ideea unei implicări într-un proiect de oprire a războiului nu mă prea încînta. Eram convins că situaţia avea să se schimbe curînd, într-o manieră radicală, ducînd la o adevărată catastrofă, precum am explicat ceva mai devreme. Mă deranja însă nespus sclavia. N-aveam nimic împotrivă să-i angajez pe bărbatul şi femeia de vîrstă mijlocie, pe cele trei fete şi pe băiat, ca servitori plătiţi. Le-am

comunicat, aşadar, că din acea clipă erau liberi şi că, dacă doreau, puteau să rămînă să muncească în continuare la noi, în schimbul unui salariu. Cu toţii, în afară de băiat, au hotărît să rămînă.

Vestea eliberării sclavilor a contribuit la scăderea popularităţii noastre. Era firesc să se întîmple aşa, căci atentaserăm, prin fapta noastră, la una din valorile fundamentale ale societăţii greceşti. Foştii proprietari au considerat că, eliberînd sclavii, am nesocotit un dar preţios. Nu ne-a rămas altceva de făcut decît să plătim pentru sclavii ce ne fuseseră daţi. Am oferit cîte şapte monezi de aur pentru fiecare. Banii au fost acceptaţi, însă fără prea mare entuziasm.

Totuşi, se mai găseau destui curioşi din punct de vedere intelectual, dornici să afle părerile noastre în diverse privinţe. Îmi amintesc mai ales de un anume Protagoras. Trecea drept un soi de dascăl, astfel încît se prea poate ca interesul său să fi fost de ordin profesional. Cînd am început să ne contrazicem, în jurul nostru s-a adunat un public destul de numeros. Ceea ce nici unul dintre localnici, nici chiar cei mai rezonabili, nu puteau înţelege era felul în care erau îndeplinite corvezile în ţara noastră, atîta vreme cît nu existau sclavi. Le-am răspuns că fie îndeplineam respectivele treburi domestice de unii singuri, fie plăteam oameni mai săraci, dar liberi, pentru a le efectua în locul nostru. Acest răspuns a fost întîmpinat cu o neîncredere făţişă. Erau atîtea de făcut, pe ogoare sau în jurul casei. Cum era posibil să facem atîtea, de unii singuri? Discuţia în contradictoriu n-a fost lipsită de argumente şi a durat îndeajuns de mult. Principalul lor motiv de neîncredere se datora faptului că, în opinia lor, fără sclavi, timpul liber nu putea exista. Era limpede, de pildă, că eu nu aveam nici o meserie. Cum altfel aş fi putut să cînt cu atîta meşteşug la "lira din cutie"? Nu exista decît o singură explicaţie pe care însă ei nu aveau cum să o priceapă: în societatea noastră, munca manuală, pe care ei o găseau atît de necesară, era îndeplinită în mare parte de către maşini. Am fost nevoit să le furnizez amănunte şi descrieri. Parcă m-aş fi împotmolit într-o mlaştină adîncă şi vîscoasă: cu cît ei mă considerau un mincinos mai mare, cu atît mai tare mă înfuriam. I-am întrebat dacă erau dispuşi să creadă că o navă putea să înainteze fără vele şi fără ajutorul unor vîslaşi. Bineînţeles că nu! au exclamat ei. Aşa se face că, pentru a le demonstra că se înşelau, iar noi spuneam adevărul, am descins în portul Pireu, unde era ancorat iahtul nostru. Ne creasem obiceiul de a trece pe acolo de două sau de trei ori pe săptămînă, pentru a ne convinge că totul e în ordine şi pentru a lua eventualele obiecte pe care le socoteam necesare. De-o vreme încoace, reuşeam să urcăm la bord fără a

fi asistaţi de numeroşi spectatori. De astă dată, însă, am fost însoţiţi de o lungă procesiune de localnici, pe parcursul celor treisprezece kilometri ce ne despărţeau de port. Între aceştia se numărau şi mare parte din notabilităţile oraşului: Cleon, conducătorul oraşului, Andocides, căruia îi fusesem oaspete, un sculptor pe nume Myron şi un bătrîn care s-a dovedit a fi nimeni altul decît însuşi Sofocle. Cu toţii ardeau de nerăbdare să-i vadă pe străinii cei lăudăroşi cum aveau să se facă de rîs.

Le-am spus că puteam lua cu noi vreo şase persoane. Cleon şi suita lui au făcut un pas înainte, considerîndu-se mai îndreptăţiţi decît oricine să ia parte la călătoria demonstrativă. L-am lăsat pe Alex să-i aleagă pe viitorii pasageri, iar eu şi cu Morgan am urcat la bordul iahtului. Am petrecut o bucată de vreme meşterind la motor şi asigurîndu-ne că aveam destul combustibil în rezervor. Cînd motorul a început să toarcă lin, dovadă că totul era în regulă, am făcut semn celor de pe ţărm să urce pe punte. Se pare că nimic nu reuşea să-l scoată din sărite pe Alex. Ca şi cum totul n-ar fi fost decît o glumă, reuşise să limiteze la şase numărul participanţilor, aşa cum ne fusese vorba. Reuşi, de asemenea, să-i împiedice pe restul curioşilor să-i urmeze pe cei aleşi, care, am observat imediat, făceau parte din tagma politicienilor.

Motorul s-a trezit la viaţă şi, curînd, am ridicat ancora, ieşind din golf. Morgan a trecut la cîrmă şi - mare greşeală! - a îndreptat neva spre nord, către strîmtoarea ce despărţea insula Salamis de continent. În calitatea sa de ofiţer de marină, ardea de nerăbdare să viziteze locurile unde, cu mai puţin de cincizeci de ani în urmă, fusese înfrîntă marea flotă persană. Ne îndreptam astfel spre Megara, oraş inamic care, parţial, fusese cauza izbucnirii războiului. Celor de pe punte li s-a părut că intenţionam să-i predăm inamicului. Doar încuindu-i în miuţa cabină de sub punte i-am putut împiedica să pună stăpînire pe navă. Am crescut viteza la aproximativ zece noduri, ceea ce i-a uimit peste măsură pe localnici. În strîmtoare se aflau o mulţime de nave. Ne-am apropiat la mică distanţă, depăşindu-le apoi cu o uşurinţă dispreţuitoare. Ocolul insulei a durat vreo cinci ore.

La înapoiere, cînd devenise evident că nu aveam intenţii vrăjmaşe, atmosfera s-a mai destins. Oaspeţii noştri păreau bine dispuşi la intrarea în port. Pe ţărm, mulţimea sporise. M-aş fi aşteptat la ovaţii, ca atunci cînd unul din vasele de război se întorcea biruitor. Spre surprinderea mea, mulţimea păstră o tăcere curioasă. Ne-am pregătit să coborîm pe mal, dar nu ne-a fost dat să reuşim. De îndată, nava a fost invadată de un grup de bărbaţi hotărîţi, care ţineau morţiş să afle cum funcţiona şmecheria şi care era asul ascuns de noi în mînecă? Atenienii

îşi vîrîră nasul pretutindeni, aşa încît n-am avut de ales: am fost nevoiţi să le arătăm motorul. L-am pornit din nou şi, în grupuri mici, toţi curioşii de pe ţărm se perindară pentru a vedea axul rotativ al elicei. Se pare că reuşiseră să-şi dea seama care era mijlocul de locomoţie al iahtului, dar nu pricepeau ce se petrecea înlăuntrul motorului.

Ştiam exact ce avea să urmeze. Din clipa aceea, accesul pe navă avea să ne fie limitat. Mai mult ca sigur, ambarcaţiunea avea să fie demontată. Poate doar dacă nu aveau să reuşească să reasambleze motorul, ori în cazul în care combustibilul avea să se termine, aveam să fim chemaţi în ajutor. Cu toţii erau foarte amabili şi politicoşi, dar, de astă dată, ei erau cei care doreau amarnic să ne vadă întorşi pe uscat.

Aveam în cabină un receptor radio şi un emiţător cu tranzistori. Cu orice preţ, trebuia să le luăm cu noi, dacă voiam să-i mai putem contacta pe prietenii noştri din marină. Înainte de plecare, stabilisem că aveam să luăm legătura prin radio, în cazul în care vremea se înrăutăţea, împiedicîndu-ne să ajungem la timp la punctul de întîlnire.

Ne-am întors la Atena, cărînd singuri aparatura de emisie-recepţie. Două zile mai tîrziu, am fost anunţaţi că iahtul nostru fusese rechiziţionat în numele poporului atenian. Vestea nu ne-a luat prin surprindere. Datorită vitezei sale mari, vasul avea să le fie deosebit de util localnicilor, în bătăliile purtate pe mare. Cu timpul, m-am convins că, inevitabil, la asta s-ar fi ajuns în cele din urmă. Îmi făceam reproşuri că nu fusesem în stare să-mi ţin gura. Într-un fel, fusesem la fel de nesocotit ca şi Morgan.

Cu toate acestea, incidentul a contribuit la o oarecare îmbunătăţire a imaginii noastre în ochii localnicilor. Am încetat să mă mai tem că, dintr-o clipă într-alta, aveam să fim întemniţaţi. Teama mea nu era lipsită de temei, căci ştiam că, în urmă cu şapte ani, însuşi marele Fidias, cel ce proiectase Partenonul, murise în închisoare.

Peste noapte, în oraş avură loc două evenimente ieşite din comun. Din nord veniră mesageri, iar veştile aduse umplură oraşul de forfotă. Iniţial, am crezut că mult aşteptata pătrundere în Grecia dinspre Balcani a contemporanilor se produsese, în sfîrşit. S-a dovedit însă foarte curînd că ne înşelam. Oracolul din Delphi profeţise că o continuare a războiului avea să ducă la distrugerea Atenei, iar pentru Sparta, cît şi pentru întreaga Grecie, acesta avea să fie un dezastru de proporţii nemaiîntîlnite. Se spunea că aceasta era semnificaţia uriaşei păsări şuierătoare care se arătase pe cer în ziua solstiţiului.

Nimeni în Atena nu adusese pînă atunci vorba de ziua în care survolasem oraşul. Cu siguranţă, zeci de mii de oameni zăriseră avionul, dar nimeni nu scosese o vorbă cu privire la acel incident. A-l menţiona ar fi însemnat a cocheta cu ghinionul, a ispiti providenţa întru materializarea celor mai sumbre prevestiri. Şi iată că, în sfîrşit, înţelesul ciudatei întîmplări fusese desluşit. Cuvintele oracolului au produs un efect mult mai puternic decît mă aşteptasem. Discuţiile auzite în treacăt în Agora şi în amfiteatrul de la Poikile păreau cît se poate de raţionale. Cu toate acestea, credinţa instinctivă în supranatural părea adînc înrădăcinată în conştiinţa localnicilor. Vechile credinţe răbufneau cînd şi cînd la suprafaţă, aşa cum în Anglia secolului XX întîlneai pe alocuri rămăşiţe ale mentalităţilor Evului Mediu.

În ceea ce ne priveşte pe noi, efectul imediat a fost o îmbunătăţire a cotei de popularitate. Însuşi motivul pentru care căzuserăm în dizgraţia localnicilor, pledoaria însufleţită a lui Morgan pentru pace, devenise de-acum cuvîntul de ordine al oracolului. Care să fi fost motivul unei astfel de profeţii? Nici unul dintre noi nu reuşea să-şi amintească de vreo menţiune istorică de acest fel.

O dată cu recăpătarea popularităţii, a crescut şi interesul pentru muzica noastră. Alex părea a-şi fi pierdut orice reţinere în ceea ce privea cîntatul în public. Mi-am închipuit că această dezinhibare a sa se datora, în mare măsură, fetei cu care locuia acum, o corintiană foarte frumoasă pe nume Lais. Fata era mai înaltă decît majoritatea grecoaicelor şi blondă ca multe dintre ele. La început, fusesem surprins de numărul mare al locuitorilor blonzi. Desigur, această dominanţă se datora moştenirii din epoca dorică, cînd avusese loc o primenire a fondului genetic al populaţiei, datorită aportului masiv al celor veniţi din nord. Cert este că Alex se pricopsise cu un exemplar pe cinste. "Să-i fie de bine!", îmi spuneam în sinea mea. Alex nutrea, se pare, o pasiune puternică pentru muzica ţigănească ungurească, ce s-a dovedit a fi pe gustul localnicilor. În ceea ce ne priveşte, genul acesta de muzică ni se părea frivol, dar localnicii se amuzau de minune, învîrtindu-se ca nişte dervişi.

Mi-am jucat rolul aşa cum se cuvenea, dar fără prea mare tragere de inimă. Mă îngrijora absenţa oricărei veşti din exterior. Tăcerea alor noştri părea de necrezut. A urmat apoi o a doua întîmplare stranie.

Curînd după episodul cu iahtul, am încercat să punem în funcţiune radio-receptorul. N-am reuşit să prindem nici cel mai mărunt sunet. Convinşi că receptorul era defect, am încercat să transmitem noi înşine ceva, şi-am fost la un pas de a strica aparatul. Într-o după-amiază am pornit singur într-o lungă

drumeţie. Cînd am ajuns la şaisprezece kilometri de Atena, am dat drumul emiţătorului, pe care reuşisem să-l iau cu mine fără să fiu observat. La întoarcerea în oraş, am aflat că Morgan recepţionase perfect transmisia mea. Desigur, receptarea unui mesaj transmis de la şaisprezece kilometri nu era totuna cu primirea unor semnale emise de la mii de kilometri distanţă. Dar emiţătoarele celor de-acasă erau cu mult mai puternice decît micul nostru aparat. Exista, desigur, o explicaţie simplă, aceea a unei fiabilităţi scăzute a receptorului. Pe de altă parte, era posibil să fi fost vorba de cu totul altceva.

Ceilalţi nu trecuseră prin experienţele ciudate pe care îmi fusese dat să le trăiesc în august şi septembrie. Acesta era, poate, motivul pentru care eu eram cel mai alarmat de această ciudată tăcere. Mi-era teamă că se produsese o altă modificare majoră. N-ar fi fost deloc de mirare ca juxtapunerea unor lumi şi a unor epoci diferite să fi luat sfîrşit, la fel de brusc precum se produsese. Poate că lumile diferite se apropiaseră, ca prin farmec, pentru scurtă vreme, despărţindu-se din nou după un răgaz. Era posibil ca noi să fi reuşit această întoarcere în timp, în secolul V înainte de Hristos, dar retragerea nu mai era de-acum cu putinţă. Poate că prietenii noştri din Marina Regală nu aveau să mai ajungă niciodată în largul coastei cretane, precum ne fusese înţelegerea...; oricum, nu în această lume. Altfel nu-mi puteam explica, cu nici un chip, izolarea prelungită faţă de lumea exterioară.

Aceste gînduri mă copleşeau. Pe măsură ce sorocul vizitei noastre se apropia, deveneam din ce în ce mai morocănos şi mai tulburat. Vremea era potrivnică, marea era agitată şi nu aveam cum să urcăm la bordul iahtului. Nu mai ştiam nimic concret despre el, dar bănuiam că se mai afla încă în mîiinile constructorilor de nave. Nu acest aspect al problemei mă îngrijora însă cel mai mult. Nutream cu ardoare întoarcerea pe mare din dorinţa de a nu-i deranja prea mult pe localnici. Dacă ei hotărîseră altfel, cu atît mai rău. Nu ne rămînea decît să aşteptăm aici intruziunea lumii exterioare, în cazul în care ea avea să se mai producă vreodată. Iar dacă lumea exterioară nu mai exista... Ei bine, în acest caz n-avea nici un rost să mai plecăm pe mare.

Pe măsură ce zilele treceau, simţeam cum sîngele începe să-mi clocotească în vine. Încercam să-mi astîmpăr încordarea prin lungi şedinţe pasionate de cîntat la pian. Casa noastră nu era prea mare, iar aceste reprize furtunoase de muzică sfîrşiră prin a-i obosi pe tovarăşii mei. Tot mai des, mă gîndeam să plec undeva departe, undeva unde să pot cînta în linişte, numai pentru mine însumi şi fără tensiunea pe care mi-o inducea prezenţa publicului. Şi, la urma urmei, mă săturasem să fiu

mereu a cincea roată la căruţă. Morgan şi Anna alcătuiau o pereche, la fel ca şi Alex şi prietena lui. Doar eu rămăsesem singur. Ceva nu era în regulă.

CAPITOLUL DOISPREZECE
Largo Appassionato

Ceilalţi au salutat cu un entuziasm abia disimulat intenţia mea de a pleca pentru cîteva săptămîni pentru a compune. Aici apărea o întrebare: unde anume? Aveam nevoie de spaţii mai largi. Vara, cînd nimic nu te împiedica să îţi petreci afară ziua toată, căsuţele ateniene erau minunate. Iarna însă, înghesuiala devenea chinuitoare. Şi totuşi, unde să găsesc un loc potrivit? Oriunde aş fi căutat, oraşul era supraaglomerat. Am început să întrebăm în dreapta şi-n stînga, doar-doar avea să se ivească o soluţie. Şi, într-adevăr, aceasta n-a întîrziat să apară, de unde nici nu ne-am fi aşteptat.

Furtunoasele mele dezlănţuiri în faţa pianului nu trecuseră neobservate. Atenienii regăseau în ele ceva din nebunia dionisiacă. De asemenea, dansurile şi vesela muzică ţigănească pe care le interpretam adesea pentru numeroşii noştri vizitatori păreau închinate lui Dyonisos. Am aflat că, la vreo douăzeci şi cinci de kilometri de oraş, în sudul peninsulei, se afla un templu al zeului. Era amplasat într-un loc liniştit, pe malul mării. Aş fi putut să mă retrag acolo, dacă-mi doream să fiu singur. Puteam să iau cu mine doi sclavi... mă rog, doi servitori, care ar fi putut să-mi poarte de grijă. Atenienii erau de părere că aceasta era soluţia cea mai logică.

Am vizitat templul. Într-adevăr, spaţiu era din belşug. Dar nu locul în sine nu-mi plăcea, ci vînturile care, aici, se făceau din plin simţite. Cu toate acestea, aici n-aş fi dus lipsă de lemne, care se găseau la îndemînă, în cantităţi uriaşe. Aici, focul avea să fie mai uşor de făcut decît în oraş. În general, soluţia putea fi viabilă.

Tranziţia de la viaţa din oraş la cea retrasă s-a făcut lin, fără incidente. Din nou am fost uimit de uşurinţa cu care pianul a fost transportat cale de douăzeci şi cinci de kilometri. Cei doi slujitori de vîrstă mijlocie au acceptat să mă însoţească. În lunile ce au urmat, cu ajutorul lor, am deprins cunoştinţe satisfăcătoare de greacă. N-am avut de ales căci, izolat fiind în acea pustietate, n-aveam cu cine schimba o vorbă. Nu simţeam o nevoie irepresibilă de a vorbi, dar erau o mulţime de probleme practice legate de traiul de zi cu zi ce se cereau rezolvate. Focul trebuia făcut numai în anumite locuri, aveam nevoie de o masă pentru scris şi aşa mai departe.

Mă simţeam cuprins de febra compoziţiei. Înainte, compuneam mînat de un soi de datorie, ştiind că aceasta-mi era meseria. Obişnuiam să-mi fac planuri despre ceea ce

aveam de gînd să compun şi, în mare parte, le şi duceam la îndeplinire. Acum însă, n-aveam nevoie de nici un plan. Sunetele îmi veneau în minte din senin, nu trebuia decît să le aşez într-o anumită ordine şi să le aştern pe hîrtie. Cu timpul, mi-am dat seama că aceasta era adevărata cale spre muzică. Muzica bună se naşte atunci cînd ştii că n-ai de ales, trebuie să o scrii. Această "constrîngere" era o urmare a întîmplărilor din ultimele luni, a şocului, a tragediilor la care fusesem martor, de la bun început. Era o reprezentare a gîndurilor soldaţilor ieşiţi din tranşee într-o lume curată şi paşnică, precum cea dinaintea războiului. Era o descriere a uriaşei Cîmpii de Sticlă, cu minunatele ei culori scăpărătoare. Era o odă închinată civilizaţiei delicate - şi totuşi, atît de plină de excese - în care trăiam acum. Singurătatea, agonia şi grandoarea îşi dădeau întîlnire cu misterul, acolo, în mintea mea. Desigur, sentimentele nu lipseau. Rînd pe rînd, sunetele se îmbinau, amplificîndu-se, dînd expresie simţămintelor.

Lucram cu o intensitate crescîndă. Cei doi slujitori greci erau convinşi că înnebunisem şi, într-un anume sens, chiar aşa era. Nu mai fusesem niciodată atît de absorbit de muncă. Serile, mă culcam stors de puteri. În chip straniu, nu sufeream deloc de insomnii şi, pe de altă parte, mă trezeam devreme, pe deplin înviorat. Timpul trecea pe nesimţite. Un prim rezultat al acestui efort a fost o simfonie, cu tot cu aranjamentul orchestral. Nu-mi rămăseseră de rezolvat decît detaliile de rutină ale finalizării. N-avea rost să-mi pierd timpul ocupîndu-mă de mărunţişuri, în timp ce mă bîntuia febra creaţiei. M-am cufundat pe dată în compunerea a două sonate sau, mai curînd, a unor sonate-fantezii. Ispita ştergerii graniţelor dintre formele canonice s-a dovedit irezistibilă. Simfonia avea o structură proprie, dar nu era cea înscrisă în definiţiile canonice.

Am început apoi o piesă la care aveam să trudesc vreme de aproape două luni, o piesă pentru orchestră şi cor. O vreme, m-am agitat fără rost, spumegînd de furie: îmi lipsea o temelie literară, cuvintele care să exprime trăirile acelor clipe. Mai multe zile, m-am zvîrcolit în zadar, pînă cînd am ajuns la concluzia potrivită: puteam să compun mai întîi muzica, să concep schemele ritmice, urmînd ca, ulterior, să scriu eu însumi versurile potrivite. Era genul de lucrare la care visează toţi compozitorii. În vechime, ea ar fi devenit o Liturghie, pornind de la un text prestabilit. Lipsa mea de credinţă m-a determinat să nu iau drept punct de pornire "Crezul", de pildă, de teamă că astfel mi-aş fi transformat lucrarea într-o parodie a unei vechi Liturghii.

Noua mea idee îmi permitea să edific structura muzicală pe parcurs. Nu eram inhibat de necesitatea utilizării unor

cuvinte lipsite de sens. Înţelesul profund era însăşi creaţia, sensul şi scopul întregii lumi. Căzusem pradă tragediei omului care conştientizează aceste probleme, fără a avea la îndemînă rezolvarea. Nu doream însă soluţii facile, care să înceapă cu cuvintele "eu cred..." Mă tulbura alăturarea existentă în sinele fiecăruia dintre noi, între primitiv şi ceva superior.

La început, tovarăşii mei şi prietenii atenieni veneau destul de des să mă vadă. Însă întreruperile lor mă determinau să devin atît de nepoliticos, încît vizitele s-au rărit.

Primele flori începuseră să-şi facă apariţia, iar eu mă preschimbasem într-un pustnic. Chiar şi Alex încetase să mai treacă la fel de des pe la mine. Mi-am dat seama destul de tîrziu de acest lucru, fiind peste măsură de ocupat. Cu siguranţă, o minte mai simplă ar fi ajuns lesne la concluzia că îmi găsisem locul potrivit, devenind un preot nebun al templului lui Dyonisos. Dar munca mea se apropia de sfîrşit, flacăra creaţiei începea să se domolească. Privind în jur, am devenit conştient de locul în care mă aflam şi am început să mă gîndesc din nou la lumea de fiecare zi. Acum nu mai încăpea îndoială: previziunile mele cele mai pesimiste se adeveriseră: diferitele epoci ale Pămîntului, după ce fuseseră reunite pentru o vreme, se despărţiseră din nou. Altminteri, civilizaţia violentă a Europei moderne şi-ar fi făcut de mult simţită prezenţa.

Pe măsură ce zilele primăverii deveneau mai lungi, nerăbdarea nu-mi dădea pace. Simţeam din nou nevoia tovărăşiei umane. Am hotărît că venise vremea să mă întorc în oraş şi, într-o bună zi, am parcurs, de unul singur, cei douăzeci şi cinci de kilometri ce mă despărţeau de Atena. După liniştea în care fusesem cufundat o iarnă întreagă, vacarmul cetăţii mi-a izbit urechile. Ajuns în pragul casei prietenilor mei, am tresărit, înfiorat de teama că n-aveam să-i mai găsesc, că plecaseră, lăsîndu-mă singur într-o existenţă cu totul nouă. Dar ei şi-au făcut imediat apariţia; erau toţi din cale-afară de bucuroşi să mă regăsească teafăr.

Veştile aflate nu erau însă prea îmbucurătoare:

- Aţi aflat ceva despre ai noştri?

- Absolut nimic, îmi răspunse Morgan.

Pe chipul lui am desluşit, în sfîrşit, îngrijorarea.

- Ce-ar putea oare însemna toate astea? Trebuiau să fi ajuns demult aici! De ce n-a venit nimeni încoace?

- Cred că a venit timpul să spunem lucrurilor pe nume.Într-un fel sau altul, lumea şi epoca în care ne aflăm s-a îndepărtat din nou de vremurile contemporanilor noştri. Habar n-am cum s-a întîmplat asta, şi nu ştiu nici cum a fost posibilă

vremelnica lor apropiere. Acum însă, sîntem din nou în derivă, altă explicaţie nu poate exista.

Dintre cei trei camarazi ai mei, Alex a fost cel mai puţin afectat de rostirea brutală a adevărului; lui îi rămăsese măcar consolarea prezenţei prietenei sale. Anna începu să plîngă încet, în vreme ce Morgan încerca să o liniştească. Apoi, acesta din urmă se întoarse spre mine:

- Ce-i de făcut? Trebuie să ne hotărîm cum vom acţiona de-acum încolo.

- Ce mai ştiţi despre iaht? N-aţi mai auzit nimic despre soarta lui?

- Se pare că prietenii noştri atenieni au cam încurcat-o. Motorul a fost, se pare, cel ce le-a dat de furcă. Totuşi, cu puţin noroc, l-am putea repara.

- Poate c-ar trebui să ne apucăm de profeţii. Nu mă îndoiesc că ne-am descurca de minune!

Am pălăvrăgit ceasuri întregi. M-am hotărît să mă mut înapoi în casă. Desigur, ar fi fost mai logic să-mi fi petrecut iarna în oraş şi să fi plecat la ţară de-abia acum, după venirea primăverii. Dar nimeni nu-şi planifică fiecare clipă a vieţii potrivit criteriilor raţiunii. Ultima perioadă a vieţii mele nu era, cu siguranţă, dintre cele ce se pretează la aplicarea strictă a unor reguli.

Am discutat şi amănuntele legate de mutarea mea. Aveam să revin în oraş cel mai devreme în cursul următoarelor două sau trei săptămîni. Îmi rămăseseră cîteva detalii de finalizat. Desigur, partea cea grea trecuse, dar avea să-mi fie mai la îndemînă să termin orchestraţia în singurătatea templului, decît în zarva permanentă ce domnea în cetate. După ce am căzut de acord în această privinţă, am făcut cale întoarsă către templu.

Cînd munca mea ajunse în etapa ei finală, am început să-mi pierd răbdarea. Nu mă mai simţeam în stare să lucrez cîte zece ori chiar mai multe ceasuri în şir. Am preferat să mă trezesc în zori, să muncesc cîte cinci-şase ore, iar după amiaza să mi-o petrec plimbîndu-mă, pentru a mă culca mai devreme ca pînă atunci. Am început să străbat peninsula încoace şi-ncolo, fără a mă îndepărta însă prea mult. Plănuiam însă şi o călătorie mai lungă. Dacă vremea avea să fie prielnică drumeţiei, în aprilie şi mai urma să străbat Peloponezul.

Într-una din plimbările mele pe coastele muntelui Aegaleos am dat peste un templu uriaş închinat zeului Apollo. Legenda spunea că de pe această culme urmărise Xerxes înfrîngerea flotei sale la Salamis. Templul se înălţa pe o colină năpădită de vegetaţie amestecată cu flori sălbatice. După o iarnă întreagă petrecută în condiţii nu foarte confortabile în

adăpostul meu de pe ţărmul mării, priveliştea mi se părea extraordinară. Aici sus, vremea era incredibil de blîndă. Mi-am amintit de strania profeţie delphică. Şi aceasta venise tot dintr-un templu al lui Apollo; potrivit credinţei localnicilor, însuşi zeul era cel care făcea aceste profeţii.

Împrejurimile templului erau foarte îngrijite. Am urcat treptele templului, lăsînd în urmă strălucirea soarelui şi pătrunzînd în penumbra dinlăuntrul acestuia. În capătul opus al încăperii vaste se zărea o uşă, deschisă spre o grădină interioară. Era plin de flori, iar aerul era încărcat de miresme. Priveam în jur, încîntat, cînd am auzit un foşnet uşor în urmă. M-am întors repede şi am descoperit o tînără femeie ce cobora treptele care ne despărţeau. Era cu totul altfel decît fetele din partea locului. Părul avea obişnuita culoare castanie, dar ochii îi erau cenuşii. La început, am crezut că-mi părea înaltă doar din cauza treptelor. Apoi mi-am dat seama că mă înşelam, că fata era aproape la fel de înaltă ca şi mine.

- E o zi potrivită pentru a întîlni o fată atît de frumoasă într-o astfel de grădină.

Nu vorbeam fluent greaca, dar speram că ştiam destul cît să mă fac înţeles.

- Puţini sînt cei ce vin pînă aici. Fii binevenit!

Nu-mi venea să cred că frumuseţea asta de fată îmi vorbea astfel tocmai mie. Poate că, totuşi, era prea înaltă pentru a părea atrăgătoare unui bărbat grec obişnuit.

- Mă tem că am venit încoace fără să ştiu că am să te găsesc aici şi, prin urmare, n-am adus nici o ofrandă zeului, ori măcar un mic dar care să-ţi cîştige bunăvoinţa.

- Înfăţişarea ta mi te arată a fi străin.

- Norocos va fi bărbatul pe care vei consimţi a-l privi cu drag.

Fata îşi dădu capul pe spate şi izbucni în rîs. Apoi redeveni serioasă şi-mi spuse:

- Ai uitat că nu te mai afli în templul lui Dyonisos.

Spusele ei nu ascundeau însă vreun reproş. Ajunsesem să cunosc îndeajuns de bine cutumele greceşti, încît să-mi dau seama la ce se referise; sau, cel puţin, aşa îmi închipuiam... Doi paşi înainte, doi înapoi, înainte de a lua o hotărîre. Îndeajuns de multă ironie pentru a satisface simţămintele pur omeneşti ale demnităţii, dar nu destul, cît să devină o pierdere de timp. Mortalitatea enormă cauzată de boli şi de război necesita o natalitate pe măsură. Simţindu-mă sigur de mine însumi, am luat mîna fetei, pregătindu-mă să-i servesc un discurs plin de vorbe frumoase, cînd, spre surprinderea mea, fata rosti:

- Trebuie să meriţi ceea ce speri să obţii. Nu uita unde ne aflăm...

Voia să-mi reamintească, desigur, că era o preoteasă a lui Apollo. Cu toate acestea, nu ştiam să existe oprelişti în privinţa a ceea ce aveam de gînd. Poate că alesesem o perioadă nepotrivită a anului?

- Tot ce e preţios trebuie cîştigat. Va fi o plăcere pentru mine să-ţi împlinesc voia.

- Nu eşti tu acel străin ciudat care, vreme de luni întregi, s-a sacrificat pentru Dyonisos?

Genul acesta de observaţii erau de natură a-mi trezi susceptibilitatea. Faptul că fusesem obligat să mă adăpostesc în templul de pe malul mării pentru a evita înghesuiala unei cuşti pentru iepuri nu mi se părea un motiv îndeajuns de întemeiat pentru a fi considerat nebun. Totuşi, bănuiam cam ce gînduri i se învîrteau fetei prin minte. La început, atitudinea grecilor faţă de zeii lor mă derutase. Cel puţin în aparenţă, localnicii nu prea luau religia în serios. Cu toate acestea, cel puţin din anumite puncte de vedere, zeii constituiau o sinteză realistă a virtuţilor şi emoţiilor omeneşti. Nebunia, acţiunile nesăbuite, nestăpînirea, toate moderate de o spontaneitate originală, acestea erau trăsăturile de caracter ale lui Dyonisos şi, la prima vedere, şi ale mele. Într-un fel, era adevărat. Aici, în templul lui Apollo, virtuţile ideale se regăseau în controlul formelor, în estetică în general. Aici, frumuseţea nu era, în mod necesar, un echivalent al senzualităţii.

- Îţi practici arta fără destrăbălare. Aici te afli în casa muzicii.

În sfîrşit, înţelegeam la ce se referise ea. Desigur! Apollo era zeul cîntului şi al muzicii. Nesocotind acest lucru, în însuşi casa zeului, intram în conflict cu acesta. În ochii preotesei sale, săvîrşeam astfel un sacrilegiu. Dacă mai doream totuşi să o înduplec, aveam să fiu nevoit să o conving să-mi ierte nesocotinţa. Evaluînd atent situaţia, am ajuns la concluzia că acţiunea de înduplecare era pe deplin motivată, cu condiţia să nu iau lucrurile prea în serios. Tocmai mă întrebam cum să încep, cînd fata mă întrebă:

- Mai ţii minte ce i s-a întîmplat satirului Marsyas?

Mi-am stors creierii, încercînd să-mi amintesc cine naiba mai fusese şi acesta. Fără îndoială, mă compara cu el, iar din tonul ei am dedus că această comparaţie nu era deloc în avantajul meu. Apoi mi-am amintit că satirul cu pricina îl provocase pe Apollo la o întrecere muzicală, unul dintre ei la flaut, celălalt la liră. Din cîte-mi aminteam, bietul Marsyas o sfîrşise prost.

- Sînt gata să iau parte la o întrecere cu orice adversar pe măsura mea.

- Te laşi pradă unei mîndrii prosteşti.

Nu mi-am putut stăpîni un zîmbet: gîndul unei întreceri între o liră primitivă şi un pian mi se părea ridicol.

- Chiar crezi că o asemenea întrecere ar fi posibilă? am întrebat, sincer neîncrezător.

În loc de răspuns, fata mă conduse în templu şi-mi arătă o liră înaltă de aproape un metru. Apoi începu să cînte. Intenţiile ei erau cît se poate de clare. Fata - sau altcineva dintre slujitorii templului lui Apollo - era cu adevărat dornică să se angajeze într-o competiţie muzicală.

- Va trebui să-mi aduc aici instrumentul.

- Era de aşteptat. Te voi aştepta cu două zile înainte de următoarea lună plină. Poţi să aduci cu tine orice doreşti şi pe oricine doreşti. Vom începe la jumătatea ultimei treimi a zilei.

Am părăsit templul pe poarta principală, conversînd ca doi prieteni. Am străbătut împreună pajiştea, către cărarea ce cobora coasta îndeajuns de abruptă a muntelui. Mai rămăseseră cîteva amănunte de lămurit:

- Cine va fi arbitrul întrecerii? am vrut să aflu.

- Noi doi, în egală măsură.

- Dar miza? Ce va cîştiga învingătorul şi ce anume va pierde învinsul?

- Dorinţa ta a fost destul de limpede. Cît despre pedeapsa ce i se cuvine celui învins, te voi lăsa să te gîndeşti la ea în zilele ce vor urma.

Am coborît cărarea într-o stare de spirit excelentă. Singura mea îngrijorare în privinţa întrecerii fusese cauzată de arbitri. Dacă dreptul de vot ar fi fost conferit unor persoane neavînd urechea formată, orice s-ar fi putut întîmpla. Aşa, însă, singurii arbitri fiind eu şi fata, puteam oricînd ajunge la un compromis.

M-am aşezat la pian, încercînd să reconstitui din memorie melodia interpretată de fată. Era o piesă frumoasă, puţin tristă, însă categoric superioară oricărei melodii auzite de cînd mă aflam în Grecia. Cineva din templu, poate chiar fata, poseda un talent ieşit din comun pentru compoziţie. Cu siguranţă, fata era conştientă de acest lucru; mai mult ca sigur, acesta fusese motivul provocării. Am început să cînt diverse variaţiuni pornind de la acea melodie. Era, cum am mai spus, o melodie foarte frumoasă, dar nu era cu nimic superioară oricărei piese pe care mi-o puteam aminti. Avînd la dispoziţia mea întreaga literatură muzicală europeană, nu-mi era deloc teamă de rezultatul concursului.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, am revenit la Atena. Istorisirea mea i-a provocat lui Alex, aşa cum mă aşteptasem, unul din obişnuitele-i accese de rîs isteric.

- E grozav, e de-a dreptul minunat!

Bineînţeles, bunul meu prieten Alex a avut grijă ca vestea întrecerii să se răspîndească. Pentru el, era poanta secolului. N-am fost însă deloc surprins să aflu că, pentru greci, întrecerea era un lucru cît se poate de serios. Cîţiva - şi îmi amintesc în mod deosebit de un tip pe nume Diagoras - au ţinut morţiş să mă felicite, spunînd că venise vremea ca vechile superstiţii să fie spulberate. Din gravitatea cu care o spuneau, am dedus că aceste superstiţii erau cu mult mai adînc înrădăcinate decît îşi închipuiau ei.

Bănuiesc că, dacă oamenii n-ar fi crezut cu tărie că zeul era capabil să se descurce singur, m-aş fi aflat într-o situaţie nu tocmai roz. În acel caz, vina mea ar fi fost echivalată cu profanarea unui templu, iar nu cu o insultă oarecare.

Îngrijorarea mea că pe munte aveau să se adune prea mulţi spectatori era, se pare, împărtăşită şi de Boule, sfetnicul cetăţii. A fost aşadar emis un decret, conform căruia, cu excepţia prietenilor mei, nimănui nu-i era îngăduit să se apropie de templu la o distanţă mai mică de zece stadii, adică aproximativ un kilometru şi jumătate.

De-abia în dimineaţa zilei cu pricina am devenit pe deplin conştient de posibilele implicaţii ale situaţiei în care mă găseam. Iniţial, nu fusese vorba decît de o întrecere între mine şi preoteasa lui Apollo. Nimic, în discuţia noastră, nu sugerase posibilitatea unei întreceri publice. De fapt, se întîmplase exact aşa cum nu-mi doream eu. Sperasem să evit un concurs cu public. Şi totuşi, în cele din urmă, exact aşa avea să fie. Ba chiar mai rău: în atare condiţii, cum aş fi putut oare cîştiga întrecerea? Chiar dacă preoteasa se declara învinsă, n-ar fi putut să declare în faţa mulţimii acest lucru, căci credincioşii ar fi sfîşiat-o. Compromisul la care năzuiam avea să se preschimbe într-o uriaşă batjocură la adresa mea, dacă slujitorii templului nu erau de acord să mă susţină. Era limpede, mă păştea o mare nenorocire. Mi-am dat seama că preoteasa plănuise acest lucru încă de la bun început. În ochii ei, vina mea faţă de zeu era, cu siguranţă, incalificabil de gravă. Am început să urc cărarea pe la jumătatea dimineţii, în cu totul altă stare de spirit decît atunci cînd o coborîsem, cu nu multă vreme în urmă.

Previziunile mele s-au dovedit adevărate. Deşi era abia trecut de amiază, un public numeros se adunase deja pe platoul din faţa templului. Ordinele conducătorilor cetăţii fuseseră respectate numai pînă la un punct. Păstrau o distanţă de numai

trei sute de metri faţă de templu. Sînt convins însă că înşişi conducătorii s-ar fi apropiat mai mult, dacă nu le-ar fi fost teamă că vor stîrni revolta poporului. Am fost acostat de un bărbat scund şi urît:

- E adevărat că l-ai provocat pe zeu la întrecere?

- E adevărat că există un zeu? i-am replicat.

- Dacă l-ai provocat, înseamnă că există.

Bărbatul mă măsură din priviri o vreme, apoi adăugă, gînditor:

- Se pare că va fi o întrecere interesantă.

L-am privit eu însumi cu atenţie.

- Pot să-ţi pun şi eu o întrebare? Eşti sigur de vreun lucru din cîte există?

- Sînt sigur că vara e cald şi iarna e frig.

- Şi nu eşti sigur de faptul că ai tăi concetăţeni au prea multe prejudecăţi?

- Ba da, sînt sigur şi de asta. Ei afirmă că ultimul om care a cutezat să provoace zeul la întrecere a fost jupuit de viu. De asta, însă, *nu* sînt sigur.

- Hm... Mulţumesc pentru încurajare!

M-am despărţit de el acolo unde începeau scările ce duceau în templu. Ajunsesem deja sus cînd, străfulgerat de un gînd, am întrebat:

- Chiar aşa, i-aţi plătit lui Asclepios cocoşul pe care i-l datoraţi?

Ce nebunie! îmi spuneam, pătrunzînd în penumbra templului. *Nu poate fi adevărat!* Dar coloanele de piatră şi dalele de marmură de sub tălpi erau cît se poate de reale, la fel ca şi pianul care mă aştepta. Era o întîlnire stranie, între două lumi complet diferite.

Reuşisem să deduc care era locul cel mai potrivit pentru aşezarea pianului, în scopul obţinerii unor efecte subtile de rezonanţă. Cei care îl caraseră pînă aici nu ştiau însă de alegerea mea, astfel încît a fost nevoie ca pianul să fie reamplasat. Deîndată ce m-am declarat mulţimit, cărăuşii spălară putina cît putură de repede.

Îmi mai rămăsese de dus la bun sfîrşit lunga şi complicata operaţiune de acordare a pianului. Voiam ca totul să fie perfect, pentru a beneficia la maximum de avantajele acusticii templului.

Ziua intrase deja în ultima ei treime; nu mai aveam prea mult de aşteptat. Am ieşit din templu şi am dat peste Alex, Morgan şi Anna, însoţiţi de cîţiva dintre prietenii greci care mai rămăseseră de partea mea.

Alex avea remuşcări din cauza agitaţiei pe care o stîrnise ceea ce el crezuse a fi o simplă "glumă".

- Nu-ţi face griji, mi-a spus. Nu trebuie decît să cînţi. Vei pierde doar dacă nu-ţi vei recunoaşte limitele.

Le-am sugerat prietenilor mei să străbată templul şi să se aşeze în mica grădină interioară. Pianul avea să fie aproape de ei şi astfel aveau să audă mai bine.

- Se pare că vom avea parte de o seară plăcută, remarcă Anna.

Înclinam să-i dau dreptate. Proprietăţile de propagare a sunetului ieşite din comun constituiau una din marile taine ale amfiteatrelor greceşti. În anumite seri, sunetul se propaga orizontal în incintele acestora, în loc de vertical, cum se întîmpla în amfiteatrele situate în zonele nordice ale continentului.

Templul nu era prea bine luminat. Spre norocul meu, mă hotărîsem din timp să nu mă bazez decît pe propria-mi memorie. Cum lumina de-afară avea să se diminueze treptat, lectura partiturilor ar fi devenit, încetul cu încetul, deosebit de anevoioasă. De fapt, nu latura muzicală a întrecerii era cea care mă îngrijora, ci conotaţiile ei politice. Eram înclinat să cred că totul fusese o enormă farsă, pusă la cale imediat după sosirea noastră în aceste locuri.

Pînă acum, în templu nu se arătase nici unul dintre adversarii mei potenţiali. Într-un tîrziu, în templu îşi făcu apariţia un preot. Ca şi tînăra fată pe care o întîlnisem aici, avea părul castaniu şi era la fel de înalt. În semiîntuneric, mi-a fost imposibil să desluşesc ce culoare aveau ochii noului venit.

- Mai eşti dispus să te întreci cu zeul? mă întrebă el.

Avînd în vedere situaţia în care mă aflam, ar fi fost mai înţelept dacă aş fi renunţat la concurs. Ce rost avea să intru într-o încurcătură de natură politică? Cu toate acestea, întrecerea avea drept obiect muzica. Cum să mă retrag dintr-o competiţie în domeniul meu? E posibil să fi continuat şi din orgoliu; mă îndoiesc însă că acesta a fost motivul principal.

- Da, voi merge pînă la capăt.

Preotul se retrase. Cîteva minute mai tîrziu, în vasta încăpere răsunară cele dintîi acorduri. Melodia era aceeaşi, dar instrumentul nu. Sunetul era mai limpede, mai pătrunzător. Acordurile erau pline de hotărîre. Dacă fata era cea care cînta şi de astă dată, însemna că întîia oară mă păcălise. Linia melodică principală fu urmată de o variaţiune complexă, după care tema se reluă, fără vreo întrerupere. Am perceput însă o tonalitate aparte, imposibil de definit. Au urmat apoi alte trei variaţiuni, interpretate sprinten, cu mare îndemînare. După fiecare, tema era reluată, cu unele modificări subtile. Motivul iniţial părea că evoluează, prin secţiunile intervenite în

structura sa complexă. Asta a fost tot ce-am observat, într-o primă etapă. Piesa a durat vreo şase sau şapte minute.

A venit, în sfîrşit, rîndul meu. Hotărîsem să păstrez o tonalitate asemănătoare cu cea a muzicii ascultate mai devreme. Liszt, mi se pare, vorbea despre acest mod de a alege partitura ca despre o scoatere a octavelor din mînecă. Am interpretat patru studii de Chopin, pe care le socoteam a fi replica potrivită. Deşi mă străduisem să dau interpretării mele o notă relaxantă şi delicată, era evident că pianul răsuna mai puternic decît instrumentul din culise - oricare ar fi fost acesta. Calitatea muzicii auzite mă luase prin surprindere. Era o miniatură minunată, cu mult superioară oricărei melodii pe care îmi fusese dat să o ascult în oraş. Începeam să mă întreb cine era cel care cînta.

Runda care a urmat a devenit, aşa cum mă aşteptam, ceva mai serioasă. Sunetele erau mai pline, mai impregnate de solemnitate, fără a se neglija însă acurateţea detaliilor. Un neofit ar fi desluşit tonuri şi semitonuri, exact ca în muzica vremurilor noastre. Cu toate acestea, nu era aşa: aveam de-a face doar cu semitonuri. Impresia existenţei unor note lungi era dată de interpretarea în strînsă succesiune a unor note scurte. Era o manevră imposibil de efectuat la pian, oricît de repede s-ar mişca degetele interpretului pe clape. Reacţia clapei la apăsare durează atît de puţin, încît în momentul în care degetul o apasă pentru a doua oară consecutiv cea dintîi notă emisă s-a stins, nota următoare auzindu-se distinct, ca un sunet separat. Cel care cînta la acel instrument atingea coarda cu puţin timp înaintea stingerii primei vibraţii, în cazul în care dorea să obţină o notă lungă. Se crea astfel o uşoară senzaţie de modulare, obţinîndu-se o notă lungă, dar neuniformă, spre deosebire, de pildă, de atingerea corzilor unei vioare cu arcuşul. Separarea ritmică era detectabilă. Această tehnică era unul dintre motivele pentru care sunetul părea atît de deosebit. Aveam impresia că interpretul ciupeşte corzile cu o viteză extrem de mare, iar acestea reacţionau parcă instantaneu. Cam atît am reuşit să înţeleg, analizînd notele auzite.

Nu eram încă lămurit potrivit căror reguli de restricţie erau alese notele. Nu era o muzică tonală, nu toate notele erau utilizate. Era cu totul diferită de modul nostru de a concepe muzica şi sistemele de tonalităţi. Structura era mult mai complicată decît cea a piesei pe care o ascultasem mai devreme. Lucrarea aceasta părea să-şi aibă propriul set de reguli, dependente de însăşi forma ei. Restricţiile de utilizare a notelor depindeau de locul notelor în cauză. Canonul iniţial era diferit de cel final şi cu totul altul decît, să zicem, cel al părţii

mediane, de parcă dezvoltarea generală a operei ar fi influenţat structura ei.

Consemnez toate acestea pentru a demonstra că nici măcar unui muzician experimentat nu i-a fost defel uşor să sesizeze fiecare aspect. Era limpede că aveam de-a face cu o compoziţie subtilă şi plină de complexitate. Am avut un ultim gînd pentru cei adunaţi în faţa templului: cu siguranţă, muzica zeului nu era mai uşor de înţeles decît propria-mi muzică, pentru ei. În ceea ce mă priveşte, la sfîrşitul celei de-a doua piese cîntate de adversarul meu m-am simţit străbătut de primul fior al înţelegerii.

Am reacţionat aproape instinctiv, atacînd *Arta fugii*. Am cîntat din memorie, lăsînd armoniile să se prelingă prin vîrfurile degetelor. La sfîrşit, uitasem cu totul de cei de-afară şi de prietenii care mă ascultau din grădina interioară; cîntasem numai pentru rivalul meu, ascuns vederii undeva în cotloanele templului din ce în ce mai întunecat.

O dată cu începerea celei de-a treia runde a întrecerii, totul s-a schimbat. Muzica interpretată de adversarul meu era acum alcătuită din tonuri pline, rare şi maiestuoase. Calitatea şi forţa interpretării alcătuiau un omagiu potrivit pentru zei. Nu înfruntam o preoteasă ori un preot, ori chiar o mie de preoţi ai lui Apollo, ci o putere ce nu putea fi ignorată, care mi se adresa doar mie, iar nu mulţimii. Nu era o bucată muzicală potrivită gusturilor populare, fie ele chiar cele ale secolului douăzeci. Era exact acea muzică ce putea pretinde, fără sfială, calificativul măreţiei lui Apollo.

Deşi ascultarea atentă nu-mi permitea să analizez, ci doar să ascult, eram de-a dreptul copleşit de ambiţia tonală şi tresăltam nerăbdător în aşteptarea notei următoare. Chiar înainte de încheiere, mi-am dat seama că replica mea nu putea fi decît una singură.

Am început *Adagio sostenuto* din Opus 106 al lui Beethoven. În măsura în care îmi stătea în putinţă, menţineam un ritm cît mai rar. Deşi voluminoasă, această introducere se cerea prelungită cît mai mult. Acustica templului era minunată, fiecare notă răsuna limpede şi corect. Minutele se scurgeau, iar muzica îşi urma neabătut cursul. Chiar dacă acela cu care mă confruntam era însuşi zeul, am socotit că venise vremea ca el să afle cîte ceva despre profunzimea agoniei umane. Ajunsesem la arpegiul grav al încheierii acelei prime părţi, cînd m-a izbit, brusc, conştiinţa riscului enorm pe care mi-l asumasem, cîntînd din amintiri. Dar memoria nu m-a lăsat în acele clipe de cumpănă. Nu mi-aş fi iertat niciodată un eşec în acele circumstanţe.

A urmat o pauză lungă, dar ştiam că întrecerea nu se sfîrşise încă. Răgazul avea mai curînd o motivaţie estetică. Stăteam singur, aşteptînd în întuneric, cînd un foşnet de paşi uşori mă făcu să mă întorc. Era fata, preoteasa lui Apollo, purtînd o rochie din cale-afară de frumoasă, ce nu semăna însă deloc cu veşmintele purtate de femeile ateniene. Rochia era prinsă în jurul gîtului într-un mod ce amintea de costumaţia tradiţională a unei chinezoaice.

- Acum va trebui să cînţi ceva compus de tine însuţi.

După această poruncă rostită cu o voce calmă, fata dispăru.

Am simţit că-mi fuge pămîntul de sub picioare atunci cînd în încăpere au răsunat puternic, triumfătoare, primele note ale compoziţiei adversarului meu. Ca proporţii, această bucată era mai amplă decît precedentele. Avea amplitudinea unei simfonii, deşi îi lipsea orchestraţia, totul era realizat de acel misterios instrument cu coarde. După umila-mi părere, culoarea dată de o orchestră ar fi sporit considerabil forţa acestei realizări magistrale. Nu ştiu în ce măsură aveam competenţa de a emite aprecieri asupra acestei piese, urechea mea fiind obişnuită cu stilul clasic. Totuşi, ceea ce-mi era dat să aud îmi confirma limpede faptul că pierdusem orice şansă de a cîştiga întrecerea. Nu m-am lăsat însă cuprins de disperare, ci am ascultat cu atenţie pînă cînd ultimul acord s-a stins.

Ştiam că acestei viziuni creatoare nu-i puteam răspunde decît cu alta pe măsură. Aş fi avut însă nevoie de ajutorul unei orchestre şi al unui cor, iar eu nu aveam la dispoziţie decît un pian. Am încremenit o vreme, în timp ce sudoarea îmi năpădea faţa. Apoi am început să cînt secvenţa *Maiestoso* a ultimei mele compoziţii. Obişnuit de o viaţă să mă ascult cîntînd, mi-am potolit încordarea. Ideile se înşirau docile, una după alta. Treptat, furia cu care lucrasem în lunile de iarnă a pus stăpînire pe mine. Habar n-am cît timp am cîntat. Se lăsase întunericul, iar razele lunii răzbăteau de afară prin porţile deschise ale templului. În sfîrşit, am simţit că venise timpul să mă opresc. Am rămas tăcut, aşteptînd.

Fata se apropie de mine şi, deşi nu schiţase nici un gest limpede, mi-am dat seama că voia să o urmez. Am pornit cu cîţiva paşi în urma ei şi am ieşit pe o uşă laterală, în grădina scăldată de razele lunii. Mirosul florilor era copleşitor.

- Dacă vrei, poţi să te aşezi.

M-am aşezat, dar nu fiindcă aş fi fost din cale-afară de obosit. Pur şi simplu, era cel mai bun mijloc pentru a mă relaxa.

- Care ţi-e verdictul? mă întrebă fata.

Aşadar, adversarii mei, indiferent cine erau, îşi respectau cuvîntul dat.

- În privinţa ultimei părţi, nu pot spune nimic. Mi-ai cerut să cînt ceva compus de mine. Nimeni nu-şi poate evalua propria creaţie. Cît priveşte celelalte trei părţi, nu cred că am pierdut.

- Doreşti să te declari învingător, chiar şi fără a patra şi ultima parte?

M-am gîndit îndelung. Toate instinctele îmi spuneau că nimic nu poate echivala o compoziţie a lui Bach, sau cele mai reuşite dintre lucrările lui Beethoven. Ezitarea mea e o dovadă a faptului că trebuie să ştii cît şi cînd să ceri. Cunoşteam pe de rost operele celor doi mari compozitori, Bach şi Beethoven. Le cunoşteam, aşadar, formidabilele merite. Ascultasem însă numai o singură dată acea stranie muzică nouă. Nimeni nu putea pretinde ca, după o primă audiţie, să-i fi putut aprecia la justa valoare calităţile.

- Nu, nu doresc să mă declar învingător. Dar tu? Care e părerea ta? am întrebat.

Cu o voce blîndă, fata mi-a răspuns:

- Adopt cu bucurie părerea ta.

Am simţit că mi se luase o piatră de pe inimă. Acesta era verdictul cel mai potrivit. Stilurile muzicii noastre erau prea diferite pentru a permite o judecată obiectivă, fie ea favorabilă ori negativă. Doar două compoziţii asemănătoare pot suporta o comparaţie directă, în cazul în care se constată că ele respectă aceleaşi reguli şi se supun aceloraşi restricţii.

- Aşadar, ajungem în punctul de unde-am plecat. Sper însă că nu mă vei mai considera un nebun exaltat.

- Nu te-am considerat niciodată nebun. Voiam doar să te aud cum cînţi.

Insolenţa rece a răspunsului mi-a risipit satisfacţia crescîndă. Fata urmă:

- Fiindcă n-ai avut pretenţii de învingător întemeiate pe propria-ţi compoziţie, îţi voi da ceea ce ai cerut.

Mă conduse cîţiva paşi mai încolo, în grădiniţa lăturalnică, pînă în dreptul unei laviţe netede. Spre surprinderea mea, fetei nu pţărea să-i pese prea mult de mulţimea adunată afară. Era convinsă că localnicii erau din cale-afară de înspăimîntaţi de ceea ce le fusese dat să audă, încît n-aveau să cuteze a pătrunde în templu. Rîdea fără urmă de stînjeneală, iar eu am început să o sărut.

Îmi amintesc de acea noapte ca de un amestec subtil compus dintr-o sumă de ingrediente: momente de pasiune înflăcărată alternînd cu conversaţii şoptite şi rîsete izbucnind precum un izvor în mijloc de codru, parfumul îmbătător al

florilor, crîmpeie de somn şi lungi perioade petrecute zăcînd în linişte - cu ea în braţele mele -, privind la cerul înstelat de deasupra noastră. Timpul era măsurat nu de ceasul meu, ci de poziţia mereu schimbătoare a astrelor. Înainte ca prima geană de lumină să umple cerul pornind de la răsărit, m-am cufundat într-un somn adînc.

M-am trezit avînd convingerea fermă că dormisem mult şi mai bine ca niciodată. Cuprins de o leneşă dezamăgire, am constatat că fata plecase. Apoi, ridicîndu-mă în capul oaselor, am avut parte de cel dintîi şoc. Mă aflam în interiorul unei clădiri. Cu siguranţă însă nu era templul în care adormisem. Vreme de o clipă, am crezut că ajunsesem la închisoare. Apoi, judecînd după confortul din jurul meu, am dedus că nu putea fi vorba de aşa ceva.

Şi asta nu era tot! Eram îmbrăcat într-un soi de pijama ciudată, strînsă pe corp. Părea a fi croită dintr-o singură bucată şi nu reuşeam nici în ruptul capului să-mi dau seama cum putea fi dezbrăcată sau îmbrăcată. Şi materialul era ciudat, multicolor şi foarte fin. Părea o rasă călugărească, dar materialul, prin fineţea lui, respingea o atare comparaţie.

Am sărit din pat. Am constatat atunci că patul nu era nicidecum un pat, ci o porţiune din însăşi podeaua încăperii, înălţată cu cîţiva centimetri faţă de nivelul restului. Covorul - sau ce va fi fost învelişul podelei - era moale la atingere. N-am zăbovit pentru a-l studia, ci m-am îndreptat spre ieşirea din cameră; uşa lipsea. Am pătruns într-o încăpere vastă şi din cale-afară de ciudată. Mobilierul - în sensul propriu al cuvîntului - lipsea cu desăvîrşire. odeaua era acoperită cu acelaşi material albastru închis pe care-l remarcasem în camera în care mă trezisem. Suprafaţa era însă neregulată, prezentînd denivelări aleatorii care, din cîte-mi puteam da seama, nu respectau vreun model cunoscut. Pereţii şi tavanul erau zugrăviţi în culori calde, dar sobre. Culorile dominante erau diferite pe fiecare perete: unul era verde cu nuanţe de galben, altul avea suprafeţe întinse aurii, alt reilea era roşu... Încăperea avea o formă aproximativ rectangulară, iar pereţii erau verticali, dar prezentau aceleaşi denivelări ca şi podeaua. Efectul acestei paradoxale arhitecturi era liniştitor.

O parte a încăperii se deschidea spre exterior şi, prin draperia largă, răzbătea lumina soarelui. Am încercat să trec de cealaltă parte, dar n-am reuşit cu nici un chip să trag deoparte draperia. După cîteva încercări ratate, am descoperit care era secretul: mîna îmi trecea prin material, ca şi cum acesta ar fi fost putred. Am ales calea cea mai evidentă: mi-am luat inima în dinţi şi am trecut de cealaltă parte. În loc să rămînă vizibilă,

spărtura se astupă, de parcă materialul acela ciudat s-ar fi recompus.

Mă aflam pe un balcon larg. Clădirea se înălţa pe coasta unui deal. O cărare o lega de un pîlc de copaci situat în apropiere. Părea a fi singura cale de acces. Era linişte, cu excepţia bîzîitului insectelor. Cît vedeam cu ochii, întreaga colină era acoperită cu flori sălbatice, care alcătuiau un covor continuu, întrerupt din loc în loc de pîlcuri de copaci. În depărtare se zărea o altă casă. În spatele casei se vedea o pajişte întinsă, năpădită de verdeaţă. La orizont, un lanţ de munţi îşi înălţa piscurile înzăpezite către cer.

CAPITOLUL TREISPREZECE
Allegretto e Sempre Cantabile

Mai întîi am fost convins că, în sfîrşit, mă trezisem dintr-un lung coşmar ori îmi revenisem dintr-o stare de febră însoţită de delire. Totul începuse în Hawaii, iar acum aveam impresia că revenisem în Hawaii. Nuanţele luminii solare şi înălţimea munţilor se potriveau cu peisajul hawaiian. Această clădire ciudată era oare un sanatoriu izolat?

Pijamaua pe care o purtam putea fi, la o adică, inspirată de veşmintele tradiţionale hawaiiene. Ceva era însă în neregulă în privinţa materialului: părea teribil de costisitor. Pe de altă parte, din cîte ştiam, nici în visele cele mai îndrăzneţe, vreun arhitect contemporan nu concepuse vreodată o clădire precum aceasta. Nu, locul acesta nu putea fi Hawaii. Munţii se aflau la cel puţin optzeci de kilometri distanţă, iar vizibilitatea era extraordinară. În Hawaii, ar fi trebuit să văd şi ţărmul oceanului, dar nu era nici urmă de aşa ceva. E drept, şi în Hawaii se găseau pajişti înflorite, dar nimic comparabil cu cea care se întindea în faţa ochilor mei.

Am trecut în revistă evenimentele recente, în căutarea unui indiciu. Eram convins că îmi petrecusem noaptea în templu. Şi totuşi, acest ţinut nu era, în mod sigur, Grecia. Stilul arhitectonic al casei şi peisajul nu erau cele greceşti.

Deşi, în ultima vreme, se petrecuseră o mulţime de lucruri ieşite din comun, nici unul dintre ele nu mă afectase în mod nemijlocit. Acesta era cel dintîi care îmi afecta în mod radical propria conştiinţă.

Din punct de vedere subiectiv, mă simţeam perfect normal; cu toate acestea, judecînd obiectiv, eram de-a dreptul ţicnit.

M-am hotărît să inspectez casa. Am văzut o altă draperie, acoperind probabil o altă intrare, de cealaltă parte a balconului. Era din acelaşi material ca şi cea dintîi; am păşit, pur şi simplu, prin ea, fără să simt nimic mai mult decît o simplă mîngîiere pe obraz. Erau mai multe încăperi, toate structurate aidoma celei dintîi. Într-una din ele am zărit o masă. Era singura piesă de mobilier din toată casa. Pe masă se afla un teanc gros de partituri. Am aruncat o privire, descoperind cu uimire că erau piesele la care lucrasem toată iarna în templul lui Dyonisos. Măcar în această privinţă, ştiam acum că nu înnebunisem. Am frunzărit paginile. Memoria nu

mă înşela, fiecare notă era la locul ei, aşa cum trebuia să fie. Aveam acum măcar o certitudine, indiferent ce descoperiri inexplicabile mă mai aşteptau. Am revenit în încăperea vastă din care pornisem. Acolo, aşezat direct pe podea, l-am găsit pe John Sinclair.

M-am prăbuşit lîngă el, îngăimînd:

- Ce naiba se întîmplă?

- Bănuiam eu că vei fi îngrijorat... Am mai trecut pe-aici de vreo două ori, ceva mai devreme, dar tu dormeai încă. Nu-mi vine să cred c-ai reuşit să ajungi aici!

- Nu-ţi vine să crezi?

- Cred că ar trebui să-mi povesteşti prin ce-ai trecut înainte de a te fi trezit aici.

Am început prin a-i rezuma întîmplările din Grecia. John nu avusese parte de o asemenea aventură, aşa încît îmi ceru să-i relatez totul cît mai amănunţit. Am ajuns, în sfîrşit, la noaptea pe care o petrecusem în templu. La sfîrşitul descrierii întrecerii mele cu zeul, John izbucni în rîs, încîntat.

Amintindu-mi de chinurile prin care trecusem în acele clipe, am rostit, plin de amărăciune:

- Nu eşti singurul care consideră toate astea drept foarte nostime. La ora asta, întreaga Atenă rîde cu lacrimi, sînt convins.

- Ţi-e ciudă, nu-i aşa? Ştii, e ironic... Deşi eu însumi n-aş fi fost în stare să cînt nici măcar un acord, ţi-aş fi putut spune din prima clipă cu ce anume aveai de a face.

- Ce naiba vrei să spui cu asta?

- Nu e limpede? Era muzica viitorului!

În timp ce încercam din răsputeri să asimilez spusele lui, prietenul meu continuă:

- Poate că acum vei înţelege de ce eram atît de nerăbdător să continui explorările, să cercetez întreaga suprafaţă a Pămîntului. Crezi că nu mi-ar fi plăcut să te însoţesc în Grecia? Mi-ar fi plăcut la nebunie, te asigur, dar eram convins că Anglia anului 1966 nu era cea din urmă secvenţă temporală. Aminteşte-ţi de toate perioadele pe care le-am întîlnit: Orientul Mijlociu se afla cu 5000 de ani înaintea naşterii lui Hristos, Grecia mai avea patru sute de ani pînă la începutul erei noastre, America era situată în secolul optsprezece, în Europa făcea ravagii războiul din 1917. De ce ne-am fi oprit în 1966, în Anglia? Cu siguranţă, trebuia să mai fie şi altceva...

- Aşadar, ţi-ai continuat cercetările?

- Pretutindeni! Întreaga emisferă sudică era pustie. Am îndoieli doar în privinţa Americii de Sud, unde ne-a întîmpinat o vreme îngrozitoare. Îţi mai aminteşti de Cîmpia de Sticlă?

Am încuviinţat, iar John a continuat:

- Vezi tu, Cîmpia de Sticlă nu putea aparţine decît unui viitor foarte îndepărtat.

- De ce eşti atît de sigur de asta?

John nu se grăbi să-mi răspundă. Scoase din buzunar un aparat mic de formă dreptunghiulară şi apăsă unul dintre butoanele montate pe carcasă. Dintr-o dată, podeaua deveni moale, ca de puf. Mulţumită denivelărilor pre-existente, era uşor de găsit o poziţie confortabilă. Apoi John meşteri din nou la acea cutie, iar podeaua se întări, revenind la consistenţaei anterioară. M-am pomenit tolănit într-un fotoliu ad-hoc, extrem de confortabil.

- Aşadar, de-aceea n-am văzut nici un scaun!

- Exact. Ia spune, vrei ceva de mîncare?

Acum, cînd John adusese vorba de mîncare, am constatat că aveam o foame de lup. I-am spus acest lucru prietenului meu.

- Vino! îmi spuse el. Am să-ţi mai arăt cîteva şmecherii...

Mă conduse într-o cameră alăturată. Apăsă pe un buton şi, imediat, dintr-unul din pereţi se ivi o consolă asemănătoare cu tastatura unei maşini de scris.

- Ce-ţi doreşte inima?

Sub imperiul momentului, am răspuns instinctiv:

- Suc de fructe şi omletă cu şuncă.

- Am să-ncerc.

John apăsă pe clape, formulînd un soi de mesaj, şi încheie apăsînd pe cel care părea a fi butonul principal. Zece secunde mai tîrziu, în podea se deschise un soi de trapă şi dinăuntru se ivi un braţ de metal ce purta în echilibru două tăvi. Pe fiecare dintre ele se afla cîte un pahar mare ce părea a conţine suc de portocale şi un fel de felii de pîine sau pesmet, acoperite cu o materie roşie, spumoasă.

- Ce naiba mai e şi asta? m-am mirat.

- Omleta ta cu şuncă. Sper că am nimerit ceea ce-ţi doreai...

Îşi muie degetul în spuma roşiatică şi gustă. Apoi încuviinţă din cap, adăugînd, pe un ton ceva mai serios:

- Hai să ne continuăm conversaţia.

Oarecum intrigat, l-am urmat, ţinînd în mînă tava. Ne-am reluat poziţiile pe podea, şi John îmi explică:

- Localnicii nu mănîncă hrană de origine animală. Toată mîncarea e fie vegetală, fie sintetică. Există sute de astfel de preparate, iar eu n-am apucat să gust decît o mică parte dintre acestea.

Am luat o mică înghiţitură din sucul de portocale. Era delicios; de fapt, nu-mi amintesc să mai fi băut vreodată un suc de portocale atît de bun. Apoi am trecut la spuma roşie. Nici de astă dată n-am avut a mă plînge. Consistenţa nu era cea a unei omlete cu şuncă, dar aroma era aceeaşi.

- Cum reuşesc să-i dea gustul ăsta? am vrut să aflu.

- Gustul e, desigur, artificial, fiind conferit de substanţe chimice de sinteză. Elementele nutritive de bază sînt însă aceleaşi pe care le-ai putea obţine mîncînd o porţie sănătoasă de omletă cu şuncă. Vei constata însă că valoarea calorică e foarte scăzută. Practic, poţi mînca oricît doreşti, fără să te îngraşi.

John era nerăbdător să-mi arate toate inovaţiile acestei ere stranii. Îi rămăsese puţină spumă şi o bucată de pîine. Mînji cu spumă materialul care acoperea podeaua şi azvîrli bucata de pîine în celălalt colţ al încăperii.

- E timpul să facem curăţenie! exclamă el, pe un ton şugubăţ. Vino aici, lîngă intrare.

Apăsă un alt buton al cutiuţei sale. Dintr-un colţ al camerei răsună un şuier, iar lîngă perete se ivi o dungă albă, care înainte încet către peretele opus, apoi dispăru. În urma ei, podeaua rămase curată. Întreaga operaţiune nu durase mai mult de treizeci de secunde. John se amuza ca un copil cu o jucărie nouă.

- Curăţenia nu-nseamnă prea mare bătaie de cap, nu-i aşa?

Redeveni serios. Ieşirăm pe terasa largă, iar John scoase dintr-o nişă un fel de şezlonguri de plajă. În sfîrşit, nişte obiecte familiare! mi-am spus.

- Vorbeai mai devreme despre Cîmpia de Sticlă. De ce eşti atît de convins că ea aparţine viitorului?

- Fiindcă suprafaţa ei a fost topită uniform, printr-un proces îndelungat. Se ştie că, o dată cu trecerea timpului, Soarele va deveni tot mai fierbinte. În acea fază, suprafaţa Terrei se va topi. Apoi, Soarele se va răci din nou, iar suprafaţa Pămîntului se va solidifica, devenind asemeni sticlei şlefuite. În stadiul respectiv, atmosfera va fi inexistentă, la fel ca şi vînturile. Cîmpia de Sticlă e stadiul final al evoluţiei planetei noastre.

Am rămas tăcut o vreme, sorbind din sucul de portocale şi meditînd la cele aflate.

John continuă:

- Am presupus că, dacă viitorul foarte îndepărtat era reprezentat în noua alcătuire a lumii de către această Cîmpie de Sticlă, exista în mod necesar şi o etapă intermediară, situată

între 1966 şi acel stadiu final. Iată care a fost argumentul ce m-a determinat să-mi urmez cercetările.

- Te aşteptai ca acei oameni ai viitorului să îţi iasă în întîmpinare?

- Nu neapărat. Aminteşte-ţi de îngrijorarea ta în privinţa soartei grecilor. Îţi era teamă că mulţimea contemporanilor noştri avea să invadeze Grecia. Voiai să întîrzii cît mai mult acest deznodămînt. Viitorul ar fi putut avea aceeaşi atitudine circumspectă în privinţa noastră, din motive similare. Ei nu s-ar fi putut declara, pur şi simplu, străini, aşa cum aţi făcut voi, sosind la Atena. O stratagemă asemănătoare la Londra ar fi fost imposibilă.

- Şi totuşi, ei şi-au făcut apariţia în Grecia...

- Exact din motivul pe care l-am invocat mai devreme. Un singur lucru nu înţeleg: cum au reuşit să-i ţină pe europeni departe de Grecia? Cred că ai fost din cale-afară de norocos, fiindcă ai apucat să treci de bariera lor, înainte ca ei să fi apucat să o închidă.

- Aşadar, crezi că acesta e motivul pentru care contemporanii noştri n-au mai ajuns acolo?

- E limpede, nu? Într-un fel sau altul, comunicarea între cele două lumi a fost întreruptă. Nu-mi dau seama cum s-ar putea realiză practic aşa ceva, dar trebuie să ţinem cont de faptul că aceşti oameni sînt mult mai avansaţi decît noi, din punct de vedere tehnic, aşa cum noi înşin sîntem, faţă de greci. N-are nici un rost să ne gîndim la aspectele tehnice. Dacă, beneficiind de un avans temporal de numai cincizeci de ani, Anglia a reuşit să pună capăt războiului din Europa, unei societăţi care ne-a luat-o înainte cu mii de ani nu i-ar fi deloc greu să izoleze o anume parte a planetei. În orice caz, aşa au procedat cu propria lor regiune.

Ridică privirea spre munţi.

- Unde ne aflăm? am întrebat. Tocmai încercam să-mi dau seama, înainte de venirea ta. Cea mai plauzibilă ipoteză mi s-a părut a fi, pentru moment, Hawaii, dar mă îndoiesc că e cea corectă.

John privi la ceas.

- Nu mai e mult pînă la amiază. Dacă ai rămîne aici mai multe ore, ai observa că Soarele se deplasează de la stînga spre dreapta. Încearcă să tragi singur o concluzie...

Soarele se deplasa de la stînga la dreapta? Aşadar, ne aflam în emisfera nordică, unde Soarele se află la sud de zenit. Din estimările mele, rezulta un unghi de douăzeci de grade între verticală şi poziţia Soarelui. Pînă în acest punct, raţionamentul meu era corect. Eram la începutul primăverii. În Grecia, cel puţin, era începutul lunii aprilie. Dacă şi aici ne

aflam în acelaşi anotimp, unghiul dintre verticală şi direcţia Soarelui era aproximativ echivalent cu latitudinea geografică, în jur de douăzeci de grade nord. Mi-au venit imediat în minte munţii Himalaya. Să fi fost acei munţi masivul Himalaya? Apoi mi-am amintit că Everestul se află, de fapt, mult mai la nord decît se presupune în general. Ecuatorul trece prin sudul Indiei, iar Acoperişul Lumii e situat la aproximativ treizeci de grade latitudine nordică. Am privit din nou spre Soare: unghiul nu putea fi chiar atît de mare. Am parcurs în memorie paralela de douăzeci de grade şi am ajuns cu gîndul în Birmania. Aceasta era oare Birmania? Nu, nicidecum nu putea fi, decît dacă vegetaţia se modificase cu totul. Apoi mi-au venit în minte Arabia şi Africa, dar le-am respins imediat, căci relieful nu se potrivea. Soluţia mi-a venit în minte chiar la sfîrşit. Paralela douăzeci intersecta continentul american undeva pe lîngă Mexico City. Limpezimea extremă a aerului, senzaţia de altitudine, conturul lanţului muntos, toate coincideau.

- Sîntem în Mexico City, desigur.

- Bravo, foarte bine!

- Spune-mi, tu cum ai ajuns aici?

- E o întrebare a naibii de bună, avînd în vedere felul în care ai ajuns *tu* în acest loc! Fir-ar să fie! Eu ştiam ce caut şi-am străbătut întreg Pămîntul pentru a-mi împlini dorinţa, în vreme ce tu n-a trebuit decît să urci un deal pînă în templu şi te-ai pomenit cît ai zice peşte în lumea viitorului!

Aveam în minte imaginea limpede a preotesei, aflată în capul scărilor şi privind în jos, spre mine, care mă aflam în grădina interioară. Aşadar, aceasta era explicaţia înfăţişării ei, atît de diferită de cea a localnicilor. Melea... Aşa-mi spusese noaptea trecută că se numea. Dacă, într-adevăr, noaptea petrecută în templu fusese noaptea trecută...

- Ştii, John... Partiturile mele... Nu le-am luat cu mine atunci cînd am urcat spre templu. Le-am lăsat în locul unde lucrasem la ele. Cineva s-a dus şi le-a luat.

- Da, cu siguranţă că, la ora asta, ai devenit pentru ei *persona grata*, datorită reprezentaţiei muzicale pe care ai dat-o. E posibil ca ei să nu mai ştie nimic despre muzica epocii noastre. Pentru ei, trebuie să fi fost un adevărat şoc, atunci cînd te-au auzit cîntînd. În ceea ce mă priveşte, acum am fost deja acceptat, dar nu mi-a fost deloc uşor să capăt acest statut. Am ajuns aici în timpul unei furtuni puternice. Altfel, sînt convins că ne-ar fi îndrumat în altă direcţie, prin radio. Am găsit un loc prielnic pentru aterizare şi am coborît.

- Ce s-a întîmplat cu restul echipajului?

- Voi ajunge imediat şi la asta... Bineînţeles, cei de-aici au vrut să afle deîndată cine eram şi de unde veneam, cu cît

mai multe amănunte, dacă era posibil.

- Dar cum v-aţi descurcat cu limba?

- Vei vedea cum rezolvă gazdele noastre această problemă, la timpul potrivit.

- Aşadar, acesta era locul în care doreai să ajungi?

- Ardeam de nerăbdare să aflu tot ce ştiau ei... Desigur, eram curios în privinţa soluţiilor unor dileme ale fizicii epocii mele. Ştii cum se întîmplă cînd rezolvi un careu de cuvinte încrucişate dintr-un ziar. Eşti informat acolo că soluţia poate fi găsită la pagina opt, în coloana patru. Atunci cînd te împotnoleşti, e firesc să apelezi la soluţiile respective. Ei bine, era exact ceea ce simţeam eu însumi, în multe privinţe. Am pus celor de-aici o mulţime de întrebări, iar asta mi-a fost se pare de folos, altfel ar fi procedat şi cu mine ca şi cu restul echipajului. Am avut mult de căutat prin manuale, pînă cînd am reuşit să găsesc cunoştinţele epocii noastre. Am avut surprinderea de a afla că una dintre descoperirile mele fusese atribuită altcuiva. Firesc, n-am fost deloc încîntat. Cînd le-am pomenit celor de-aici de acest lucru, ei şi-au schimbat brusc atitudinea şi au devenit foarte prietenoşi. Din clipa aceea, am avut uşi deschise peste tot. Ei bine, la vreo două sau trei zile după aterizarea noastră forţată, am aflat că avionul trebuia să plece. În ceea ce mă priveşte, e lesne de ghicit că nu aveam de gînd să mă îmbarc. Aş fi vrut însă să trimit un mesaj celor de-acasă. I-am căutat aşadar pe membrii echipajului.

Ajungînd aici, John îşi întrerupse povestirea, exact în punctul culminant, aşa cum îi era obiceiul.

- Ei? am mormăit.

- Nu m-au recunoscut. Parcă nu mă văzuseră niciodată! Din punct de vedere fizic, erau teferi. Cînd mi-am dat seama că nu exista nici o şansă să fiu recunoscut, am realizat că băştinaşii nu erau de acord cu trimiterea nici unui mesaj. Am înţeles că nu trebuia să-mi forţez norocul, aşa încît am lăsat avionul să plece.

- Cum se face că nu te-au recunoscut?

- Păi... Nu mi se pare un lucru de mirare. Ceea ce noi am fi capabili să facem cu medicamentele şi anestezicele noastre i-ar uimi din cale-afară pe greci, nu-i aşa? Nu cred că le-au făcut cu adevărat vreun rău membrilor echipajului; s-au mulţumit să-i facă să uite tot ce se întîmplase, inducîndu-le un soi de amnezie selectivă artificială.

- Şi crezi că acelaşi lucru mi s-a întîmplat şi mie, din clipa în care am adormit în templu?

- Înclin să-ţi răspund afirmativ. Probabil că n-au vrut să faci prea multă zarvă...

Am hotărît să mai beau încă un pahar de suc de portocale. Habar n-am din ce cauză, mi se făcuse groaznic de sete.

John mi-a explicat pe care dintre butoane să apăs şi m-am dus singur în încăperea ce slujea drept bucătărie. După cîteva bîlbîieli, am reuşit să obţin ceea ce doream, alături de o mulţime de alte feluri de mîncare la care nici nu mă gîndisem. Am luat totul pe balcon, căci simţeam că mi se făcuse din nou foame. Slăbisem în timpul iernii, hrănindu-mă doar cu peşte şi cu un soi de turtă făcută din miere şi făină. După un astfel de regim, nu neapărat neplăcut, dar cu siguranţă monoton, abundenţa de gusturi şi arome produse de maşinăriile din bucătărie mi se părea de-a dreptul fascinantă.

- Cît de avansaţi sînt aceşti oameni, din punct de vedere tehnologic? am întrebat, mestecînd de zor mîncarea acea ciudată, dar nu mai puţin gustoasă.

- Avînd în vedere că ne despart şase mii de ani, nu sînt chiar atît de avansaţi precum mă aşteptam. Judecînd după ritmul de dezvoltare al secolelor nouăsprezece şi douăzeci, aş spune că sînt cam cu vreo cinci sute de ani înaintea noastră. Desigur, e un progres impresionant, echivalent cu prăpastia care ne despărţea pe noi de cei din secolul cincisprezece. Se pare că ei au reuşit să pună în practică unele lucruri cărora noi doar le-am intuit posibilitatea. De exemplu, pot produce enorme cîmpuri magnetice captive. Folosesc un material supraconductor, care evită plictisitoarele probleme ale supraîncălzirii. Problema noastră era că nu reuşeam să obţinem materiale îndeajuns de rigide şi, din acest motiv, eram nevoiţi să lucrăm în condiţii de temperaturi extrem de scăzute. Într-un fel sau altul, ei au reuşit să obţină acele materiale dure şi foarte rezistente. Cîmpurile magnetice foarte puternice au devenit, astfel, o componentă de bază a tehnologiei lor, aşa cum au fost dinamul şi motorul electric pentru noi. La prima vedere, vehiculele lor par a pluti în aer, planînd deasupra solului. N-o fac însă prin forţa aerului, ci se deplasează pe un cîmp magnetic. Sistemul e similar cu cel al căilor ferate. Au instalat astfel de şine magnetice în întregul ţinut. Vehiculele sînt silenţioase şi integral computerizate, şi pot fi chemate chiar şi de către indivizii izolaţi, aşa cum noi am chema un taxi.

- Dar, dacă fiecare individ ar proceda aşa, s-ar produce o îmbulzeală de nedescris...

- Secretul constă, cred, în numărul mic al populaţiei. Mă gîndesc la o cifră cuprinsă între cîteva zeci şi cîteva sute de milioane de locuitori. Nu ştiu încă exact cîţi sînt, dar în mod sigur sînt mult mai puţini decît eram noi, în secolul douăzeci.

Informaţiile erau neobişnuite. De-abia aşteptam să arunc o privire în această ţară stranie şi plănuiam deja o călătorie.

- Cum ai ştiut că mă vei găsi aici?

- Am fost informat că te vei afla în acest loc.

- Îţi dai seama ce înseamnă asta?

- Nu cred că e chiar atît de grav precum ţi se pare ţie că ar fi. Ascultă, cîţi prieteni buni aveai tu în Grecia? Îmi vei răspunde fiindcă ţi-am pus o întrebare perfect raţională, şi nu fiindcă te-aş fi forţat să o faci. Probabil că asta ai făcut şi tu. E foarte posibil să nu existe nici o intenţie ascunsă în aducerea ta aici.

- Şi cum rămîne cu amnezia?

- Credeam că ne-am lămurit deja în privinţa asta. Cert este că mi-au spus că te voi găsi aici. Mai mult chiar, se pare că vor organiza pentru noi o reprezentaţie cinematografică mai aparte, pentru ca noi să ne putem forma o idee despre cele întîmplate în intervalul care desparte epoca noastră de a lor. Bănuiesc că va dura destul de mult, deşi ei s-au scuzat dinainte pentru puţinătatea materialului privitor la anumite perioade. Mi-au spus că ne vom da seama care sînt cauzele, după ce vom fi văzut totul.

Ne-am întors în încăperea principală. John căută îndelung, pînă cînd reuşi să găsească un comutator. Acţionîndu-l, obţinu acelaşi rezultat ca şi în bucătărie: din perete se ivi o consolă cu o tastatură, care avea însă, de astă dată, mai multe butoane. John scoase o foaie de hîrtie.

- Am aici codul, mi s-au dat instrucţiuni referitoare la funcţiunile fiecărui buton. Pînă cînd ne vom familiariza cu tot ce ne înconjoară, cred că ar fi mai înţelept dacă le-am urma sfaturile. Altminteri, cine ştie, s-ar putea să ne trezim într-o încăpere transformată în maşină de spălat...

Apăsă vreo zece butoane. Pe o porţiune plană a peretelui apăru o imagine. Era un peisaj încîntător, dar nimic mai mult.

- Acesta e, probabil, genericul, comentă John.

Ne-am alcătuit două fotolii comode în podea şi ne-am aşezet, aşteptînd. De afară se auzi o mişcare şi în încăpere îşi făcu apariţia preoteasa, urmată de o altă fată. Am sărutat-o pe Melea, apoi şi pe tovarăşa ei, care-i semăna leit. Observînd imaginea de pe perete, Melea rosti ceva într-o limbă ciudată. Se apropie de consolă şi apăsă cîteva butoane. Imaginea dispăru. Cu siguranţă, se întîmplase ceva, căci am auzit o serie de zgomote metalice înfundate, dar de văzut, n-am văzut nimic. Apoi Melea începu un adevărat discurs, în aceeaşi limbă stranie. Cînd ea încheie, am auzit cu uimire glasul ei răsunînd din nou în încăpere. Spun "în încăpere", căci vocea părea să vină de pretutindeni şi de nicăieri, în acelaşi timp. Cu

siguranţă, pereţii erau plini de difuzoare minuscule, împrăştiate uniform pe suprafaţa acestora.

Spre uimirea mea, glasul fetei răsună de astă dată în engleză. Accentul era ciudat, dar, cu toate astea, pronunţia era impecabilă.

- Ea este prietena mea, Neria. Şi ea a fost în Grecia, la templul lui Apollo din Delphi. Ea a fost autoarea profeţiei despre războiul dintre Atena şi Sparta. Nu vrei să ni-l prezinţi pe prietenul tău?

Am început să vorbesc în greaca mea nu tocmai foarte corectă. Melea însă m-a întrerupt:

- Ar fi mult mai bine dacă ai vorbi în limba ta.

M-am supus şi am făcut prezentările. De îndată ce am sfîrşit de vorbit, în încăpere se auzi propria mea voce; aş fi jurat că era glasul meu, dacă n-ar fi vorbit în acea limbă din care nu ştiam o iotă. Bineînţeles, am rămas cu gura căscată. Fetele se apropiară şi îl sărutară pe rînd pe John, ceea ce îl surprinse pe prietenul meu la fel de tare precum mă uimise pe mine sunetul propriei mele voci, vorbind într-o limbă necunoscută. Luat pe nepregătite, se întoarse către mine şi mă întrebă:

- Astea-s obiceiurile greceşti?

De cum termină întrebarea, vocea lui răsună în încăpere, în limba localnicilor. Fetele rîseră, ca de o glumă bună, de remarca lui, iar atitudinea lor înveseli întrucîtva atmosfera, risipind încordarea. Avusesem şi în alte prilejul ocazia să constat că, atunci cînd te întîlneşti pentru a doua oară cu o fată cu care ai făcut dragoste la prima întîlnire, intervine o anume stînjeneală. Niciodată nu poţi fi sigur dacă situaţia a rămas aceeaşi. M-am bucurat din suflet că depăşisem penibilul moment.

Melea se întoarse spre mine şi-mi zîmbi:

- Ţi-am adus un dar. De fapt, sînt două, cîte unul de la fiecare dintre noi, dar te vom lăsa să te bucuri pe rînd de fiecare dintre ele.

Traducerea a fost cît se poate de explicită, dar mi-am dat seama că, dacă nu mă stăpîneam, aveam să devin niţel prea încrezut. După cum se ştie, o astfel de atitudine strică la digestie.

De astă dată, Neria a fost cea care a manevrat tastele. Apăsă o serie de trei butoane. Nu ştiam la ce să mă aştept. Mă pregăteam să văd apărînd o nouă imagine pe perete, cred. Dar nu, dinspre bucătărie îşi făcu apariţia o maşinărie care începu să alunece în direcţia mea. Deplasarea era pe deplin silenţioasă. Neria apăsă un alt buton şi aparatul se opri, nu departe de ieşirea ce dădea în bucătărie. Mi-am dat seama că

acele ciudate linii magnetice despre care îmi vorbise John fuseseră instalate pretutindeni în pardoseală.

Atenţia tuturor era acum îndreptată spre acel obiect. Neria atinse un buton lateral şi partea superioară a acestuia se plie, aducînd la lumină o claviatură ca de pian, cu obişnuitele optzeci şi opt de clape. În partea dreaptă a acestora se zărea o pîrghie mică din metal; atît, şi nimic mai mult.

Cele două fete rămaseră în expectativă, aşteptînd reacţia mea, aşa cum copiii adunaţi la o petrecere aşteaptă reprezentaţia iluzionistului. Se pare că eu eram, de astă dată, omul cu scamatoriile. Nu exista un taburet, iar carcasa aparatului nu părea a fi îndeajuns de mare pentru a conţine numărul necesar de corzi.

- Unde să mă aşez? am întrebat, neajutorat.

- Îţi lipseşte taburetul?

- Da, răspunse John, înainte ca eu să fi apucat să deschid gura.

Fetele izbucniră în rîs.

- În acest caz, va trebui să scotocim niţel prin magazie...

A fost nevoie de eforturi serioase de gîndire, pînă cînd am reuşit să aşezăm aparatul într-o poziţie care să se potrivească înălţimii mele. Procesul a fost la fel de complex precum cel al ajustării înălţimii unui taburet obişnuit. În sfîrşit, am socotit că mă aşezasem îndeajuns de comod, şi că mîiinile mele se aflau la nivelul dorit faţă de claviatură.

Ceilalţi trei se tolăniseră confortabil pe podea. Melea se aşezase pe o proeminenţă a podelei, astfel încît aveam senzaţia că mă aflam într-un soi de arenă. Am început să cînt o piesă de Haendel. Rezultatul obţinut ar fi destul de greu descriptibil, atît în sensul bun, cît şi în cel negativ. Uneori, reuşeam să realizez tonalităţi minunate. O clipă mai tîrziu, se producea un efect ca de suprasarcină şi volumul sunetului creştea înspăimîntător. M-am oprit.

- Ar trebui fie să reglezi apăsarea, fie să apeşi cu mai multă gingăşie clapele, mă povăţui Neria.

Am încercat să deplasez maneta. În timp ce făceam acest lucru, presiunea necesară apăsării clapelor pentru obţinerea unui anumit volum se modifică. Am experimentat o vreme cu note izolate. Apăsarea era cea care decidea creşterea sau descreşterea volumului. O creştere a presiunii, după atingerea unei clape oarecare, avea drept rezultat o mărire grotescă a volumului. Mecanismul apăsării clapelor era diferit de cel al pianului clasic, unde rezultatul sonor maxim se obţine în clipa în care ciocănelul loveşte corzile. Din momentul respectiv, intensitatea sunetului scade brusc, pînă cînd se stinge cu totul. Judecînd obiectiv, ajungi imediat la concluzia că o notă de

lungă durată e, practic, imposibil de obţinut. De fapt, farmecul muzicii pentru pian constă în impresia pe care o are ascultătorul, căruia i se pare că aude în continuare nota respectivă, mult timp după ce sunetul s-a stins. Desigur, modul de a lovi clapele îşi are importanţa lui, dar uimitoarea persistenţă a tonului e întotdeauna cea care conferă calitate interpretării. În cazul straniului instrument, situaţia era cu totul alta. La nevoie, sunetul putea fi menţinut constant, printr-o simplă păstrare a unei presiuni scăzute asupra clapei. Mai mult chiar, crescînd apăsarea se puteau obţine performanţe superioare, efecte tulburătoare, la fel ca în cazul unei viori.

Am avut nevoie de mult exerciţiu pentru a mă obişnui cu acest sistem. Aveau să treacă însă săptămîni, chiar luni de zile, pînă cînd aveam să fiu capabil să obţin maximul de efect din partea acestui instrument. Schimbarea era comparabilă cu o trecere de la pian la orgă. Totuşi, spre deosebire de orgă, instrumentul acesta permitea obţinerea unor variaţii ale tonului la jumătatea notelor. Familiarizîndu-mă cu această tehnică prin intonarea unor note separate, am descoperit că structura tonală prezenta diferenţe semnificative, deschizînd noi posibilităţi interpretative, de precizie. Acest efect se obţinea prin controlul exercitat asupra armonicelor înalte, mai ales a celor în falset. Rezulta astfel o claritate sporită şi un legato mai armonios. Izbucnirile aspre şi percutante ale pianului nu puteau fi reproduse, era unul dintre dezavantajele noului instrument. Am observat că, reglînd maneta, puteam cînta fie la presiunea ridicată cu care eram obişnuit, fie să trec la atingerea uşoară a clapelor, doar cu vîrful degetelor, ca la clavecin. În ambele cazuri, puteam obţine un volum asemănător de puternic, aşa încît puteam cînta fragmente rapide, la un volum ridicat şi folosind totuşi apăsări uşoare.

Ceilalţia au trebuit să mă smulgă literalmente din faţa noii mele "jucării". Cina era pregătită. Incredibil, masa fusese aşternută pe podea. Fetele dichisiseră cu gust felurile de mîncare. Culorile hranei contrastau plăcut cu materialul albastru închis ce acoperea podeaua. Masa aşternută părea un rond masiv de flori savant plantate. Cu siguranţă, exista o adevărată artă a aranjării mesei.

Mîncarea era în întregime de origine vegetală. John menţionase că oamenii viitorului nu mîncau deloc carne, dar acest lucru nu se simţea deloc. Hrana era cel puţin la fel de gustoasă ca şi în epoca noastră. Mai mult chiar, singura problemă consta în varietatea prea mare a gusturilor. Părea că întreg meniul fusese servit dintr-o dată. Vinul era delicios. În această privinţă, în zece mii de ani nu se schimbase nimic.

- Ce părere ai despre darul nostru? Încă nu ne-ai mulţumit...

- E exact ca un copil, remarcă John, nu fără o urmă de gelozie.

Am forţat nota, alintîndu-mă:

- Parcă era vorba despre două daruri...

- Mda, şi nici unul pentru mine, mormăi John.

Auzindu-l, Neria îl mîngîie, zîmbindu-i:

- Pentru tine vor exista daruri cu mult mai preţioase decît o simplă cutie muzicală.

Am remarcat deîndată că John era, ca de obicei, preocupat de ceva. De astă dată, cel care-i dădea de furcă era modul de funcţionare al sistemului de traducere. Mi-am dat seama că pronunţia fetelor se modificase, apropiindu-se mai mult de cea a unui vorbitor nativ al limbii engleze. Curiozitatea mă îndemna să încerc să aflu cum funcţiona sistemul, în ciuda pretenţiei noastre de a ne purta cît mai firesc.

- Dar e foarte simplu, exclamă Melea, dîndu-şi seama la ce ne stăteau gîndurile.

- Nu credeam că nu ţi-ai dat seama pînă acum, adăugă cealaltă fată, zîmbind provocator.

John ridică mănuşa:

- Lăsaţi-mă să mă gîndesc o clipă... În primul rînd, aţi creat în memoria unui computer un sistem de traducere în diverse limbi. În afara regulilor gramaticale, a sinonimelor şi aşa mai departe, respectiva bază de date trebuie să conţină şi o serie de variante de pronunţare a sunetelor. Cînd este rostit un cuvînt, acesta e analizat şi descompus în sunete. Apoi, cuvîntul e supus procedurii de traducere. La fel se întîmplă şi cu cuvîntul tradus, procedura fiind executată în sens invers. Singura problemă e cea a existenţei în baza de date a unei colecţii cît mai largi de sunete, cît şi a unui dicţionar cît mai exhaustiv. Şi totuşi, mă intrigă felul în care v-aţi modificat pronunţia pe parcurs...

Acelaşi lucru mă uimise şi pe mine.

Fetele izbucniră în rîs.

- Am analizat felul în care rosteaţi voi anumite cuvinte. De cîte ori pronunţaţi un cuvînt nou, formarea sunetelor era analizată şi, ori de cîte ori era necesară folosirea lui într-un context, sistemul reproducea modelul folosit de voi. Acum înţelegeţi?

John încuviinţă. Eu însumi reuşisem să pricep aproape tot.

Într-o singură privinţă mai aveam nelămuriri.

- Dar cum reuşiţi să reproduceţi atît de fidel vocile?

- Computerul a înregistrat în memorie o colecţie de sunete rostite cu propria voce. Nu e vorba doar de sunetele limbii noastre, ci de ansamblul sunetelor ce pot fi rostite de glasul uman. Astfel, traducerea se face instantaneu, în orice limbă, cu imitarea concomitentă a vocii vorbitorului, chiar dacă acesta habar n-arede limba respectivă.

- Deţineţi o astfel de colecţie şi pentru vocile noastre?

- Nu. De fapt, ceea ce aţi auzit nu erau vocile voastre. Am folosit glasul unui concetăţean pe care nu l-am întîlnit niciodată. Altminteri, a vă auzi vorbind cu vocea unui cunoscut ar fi fost destul de neplăcut pentru noi.

Între timp, am terminat de mîncat. Din nou, viteza cu care totul a fost strîns m-a luat prin surprindere. Pentru curăţenie, s-a folosit acelaşi procedeu pe care-l utilizase şi John ceva mai devreme. Nimic inedit, pînă în clipa în care dunga albă a ajuns în dreptul pianului - sau, mă rog, al cutiei muzicale. Obiectul s-a ridicat de la podea, dunga albă a trecut pe dedesubt şi, treizeci de secunde mai tîrziu, încăperea era curată.

Fetele ieşiră împreună din cameră şi reveniră după cîteva minute, aducînd două pachete mari, pe care le aşezară pe capacul pianului. Zîmbind, se înclinară în direcţia mea, spunînd:

- Sînt ale tale.

Erau cele mai familiare dintre obiectele pe care le văzusem de cînd ajunsesem aici: două pachete voluminoase, învelite într-un material ce aducea foarte mult cu hîrtia. L-am desfăcut pe cel dintîi; înăuntru am găsit doar un disc de metal cu diametrul de şaizeci de centimetri şi gros de un centimetru şi jumătate.

- Manevrează-l cu atenţie! am fost avertizat.

John se apropie.

- Pare a fi gol pe dinăuntru, sau e alcătuit din mai multe straturi metalice; altfel, ar fi mult mai greu.

În ceea ce mă priveşte, îl găseam oricum îndeajuns de greu. Am desfăcut celălalt pachet: aici se aflau trei discuri cu acelaşi diametru, însă ceva mai subţiri. Fetele ne urmăreau, amuzate. O vreme, eu şi John ne-am dat cu părerea despre ce puteau fi aceste discuri. Cu siguranţă, aveau legătură cu o anume aparatură electronică. Care era însă aceasta? Păreau nişte discuri de gramofon uriaşe şi greoaie, în genul celor folosite de membrii familiei Flinstone, cu singura deosebire că acestea erau fabricate dintr-un material strălucitor, nu din piatră... Ne-am dat bătuţi, recunoscîndu-ne ignoranţa.

Melea luă discul cel mare, iar prietena ei se îndreptă spre tastatura din perete. Tocmai mă întrebam cum s-ar fi descurcat

oamenii viitorului fără podelele şi pereţii caselor lor, cînd din perete se ivi un braţ metalic mobil. Melea aşează discul în el, apoi întregul dispozitiv se retrase.

Ar fi multe de spus despre renunţarea la mobilierul încăperilor şi la toate mărunţişurile care, în epoca noastră, umpleau fiecare cotlon al unei case. În aparenţă, camera părea pustie, dar era numai o senzaţie. Formele şi culorile pereţilor şi ale pardoselii creau impresia că te aflai în aer liber. Mi-am dat seama ce anume mi se păruse straniu, din capul locului. În mod obişnuit, intrarea într-o încăpere atrage după sine o modificare a percepţiei proporţiilor. Spaţii care, în aer liber, ar părea incredibil de strîmte, devin astfel suportabil de mari. Aici, această modificare nu avea loc: percepeam dimensiunile la fel ca şi afară.

N-am apucat să reflectez prea mult, căci în cameră s-a revărsat şuvoiul muzicii. Încă de la primele acorduri, am încremenit. Era preludiul "liturghiei" a cărei compunere îmi ocupase ultimele trei luni ale iernii. Totul era acolo, fiecare acord al fiecărui instrument al orchestrei. Cu toate acestea, sunetul era uşor diferit de cel al orchestrei aşa cum o ştiam eu, echilibrul armonic al instrumentelor individuale fiind uşor diferit. Curgerea sunetelor m-a făcut să-mi pierd calmul şi puterea de judecată obiectivă. A asculta propria-ţi muzică seamănă întrucîtva cu ascultarea înregistrării propriei voci, trezindu-ţi simţăminte de uimire, fascinaţie şi oroare. Nu-mi venea să-mi cred urechilor. Cu uluire, descopeream că toate instrumentele erau la locul lor, fiecare notă era intonată corect. N-am reuşit să descopăr nici o greşeală de sincronizare sau de înălţime a sunetelor. Precizia interpretării era cu adevărat fără cusur. Cînd corul îşi făcu intrarea, am descoperit că versurile cîntate erau rostite în engleză; propriile-mi versuri...

Urmă fragmentul pe care-l cîntasem în templu, acea parte concepută astfel încît să redea frămîntările minţii mele. Acum, muzica punea stăpînire pe mine, jucîndu-se cu simţămintele mele de parcă eu însumi, cel ce o creasem, n-aş fi fost mai mult decît o simplă claviatură. Durerea şi sentimentul tragic se topiră în cele din urmă, atinse de lumina soarelui, şi piesa se sfîrşi, după un interval de timp care, mi se păru, durase o veşnicie. De fapt, nu trecuseră decît vreo două ore.

Acum ştiam ce conţineau celelalte trei discuri: simfonia şi cele două concerte pentru pian. Nu aveam de gînd să le ascult, îmi fusese de-ajuns cu muzica, pentru acea zi. Am luat-o de mînă pe Melea şi, împreună, am ieşit pe terasă. Pămîntul era cuprins de un întuneric deplin, dar firmamentul era încărcat de strălucirea miilor de stele. Cerul era mai limpede şi părea mai departe chiar decît acela al Greciei.

Eram parcă din nou în grădina templului, cu o noapte în urmă, sau cu zece mii de ani. O mie şi una de întrebări mi se învîrteau în minte, dar n-am rostit nici una. Aveam să am destul timp la dispoziţie, a doua zi, în zori.

M-am trezit cel dintîi. Melea mai dormea încă, cu faţa apropiată de a mea şi părul lung răsfirat ca o aureolă. Am rămas o vreme nemişcat, nedorind să o trezesc. Motivaţiile-mi erau oarecum egoiste: voiam să-i studiez cu atenţie chipul. Frumuseţea ei era naturală, dar lipsită de orice urmă de sofisticare. Un chip ca acesta n-ar fi putut exista în lumea anului 1966.

În sfîrşit, fata deschise ochii. Pentru o fracţiune de secundă, privirea îi străluci, în vreme ce mintea i se trezea la viaţă.

- *Azi* va fi o zi fericită, rosti, puţin somnoroasă.

N-am înţeles, atunci, de ce accentuase cuvîntul *azi*.

A fost, într-adevăr, o zi minunată. Ne-am trezit devreme, curînd după răsăritul soarelui. Am găsit în casă haine potrivite, un soi de cămaşă şi o pereche de pantaloni. Desigur, modelul general al hainelor nu avea cum să se fi schimbat prea mult, cîtă vreme forma corpului uman era aceeaşi. Cu toate acestea, aceste veşminte erau, în chip ciudat, lipsite de nasturi sau orice alt fel de dispozitive de închidere. Se îmbrăcau asemeni unor toge. De-a lungul secţiunii de îmbinare, ţesătura avea proprietatea de a se lipi, pur şi simplu, de cealaltă parte. Părea o bandă adezivă, dar putea fi utilizată un timp nedefinit. Era de-ajuns să tragi mai cu putere, şi veşmîntul se desfăcea.

După obişnuitul mic-dejun alcătuit din spumă avînd gustul a tot felul de alimente, am chemat un "taxi". Spre deosebire de taxiurile epocii noastre, acesta nu avea să ne ia din faţa casei, ci era programat să ne aştepte la cea mai apropiată staţie, situată la o distanţă apreciabilă. Roua depusă peste noapte mai stăruia încă pe frunzele copacilor, pe iarba şi florile ce acopereau panta domoală a dealului. Vehiculul care ne aştepta semăna cu o sferă turtită. Treimea inferioară a caroseriei era opacă, în vreme ce restul bulei era dintr-un material transparent. În apropiere se înălţa un chioşc micuţ. Melea mi-a făcut semn să o urmez într-acolo. Am urmărit-o cum introducea coordonatele destinaţiei noastre folosindu-se de una din nelipsitele tastaturi. Drept rezultat, o fîşie dreptunghiulară de material translucid, lungă de aproximativ cincisprezece centimetri şi lată de trei. O duzină de caractere erau imprimate cu litere metalice pe suprafaţa acesteia. Am urcat în vehicul şi Melea a tras în afară din bordul acestuia o fîşie similară, lungă însă de aproximativ o jumătate de metru.

A rulat în ea fîşia mai scurtă şi a vîrît-o înapoi în bord. Neria a atins un buton şi vehiculul a demarat.

Pe parcursul deplasării, am avut prilejul să-mi dau seama de calităţile formelor vehiculului. Acesta avea o lungime totală de aproximativ cinci metri. Sfera transparentă dădea o senzaţie similară cu cea pe care o ai atunci cînd priveşti printr-o vitrină, dinspre înăuntru spre în afară, a inexistenţei oricărei bariere, de parcă geamul nici n-ar fi existat. Vehiculul a accelerat silenţios şi, curînd, goneam cu aproximativ o sută treizeci de kilometri pe oră. Călătoria a durat aproximativ două ore. Ne îndreptam spre sud. Am avut ocazia să vedem mai de aproape munţii înalţi pe care îi zărisem de pe terasă. Erau, în marea lor majoritate, cratere vulcanice, iar înfăţişarea lor aducea mult, într-adevăr, cu cea a piscurilor hawaiiene.

- Cu siguranţă, unul dintre aceşti vulcani e Popocatepetl, remarcă John. Se pare că au îndepărtat orice urmă a junglei care stăpînea în aceste regiuni.

Am traversat o sumedenie de cîmpii înverzite. Din cînd în cînd, zăream văi mici, cu versanţi acoperiţi de flori, cum era cea din care plecasem. În cîteva rînduri mi s-a părut că disting conturul unor clădiri. În depărtare, din vreme în vreme, sclipea caroseria lucitoare a unor vehicule asemănătoare celui în care ne aflam. La o intersecţie a căilor magnetice ne-am aflat foarte aproape de un astfel de vehicul. Ocupanţii săi ne-au făcut semne prietenești, iar noi le-am răspuns în acelaşi mod.

Pe măsură ce ne apropiam de zona muntoasă, am constatat că, într-adevăr, jungla fusese defrişată. "Taxiul" nostru urca lin panta îndeajuns de abruptă, fără nici un zgomot. Cîmpurile înverzite au lăsat curînd locul pajiştilor alpine. Peisajul era identic celui din Alpii elveţieni. Lipseau doar vietăţile.

- Ce s-a întîmplat cu toate animalele? am întrebat.

Vorbisem în greacă, singurul nostru mijloc de comunicare. Ce ciudat! Eram nevoiţi să folosim o limbă care aparţinea unui trecut vechi de două mii de ani, pentru mine, de opt mii de ani, pentru însoţitoarele noastre.

- E o situaţie tristă... Majoritatea animalelor sălbatice au fost decimate şi speciile lor s-au stins demult.

- Dar animalele domestice?

- Nu mai avem nevoie de ele. Nu le veţi vedea prin părţile noastre. Le-am lăsat libere în zonele ce le sînt prielnice vieţii. Oile şi vacile, spre exemplu, trăiesc în sălbăticie. În ansamblu însă, populaţia animală a Pămîntului a scăzut dramatic. Cel puţin, aşa stăteau lucrurile pînă la noile

evenimente. Acum, am reuşit din nou să adunăm exemplare din majoritatea speciilor.

Locul de destinaţie era situat undeva la mare altitudine, în zona păşunilor alpine. Simţeam din plin înălţimea, iar asta însemna că urcasem la mai bine de trei mii de metri. Datorită climatului subtropical, chiar şi la această altitudine iarba creştea din abundenţă. Am urcat vreme de vreo trei ceasuri, de-a lungul unei cărări nu foarte abrupte, pînă cînd, într-un tîrziu, am ajuns pe un platou stîncos. Am găsit aici o colibă, unde am poposit pentru a lua masa. Am mîncat exact atît cît am simţit nevoia şi bănuiala mea s-a dovedit întemeiată: în această lume a viitorului, fiecare putea primi orice dorea, fără să plătească nimic.

Cînd i-am atras atenţia lui John asupra acestui detaliu fascinant, prietenul meu mi-a răspuns:

- E limpede că avem de-a face cu o civilizaţie extrem de evoluată, alcătuit dintr-un număr relativ mic de indivizi. Presupun că aceştia sînt capabili să producă mult mai mult decît ar putea consuma, aşa încît nu văd la ce le-ar folosi să plătească pentru satisfacerea unor necesităţi fireşti?!

- Pentru a răsplăti munca celor care au produs bunurile respective!

- Au atîtea maşini, automatizarea se face simţită în atîtea domenii, încît mă îndoiesc că vreunul dintre ei e obligat să muncească, în sensul în care defineam noi această acţiune. Problema lor cea mai gravă e, cred, petrecerea timpului liber, iar nu munca.

Un grup de şase oameni îşi făcu apariţia pe platou. Aceştia ne priviră curioşi şi - cel puţin aşa mi se păru mie - cu o oarecare tristeţe. Nu înţelegeam motivul acestei tristeţi. În ceea ce mă privea, mă simţeam foarte bine. Noii veniţi semănau foarte mult unii cu alţii, dar şi cu fetele, de parcă ar fi fost cu toţii membrii aceleiaşi familii. Mi-am amintit că acel preot care îşi făcuse apariţia pentru scurtă vreme în templul de pe munte îi semăna mult Meleei. Am înţeles, în sfîrşit, de ce fetele nu simţeau deloc nevoia de a se împodobi. Într-o lume în care toţi oamenii arătau la fel, ce rost ar fi avut?

Am întrebat-o pe Melea care era populaţia totală a Pămîntului acestei ere. Răspunsul a venit imediat: aproximativ cinci milioane.

- Doar cinci milioane pe întreaga suprafaţă a Pămîntului? am exclamat, cuprins de uimire.

- Nu trăim pe toată suprafaţa terestră, ci doar în această regiune.

- Aşadar, restul Pămîntului e pustiu?

- Nu pustiu, ci sălbatic, în starea sa naturală. De ce ne-am dori să ne răspîndim peste tot? Cinci milioane de oameni înseamnă îndeajuns de multe cunoştinţe şi prieteni. Tu cunoşteai mai mult de cinci milioane de oameni, în ţara ta?

- Sigur că nu! Îi alegeam după anumite criterii pe cei pe care îmi doream să-i cunosc.

- De ce ne-am dori să facem o astfel de selecţie? Cum poţi să stabileşti pe cine ai vrea să cunoşti şi pe cine nu?

Am făcut cale întoarsă către poalele muntelui, pornind pe un alt drum. Priveliştea era uluitoare.

- Cred că ar trebui să ne grăbim, sugeră Neria.

Cuvintele ei ne-au fost traduse, împreună cu motivaţia grabei sale: în jurul orei patru se aştepta izbucnirea unei furtuni puternice. Am ajuns înapoi la taxiul nostru chiar la timp. Coborîrea pantei muntelui, prin aversele de ploaie şi fulgerele strălucitoare, a fost pur şi simplu minunată. În mai multe rînduri, trăznetele au lovit nu departe de noi, dar fetele nu păreau deloc îngrijorate în privinţa primejdiei de a fi loviţi noi înşine. John remarcă acest lucru şi-mi şopti:

- Se pare că au instalat în preajma şinelor un cîmp protector, care reduce potenţialul.

În ciuda tunetelor asurzitoare, în interiorul vehiculului domnea o linişte nefirească.

O dată reveniţi în valea din care plecasem, am părăsit vehiculul sferic şi, foarte curînd, ploaia ne-a udat pînă la piele. Fetelor nu părea să le pese prea mult de acest lucru şi înaintau fără grijă prin ploaia torenţială. Le-am urmat pînă la o casă care nu era a noastră. Aici se adunaseră deja cîţiva concetăţeni de-ai fetelor. Unul dintre ei ne-a condus într-un soi de vestiar. Cîteva minute mai tîrziu, eram uscaţi, datorită curentului puternic de aer cald care era pompat în încăpere. Apoi ne-am ales veşminte potrivite şi ne-am îmbrăcat. Întreaga operaţiune a durat mai puţin de zece minute, dar fetele ne-au spus că, la o adică, toate acestea puteau fi făcute în cel mult patru minute.

Aproximativ douăzeci de persoane se adunară în seara aceea, pentru ceea ce se dovedi a fi o petrecere. Desigur, atmosfera nu era chiar la fel de relaxată ca în cazul unei reuniuni la care toţi participanţii vorbesc aceeaşi limbă, deseori fiind nevoiţi să recurgem la serviciile sistemului de traducere. Cu toate acestea, nu era nici pe departe la fel de greu ca şi a participa la o recepţie oficială organizată într-o ţară străină, în lumea anului 1966. Avusesem dreptate în privinţa artei aranjării mesei. Localnicii acordau o mare importanţă culorilor şi dispunerii hranei în tipare coloristice asemănătoare unor straturi de flori, ţinîndu-se seama şi de relieful pardoselii. Participanţii la petrecere s-au împărţit în două tabere şi s-au

întrecut în a dichisi care mai de care masa aşternută. Concursul a durat vreo zece minute.

Apoi, în timpul mesei, a urmat un joc viclean, care consta în înmuierea bruscă a podelei sub cîte unul dintre noi, ales la întîmplare. Jocul pare ridicol, dar în momentele respective, aflîndu-ne sub influenţa alcoolului, era al naibii de amuzant. Deşi toată lume vorbea tare, nivelul sonor din încăpere nu creştea niciodată îndeajuns de mult pentru a deveni supărător. În mod evident, podeau, pereţii şi tavanul absorbeau zgomotul excesiv. Cu toate acestea, cu o seară înainte, cîntînd la instrumentul ce semăna cu un pian, nu avusesem deloc senzaţia că aş fi cîntat într-un spaţiu închis. Se pare că însuşirile fonoabsorbante ale încăperii puteau fi reglate după dorinţă.

Ciudatul pian îşi făcu apariţia în cameră imediat după cină. Era limpede, gazdele aşteptau să mă audă cîntînd, pentru a-i răsplăti pentru petrecerea organizată în cinstea noastră. Cu toţii erau nerăbdători să mă asculte, şi am înţeles curînd din ce motiv. Bănuiala mea că nimeni dintre membrii societăţii viitorului nu cînta la vreun instrument s-a confirmat. Muzica putea fi creată cu ajutorul aparaturii electronice, şi nimeni nu era dornic să ducă la bun sfîrşit corvoada lungă şi obositoare a exerciţiilor necesare pentru formarea unui bun instrumentist.

Acea seară îmi trezea amintirea dureros de vie a petrecerii de odinioară, de la Los Angeles. Fără să-mi dau seama, am început să cînt valsul din variaţiunile *Diabelli*. Nu mai cîntasem respectiva partitură din noaptea petrecerii de la Los Angeles. Pînă acum, nu asociasem măreaţa capodoperă a lui Beethoven cu această epocă, cu acest timp atît de diferit. Acum însă, variaţiunile *Diabelli* izbucneau cu aceeaşi prospeţime eternă şi cu o forţă cu mult mai mare decît reuşisem vreodată să redau cu ajutorul instrumentului ce aparţinea acelei epoci, în aparenţă atît de îndepărtată de a noastră.

CAPITOLUL PAISPREZECE
Grave e Mesto

A doua zi dimineaţă, cînd m-am trezit, mai toţi cei care participaseră la petrecere se întorseseră deja pe la casele lor. Cînd, împreună cu Melea, ne-am făcut apariţia în bucătărie pentru a lua micul dejun, l-am găsit pe John stînd de vorbă cu un bărbat cărunt, în vîrstă de vreo şaizeci de ani. Melea deveni pe dată serioasă şi-mi spuse:

- Ziua de azi va fi altfel. Azi veţi avea ocazia să vedeţi, în sfîrşit, filmul despre care ţi-a vorbit John. Veţi înţelege curînd de ce am crezut de cuviinţă să lăsăm la urmă vizionarea acestuia.

Dintr-o dată, m-am simţit stînjenit.

- Cum adică, "să-l lăsăm la urmă"?

- Mai întîii, cred că ar trebui să vedeţi filmul. Apoi veţi asculta ceea ce avem să vă spunem. Abia apoi, veţi putea decide.

Cele două fete şi bărbatul cel vîrstnic ne părăsiră, cînd filmul începu. În mod evident, gazdele noastre nu voiau să îl vadă.

Filmul a durat mai bine de patru ore. Era cel mai lung documentar din cîte-mi fusese dat să urmăresc vreodată, lucru deloc de mirare avînd în vedere că informaţiile care-l alcătuiau acopereau şase milenii. Timpul subiectiv al peliculei se scurgea cu o viteză de un secol la fiecare patru minute. Nu era loc, în acest interval, pentru intrigi complicate sau detalii politice. Cu toate acestea, firul narativ nu era greu de urmărit. Mărturia întunecată a evoluţiei speciei umane se desfăşura nemilos în faţa ochilor noştri, pe măsură ce minutele şi ceasurile se scurgeau.

Primul şoc ne-a fost provocat de trecerea rapidă în revistă a secolelor douăzeci şi douăzeci şi unu. Cea dintîi schimbare radicală a constituit-o tranziţia de la sărăcie la abundenţă a ţărilor slab dezvoltate din Asia şi Africa. O civilizaţie omogenă s-a răspîndit cu o viteză uluitoare pe întreaga suprafaţă a Pămîntului. Scurte secvenţe fugare îi arătau pe oamenii de rînd, maşinile, obiceiurile şi liderii politici importanţi. Totul se reducea la elementul vizual. Priveam în tăcere, eliberaţi de rumoarea cacofonică a componentei sonore. Ar fi fost lesne să comentăm secvenţele urmărite, dar nu era mare lucru de spus, în afara unor răzleţe exclamaţii de surpriză.

Planeta mişuna de oameni. Oraşele se extindeau, pînă cînd ajunseră să se unească. Suprafaţa urbană acoperea teritorii din ce în ce mai mari: dacă, la început, oraşele nu însemnaseră mai mult de unu la sută din aria totală a udscatului, această proporţie crescu exponenţial, la cinci, iar apoi la douăzeci şi cinci la sută. Progresul tehnologic îşi urma neabătut mersul înainte. Solul cultivabil devenea din ce în ce mai preţios. Nu mai rămăsese loc pentru alte animale, în afara omului. Am urmărit cu groază dispariţia treptată a întregii lumi animale. Pînă şi păsările au decăzut şi, în cele din urmă, au dispărut.

Ne-au fost prezentate şi aspecte ale vieţii cotidiene. Aproape toată lumea locuia acum în cutiuţe standardizate. Mintea formula insistent o întrebare: la ce foloseau toate acestea? Ce raţiuni verosimile puteau fi imaginate pentru a justifica preferinţa pentru o mie de cutiuţe, în locul unei singure locuinţe decente? Desigur, aceeaşi întrebare era valabilă şi în ceea ce îi privea pe oameni. Care era avantajul unei asemenea fecundităţi înfiorătoare a speciei umane?

Curînd, am ajuns în secolul al douăzeci şi cincilea. Voci furioase începură să se facă auzite. Încordarea creştea, intrînd parcă în competiţie cu tehnologia, a cărei dezvoltare era controlată în funcţie de nevoile stringente ale libertăţii umane. Planeta se preschimbase într-un adevărat furnicar. Omul de rînd era constrîns să ducă o viaţă ce se situa undeva la jumătatea drumului între libertăţile fundamentale ale secolului douăzeci şi claustrarea impusă unui condamnat la închisoare pe viaţă. Nimeni nu mai călătorea decît mînat de eventualele necesităţi oficiale. Totul avea loc pe plan local: producerea hranei, distracţiile şi munca. În sine, munca îngloba prea puţină iniţiativă personală. Oamenii duceau o existenţă ce n-ar fi putut fi numită decît programată, şi nici tehnologia n-o ducea mai bine. În majoritate, hrana era de proastă calitate, fiind produsă exclusiv pe cale industrială. În secolul al douăzeci şi cincilea, oceanele fuseseră, în mare parte, curăţate de peşte. După animalele de uscat şi păsări, au dispărut şi ultimii peşti.

Dezastrul a avut efectele unui cutremur năpraznic. Ceea ce părea a fi o civilizaţie cît de cît omogenă s-a divizat în două tabere, ca o amibă.

- S-a ajuns într-un punct de instabilitate, şopti John. Ai să vezi, va urma o escaladare exponenţială.

Chiar dacă, pe moment, n-am înţeles exact ce voia să-mi spună prietenul meu, am aflat foarte curînd răspunsul: această civilizaţie pantagrualică, supraextinsă, insipidă şi înfricoşătoare a explodat o clipă mai tîrziu. Bombe şi rachete au început să cadă, provocînd incendii devastatoare. Filmul,

mut pînă în acel moment, s-a trezit la viaţă, dar nu pentru a da glas vreunui comentariu, ci trosnetelor focului şi vaierului îndată curmat al unei femei învăluite într-un nor de napalm aprins. Totul s-a sfîrşit brusc şi o linişte atotcuprinzătoare a pus stăpînire pe planetă. Moartea şi declinul s-au răspîndit cu o repeziciune incredibilă, ca o ciupercă monstruoasă, pe toată suprafaţa Pămîntului. Transportul şi împărţirea hranei au încetat. Organizarea complexă ce proliferase datorită eforturilor majorităţii populaţiei încetase să mai funcţioneze. Tot ce depinsese de ea, inclusiv vieţile miliardelor de oameni, se stingea. Auzeam scîncetele pruncilor, plînsul disperat al părinţilor. Ticăloşia se sfîrşi, la rîndul ei, din viaţă. Părea că specia umană, după ce eliminase orice altceva de pe suprafaţa planetei, avea să dispară.

Printr-un miracol, această sumbră profeţie nu se împlini. Vreo douăzeci de mici centre populaţionale, favorizate de un capriciu al sorţii, reuşiseră să supravieţuiască. Urmăream acum refacerea. Nici o cameră de filmat nu înregistrase însă clipele cele mai grele. Tehnica înregistrării imaginilor redeveni aproape la fel de rudimentară precum fusese la începuturi.

Am fost martorii expansiunii succesive a diferitelor centre. Populaţia a crescut iar, tehnologia a început din nou să evolueze. Din nou, am văzut oamenii zîmbind fericiţi. I-am auzit vorbind o limbă nouă. Le-am urmărit strădania de a recupera relicvele şi comorile trecutului: cărţi şi manuscrise, mai ales. Pe măsură ce evoluau, încercau să absoarbă şi să integreze cultura trecutului. În chip uimitor, o mare parte a acesteia a supravieţuit.

Trecuse deja un mileniu. Noua civilizaţie devenea tot mai exuberantă. Înainte de cea dintîi răsturnare de situaţie, pe care ei o numeau Marele Dezastru, nimic nu prevestise punerea în mişcare a nemiloasei maşinării a morţii. Oamenii îşi recăpătaseră individualitatea şi personalitatea. Speranţa în viitor renăscuse.

Diferitele centre au intrat într-o competiţie acerbă. S-au iscat dispute. A urmat un război care ni s-a părut uimitor de scurt, în ritmul rapid şi caleidoscopic al derulării peliculei. În mod paradoxal, războiul a fost doar un catalizator ce le-a permis celor două tabere să se unească, alcătuind astfel un întreg coerent. Cu o groază crescîndă, am realizat că istoria avea să se repete. Un al doilea dezastru devenea - era tot mai limpede - inevitabil. Au trecut secole. Fiecare individ şi-a adus contribuţia la creşterea nemăsurată. Trecuse era plină de energie şi vigoare a pionierilor reconstrucţiei. Civilizaţia revenise în epoca traiului programat. Totul s-a petrecut aidoma înspăimîntătorului scenariu pe care-l anticipasem. Imaginile

primului şi cele ale celui de-al doilea dezastru ar fi putut fi lesne schimbate între ele, fără ca nimeni să nu observe diferenţa.

Din nou, a urmat reconstrucţia. Am văzut cum oamenii o luau de la capăt. A urmat o secvenţă mai amplă, consacrată Americii de Nord, prezentînd teritoriul care, odinioară, fusese cel al Statelor Unite. Imaginile îmi păreau vag familiare. John izbucni cu voce tare, renunţînd la rezerva şoaptelor de pînă atunci:

- Asta e, priveşte! Asta e! Asta am văzut noi în zborul din Hawaii pe deasupra Americii!

Aşa era. Ceea ce văzusem nu era America secolului optsprezece, ci America mileniului patru.

Relatarea continua, netulburată. Acum ştiam de ce plecaseră fetele şi bărbatul cel cărunt. Nu era vorba doar de oroarea provocată de detalii, ci, mai ales, de sentimentul cumplit cauzat de vederea unei specii întregi, condamnată să parcurgă un ciclu monstruos şi diabolic, din care nu exista scăpare. Fiecare ciclu dura cu puţin sub un mileniu. Perioada de reconstrucţie era dominată de aceeaşi încredere nestrămutată că, de astă dată, avea să fie altfel. Cum aceste faze durau îndeajuns de mult, aproximativ trei secole, de fiecare dată boala părea a fi fost vindecată. Apoi, aproape instantaneu, expansiunea monstruoasă reîncepea, ca un soi de cancer social. Urma operaţia radicală, săvîrşită prin flăcări şi moarte, apoi o revenire la îndatoririle supreme, la o fericire temporară şi un noian de speranţe deşarte.

La un moment dat însă, s-a întîmplat ceva diferit. După ce dezastrul se produsese iar, cu o precizie de ceasornic, doar două centre au reuşit să supravieţuiască. Au crescut pînă la o dimensiune moderată, apoi s-au oprit, cel puţin în aparenţă, timp de aproape o mie de ani. Filmul deveni extrem de amănunţit. Era limpede că se ajunsese într-un moment crucial.

De fiecare dată cînd un centru populaţional se extindea, începînd cu faza iniţială a dimensiunilor reduse, populaţia era mult mai omogenă decît amestecul de rase şi tipuri fizionomice cu care eram noi obişnuiţi. Acum eram martorii unei astfel de situaţii, în care existau doar două concentrări de populaţie.

Cu toate acestea, problema războiului nu se punea încă. Oamenii, asemănători cu gazdele noastre din viitor, erau chibzuiţi şi prudenţi; îşi însuşiseră lecţia trecutului. Între cele două comunităţi se menţinea o rivalitate amicală, iar perspectivele păreau favorabile. O dată cu trecerea timpului, am remarcat însă o uşoară creşteră, lentă dar constantă, în ambele grupuri; cauza era, se pare rivalitatea dintre ele.

Ambele grupuri erau conştiente de ceea ce se întîmpla. Observaseră creşterea, dar au hotărît, după o îndelungată reflecţie, că situaţia mai putea fi păstrată sub control. Aşa a şi fost, pentru o anume perioadă de timp. Şi totuşi, pe neaşteptate, frîiele au fost scăpate din mîiini. Se atinsese stadiul dincolo de care expansiunea nu mai putea fi stăvilită, fără ca vreunul dintre liderii societăţii să fi prevăzut momentul declanşării crizei. Din acest moment, am urmărit zbaterile unei civilizaţii silite să aleagă calea declinului, împotriva voinţei sale. Toată lumea ştia ce avea să urmeze, dar nimeni nu putea face nimic.

- Au depăşit punctul de instabilitate. E inevitabil, avînd în vedere menţinerea aceleiaşi organizări. Nu mai există întoarcere.

Pronosticul lui John s-a dovedit corect. Rivalitatea controlată a dispărut, locul ei fiind luat de o competiţie haotică. Grupurile crescură, se uniră după obişnuita izbucnire fugară şi, inexorabil, boala se răspîndi, tinzînd spre inevitabilul deznodămînt catastrofic.

În cea de a treia etapă de expansiune au supravieţuit trei grupuri. Cînd acestea au atins un nivel acceptabil al numărului populaţiei, de circa un milion de locuitori fiecare, au început să poarte negocieri. Drept rezultat, cele trei grupuri s-au unit de bunăvoie şi au hotărît să îşi restrîngă aria de viaţă la o anumită regiune a Pămîntului. Aşadar, în sfîrşit, ajunsesem în etapa în care se aflau gazdele noastre. Înţelegeam acum de ce se hotărîseră să se limiteze la o fracţiune atît de mică din suprafaţa uscatului.

De cîtă vreme trăiau oare în stadiul actual? Din datele furnizate de documentar reieşea că trecuseră peste o mie de ani de la unirea celor trei grupuri într-o singură comunitate. În acest interval avuseseră loc puţine scmbări. Gazdele noastre erau convinse că, în sfîrşit, ajunseseră la o reală stabilitate, iar convingerea lor era mult mai credibilă decît pretenţiile facile şi pline de aroganţă de la începutul filmului.

Am rămas tăcuţi, vreme îndelungată. Nu era mare lucru de spus. După vreo oră, fetele şi bărbatul cel cărunt reveniră în încăpere.

- Cred că a venit vremea să discutăm cît se poate de serios, spuse el.

Pe chip i se citea îngrijorarea cauzată de situaţia dificilă în care se afla poporul său. Era limpede că Pămîntul, cu diferitele-i aglomerări de populaţie, era pe cale de a scăpa din nou de sub control. John ajunsese, în mod evident, la aceeaşi concluzie, căci întrebă:

- Care vă sînt planurile referitoare la viitoarea organizare a Pămîntului?

Omul cu păr cărunt îi răspunse cît se poate de simplu:

- N-avem nici un plan, căci oricît am încerca, tot n-am reuşi să-l ducem la îndeplinire.

De-abia atunci, auzindu-i spusele, am realizat cît de groaznică era, de fapt, situaţia. Nu era destul că noi şi epoca noastră eram condamnaţi, fără putinţă de apel, la un viitor catastrofal, al dezastrelor ritmice. Mai mult, înşişi oamenii viitorului erau osîndiţi să revină la agonia unui trecut tulbure.

Încercarea de a impune un control, de orice fel ar fi fost acesta, era sortită dintru început eşecului. O tentativă de control ar fi putut părea încununată de succes vreme de cîţiva ani, poate chiar generaţii, dar nu putea să aibă drept rezultat, în nici un caz, o stabilitate permanentă. Mai devreme sau mai tîrziu, procesul grotesc al trecerii de la expansiunea arogantă la jalnica prăbuşire s-ar fi reluat. Doar anihilarea totală a trecutului ar fi putut împiedica o atare desfăşurare. Nu mă îndoiam că tehnologia acestei epoci le-ar fi permis oamenilor viitorului să ducă la bun sfîrşit această anihilare. Dar, ca orice tentativă de a impune un control, şi aceasta ar fi fost zadarnică. Drept rezultat, anihilatorii ar fi fost cu siguranţă ei înşişi distruşi din punct de vedere psihologic, căci o atare hecatombă ar fi contrazis pe de-a-ntregul tot ce reprezentau aceşti oameni.

O vreme, John a rămas tăcut, adîncit în gînduri. Apoi, spre surprinderea mea, a întrebat:

- Aţi verificat care e situaţia Africii şi a emisferei sudice în general?

- Da, am făcut un studiu în această privinţă.

- Şi ce aţi descoperit?

- Nimic, la fel ca şi voi.

- Nu vi se pare ciudat? Ştiu că voi aţi ales să locuiţi numai în această regiune a lumii. Sînt convins însă că unii dintre voi, măcar în grupuri expediţionare restrînse, au făcut incursiuni destul de dese şi în alte regiuni ale planetei.

- Te întrebi de ce nici tu şi nici noi n-am regăsit vreuna din aceste expediţii? Ne-am pus şi noi aceeaşi întrebare.

- Şi aţi găsit vreo explicaţie?

- Nu ştim nimic concret.

John se plimba agitat de colo-colo; se vedea limpede că îl frămînta ceva. Brusc, se întoarse spre noi şi rosti pe un ton dramatic:

- Ştiţi ce cred eu? Că Africa şi emisfera sudică, la fel ca şi Marea Cîmpie de Sticlă, aparţin viitorului. Nu cred cîtuşi de puţin că ele fac parte din epoca voastră. Altminteri, s-ar fi găsit urme de netăgăduit ale trecerii expediţiilor trimise de voi.

Bărbatul cel cărunt zîmbi, cu o umbră de tristeţe pe chip.

- Eşti foarte inteligent, doctore Sinclair. Nu cred că ţi-au scăpat prea multe elemente ale enigmei. Da, e posibil ca acele regiuni să reprezinte, chiar şi pentru noi, viitorul.

- Vă daţi seama ce ar însemna confirmarea acestui fapt?

- Bineînţeles.

Nu m-am mai putut stăpîni:

- Pentru numele lui Dumnezeu, oameni buni, despre ce vorbiţi?

John se întoarse spre mine:

- Asta ar însemna că în viitor, în epoca de care aparţin acele pămînturi, rasa umană va fi dispărut. Marele experiment al vieţii animale pe această planetă s-a încheiat. Nimic n-a supravieţuit, cu excepţia unor insecte răzleţe.

- Nu văd de ce eşti atît de tulburat de această constatare, doctore Sinclair, spuse bătrînul.

- Aceasta e mărturia unui eşec.

- Nu înţeleg de ce ar fi aşa. Eşecul va surveni inevitabil, în cele din urmă. Aţi văzut cu ochii voştri Marea Cîmpie de Sticlă. Ştiaţi care avea să fie sfîrşitul vieţii pe Pămînt. Singura întrebare rămasă e cînd anume se va produce acesta, mai devreme, sau mai tîrziu...

L-am privit nedumerit:

- Dar dispariţia... Nu vă îngrijorează deloc?

- Nu în sensul unei probleme critice. Va fi destul de greu pentru tine să ne înţelegi punctul de vedere. În epoca voastră, lucrurile măreţe erau întotdeauna situate în viitor. Munceaţi pentru viitor, eraţi dominaţi de un simţ al progresului. Calea pe care păşeaţi era întotdeauna mai puţin importantă decît aceea care vă aştepta după prima cotitură. Filozofia noastră e alta. Avem idei bine argumentate despre felul în care trebuie trăită viaţa. Dar, dacă acele condiţii pe care noi le considerăm esenţiale nu pot fi îndeplinite, am prefera să nu mai existe nici un viitor. Noi nu privim timpul ca pe un fluviu cu curgere continuă. Pentru noi, toate erele îşi au importanţa lor; trecutul nu e pierdut.

Am privit cu subînţeles către John, care îmi spusese cam acelaşi lucru, într-o după amiază îndepărtată, pe cînd eram în Anglia. Mi-am amintit de teoria sa asupra conştiinţei şi de şirurile de compartimente, deşi amănuntele refuzau să iasă din capcana memoriei. Fie că voia să se arate de acord cu bărbatul cel cărunt, fie că îşi contrazicea propriile păreri, cert era că John emise de astă dată o opinie diferită:

- Ţi-aş accepta punctul de vedere, dacă ai avea certitudinea unei dispariţii fulgerătoare. Crezi că aşa se va întîmpla? Cu siguranţă, dispariţia va fi precedată de o perioadă

de declin, cel puţin într-o primă etapă. Degenerarea se va instaura treptat, în etape îndelungate. La început, va fi doar o idee nelalocul ei, apoi ceva mai mult, pentru ca, în cele din urmă, ritmul să devină catastrofal. Am văzut destule azi pentru a căpăta convingerea că omenirea nu va muri cu uşurinţă. Dispariţia va fi rezultatul unui proces chinuitor, de lungă durată. Eşti convins că, în aceste condiţii, viaţa nu va avea nici un aspect plăcut? Chiar nici unul, aşa încît supravieţuirea să nu fie o variantă preferabilă?!

Bărbatul cărunt nu răspunse. Se vedea limpede că părerea lui John conta mult pentru el. Neria preluă ştafeta discuţiei:

- Acestea sînt exact întrebările care ne-au preocupat în ultimele luni. N-am reuşit să ajungem la o concluzie decît după dezbateri îndelungate.

Bărbatul cel cărunt reluă:

- Trebuie să ştiţi că tot ceea ce discutăm acum e ascultat de întreaga comunitate.

Arătă înspre pereţii încăperii, vrînd parcă să sublinieze calităţile sistemelor de recepţie şi transmitere ale acestora, calităţi evidente, prin însăşi traducerea ce ne parvenea. Urmă:

- Îţi spun toate acestea pentru a te convinge că nu e vorba de o opinie personală. Acest punct de vedere a fost însuşit de ansamblul comunităţii noastre.

- Aşadar, interveni John, deduc că nu aveţi de gînd să întreprindeţi nimic concret. Veţi continua, ca şi pînă acum?

- Exact. Am pus în balanţă posibilitatea dispariţiei, în raport cu toţi ceilalţi factori. Am realizat că amestecul nostru cu popoarele Europei ar putea oferi speciei umane o ultimă şansă, care, din păcate, este îndeajuns de nedefinită.

- Poate că ar fi bine să profitaţi de ea, cîtă vreme există.

- Chiar avînd în faţa ochilor spectrul celor văzute de tine mai devreme?

Reveneam în punctul de plecare al dilemei noastre.

- Nu există nici o posibilitate de a proceda gradual, de a face experimente pe parcurs? am întrebat.

Drept răspuns, bărbatul cel cărunt şi-a continuat ideea:

- Simt nevoia să-ţi spun încă un lucru, la care mă îndoiesc că te-ai gîndit pînă acum. Această lume ciudată, cu epoci diferite coexistînd la un pas una de alta, nu va dura veşnic. Curînd vom reveni la ceea ce era lumea înainte, sau la ceva foarte asemănător cu ceea ce a fost.

John încuviinţă.

- Da, am bănuit eu cîte ceva... Se naşte însă o întrebare: a cui va fi acea lume?

- În această privinţă, nu poate fi nici o îndoială. Va fi lumea noastră. În ceea ce vă priveşte, jocul s-a sfîrşit. Nu există nici o posibilitate de a schimba societatea voastră. Noi, în schimb, ne aflăm în echilibru, pe muchie de cuţit.

Ceva în adîncul minţii mele îmi şoptea că exista, cu siguranţă, un plan. Mi-am exprimat cu glas tare gîndurile, iar omul cu părul alb mi-a răspuns:

- Conceptul de plan implică urmărirea unui scop anume. Tu ai în minte un soi de El Dorado, pe care, poate, îl vei găsi într-o bună zi. Totuşi, Pămîntul nu poate să devină un astfel de El Dorado. Ai văzut care va fi înfăţişarea cea de pe urmă a Pămîntului, acolo, pe Marea Cîmpie de Sticlă. Te gîndeşti, poate, că am putea să ne refugiem pe o altă planetă, ce se învîrte în jurul altei stele. Dar, la un moment dat, şi acea stea va muri. La fel se va întîmpla cu întreaga noastră galaxie. O continuitate neîntreruptă e imposibil de realizat, din punct de vedere fizic, strict material.

- E posibil ca, în timp, fiinţele ce evoluează pe miliarde de planete de pe întreg cuprinsul universului să alcătuiască un intelect uriaş. Care crezi că va fi contribuţia noastră, a oamenilor, într-o atare eventualitate? Dacă vom fi norocoşi, vom putea contribui noi înşine cu un procent infim din suma totală. Dar e mult mai probabil ca noi să nu avem cu ce să contribuim. Asemănarea intervine la o scară foarte largă, care înseamnă cea a galaxiilor, a stelelor, a planetelor, a fiinţelor vii. Toate acestea există într-un număr foarte mare. Stele asemănătoare, fiinţe vii care se aseamănă, toate făcînd aproximativ acelaşi lucru, mare parte dintre ele urmînd, într-adevăr, un ciclu de evoluţie asemănător. Totuşi, la fel ca în cazul mutaţiei arbitrare, în împrejurări excepţionale poate apărea ceva uşor diferit. Într-un caz dintr-o mie, poate apărea o faţetă cu totul nouă a evoluţiei. Întrebarea pe care ne-am pus-o e următoarea: merită această şansă infimă plătirea preţului unui infinit calvar? Merită oare mileniile de chinuri pe care le-aţi trecut în revistă în această dimineaţă? Procesul evolutiv lung de sute de milioane de ani, care va mai continua poate încă pe atîta, a meritat oare să fie parcurs, pentru infima şansă ca viaţa de aici, de pe Pămînt, să ofere o contribuţie fragmentară la alcătuirea unui nivel superior de conştiinţă despre care nu avem nici cea mai mică idee? Pentru o planetă imaginară, răspunsul ar fi fost, fără îndoială, afirmativ, fiindcă planificatorul ar fi interesat doar de nivelele superioare evoluate din cele inferioare, aşa cum noi înşine sîntem mulţumiţi de a fi evoluat din fiinţele primitive care au fost strămoşii noştri îndepărtaţi. Totuşi, pentru fiinţele care ar popula acea planetă imaginară, răspunsul ar putea fi negativ.

Am înţeles, în sfîrşit, care era miza discuţiei.

- Aşadar, înţeleg că şi răspunsul vostru e negativ...

- Aşa e. Dacă ne menţinem fermi, animaţi de cea mai mare hotărîre, în actualul punct de echilibru, putem spera să negăm ceea ce noi considerăm a fi cursul ineluctabil al evoluţiei.

John se plimba încolo şi-ncoace prin încăpere.

- Ce-ar fi să revenim acum la mijloace şi scopuri? propuse el.

- Există mai multe posibilităţi de interpretare. Aceasta ar putea fi ocazia necesară pentru a repara o tară genetică a eredităţii noastre. Am pierdut, poate, o componentă esenţială pe care cei din epoca voastră o mai posedau încă. Ar putea fi o pedeapsă, menită să ne provoace disperarea, arătîndu-ne că, inevitabil, vom sfîrşi prin a dispărea. Însă, la fel de bine, ar putea fi un experiment menit să testeze felul în care am reacţiona în confruntare cu ambele variante expuse mai devreme.

- Sînteţi convinşi că situaţia cu care ne confruntăm nu vă priveşte decît pe voi? Sigur, tehnologia voastră e mai avansată decît cea a epocii noastre, dar în lumea respectivă trăiesc de cel puţin douăzeci de ori mai mulţi oameni decît sînteţi voi aici.

- Mă tem că te înşeli. Ai voştri există doar într-o lume de fantome. Pentru scurtă vreme, ea a căpătat o existenţă reală. Foarte curînd, însă, cîtă vreme am luat o hotărîre, ea va dispărea, într-o clipă, aşa cum a apărut.

Îmi era greu să mă consider o fantomă. Mi-am rostit gîndul cu glas tare:

- Nu aş fi zis că noi doi avem înfăţişarea unor fantome...

- Cîtuşi de puţin, voi doi sînteţi cît se poate de reali.

Melea luă cuvîntul pentru întîia oară de la începutul discuţiei.

- Diferitele zone ale Pămîntului vor redeveni ceea ce-au fost. Grecia în care ne-am cunoscut şi templul vor dispărea, fără să lase în urmă măcar ruinele cunoscute contemporanilor tăi. Totul va pieri ca un fum. Va dispărea, cu excepţia relatărilor existente în bibliotecile noastre. Va pieri şi Europa, la fel ca şi uriaşa Cîmpie de Sticlă. Doar această regiune va rămîne neschimbată.

Bărbatul cel cărunt clătină din cap şi reluă:

- Aşadar, voi doi va trebui să vă hotărîţi. Contemporanii voştri nu vor avea posibilitatea de a alege. Cît despre noi, am luat deja o hotărîre. Pentru voi va fi însă cel mai greu. Dacă plecaţi, veţi dispărea în neant. Dacă rămîneţi, veţi continua să trăiţi printre noi. Decizia pe care o veţi lua va trebui să depindă

de propriile gînduri şi sentimente. Mai departe, noi nu vă putem ajuta. În voi, raţiunea şi sentimentul se îngemănează. Va trebui să aflaţi unde anume se află punctul *vostru* de echilibru.

Înainte ca cei trei să părăsească încăperea, Melea se apropie de mine şi-mi spuse:

- N-am să rămîn lîngă tine la noapte, căci n-aş vrea să îţi influenţez, într-un fel sau altul, hotărîrea.

Cei trei, bărbatul cel cărunt şi cele două fete, ne părăsiră, lăsîndu-ne pradă gîndurilor şi frămîntărilor.

Mai întîi, am vrut să-mi limpezesc cele discutate.

- Există vreo posibilitate ca lucrurile să nu se petreacă aşa cum cred ei, în privinţa dispariţiei Angliei şi a Europei? Mi se pare de-a dreptul absurd...

- N-ar fi decît o inversare a procesului care a făcut posibilă apropierea epocilor diferite. Dacă desfăşurarea acestuia a fost posibilă într-un sens, nu văd de ce n-ar fi posibilă şi în sensul opus.

- Dar în Anglia, la noi acasă, totul părea a fi cît se poate de real. N-am avut de-a face cu fantome, ci cu oameni adevăraţi, nutrind sentimente adevărate.

- Bineînţeles că ai dreptate. Cu toate acestea, nu erau decît nişte apariţii ireale. Cu noi, lucrurile stau altfel. Dacă ne hotărîm să rămînem aici, vom duce o viaţă absolut reală. Dacă ne hotărîm să rămînem...

- Atunci, nu mai există nici o îndoială. Ce motiv am avea să preferăm p întoarcere în neant?

- Aşa gîndeam şi eu, înainte de a fi reflectat niţel. De fapt, nu va fi o întoarcere în neant, ci la o viaţă în loc de două.

- Mi-e teamă că nu înţeleg o iotă din ce-mi spui...

- După cum ai putut vedea în filmul pe care l-am urmărit adineauri. Noi doi ne-am trăit deja vieţile respective. Ele există - aminteşte-ţi de teoria compartimentelor; sînt vieţile în care am plecat din Los Angeles spre Hawaii. În Hawaii, la un moment dat, am întîlnit o răscruce. În locul unui şir de compartimente, au apărut două. Într-unul din ele, noi ne-am continuat o existenţă perfect normală.

- Te referi la existenţa pe care noi urma să o ducem, la viaţa în care noi ne-am fi întors în Los Angeles-ul secolului douăzeci?

- Bineînţeles.

- Şi noi de ce nu ştim nimic despre acea viaţă?

- Fiindcă acele două lumi s-au despărţit, la răscruce. Ne puteam afla fie într-una, fie în cealaltă. Din nou, avem de-a face cu o succesiune. În oricare dintre lumi te-ai afla, nu ştii nimic despre cealaltă. În succesiunea actuală, nu poţi şti ce s-a întîmplat cînd te-ai întors la Los Angeles. În cealaltă

succesiune, nu ştii nimic despre această lume a viitorului. Cele două sînt complet separate. În cealaltă succesiune, nici tu, nici eu nu vom şti nimic despre viitor, despre conţinutul filmului văzut în această dimineaţă.

- Şi atunci, ce e de făcut? Care ne va fi hotărîrea?

- Va trebui să ne hotărîm dacă vrem ca această succesiune să sfîrşească, pentru noi, într-un fel de impas. Putem fie să o prelungim, fie să o retezăm.

- Ce sens ar avea să o retezăm?!

- Am putea considera această secvenţă drept una foarte dureroasă pentru noi. Să-ţi explic... Ştii că ai două vieţi de trăit. Una dintre ele e o viaţă plăcută, perfect normală. În cealaltă, însă, comiţi un delict grav, o crimă care atrage după sine fie pedeapsa cu moartea, fie încarcerarea pe viaţă. Ai posibilitatea să alegi. Dacă aveai o singură viaţă, ai fi putut alege încarcerarea, pentru a supravieţui. Dar, avînd două vieţi, vei mai face oare această alegere? Ar fi destule argumente pentru a evita o nesfîrşită agonie de a sta ferecat în temniţă, fără posibilitate de scăpare, an după an, decenii la rînd. Cu atît mai mult cu cît oricînd îţi poţi spune, ştiind despre cealaltă existenţă, mai mult sau mai puţin plăcută: ce-ar fi să sfîrşesc cu această viaţă? Înţelegi ce vreau să-ţi spun?

- Dar nu văd nici o asemănare între locul acesta şi o închisoare!

- Tocmai asta trebuie să hotărîm. La această dilemă se referea prietenul nostru, spunînd că avem de luat o hotărîre dificilă. Am de gînd să pledez pentru plecarea noastră, a amîndurora. Tu vei pleda pentru cealaltă alternativă. Va trebui să cumpănim bine lucrurile şi, la sfîrşit, fiecare dintre noi va hotărî ce are de gînd să facă.

Am început aşadar bătălia argumentelor. Discuţia a durat mult, foarte mult chiar, aşa încît mă voi mulţumi să redau, în rezumat, spusele lui John.

- Încearcă să judeci obiectiv locul în care ne aflăm, a început el. Sîntem într-o societate fosilizată. Ei au luat o decizie definitivă, care serveşte ideii lor, aceea de a nu se mai schimba. Ei au încetat să mai caute progresul. Sînt mulţumiţi cu ceea ce le oferă viaţa în prezent. Dar, dacă pentru ei e destul, pentru noi, o asemenea existenţă ar echivala cu o moarte lentă. Noi simţim mereu un imbold ce ne împinge spre realizări măreţe. S-ar putea să fie o glorie iluzorie, se pre poate să fie aşa. Dar, fiind aşa cum sîntem, lumea aceasta ni se va părea ca o perpetuă încarcerare.

- Nu văd ce anume ne-ar împiedica să ne continuăm preocupările care ne fac plăcere.

- Sînt o mulţime de impedimente. În ceea ce mă priveşte, aş avea de recuperat mii de ani de dezvoltare a ştiinţei, înainte de a mă apuca de ceva cu adevărat folositor. Desigur, pentru început ar fi din cale-afară de pasionant. Aş afla soluţia la o mulţime de probleme ce mă preocupă. Într-un fel, ar fi minunat să pot citi despre toate acestea. Gîndeşte-te însă la anii de chin şi corvoadă necesari pentru a ajunge la zi! Nu voi putea crea nimic cu adevărat nou. Nu cred că voi reuşi vreodată să recuperez handicapul. Ar trebui să o iau de la capăt, ca un copil, avînd capacitatea de învăţare a unui copil, pentru a străpunge zidul înalt al acestei civilizaţii. Mi-e teamă că n-aş putea fi altceva decît un trîntor...

Tu, în schimb, ai avea poate ceva de cîştigat. Muzica pe care o cunoşti are o anumită valoare aici. De fapt, ai în faţă un teritoriu aproape virgin. Cu toate acestea, nici măcar ipostaza ta nu e chiar atît de grozavă. Acestor oameni s-ar putea să le placă muzica, ar putea chiar să o compună, la nevoie, dar nici unul dintre ei nu ştie să o cînte. Ai văzut şi tu, totul se realizează cu ajutorul aparaturii electronice. Poate că ai reuşi să-i înveţi să cînte, dar nimic mai mult. Niciodată n-ai mai auzi o orchestră adevărată.

Acestea sînt doar problemele principale, dar ele sînt însoţite de mii de alte amănunte, lucruri mărunte pe care aceşti oameni le consideră fireşti, dar care pentru noi ar reprezenta nişte enigme. Cîteva zile, mai treacă-meargă, dar gîndeşte-te ce-ar însemna să-ţi petreci o viaţă aici! N-am reuşi niciodată să ne integrăm cu adevărat. N-am mai auzi limba noastră maternă decît vorbită de un dispozitiv electronic. Aminteşte-ţi de Art Clementi şi de băieţii lui! Aminteşte-ţi de prima seară pe care ai petrecut-o în La Jolla! Poate că era o lume zănatică şi agitată în comparaţie cu liniştea ce domneşte aici. ar nu vei ajunge oare să duci dorul acelei vieţi pline de vioiciune de odinioară? Într-un fel, era o viaţă oarecum meschină, dar vigoarea ei ne-ar lipsi acut. Aminteşte-ţi, nu plecăm spre neant! Nu facem decît să afirmăm că nu aceasta e viaţa pe care vrem să o trăim, aşa cum cei de-aici au refuzat o viaţă în care există ceea ce noi numim cu plăcere progres. Din punct de vedere raţional, sînt de acord cu ei; din punct de vedere sentimental însă, mi-e teramă că nu sînt pregătit pentru o astfel de viaţă.

Cam aceasta a fost esenţa pledoariei prietenului meu. În noaptea aceea am rămas treaz multă vreme şi, chiar după ce am reuşit în cele din urmă să adorm, somnul mi-a fost agitat. Era limpede: John se hotărîse să plece. Dacă mă hotăram să rămîn, aveam să fiu cu desăvîrşire singur. Ideea de a nu mai auzi niciodată vorbindu-se limba-mi maternă m-a afectat profund, mai mult decît oricare dintre argumentele logice. Era

adevărat, în cîteva luni, cel mult un an, aş fi învăţat limba localnicilor, aşa cum reuşisem să mă descurc şi în greacă. Fără îndoială însă, aş fi tînjit mereu după graiul tinereţii mele.

Cu siguranţă, aş fi făcut pelerinaje în locurile natale. Dar n-aş fi găsit acolo decît ţinuturi sălbatice. Văile Scoţiei ar fi aşa cum le ştiam dintotdeauna, dealurile aveau să fie neschimbate. Valea ascunsă pe care o explorasem împreună cu John, cu numai cîteva luni în urmă, va fi tot acolo. Dar nicăieri nu aveam să găsesc vreo urmă umană. Aş fi întreprins unul sau două astfel de pelerinaje. Apoi aş fi renunţat, căci mîhnirea şi conştiinţa celor întîmplate ar fi constituit o povară prea grea, din punct de vedere psihologic. Pe de o parte, lumea viitorului ar fi fost o civilizaţie pe placul meu, dar în care nu eram inclus. Pe de altă parte, aş fi avut mereu în minte amintirea vie a ţinuturilor de baştină şi cunoştinţa a tot ceea ce contemporanii mei avuseseră de înfruntat.

A doua zi dimineaţă, Melea şi prietena ei ne aşteptau. John le-a anunţat că eram hotărîţi să plecăm. Melea ne spuse că transportul era pregătit. Am luat un mic dejun plin de tristeţe şi, într-un tîrziu, a sosit şi clipa despărţirii. Am căzut de acord că orice întîrziere putea fi dăunătoare. Am aruncat o ultimă privire în jur. Cutia electronică, instrumentul straniu pe care ajunsesem să-l consider echivalentul unui pian, îmi păru patetic, vrednic de milă. Mînat de un imbold interior, am simţit nevoia să cînt la el pentru ultima oară. Le-am spus acest lucru celorlalţi, subliniind că preferam să rămîn singur. Urma să mă alătur lor în cîteva minute. Melea încuviinţă, avertizîndu-mă:

- Nu întîrzia prea mult. Timpul trece...

Am început să cînt. Realizasem că nu puteam găsi răspunsul la întrebările din noaptea trecută decît în muzică. Urmărisem cu atenţie o demonstraţie raţională, dar ea nu mă putea determina să aleg. Nu ştiu exact ce anume cîntam; era o improvizaţie, avînd însă rădăcini nu atît în muzică, ci în agonia destinului omenirii. Am continuat să cînt mai departe, conştient că, în sfîrşit, alesesem. Cînd Melea se întoarse după mine, cîntam sonata *Andantino* a lui Schubert.

CAPITOLUL CINCISPREZECE
Coda

Pronosticul fusese corect. La cîteva ore după plecarea lui John Sinclair, lumea reveni la "normal". Anglia anului 1966, Europa din 1917, Grecia din anul 425 dinainte de Hristos... Toate dispărură, la fel de brusc precum apăruseră. Nu l-am mai văzut niciodată pe John şi nici nu cred că există vreo speranţă de a-l revedea vreodată.

Deşi în această lume ştiinţa e mai avansată faţă de anul 1966, operaţiunea unică şi deosebit de complexă a amestecului de epoci nu a fost elucidată încă. Din cîte am înţeles, a fost vorba de o întoarcere în timp, dar fizica materiei nu e de competenţa mea. E foarte sigur că întreaga operaţiune a fost pusă la cale de la un nivel de percepţie mult superior nouă. Existenţa unui astfel de nivel e perfect plauzibilă. La fel de plauzibilă mi se pare şi ideea că noi nu sîntem capabili încă să înţelegem gîndurile, acţiunile şi tehnologia unei inteligenţe superioare.

O piatră clintită din loc provoacă frămîntări fără de sfîrşit în universul furnicilor ascunse sub ea. Pot oare acele furnici să înţeleagă ce anume a determinat răsturnarea micii lor lumi? Nu cred. E limpede, la rîndul ei, omenirea ar putea fi şi ea deranjată, în orice moment, aidoma furnicilor de sub bolovan.

De la aceste evenimente au trecut doi ani. Am învăţat limba gazdelor mele. Am încetat a mai vorbi engleza. În general, asta nu mă deranjează. Simt însă uneori un fior, o dorinţă nestăvilită de a auzi pronunţia acelor sunete anacronice. Am început această istorisire fiind pradă unei astfel de stări de spirit, simţind că, dacă nu aveam vreun motiv pentru a vorbi în vechea-mi limbă maternă, nimic nu mă putea împiedica să scriu în engleză.

În aceşti doi ani am compus multă muzică. Acum nu compun pentru a stoarce aplauze publicului, ori pentru a obţine aprecierea unor critici. O fac pur şi simplu pentru plăcerea mea şi a prietenilor mei. M-am întors în Europa, în Anglia şi chiar şi în Grecia. Am urcat din nou pe Bideannam Bian, am urmat acelaşi drum de creastă şi am coborît din nou în valea ascunsă. Glencoe nu mai există, aşa cum nu există nici clanurile rivale Macdonald şi Campbell, şi nici turişti care să viziteze locurile vrajbei dintre acestea. Ţinutul e pustiu, dar asta nu face decît să-i sporească frumuseţea.

Viaţa mea dinainte a devenit un teritoriu neclar şi oarecum străin, aidoma amintirilor copilăriei îndepărtate. Evaporarea treptată a consistenţei unei vieţi care, odinioară, fusese atît de intensă, mă umple de tristeţe. În aceste pagini am reuşit să confer o brumă de realitate unor lucruri care au devenit, o dată cu trecerea timpului, contururi nedefinite într-o ceaţă din ce în ce mai deasă. Cu toate acestea, un amănunt nu-mi dă pace, ieşind mereu în evidenţă, strident şi puternic reliefat.

În ziua în care John Sinclair a lipsit din rulota parcată în mlaştinile de la poalele masivului Mickle Fell, am avut eu însumi impresia unei prăpăstii temporale de aproximativ trei ore, între şase şi nouă seara. Îmi pare nespus de rău că nu i-am menţionat şi lui John acest lucru. Desigur, n-aveam cum să ştiu exact ce se întîmplase. N-am aţipit, pur şi simplu. N-am vrut însă să dramatizez un incident minor, pe care desfăşurarea ulterioară a evenimentelor l-a alungat cu totul din memorie. În lumina a ceea ce a urmat, micul amănunt capătă o importanţă majoră. Acceptînd ideea unei răscruci a lumilor, cea a unui proces de copiere, în care John credea nestrămutat, acceptînd ideea că nu el, ci o nălucă, o copie a lui însuşi a fost cea care s-a întors la rulotă după o absenţă de nouă ore, să fie oare posibil ca nu eu, ci o copie a mea să-l fi aşteptat, o nălucă să fi fost cel care-i pregătise cina atunci cînd el mărturisise că-i era foame?

După bifurcare, au apărut două lumi, lumea noastră din 1966, în care nu se întîmplase nimic deosebit, şi această lume nouă şi ciudată ce aparţine oamenilor viitorului. Care din aceste două lumi conţine copiile noastre, şi care "originalele"? Amîndoi am fost convinşi că acele copii aparţineau noii lumi, laolaltă cu copiile tuturor, atît cea a primului ministru, cît şi cea a prietenului nostru, pilotul australian. Această presupunere putea fi corectă, cu două excepţii: noi. E posibil ca, în ceea ce ne priveşte, lumea anului 1966 să conţină fantomele.

De ce tocmai noi doi? De ce-am fi chiar noi doi diferiţi de toţi ceilalţi contemporani ai noştri? Ei bine, fiindcă doar noi doi am reuşit să pătrundem în lumea oamenilor viitorului. John a fost mereu de părere că intruziunea noastră a fost întîmplătoare. Rîdea cînd îi povesteam călătoria mea în Grecia şi întîlnirea cu Melea în templul de pe munte. Dar au fost oare toate acestea întîmplătoare? Nu cred, fiindcă faptele se conformează perfect unui tipar, un tipar care ar fi fost complet dacă John ar fi ales să rămînă aici. Un tipar în care "copiile" dispăreau şi "originalele" rămîneau...

După momentul de răscruce din Hawaii, am fost alături de John timp de zece zile. Dacă, în acest răstimp, aş fi avut

ideea de a căuta semnul din naştere al lui John, sînt convins că l-aş fi găsit la locul lui. Semnul din naştere era dovada edificatoare, cheia întregii poveşti. La un moment dat, mi s-a oferit şi o ocazie de a-l descoperi - sau, poate, a fost chiar un prilej premeditat... E vorba de ziua excursiei noastre pe Popocatepetl, ziua în care ploaia ne-a udat pînă la piele, pe drumul de întoarcere. Dacă prezenţa fetelor nu ne-ar fi acaparat întru totul atenţia, în vreme ce ne uscam în vestiar, e foarte probabil că aş fi observat semnul. Acum, nu mă mai îndoiesc că *adevăratul* John Sinclair a fost cel ce a părăsit această lume, dispărînd în neant. E ironic şi, totodată, tragic: pentru noi doi, lumea anului 1966 constituia, de fapt, adevăratul impas.

REPERE BIO-BIBLIOGRAFICE

FRED HOYLE
(n. 24 iunie 1915, Marea Britanie)

Înnobilat de Regina Angliei, profesor de matematici la Universitatea Cambridge, profesor de astrofizică la prestigiosul M.I.T., membru al echipelor de cercetare de la observatoarele astronomice de pe Mount Palomar şi Mount Wilson, Fred Hoyle este, mai presus de orice, un om de ştiinţă de prim rang. Opera sa e alcătuită, în cea mai mare parte, din tratate de astronomie şi teorii cosmogonice apreciate şi studiate la cele mai înalte nivele.

Devenit autor de science-fiction din întîmplare, iar mai tîrziu din pasiune, Fred Hoyle a semnat - singur sau în colaborare cu fiul său Geoffrey - o serie de texte de extrapolare ştiinţifică, în care temelia ştiinţifică impecabilă se conjugă, din fericire, cu un dramatism bine stăpînit.

Dintre acestea, cititorilor români le este cunoscut doar romanul ***A for Andromeda / A de la Andromeda*** (1962), care a avut şi o urmare, în 1964 (***Andromeda Breaktrough***): un mesaj de origine extraterestră, după o dificilă descifrare, oferă pămîntenilor planurile de construire a unui supercalculator, care, la rîndul său, va începe construcţia unui android menit să faciliteze comunicarea între specii. Însă, înaintea publicării acestor două romane, Hoyle a reuşit să se impună pe piaţa anglo-americană cu un volum intitulat ***Black Cloud / Norul Negru*** (1957): un nor de gaz interstelar pătrunde în Sistemul Solar, dereglînd echilibrul ecologic şi electromagnetic al Pămîntului şi instaurînd haosul. Norul apocaliptic se dovedeşte a fi o entitate extraterestră de dimensiuni colosale, cu care pămîntenii vor reuşi să stabilească un contact. Posedînd o intrigă şi un suflu epic de invidiat, ***Norul Negru*** conţine, în plus, demonstraţii strălucitoare, care au determinat, din partea specialiştilor, comparaţii cu ***Rendez-vous cu Rama*** al lui Arthur C. Clarke.

În 1971 apare ***The Molecule Men and the Monster From Loch Ness / Oamenii-molecule şi monstrul din Loch Ness***, care oferă o explicaţie pe cît de amuzantă, pe atît de plauzibilă celebrului mister. Din punct de vedere literar însă, acest roman este mai puţin apreciat; în aceeaşi categorie se încadrează şi alte două scrieri minore: ***Rockets in Ursa Major / Rachete în Ursa Mare*** (1969) şi ***Into Deepest Space / În adîncurile spaţiului*** (1975).

Tentaţia utopiei, decelabilă şi în romanele amintite anterior, se regăseşte în ***The Inferno / Infernul*** (1973), unde, în urma unui cataclism cosmic, un grup de savanţi se refugiază în Scoţia pentru a reconstrui societatea umană pe baze raţionale.

În fine, romanul ***October the First Is Too Late / La întîi octombrie va fi prea tîrziu*** (1966) poate fi considerat o sinteză a temelor predilecte ale scriitorului britanic: cataclismul de origine necunoscută, coeziunea supravieţuitorilor şi utopia întîlnesc aici o reală pasiune pentru muzică şi istorie. Ideea originală a "alunecărilor de timp" va putea fi regăsită, ulterior, şi la alţi autori, între care Philip K. Dick sau Gordon R. Dickson.

Ca în multe alte cazuri, Fred Hoyle, omul de ştiinţă, îl regăseşte şi îl completează în chip fericit pe Fred Hoyle, omul de litere, spre satisfacţia publicului cititor.

HORIA NICOLA URSU